NEMZETGAZDASÁGI MINISZTÉRIUM

MAGYAR NÖVEKEDÉSI TERV

KONZULTÁCIÓS ANYAG

2011. december

TARTALOM

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ 1

Miért van szükség a Magyar Növekedési Tervre 1
Növekedési Tervek más országokban, és azok időbeli alakulása 1
A Magyar Növekedési Terv célja 3
Magyar Növekedési Terv felépítése 4
Miből lesz a növekedés? 5
Jövőkép és stratégia: HUB 6

BEVEZETÉS 8

1.1. Makrogazdasági kitekintés 8
GDP növekedés Magyarországon és az EU országokban 8
Munkaerő-piaci trendek 11
Kiskereskedelemi forgalom 12
Külkereskedelem 13
1.2. Nemzetközi makrogazdasági környezet 13
1.3. A Magyar Növekedési Terv célja 16
1.4. A Magyar Növekedési Terv módszertana és felépítése 17
Ágazati bontás és elemzés 17
Vállalati és vállalatcsoporti bontás 18
Áruk és termékcsoportok (termékek és szolgáltatások) 19
Új Piacok 19
Területi dimenzió 20

2. GLOBÁLIS ÉS EURÓPAI NÖVEKEDÉSI ZÓNÁK 21

2.1. A növekedés területi aspektusai 21
Globális növekedési rések 21
Európai növekedési zónák 22
2.2. Magyarország - közép-európai HUB 23
2.3. Új Növekedés 26
Új növekedés – szellemi tőke 26
Új növekedés – a gazdasági komplexitás indexe 27
A gazdasági komplexitás változása 1964-2008 között 28

KONZULTÁCIÓS ANYAG

2.4. Növekedéspárti gazdaságpolitika 29
Jövőkép és stratégia 29
Nemzetgazdasági stratégiák - Új Széchenyi Terv 29
Globális és európai versenyképesség 32
Piacteremtő fejlesztés 32
Magas hozzáadott érték 33
Átfogó kitörési pontok 34
Az Új Széchenyi Terv és a Nemzetgazdasági Minisztériumban készült szakágazati stratégiák kapcsolódásai 34
A Versenyképességi Program és az Új Széchenyi Terv kapcsolódásai 35
2.5. Növekedés és Versenyképesség 36
Versenyképességi rangsorok 37

3. MAGYARORSZÁG ÚJRAIPAROSÍTÁSA 40

3.1. Magyarország ipara az elmúlt 150 évben 40
A modernizáció útján – Magyarország iparfejlődése a dualizmus idején 40
Válság és kilábalás egy új háború árnyékában - A két világháború közötti ipari fejlődés 43
Válság és nekilendülés: a Győri Program 44
„ A vas és acél országa” - Az 1950-es évek nehézipari fejlesztései 45
Egy új húzóágazat születése - Az 1960-as 70-es évek vegyipari fejlesztései 46
A rendszerváltozás utáni reindusztrializáció 49
3.2. Az újraiparosítás lehetőségei Magyarországon 52
Az ipar belső átstrukturálódása az elmúlt évtizedben 52
Nemzeti iparosítási programok – Nemzetközi kitekintés 57
Az Európai Unió tagországainak gyakorlata 57
3.3. Nemzetközi iparstratégiai programok régiónként és országonként 58

4. A NÖVEKEDÉS ÁGAZATI ELEMZÉSE 62

4.1. A magyar gazdaság ágazatainak szerkezeti elemzése 62
Az ágazati kapcsolatok mérlegének felhasználása 62
4.2. A magyar iparágak teljesítménye az utóbbi években 63
4.3. A Magyar Növekedési Terv ágazati súlypontjai 68
Munkahelyteremtő iparágak 68
Magas hozzáadott értékű iparágak 70

KONZULTÁCIÓS ANYAG

5. A NÖVEKEDÉS MOTORJAI – VÁLLALATCSOPORTOK 72

5.1. Iparági jelentőségű vállalatok 72
Vegyipar 72
Kereskedelem 73
Informatika 74
Gyógyszeripar 74
Élelmiszeripar 75
Távközlés 77
Energetika 78
Építőipar 79
Elektronika 80
Járműgyártás 81
5.2 Exportorientált multinacionális nagy- és középvállalatok 86
A magyar multik kialakulásának feltételei – jövőképes magyar multik 87
5.3. TOP 200 vállalat területi elhelyezkedése 88
5.4. Feltörekvő vállalatok 92
5.6. Sikeres hazai kis- és közepes vállalkozások 93

6. A NŐVEKEDÉS ÚJ PIACAI – KELETI NYITÁS 95
6.1. Külgazdasági nyitás és külkereskedelmi helyzetkép 95
Külkereskedelmi helyzetkép 99
6.2. Külkereskedelmi stratégia – Területi diverzifikáció 102
Erőteljes keleti nyitás 103
Erős „rácsatlakozás” a nagy nyugat-európai exportőrökre 106
Visegrádi és Nyugat-Balkáni együttműködés 107
6.3. A külföldi tőkebefektetések szerepe a magyar gazdaságban 108
A befektetések növelését szolgáló intézkedések 111
6.4. Együttműködésben a külföldi tulajdonú középvállalatokkal 113
Ágazatonkénti és területi kitekintés 115
Foglalkoztatási szerkezet 117
6.5. Együttműködésben a multinacionális vállalatokkal 117
A multinacionális vállalatok súlya a magyar gazdaságban 117

KONZULTÁCIÓS ANYAG

7. A NÖVEKEDÉS TERÜLETI DIMENZIÓI 121

7.1. Növekedési tengelyek és csomópontok Magyarországon 121
Funkcionális várostérségek Magyarországon 124
Határon átnyúló városi együttműködések – közép-kelet európai új metropolisz térségek 127
7.2. Együttműködés a befektetőkkel és a településekkel 130
Új típusú tervezés - Háromoldalú együttműködések 130
A győri vízió 133
Komárom, mint a Duna menti innovációs tengely egyik központja 135
Kecskeméti Program 136
Járműipari és Mechatronikai Központ Zalaegerszeg, Szombathely és Szentgotthárd térségében 138
Ózd – Rombauer Terv 140
Az iparfejlesztési program területi elemei - Szabad Vállalkozási Zónák kialakítása 141
7.3. A helyi erőforrások mozgatója: helyi gazdaságfejlesztés 144
A gazdaság helyi pillérének megerősítése - természeti értékekre, tudásra és munkára épülő helyi növekedés 144
A helyi gazdaság ösztönzésének eszközei 148
7.4. A Kárpát-medencével együtt növekedni… 150
Wekerle Terv: Kárpát-medence gazdasági övezet 151
Mikó Imre Terv – a gazdasági összefogás programja 156
7.5. A Magyar Növekedési Terv megvalósításának eszköze: egységes területi tervezési rendszer 161
7.6. A növekedés társadalmi és környezeti feltételeinek megteremtése 162
Demográfiai áttörés – új népesedéspolitika 162
A lakosság egészségi állapotának javítása 163
Polgári, közösségi öntudat és bizalom erősítése 164
Befektetés a tudásba, a felsőoktatás képzési szerkezetének átalakítása a piaci igények alapján 165
A magyar növekedés követei lehetnek a magyar diszpórák és a konzulok 167
Tiszta, egészséges, versenyképes környezet megteremtése 170

KONZULTÁCIÓS ANYAG

MAGYAR NÖVEKEDÉSI TERV

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Miért van szükség a Magyar Növekedési Tervre

A magyar gazdaság hosszú távú egyensúlyi helyzete csak a foglalkoztatottság és a növekedés együttes fokozásával biztosítható. A következő időszak ezért a növekedésről szól, melynek középpontjába a hazai gazdaság motorjainak beindítása áll annak érdekében, hogy a kormányprogramban vállalt gazdaságpolitikai célok, és az államháztartás egyensúlyi helyzete hosszú távon is biztosított legyen.

Magyarország 2011 végére lezárta a 2010 májusában elindított megújulás korszakát, melynek eredményeképpen Európában szinte egyedülálló módon sikerült csökkenteni államadósságunkat, stabilizálni költségvetésünket. Hazánk a 2004-es EU csatlakozás óta először tartja 3 százalék alatt a költségvetési deficitet, amire Magyarországon kívül csupán 6 ország lesz képes.

A stabil, fenntartható növekedés eléréséhez azonban elengedhetetlen, hogy a megváltozott világgazdasági környezet függvényében újraértékeljük, felmérjük lehetőségeinket, felülvizsgáljuk céljainkat, és fejlesszük az ehhez szükséges eszközrendszert. A hazánkkal szembeni befektetői bizalom megerősítése, és a gazdasági környezet kiszámíthatóságának érdekében kiemelt fontosságot kap, hogy jövőképünk, és a céljaink eléréséhez szükséges eszköztár megismerhető legyen. Ezt a szerepet tölti be a Magyar Növekedési Terv.

Növekedési Tervek más országokban, és azok időbeli alakulása

A pénzügyi-gazdasági világválság a gazdaságpolitikában és a gazdaságfejlesztésben is új megközelítéseknek adott teret. Az egyes gazdasági szektorok jelentősége átrendeződött, és újra középpontba kerültek a termelő szektorok. Ezek a gazdaság motorjaivá léptek elő, és egyre csökken a pénzügyi

szolgáltatásokhoz kötődő tevékenységek gazdaságban betöltött szerepe. Átértékelődik, és folyamatosan nő az állam gazdasági szerepvállalása iránti igény a szabályozás és a beavatkozás terén, ezzel párhuzamosan egyre inkább felértékelődik a stabilitás, a biztonság, és a kiszámítható gazdasági környezet szerepe.

A termelő szektorokra, illetve az aktív állami beavatkozásra épülő gazdaságpolitika számos esetben bizonyította a múltban létjogosultságát. Japán 1950 és 1973 közötti gyors gazdasági növekedésének hátterében több egyéb kedvező körülmény mellett meghatározó szerep jutott az állam gazdaságfejlesztési terveinek, amelyek elkötelezettek voltak a növekedés beindítása és a nemzeti jövedelem 10 év alatti megduplázása mellett. Hasonló fejlődésen ment keresztül Dél-Korea is az 1960-as és 80-as évek között. A GDP éves növekedési üteme meghaladta a 8 százalékot, az egy főre eső bruttó hazai termék pedig az 1962. évi 104 dollárról 1989-re több mint 5 400 dollárra duzzadt. A gazdasági növekedés motorja ez esetben is az állam ipari teljesítményre és exportra orientáló stratégiája volt. Az állam főleg azokat a munkaintenzív, export orientált feldolgozóipari ágazatokat támogatta, ahol nemzetközi szinten is komparatív előnyökre tehetett szert. Szingapúr 1963 és 1988 közötti gazdasági fejlődése is az államilag koordinált, exportorientált iparpolitika sikerét példázza: a szektor kibocsátása 64-szeresére, míg a foglalkoztatottak száma 8-szorosára duzzadt ezen időszak alatt. Nem kell azonban a távol-keleti országokig elmenjünk, hogy pozitív példákat találjuk az exportorientált iparra épülő növekedési stratégiák sikerére.

Nyugat-Európa országainak (különösen Nagy-Britanniának) a második világháborút követő időszaka (1955-1973) is ennek a megközelítésnek volt köszönhető. Az európai növekedés Aranykorának is nevezett évek során a nyugat-európai államok történetük legmagasabb növekedését könyvelhették el. Az egy főre jutó reál GDP éves időszakban 4 százalékos ütemben bővült, amely jóval magasabb a korábbi időszakokban tapasztaltnál. A magas növekedési ütem mellett az időszakot a teljes foglalkoztatottság is jellemezte. A balti államok esetében a 2000 és 2010 között tapasztalt kiugróan magas növekedés hátterében átfogó gazdaságszerkezeti reformok és az ennek eredményeképpen beáramló külföldi tőkebefektetések álltak.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A Magyar Növekedési Terv célja

Az utóbbi időszakban világszinten, de különösen az eurózónában felerősödtek a növekedési aggodalmak. Hazánk kis, nyitott gazdaságként erős exportszektora miatt jelentősen kitett a külpiaci ingadozásoknak. Az Európai Bizottság jelentősen lefelé módosította mind az eurózóna, mind az EU 27-ek országai többségének növekedési előrejelzését.

A Bizottság növekedésre vonatkozó várakozásai 2011-hez képest jövőre jelentősen alacsonyabbak (a novemberi adatok alapján). Németország esetében például 0,8%-os növekedést jeleznek, míg a Bundesbank 0,5-1% közöttire rontatta a jövő évi növekedési prognózisát a német gazdaságra. Az egyik legnagyobb gazdaságbővülést Lengyelország érheti el a balti államok mögött, az alacsony bázis miatt (főként az atomkatasztrófa következtében) Japán is viszonylag nagy, 1,8%-os növekedésre számíthat, az USA 1,5%-os, míg az EU csak 0,6%-os bővülést tud majd várhatóan felmutatni. Magyarország a Bizottság előrejelzése szerint az eurózóna átlagának megfelelő 0,5%-os mértékű növekedést produkálhat.

A 2012-es költségvetésünk a bruttó hazai termék 1,5%-os növekedésével számol, amely a romló külpiaci konjunktúra alapján felülvizsgálatra szorulhat: a Növekedési Tervre éppen azért van szükség, hogy aktív gazdaságpolitikai beavatkozásokkal már rövidtávon is növelni tudjuk a gazdaság teljesítményét, és elérjük a kitűzött célokat. Ez szükséges ahhoz, hogy azon a pályán maradjunk, amelyet a Kormányprogramban, és a kormányzás első 1,5 évében felvázoltunk. Így tudjuk tovább emelni a foglalkoztatottak számát, és egyben csökkenteni a munkanélküliséget. Az arányos, egykulcsos adórendszer jótékony hatásai is így jelentkezhetnek erősebben, és a deklarált egyensúlyi céljaink: az államháztartás hiányának 3% alatt való tartása, illetve a csökkenő államadósság pálya is így érhető el.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Magyar Növekedési Terv felépítése

A Magyar Növekedési Terv készítése során mind az elemzés/helyzetfelmérés, mind a célkitűzések kidolgozása 5 szinten történt. Az első szinten a Terv az ágazatok vizsgálatára fókuszál, melynek során összefoglalásra kerül a magyar ipar elmúlt 100 évének 6 legfontosabb szakasza, különös tekintettel ezen időszakok fontosabb fejlesztési törekvéseire, eredményei, tanulságaira. Ezek mellett iparáganként bontásban az elmúlt évek iparági tendenciái is áttekintésre kerülnek, amelyet a nemzetközi ágazati jövőképek, illetve a hazai tapasztalatok tükrében kiegészít az egyes ágazatok növekedési lehetőségeinek feltárása.

A második szint a vállalatok, vállalatcsoportok szintje. Itt az elemzés célja azon vállalati szegmensek beazonosítása, amelyek támogatása a legkedvezőbb hatást gyakorolja a hazai növekedésre, és összhangban van több kormányzati célkitűzéssel. A támogatandó vállalatok, vállalatcsoportok további differenciálását segíti elő a termékek és szolgáltatások vizsgálata. A növekedési motorok beindítása érdekében előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, amelyek terméke, nyújtott szolgáltatása elősegíti a vállalkozások fokozottabb hazai és nemzetközi szerepvállalását. A mikroszintű helyzetfelmérés mellett a makrogazdasági környezet elemzése is megjelenik a Magyar Növekedési Tervben.

A gazdasági világválság jelentős hatással volt az egyes országok és régiók exportpiacaira, jövőképére és növekedési kilátásaira, ezért a magyar gazdaság fejlődése érdekében is fontos szempont azon új piacok, régiók kijelölése, amelyek támogatni tudják hazánk tartósan magas exportnövekedését és külkereskedelmi többletének fennmaradását.

A Terv a földrajzi kapcsolataink diverzifikálását négy irányban vázolja fel:

- Erőteljes keleti nyitás
- Erős rácsatlakozás a nagy európai exportőrökre
- Kárpát-medencei Gazdasági Együttműködés
- Visegrádi és Nyugat-Balkáni együttműködés

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A Magyar Növekedési Tervben a területi szint az ötödik, amely azon hazai földrajzi egységek meghatározására törekszik, amelyek bizonyos területeken komparatív előnyökkel rendelkeznek, illetve olyan erőforrások állnak rendelkezésükre, melyekkel biztosíthatóak hosszú távú növekedésük alapjai. A helyi sajátosságokra építő, és ezeket hasznosítani képes közösségek ugyanis olyan társadalmi-üzleti környezetet hozhatnak létre, melyek stabil alapot jelenthetnek a kiegyensúlyozott növekedés eléréséhez.

Miből lesz a növekedés?

A magyar gazdaság hosszú távú növekedési kilátásait alapvetően két módon lehet javítani, amely gazdaságunk problémás fejlődési sarokpontjait is kijelöli. Hazánk rendkívül nyitott gazdaságnak számít, külkereskedelmi termékforgalmunk GDP-hez viszonyított aránya az egyik legmagasabb Európában. Az utóbbi szűk évtized elhibázott gazdaságpolitikájának köszönhetően a hazai belső kereslet végletesen legyengült. A Nemzeti Ügyek Kormányának intézkedései elősegítették, hogy a belső növekedési motorok ne fulladjanak le, az elbizonytalanodó világgazdasági konjunktúra azonban a hazai kereslet fellendülését egyelőre akadályozza.

Addicionális források nélkül a növekedés a következő forrásokból származhat:

- az Új Széchenyi Terv forrásainak hatékonyabb felhasználása
- a hazai gazdaság nettó exportjának (külkereskedelmi kivitel és a behozatal különbsége) maximalizálása

A Magyar Növekedési Terv ez utóbbit tűzi ki célként maga elé, amelynek elérése a következő módokon érhető el:

- **Importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben**
  Magyarország az egyik leginkább importkitett ország. A magas importráta egyik oka, hogy az exporttermelésünknek rendkívül magas az importrátája, ezt egyrészt hazánk magas nyersanyag igénye okozza, illetve az is, hogy az ellátási láncban kevés a versenyképes magyar vállalkozás.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- **Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban**

  A rendkívül sikeres exportszektorunk által generált importigénynél sokkal súlyosabb problémák tapasztalhatóak a belső felhasználás oldalán. A háztartási fogyasztási- és beruházási források kiemelkedő mértékben külső behozatalra irányulnak. Ez rontja a növekedési kilátásainkat, illetve erősen csorbítja minden, belső keresletet javítani hivatott gazdaságpolitika hatásosságát. A hazai kereslet egyre nagyobb mértékben hazai kínálattal történő kielégítését segítheti elő a fogyasztói tudatosság növelése, illetve versenyképes hazai vállalkozások piacra lépése, piaci terjeszkedése,

- **Az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítése**

  A magyar gazdaság legerősebb növekedési motorjai lehetnek azok a vállalatok/vállalatcsoportok, amelyek képesek a külföldi piacokon is helytállni versenyképes árú és minőségű termékeikkel.

Jövőkép és stratégia: HUB

A Magyar Növekedési Terv célja nem pusztán a gazdaság motorjainak beindítása, a gazdaság fejlesztése, hanem kiemelt célként jelenik meg, hogy földrajzi adottságainkat kihasználva hazánk regionális centrummá, regionális gazdasági csomóponttá váljon. A világgazdaságban jelenleg a gazdasági erőviszonyok újrapozícionálása zajlik. Az Európai Unió egyre nagyobb lemaradást mutat fel Ázsiához, de még az Egyesült Államokhoz képest is. Magyarországnak ebben a gazdasági környezetben kell megtalálnia a növekedésnek azon új forrásait, amellyel elérhető a nyugat-európai fejlettségi szint és életszínvonal. Az elmúlt időszak számos európai fejlett övezet (például Finnország, Írország) esetében mutatta meg, hogy az átrendeződő globális közegben is lehetséges az innovációra és a kultúrára alapozva exportsikereket elérni, és ledolgozni a lemaradást a többi fejlett országhoz képest. A felzárkózásban kulcsszerepet kapnak az európai kereskedelmi útvonalak mentén történelmileg kialakult Európai Növekedési Zónák, melyek Európa fejlett területeinek térbeli összekapcsolása révén jönnek létre.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Hazánk jövőbeli növekedési és fejlődési kilátásait nagymértékben meghatározza, hogy jelenleg három olyan földrajzi-gazdasági övezetnek is a része, amelyek a legfejlettebb európai gazdasági központokat integrálják. További kitörési lehetőség lehet, hogy hazánk a 21. század első felében három régi-új integrációs övezetbe is bekapcsolódhat. Magyarország földrajzi adottságainak köszönhetően a jövőben egyszerre lehet az ázsiai növekedési zóna nyugati kapuja, az innováció vezérelte nyugat-európai növekedési övezet keleti kapuja, illetve az észak-déli irányban húzódó új borostyánút meghatározó szereplője. Ezen a téren a hazai siker az ázsiai befektetők megítélése mellett az eurózóna gazdasági szereplőin is múlik.

Annak érdekében, hogy hazánk az észak-nyugat-európai centrum közelében erős regionális központtá fejlődjön, kulcsfontosságú, hogy a centrumtól való térbeli és időbeli távolságunk csökkenjen, illetve az üzleti környezet fejlődjön. Ezek a szempontok korábban is hangsúlyos szerepet kaptak az Új Széchenyi Terv kitörési pontjaiban, az eddig végrehajtott és folyamatban lévő kormányzati reformok kapcsán, és kiemelt szempontok a Magyar Növekedési Terv elkészítésekor is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

1. BEVEZETÉS

1.1. Makrogazdasági kitekintés

GDP növekedés Magyarországon és az EU országokban

A magyar gazdaság teljesítményének öt negyedéven át tartó csökkenése 2010 első negyedévében megállt, melyet követően a GDP gyorsuló ütemben nőtt. A jelenleg tapasztalható negatív globális környezetben azonban a magyar növekedési faktorok is veszélybe kerültek.

A magyar gazdaság 2011 első negyedévben 2,5 százalékkal bővült, mely mögött termelési oldalról elsősorban az ipar hozzáadott értékének 11,4 százalékos növekedése, másrészt a mezőgazdaság teljesítményének 2,9 százalékos javulása állt. A szolgáltatások és az építőipar esetében azonban visszaesés volt tapasztalható. A GDP felhasználási oldalán az első negyedévben folytatódott a háztartások fogyasztási kiadásának 2010 közepétől tapasztalható stabilizálódása. A bruttó állóeszköz felhalmozás visszaesése az előző negyedévekhez képest kisebb mértékű, 1,6 százalékos volt, amely 0,2 százalékkal mérsékelte a GDP változását. A külkereskedelemben folyó áron 620 milliárd forintos aktívum keletkezett az első negyedév során, amely 1,2 százalékponttal járult hozzá a GDP változásához.

2011 második negyedévében gazdaságunk növekedése 1,5 százalékot tett ki, amellyel hazánk az európai uniós tagállamok rangsorában a középmezőnyben végzett. A növekedés ütemének lassulása mögött elsősorban a külső kereslet csökkenése, valamint a globális pénzügyi bizonytalanság fokozódása állt. A mezőgazdaság teljesítménye az előző évi alacsony szinthez képest 24 százalékos növekedést mutatott. Az ipar hozzáadott értéke 5,6 százalékkal növekedett, amely 1,3 százalékponttal járult hozzá a GDP növekedéséhez. A szolgáltatási szektor és az építőipar azonban a második negyedév során sem tudott bővülni. Fogyasztási oldalon sem mutatkozott jelentős eltérés az első negyedévhez képest. A háztartások fogyasztásának stagnálása mellett csökkent a bruttó állóeszköz felhalmozás, viszont a külkereskedelem jelentős, 675 milliárd forintos aktívuma 2,8 százalékkal járult hozzá a GDP bővüléséhez.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

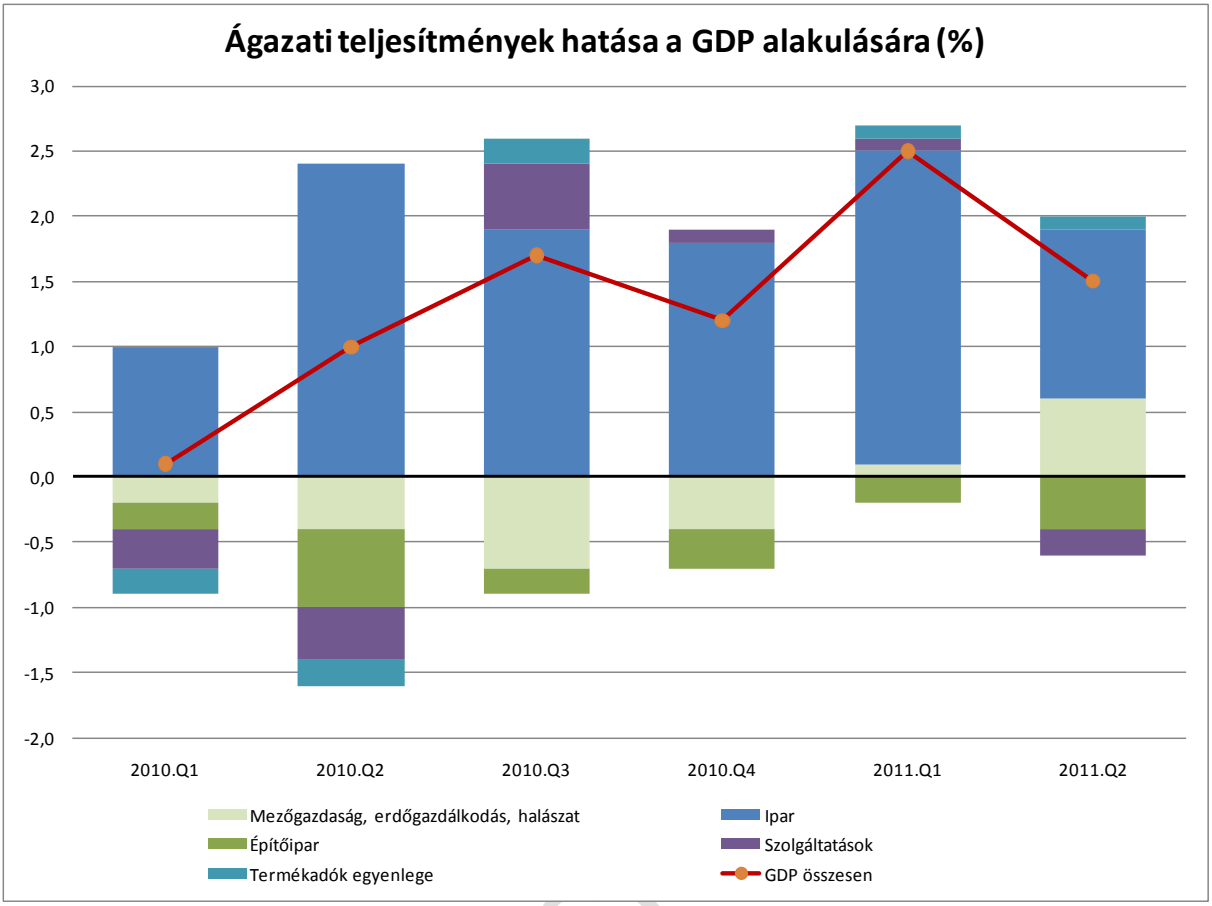

Forrás: KSH

A KSH november 15-én publikált előzetes adata szerint 2011 harmadik negyedévében Magyarországon a GDP 1,4 százalékkal nőtt 2010 azonos időszakához viszonyítva, 2011 második negyedévéhez képest pedig 0,5 százalékkal. Hazánkban a növekedés forrása elsősorban a mezőgazdaság, másodsorban az ipari export volt - jórészt a feldolgozóiparnak és azon belül is a járműiparnak köszönhetően.

Az Eurostat harmonizált adatai alapján a növekedés éves változása 2011 harmadik negyedévében 1,5 százalék volt hazánkban. Ezzel szemben mind az EU 27, mind az eurózóna átlagában 1,4 százalékos volt az éves bővülés üteme, vagyis ha csak kis mértékben is, de felülteljesítettük Európát és az eurózónát. 1,5 százalékos bővülésünkkel a cseh növekedési rátával vagyunk egy szinten, az USA 1,6 százalékos javulást tudott produkálni, Japán azonban 0,2 százalékos visszaesést. Az alábbi ábra azt mutatja, hogy az elmúlt 1 évben eleinte megingott hazánk növekedése, de a mostani, harmadik negyedéves teljesítményünkkel újra meghaladjuk mind az EU 27, mind az eurózóna bővülési ütemét.

KONZULTÁCIÓ

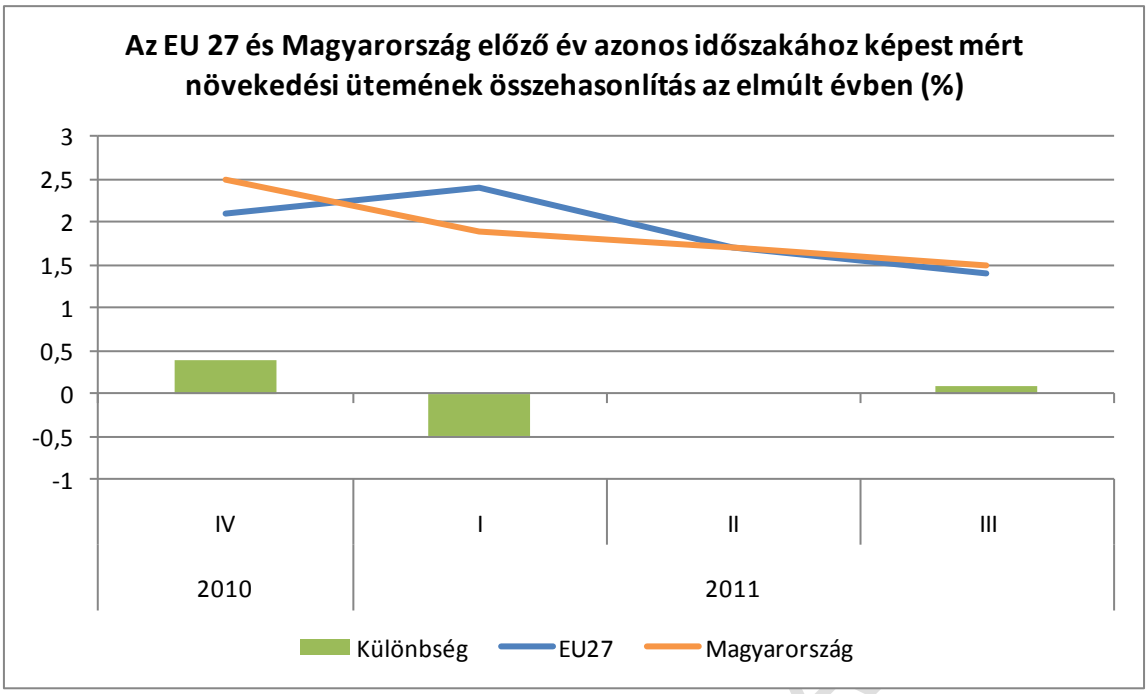

Forrás: EUROSTAT

Negyedéves alapon a kép még kedvezőbb, ugyanis, míg az EU 27 átlagában 0,2 százalékos volt a növekedés üteme, addig hazánk 0,5 százalékos emelkedést produkált. Ennek köszönhető, hogy havi alapon - először az elmúlt egy évben - hazánk meghaladta az EU átlagot, és Csehországot, és Szlovákiától is csak 0,2 százalékponttal marad le. A következő ábra az EU 27, illetve hazánk negyedéves GDP változását mutatja be az elmúlt egy évben.

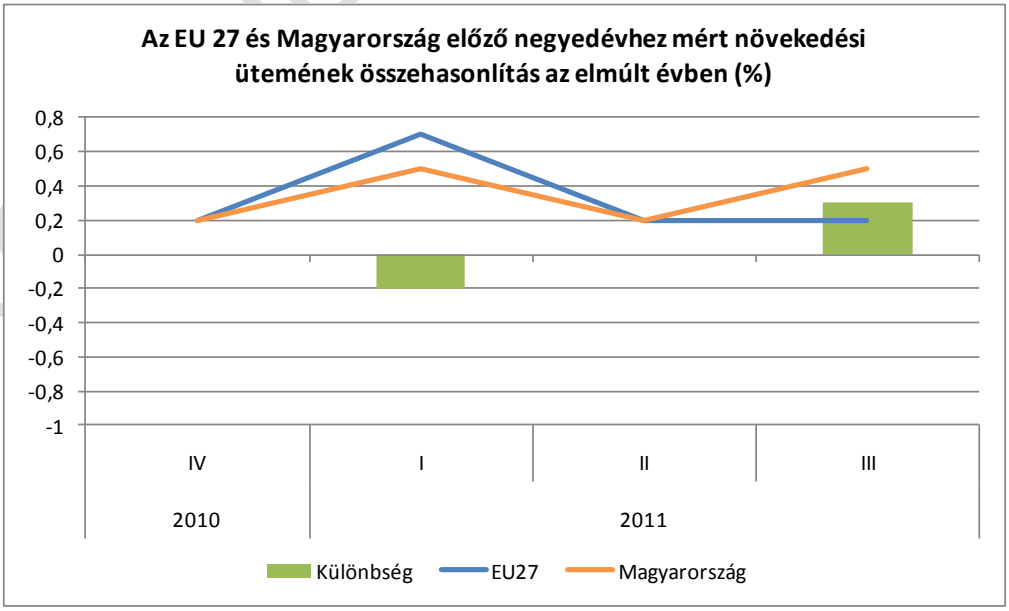

Forrás: EUROSTAT

Munkaerő-piaci trendek

Az utóbbi időszakban pozitív trendek indultak meg a munkaerőpiacon is: a 15-74 éves lakosság aktivitási aránya 2011. május-júliusi időszakban elérte az 56 százalékot, amelyre 2001 óta nem volt példa. Az adatok azt mutatják, hogy a trend folytatódik, hiszen 2011. július-szeptemberére a mutató értéke 56,3 százalékra nőtt.

Forrás: KSH

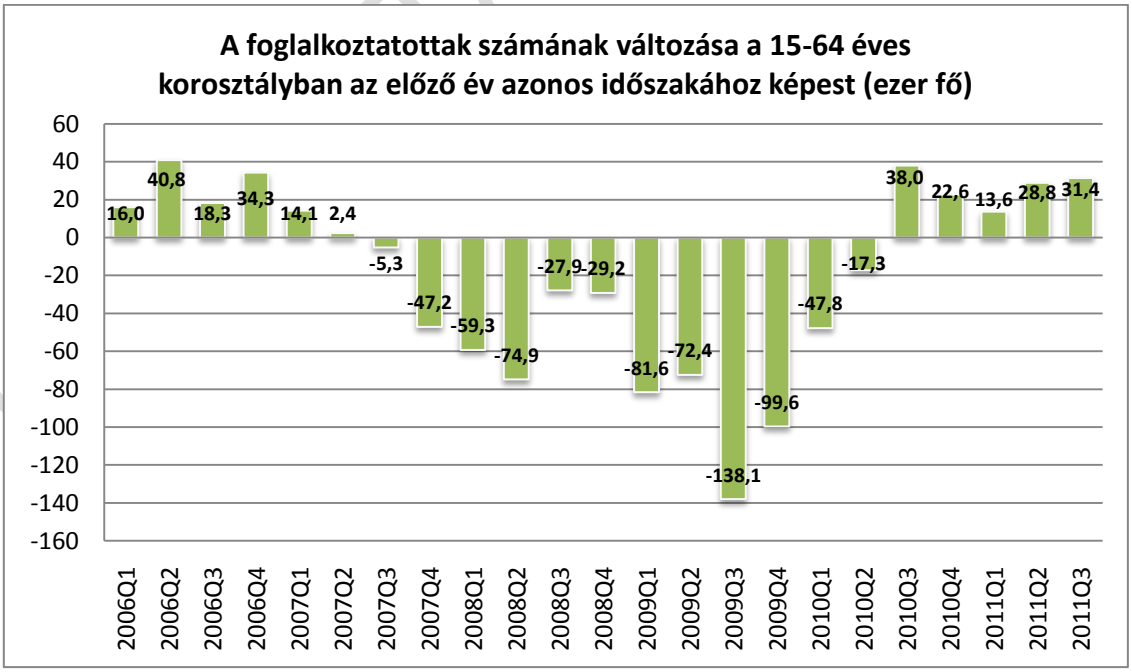

Forrás: KSH

Az utóbbi negyedévekben egyértelműen pozitív tendenciák érvényesültek a foglalkoztatottak számában is: 2011 harmadik negyedévére a 15-64 közötti korosztályban számuk csaknem 121 ezer fővel - 3 millió 822 ezer főre - nőtt. Az előző év azonos időszakához viszonyított változásokat tekintve 2010 harmadik negyedévétől folyamatos növekedést mutatnak az adatok. 2011 harmadik negyedévében 0,8 százalékos bővülés volt megfigyelhető, amely mögött elsősorban a versenyszférában foglalkoztatottak megnövekedett létszáma állt.

Kiskereskedelemi forgalom

A kiskereskedelmi forgalom 2006 vége óta jelentős mértékben csökkent, 2009 júliusától kezdődően jelentősebb zuhanás bontakozott ki: a 2009 novemberi mélyponton 7,8 százalékos csökkenést mutatott a vizsgált mutató, majd éles irányváltással 2010 júliusában már pozitív tartományba fordult (2,4 százalék). Az ezt követő hónapokban a -1,5 és 0,9 százalék közötti tartományban ingadozott a kiskereskedelmi forgalom. A KSH adatai szerint 2011 első nyolc hónapjában összességében stagnálás volt megfigyelhető a kiskereskedelmi termékforgalom volumenében, augusztusban kiigazítás nélkül 1,5 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi szintet, azonban a naptárhatástól megtisztított adatok csupán 0,4 százalékos bővülést mutatnak éves viszonylatban.

Forrás: KSH

TÁJÉKOZTATÓ ANYAG

Külkereskedelem

A külkereskedelem jelenleg a magyar gazdaság sikerágazata. A kétszámjegyű exportnövekedés 2009 óta jelentős mérleg aktívumot eredményez. A magyar export értéke 2010-ben 71,4 Mrd euró volt, 5,5 Mrd euróval meghaladva az összimportot, és 2011-re az aktívum további növekedésével számolhatunk. Az év első 8 hónapjában a kivitel értéke (52 Mrd euró) 12 százalékkal, a behozatalé (48 Mrd euró) 10 százalékkal nőtt; a külkereskedelmi forgalom aktívuma (4,7 Mrd euró) 1 269 millió euróval nagyobb lett, mint 2010 első 8 hónapjában.

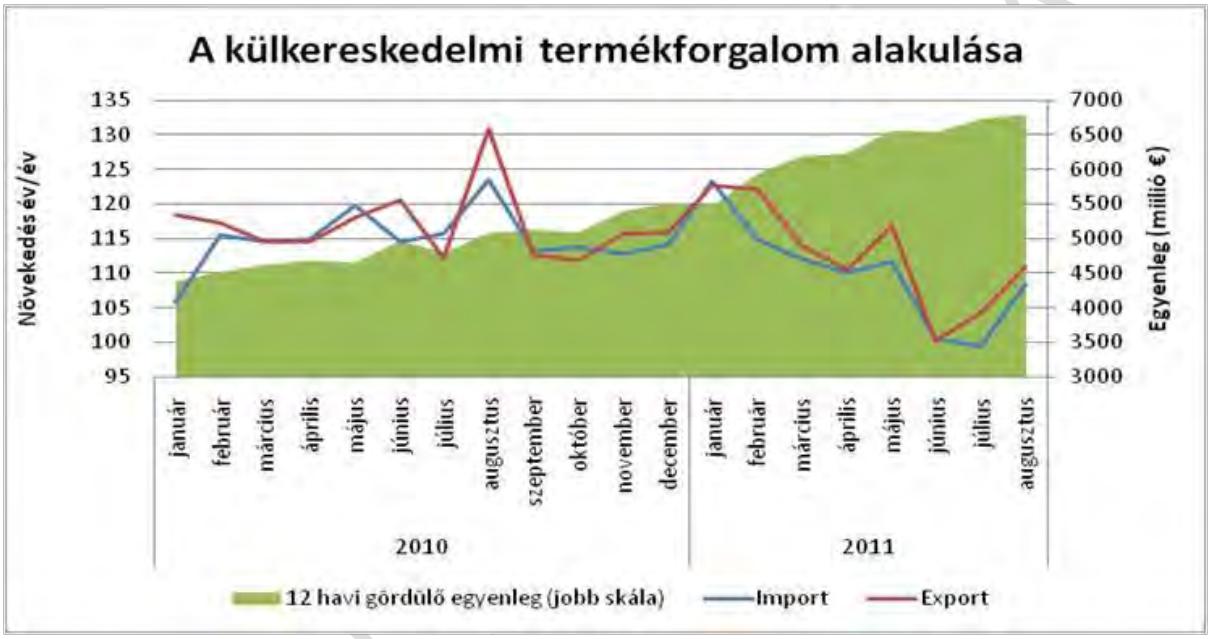

Forrás: KSH

1.2. Nemzetközi makrogazdasági környezet

2011 első felében a világgazdasági konjunktúra lassulásnak indult. A Nemzetközi Valutaalap legfrissebb, 2011 szeptemberi világgazdasági kitekintése szerint idén a globális növekedés üteme az előző évi 5,1 százaléknál kisebb mértékű, 4 százalékos lesz, amelynek javulására 2012-ben sem lát esélyt a szervezet. Hasonló képet mutatnak a jórészt fejlett országokat tömörítő szervezet, az OECD adatai is: a tagországok egészére számított bruttó hazai termék növekedése ez esetben éves viszonylatban az első negyedévi 2,4 százalék után a második negyedévben 1,7 százalékra mérséklődött. Az egyes régiókat a globális gazdasági környezet romlása eltérő mértékben érintette az első félév során. Az USA bruttó hazai terméke a 2010

első félévében elért 2,7 százalékos éves növekedést követően 2011 első hat hónapjában csupán 1,9 százalékkal lett nagyobb az egy évvel korábbinál. Kína a romló körülmények ellenére is 9,6 százalékos bővülést ért el, viszont Japán GDP-je - elsősorban az elszenvedett katasztrófák miatt - 0,9 százalékkal csökkent.

Az Európai Bizottság minden évben kétszer (tavasszal és ősszel) adja ki összehasonlító makrogazdasági előrejelzését. Ez a gazdasági prognózis az EU tagokra, EU tagságra jelölt államokra, illetve a világ vezető gazdasági hatalmaira vonatkozik (USA, Japán, Kína, Oroszország).

Az utóbbi három előrejelzés jelentősen eltérő gazdasági növekedési pályákat vetített előre 2011 gazdasági teljesítményének tekintetében. 2010 ősze óta a V4 országok, az EU, az eurózóna, Japán és az USA esetében is romlottak (vagy egyes esetekben stagnáltak) a gazdasági kilátások. Legnagyobb mértékben Japán esetében vágta vissza várakozását a Bizottság. Hazánk számára negatív hír, hogy Japánnal, Görögországgal, az Egyesült Királysággal és Luxemburggal együtt azon öt ország között szerepel, akik esetében a legnagyobb mértékben csökkentette a Bizottság a növekedési előrejelzést.

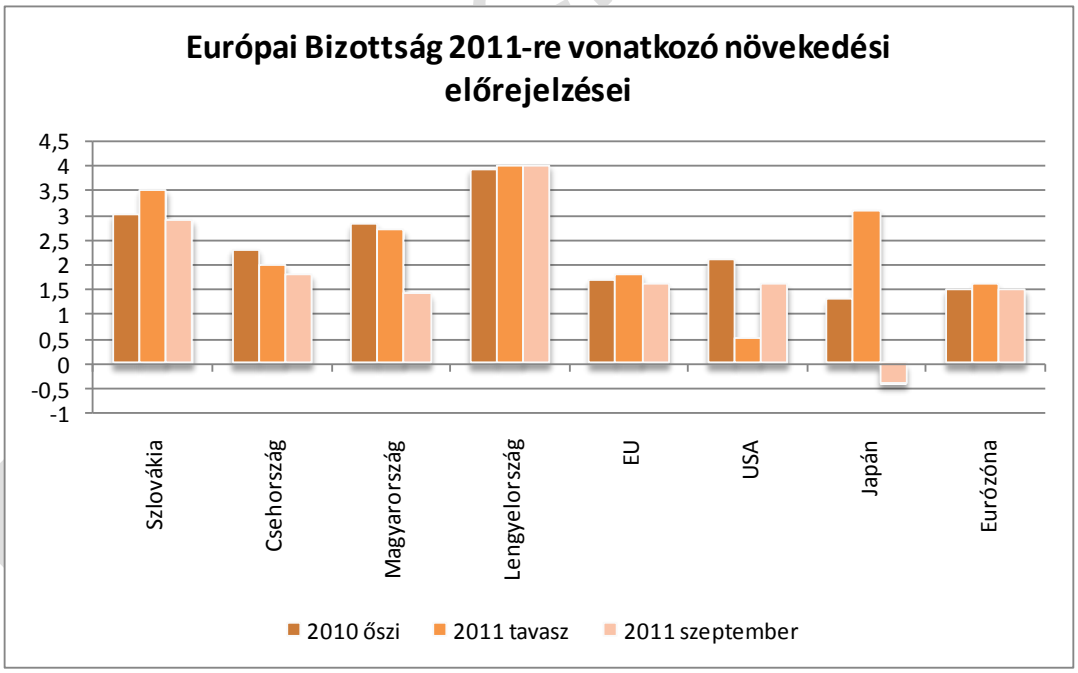

Forrás: Európai Bizottság

A fenti ábra szemlélteti, hogyan változott az Európai Bizottság 2011-re vonatkozó gazdasági prognózisa. 2010 őszéről 2011 tavaszára néhány esetben jelentős emelkedés volt megfigyelhető az előrejelzésben, de alapvetően vegyes irányba

mozdult el a különböző gazdaságokra vonatkozó előrejelzés. Ezt követően 2011 tavaszáról őszére jelentősen romlottak a gazdasági kilátások, így a Bizottság is ennek megfelelően vágta vissza előrejelzési számait. A visegrádi országok közül hazánkra várja a Bizottság a legalacsonyabb növekedést. Az EU átlagára, az Eurózóna átlagára, és az USA viszonylatában 1,5százalék körüli növekedéssel számol a Bizottság, ahogy Magyarországra is. Az egyik legválságállóbb ország továbbra is Lengyelország, amely idei várható növekedése 4% lehet a globális konjunktúra lassulása ellenére is, amely nagy belső piacának köszönhető.

A Bizottsághoz hasonlóan jelenleg a banki elemzőházak is átlagosan 1,5-1,6% körüli növekedést várnak 2011-re az Eurózónára (Commerzbank, Danske, Capital Economics). Az IMF az átlagnál pozitívabb trendeket vár a szeptemberi World Economic Outlook kiadványa szerint: az Eurózónára vonatkozó növekedési prognózisa 2012-re 1,1%-os, az USA vonatkozásában 1,8%-os, míg Németország várhatóan 1,3%-os emelkedést fog produkálni.

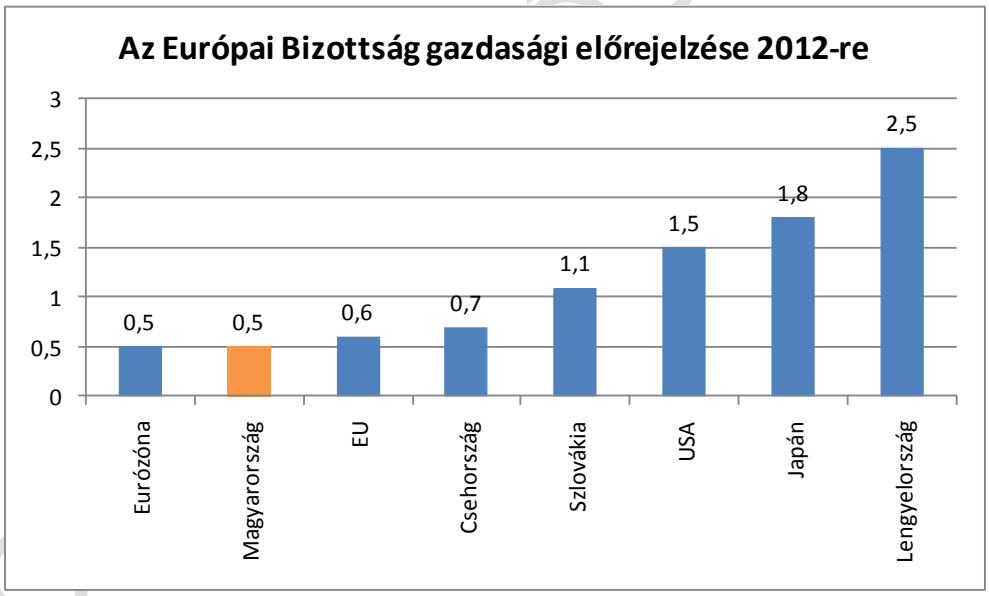

Forrás: Európai Bizottság

Ennél viszont negatívabb hír, hogy 2012-re jóval alacsonyabbak a növekedési várakozások 2011-hez viszonyítva (a novemberi adatok alapján), amint azt a fenti ábra is szemlélteti.

KÖZÖS ANYAG

1.3. A Magyar Növekedési Terv célja

Magyarország 2012. évre vonatkozó költségvetési terve a bruttó hazai termék 1,5%-os növekedésével számol, amely a romló külpiaci konjunktúra alapján felülvizsgálatra szorulhat. A Széll Kálmán Tervben és a Konvergencia Programban is vállalt csökkenő, 3% alatti GDP arányos költségvetési hiány elérése érdekében szükséges, hogy a növekedési célunk ne térjen el jelentősen a tervezettől. Az országvédelmi költségvetés ugyan jelentős tartalékokat tartalmaz a negatív gazdasági hatások mérséklése érdekében, de az európai adósságválság, és a világgazdaság elbizonytalanodása azt jelzi, hogy gazdaságunk növekedési motorjai már rövidtávon is veszélybe kerülhetnek.

Értesülések szerint Francois Fillon francia miniszterelnök bejelentette a franciaországi növekedési kilátások romlását, és a német kormány is hasonló lépésre készül. Szükségesnek látszik tehát a Kormány aktív növekedési stratégiájának újragondolása, amely a megfelelő beavatkozási lehetőségeket tárja a döntéshozók elé.

A magyar gazdaság hosszú távú növekedési kilátásait alapvetően két irányból lehet javítani, amely gazdaságunk problémás fejlődési sarokpontjait is kijelöli. Hazánk alapvetően rendkívül nyitott gazdaságnak számít, külkereskedelmi termékforgalmunk GDP-hez viszonyított aránya az egyik legmagasabb Európában. Az utóbbi szűk évtized elhibázott gazdaságpolitikájának köszönhetően a hazai belső kereslet végletesen legyengült. A Kormány intézkedései elősegítették, hogy a belső növekedési motorok ne fulladjanak le, az elbizonytalanodó világgazdasági konjunktúra azonban a hazai kereslet fellendülését egyelőre akadályozza.

Addicionális költségvetési források nélkül a növekedés a következő forrásokból származhat:

- az Új Széchenyi Terv forrásainak hatékonyabb felhasználása,
- a hazai gazdaság nettó exportjának (külkereskedelmi kivitel és a behozatal különbsége) maximalizálása.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A Magyar Növekedési Terv ez utóbbit tűzi ki célként maga elé, amelynek elérése a következő módokon érhető el:

- **Importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben**

  Magyarország az egyik leginkább importkitett ország. A magas importráta egyik oka, hogy az exporttermelésünknek rendkívül magas az importrátája, ezt egyrészt hazánk magas nyersanyag igénye okozza, illetve az is, hogy az ellátási láncban kevés a versenyképes magyar vállalkozás.

- **Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban**

  A rendkívül sikeres exportszektorunk által generált importigénynél sokkal súlyosabb problémák tapasztalhatóak a belső felhasználás oldalán. A háztartási fogyasztási- és beruházási források kiemelkedő mértékben külső behozatalra irányulnak. Ez rontja a növekedési kilátásainkat, illetve erősen csorbítja minden, belső keresletet javítani hivatott gazdaságpolitika hatásosságát. A hazai kereslet egyre nagyobb mértékben hazai kínálattal történő kielégítését segítheti elő a fogyasztói tudatosság növelése, illetve versenyképes hazai vállalkozások piacra lépése, piaci terjeszkedése,

- **Az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítése**

  A magyar gazdaság legerősebb növekedési motorjai lehetnek azok a vállalatok/vállalatcsoportok, amelyek képesek a külföldi piacokon is helytállni versenyképes árú és minőségű termékeikkel.

1.4. A Magyar Növekedési Terv módszertana és felépítése

Ágazati bontás és elemzés

A stratégia elkészítésének első fázisa alapos elemző munkát igényel, amelyet történelmi kitekintés előz meg. Összefoglalásra kerül a magyar ipar 100 évének 6 legfontosabb szakasza: melyek voltak a legfontosabb fejlesztési törekvések, ezek milyen szinten érték el a várt sikereket, és hogyan alakították át a magyar gazdaság termelési szerkezetét.

Különösen mély szintű elemzés szükséges az elmúlt évek trendjei tekintetében: ágazati szinten feltárásra kerül, hogy a 2006-2010 közötti éveket jellemző megszorító politika és a világgazdasági válság hogyan alakította át az ipar szerkezetét. A KSH

KONZULTÁCIÓS ANYAG

ipari, külkereskedelmi és GDP statisztikái alapján bemutatásra kerül, hogy a belső kereslet gyenge alakulására és az exportpiacok volatilitására hogyan reagáltak az ágazatok.

Vállalati és vállalatcsoporti bontás

A stratégia megalapozása során az ágazati szinten túl, szükséges felmérni az egyes vállalatok, vállalatcsoportok helyzetét, azonosítani szükséges azon vállalati szegmenseket, amelyek támogatása a legkedvezőbb hatást gyakorolja a hazai növekedésre, és összhangban van a többi kormányzati céllal (foglalkoztatás, költségvetési korlátok). Ennek eléréséhez első lépésben fel kell térképezni iparáganként bontásban azon vállalkozások körét, amelyek az adott szegmensben meghatározó szerepet töltenek be. A Magyar Növekedési Terv kialakítása azonban nem hagyatkozhat pusztán iparági bontásra, a regionális eltérések figyelembe vétele legalább ilyen fontos szerepet kell, hogy kapjon a kidolgozandó stratégia kialakítása során.

A legnagyobb árbevételt felmutató vállalatok földrajzi elhelyezkedésének feltérképezésével láthatóvá válik egyrészt, hogy egyes régiókban melyek a húzó ágazatok, másrészt képet kaphatunk azokról a térségekről, ahol nem állnak rendelkezésre a régió növekedését elősegítő kiemelkedő vállalati teljesítmények. Figyelembe véve, hogy a magyar gazdaság növekedésében az exportteljesítmény kiemelt szerepet tölt be, különös hangsúlyt kell fektetni az exportban meghatározó szerephez jutó vállalati kör meghatározására. Be kell azonosítani, hogy a döntően exportra termelő vállalkozások milyen iparágakban, milyen termékekkel, milyen külpiacokon vannak jelen, illetve melyek azok a külpiacok és piaci szegmensek, ahol további fejlődési lehetőségek állnak rendelkezésre a hazai vállalkozói réteg számára. Ez alapvetően jelenthet már meglévő külpiacot, de új exportcélországokat is. A foglalkoztatásban, illetve a hazai GDP-hez való hozzájárulásuk tekintetében is kulcsfontosságú hazai kis- és középvállalkozói rétegeknek a stratégia kialakítása során meghatározó szerepet kell kapniuk. Azonosítani kell azokat a kitörési pontokat, ágazatokat, külpiacokat, ahol a hazai KKV-k teljesítménye célzott támogatások juttatásával a lehető legnagyobb mértékben segíthető elő. További megfontolás tárgyát kell képeznie annak, hogy a hazai kis- és középvállalkozások szerepvállalása milyen módon javítható a hazai multinacionális vállalatok beszállítói hálózatában, az

KONZULTÁCIÓS ANYAG

ellátási láncba való hatékonyabb csatlakozás miatt. Melyek azok az iparágak, termékcsoportok, amelyekben a hazai vállalkozások célzott támogatásával csökkenhet a multinacionális cégek magas importigénye, és nőhet a hazai beszállítók szerepvállalása az import növekedése nélkül. A vállalati szektor különböző szempontok szerinti átfogó elemzésének eredményeként meg kell határozni azt a 20-30 vállalatcsoportot, ahol a célzott támogatások juttatása a legnagyobb hozzáadott érték növekedést teszi lehetővé az elkövetkező években.

Áruk és termékcsoportok (termékek és szolgáltatások)

A Magyar Növekedési Terv kialakítása során szintén vizsgálandó terület az áruk és termékcsoportok köre. Nem elég ugyanis meghatározni azokat az iparágakat és vállalati szegmenseket, amelyek jelenleg magas hozzáadott értékkel bírnak a magyarországi GDP esetében, hanem azt is vizsgálni szükséges, hogy az adott vállalatok, iparágak milyen termékeket, szolgáltatásokat állítanak elő. Az ilyen jellegű vizsgálat célja, hogy tovább differenciálja a támogatandó vállalkozások körét. A Magyar Növekedési Terv kialakítása során előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, amelyek olyan termékeket/szolgáltatásokat állítanak elő, amelyek lehetővé teszik a hazai vállalakozások fokozottabb hazai és nemzetközi szerepvállalását. A vizsgálat célja, hogy meghatározásra kerüljenek azok a magyar termékek, amelyek esetében nemzetközi és hazai viszonylatban piaci rés kínálkozik, így a hazai vállalkozások számára lehetőség nyílik a globális piaci résekben való növekedésre versenyképes termékeikkel. A stratégia kialakítása során továbbá vizsgálat tárgyát kell képeznie annak, hogy melyek azok a termékfőcsoportok, amelyek életciklusa nem haladt túl az érettség szakaszán, és így reális növekedési kilátásokkal rendelkeznek.

Új Piacok

A gazdasági világválság ma már láthatóan alakítja át az egyes országok és régiók jövőképét, növekedési kilátásait. Ezért kijelölésre kerülnek azok az új stratégiai piacok, régiók, amelyekkel új együttműködések megkötése szükséges. Ennek megalapozásához szükség van ezen országokkal fennálló kereskedelmi kapcsolataink mélyebb elemzésére, és a külgazdasági stratégia meghatározására.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Területi dimenzió

A kutatást a területi dimenziók alapján is szükséges elvégezni: település szinten meg kell vizsgálni az iparági, a termékszintű, és a vállalatcsoporti jellemzőket. Ennek eredményeképp kirajzolódnak azok a földrajzi egységek, amelyek bizonyos területeken komparatív előnyökkel rendelkeznek, és olyan erőforrások állnak rendelkezésre, amelyek biztosítják a hosszú távú növekedés alapját. A cél az, hogy települési vagy járási szinten meghatározásra kerüljön, hogy melyik település vagy járás, milyen iparágakban, milyen vállalatok vezetésével tud növekedni, és ez alapján kell kialakítani a térségi és területi jövőképeket. Az új típusú tervezés során meg kell határozni a vállalat, a város és a kormány együttműködésének lehetőségeit is.

A 2010-es kormányváltás óta már több olyan dokumentum - Új Széchenyi Terv, Széll Kálmán Terv, Versenyképességi Program (EU2020), Iparstratégiák (ágazati stratégiák) valamint a Külgazdasági Stratégia - is készült, amelyek stratégiai megfontolásokat tartalmaznak, és konkrét intézkedéseket és vállalásokat tettek. Ezek figyelembe vétele, növekedési stratégiával való összhangja kiemelkedő fontosságú, hiszen ezek képezik a gondolkodás alapját.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

2. GLOBÁLIS ÉS EURÓPAI NÖVEKEDÉSI ZÓNÁK

Jövőkép és Stratégia

1.1. A növekedés területi aspektusai

Közép-Európa, az új EU tagállamok, ezen belül Magyarország új gazdasági felzárkózási kísérlete egy vadonatúj globális gazdasági környezetben megy végbe. Az emberi történelem írott szakaszában, 1820-ig mindig Ázsia volt a világ legfejlettebb és legerősebb térsége. Ez tört meg az ipari forradalom következtében 1820 körül, és először Nagy-Britannia, majd Nyugat-Európa, végül az Egyesült Államok vette át a világgazdaság – nyomában a világpolitika - vezető helyét. Századunk közepére már újból Ázsia lehet a globális gazdaság legerősebb nagy övezete, ezen belül is Kína, később pedig India felemelkedése mozgatja a világgazdaságot.

A mai trendek folytatódása esetén Európa, ezen belül az Európai Unió lemaradhat Ázsiához, sőt még az Egyesült Államokhoz képest is, és fokozatosan visszasüllyedhet az ipari forradalom előtti globális rangsorban elfoglalt helyzetébe. Európa relatív helyzete gyorsan gyengül a másik két nagy övezethez, Ázsiához és Észak-Amerikához képest.

Globális növekedési rések

Az elmúlt két évtized legsikeresebb magyar gazdasági ágazata az autóipar, legnagyobb gazdasági teljesítménye az export bővülése, és leghatékonyabb magyar integrációja a közép-európai új autóipari hálóba történő bekapcsolódásunk. Ezt minden lehetséges eszközzel érdemes segíteni, de csupán ebből nem lesz hazánkban nyugat-európai fejlettség és életszínvonal. Valami újra van szükség, valami olyanra, amit legalább olyan jól, sőt jobban tudunk, mint globális versenytársaink, amiben korábban már jók voltunk.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Európai növekedési zónák

Területileg a globális közegben végrehajtott sikeres európai felzárkózásokra példa Finnország és Írország, a párizsi, a rajnai, a bajor, a sváb, a lombard, a dél-angliai, a holland, a belga és további európai fejlett övezetek, amelyek innovációra és kultúrára alapozott globális exportsikert értek el. A norvég és a svájci siker is globális: az előbbi a kőolajra, az utóbbi a pénzre épült.

Európában történetileg már kialakultak azok a földrajzi övezetek, melyek határokon átnyúlva több ország több régióját kapcsolják össze. Az Európai Unió hosszú távú felvázolt növekedési térképe szerint folytatódik az európai fejlett övezetek térbeli összekapcsolódása, sőt a fejlett övezetek térben tágulnak és bővülnek.

Európa növekedési zónái és térbeli együttműködés zónái 2030-ra
Kohézió-orientált szcenárió alapján

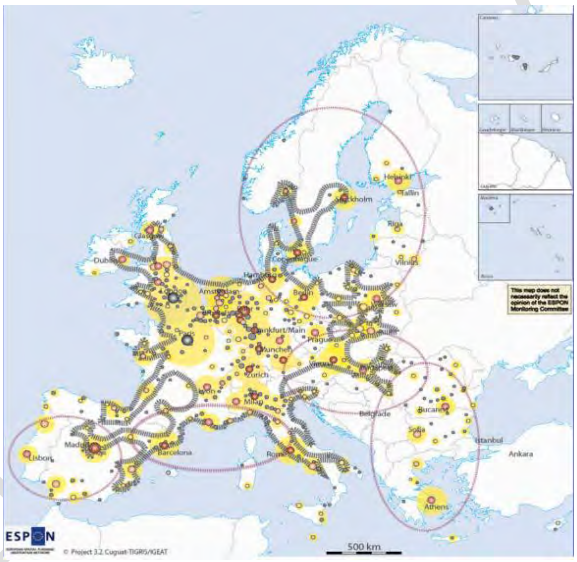

Forrás: ESPON

A fenti ábrán látható, hogy a fővárosok és nagyvárosok körül alakultak ki a legerősebb gazdasági övezetek, melyek körkörösen integráltak nagyobb térségeket - London, Párizs, Amszterdam, Frankfurt, Hamburg, Köln, Lyon, München, Milánó, Róma, Berlin, Prága, Pozsony, Budapest, valamint a többi európai nagyváros körül fejlett és dinamikusan fejlődő kör. Ezek földrajzi és gazdasági övezetekké álltak össze: a dél-angliai, az észak-francia, a holland-belga, a német, a közép-európai övezetek már fővárosokat és nagyvárosokat, közöttük nagyobb földrajzi térségeket integráltak. Sőt, Nyugat-Európa nyugati és középső területein kialakult két összefüggő sáv, amelyek a legfejlettebb európai gazdasági központokat integrálják.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Magyarország három másik övezetnek is része, melyek 2030-ig tágulnak és bővülnek. Az Amszterdamtól Münchenig futó nagy dinamikus sáv Bécs felé elágazik, és tovább nyomul előre a Pozsony, Győr, Budapest vonalon, ahol újból kettéágazik: egyik ága a Kecskemét, Szeged, Temesvár vonalon, másik ága a Miskolc, Kassa, Krakkó ágon fut tovább. A másik dinamikus új övezet a Berlin, Prága, Bécs, Pozsony, Budapest vonalon alakul ki, és hasonlóan kettéválik északi és déli ágra. Mind a kettő követi az észak-nyugatról dél-keletre való lefutást, nem így a harmadik új integrációs övezet. A Varsó, Krakkó, Kassa, Pozsony, Bécs, Budapest vonalon is dinamikus fejlődés várható, sőt a távolban felsejlik a balti gazdaságokkal való integráció: ez már egy észak-keletről dél-nyugatra futó integrációs vonal, ami az ipari korszak előtt működött, és 2030-ig újraépülhet.

Magyarország számára kitörési esélyt adhat, hogy a 21. század első felében három régi-új európai integrációs övezetbe is bekapcsolódhat, sőt az egész Kárpát-medencének esélye van arra, hogy behálózzák az európai integráció vonalai, és ezeken keresztül rákapcsolódhasson a két nagy európai integrációs övezetre.

Az európai földrajzi jövőkép azt is jelzi, hogy a korábban elszigetelt dinamikus, de kicsi pontok és körök nagyobb körökké állhatnak össze. Ilyen integrációs kör jöhet létre a portugál és spanyol nagyvárosok között, a katalán, dél-francia és közép-olasz nagyvárosok között, a balti gazdaságok, az észak-német és a skandináv nagyvárosok között, a Balkán uniós fővárosai között, valamint erre van esély a mi szűkebb hazánkban, Közép-Európában. München, Milánó, Prága, Pozsony, Budapest, Krakkó, Kolozsvár, sőt Belgrád között alakulhat ki egy olyan dinamikus gazdasági háló, amelynek magja a Kárpát-medence, és amely a München, Milánó, Bécs tengelyen át rákapcsolódik a többi nagy európai övezetre.

2.2. Magyarország - közép-európai HUB

A HUB-ok a különböző gazdasági, kereskedelmi, közlekedési, innovációs hálózatok legaktívabb pontjai, központjai, melyeknek globális szempontból is kiemelkedő szerepük van. Olyan csomópontok, amelyek szervezik, alakítják – értelmezéstől függően – az infrastrukturális/gazdasági, innovációs kapcsolatokat, mozgásban tartják tágabb térségüket. Hatásuk, kisugárzásuk erősen befolyásolja a környező területek folyamatait.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Magyarország földrajzi adottságaiból is adódik, hogy egyszerre lesz az ázsiai növekedési zóna – a 21. századi „új gazdasági selyemút” – keleti kapuja, az innováció vezérelte nyugat-európai – elsősorban Bajor, Baden-Würtenberg, és Lombardia) növekedési övezet keleti kapuja, továbbá az észak déli irányú – főként autóipari és járműipari beruházásokon alapuló - „új borostyánút” közepén helyezkedik el.

Magyarország, mint regionális HUB központ

Magyarország számára is nyitott a globális siker lehetősége. A magyar gazdaság – együtt a térség néhány más gazdaságával – képes lesz belépni és integrálódni az új ázsiai centrumra fűződő globális hálóba. Ezt részben ázsiai szereplőkön keresztül teheti, ha a vezető japán, kínai, kelet-ázsiai és indiai cégek felértékelik térségünket, ezen belül Magyarországot. Jelentős részben azonban azokon az európai gazdasági szereplőkön alapulhat a globális magyar siker, amelyek sikeresen megőrzik centrális szerepüket, mert innovációs és kulturális szempontból felértékelik térségünket. Ebben az esetben a balti országok megismételhetik a skandináv globális siker receptjét, és több közép-európai gazdaság követheti a sváb, bajor, lombard közép-európai sikerek útját.

A Bécs-Pozsony-Budapest tengely európai léptékben is kiemelt, Közép-Európa északi és délnyugati jövőbeli fejlődési térségének az egybefűződése ugyanis e területen történik meg. Itt formálódik ki az a gazdasági és térszerkezeti fordítókorong, amely Európa jövőbeli megújítási övezeteit az elkövetkező évtizedekben Kelet-

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Európa – döntően Kelet-Szlovákia, illetve Ukrajna és a Balkán, többségében Románia, Szerbia, Bulgária iránya – közvetíteni és átalakítani képes.

A hagyományosan fejlett nyugat-európai magterülethez kapcsolódva kialakult egy – a szakirodalomban alakjánál fogva Kelet-Európai Banánnak is nevezett – kelet-közép-európai centrum térség is, amelynek központi részét képezi a Prága-Bécs-Pozsony-Budapest négyszög.

Európa növekedési térstruktúrája
„A kék banán" és a „kelet-európai banán"

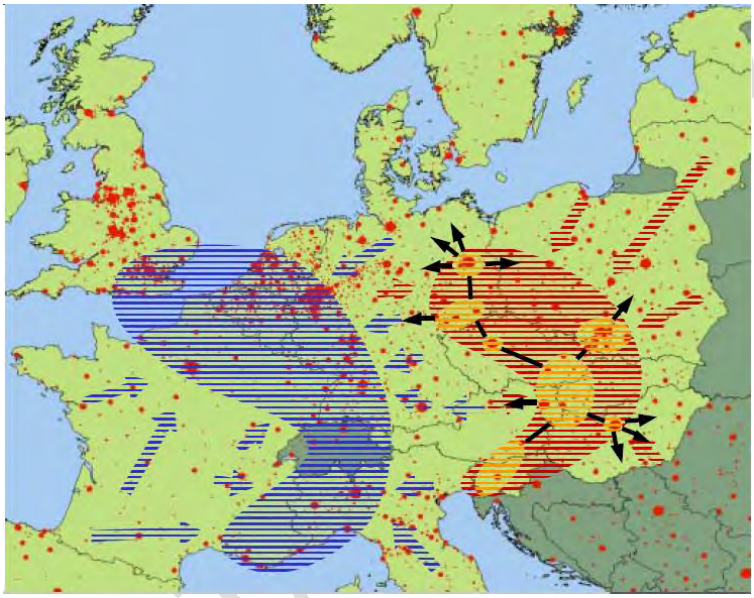

A gazdasági csomóponti szerep erősítése Magyarország számára is a gazdaságfejlesztés egyik hangsúlyos pontja. Ezért is kapott kitüntetett szerepet az Új Széchenyi Tervben a közlekedésfejlesztés, de támogatja ezt a célt a több programban is megjelenő tudásfejlesztés és a Vállalkozásfejlesztési Program prioritásai között szereplő üzleti környezet fejlesztése is. Magyarországnak jó esélye van rá, hogy az egyik legfontosabb globális gazdasági centrum, az észak-nyugat-európai centrum közelében erős regionális központtá fejlődjön.

Magyarország az Új Széchenyi Terv megfelelő súlypontozásával, az eddig végrehajtott és folyamatban lévő kormányzati reformokkal, beleértve a kormányzás hatékonyságát korlátozó magas államadósság csökkentésére tett erőfeszítéseket is, éppen ezt az utat járja. A kormány gazdaságpolitikája tehát nem csak önmagában a gazdaságfejlesztést, hanem egyúttal a magyar gazdaság regionális centrum, gazdasági csomópont szerepének erősödését is szolgálja.

2.3. Új Növekedés

A világgazdaság új fejlődési szakaszba lépett, amelyben a sikeres gazdasági növekedés legfontosabb feltétele az innováció és a tudás lesz. Az országoknak ezért olyan stratégiát kell alkotniuk, amelynek alapján át tudják irányítani gazdaságukat a tudás és innováció vezérelte fejlődési útra, a belső gazdasági és növekedési motorok beindításával. A tudás- és innováció alapú fejlődés főszereplői a kreatív kisvállalkozások, amelyek rugalmasak, nyitottak, és így a termékfejlesztés élvonalában lehetnek. Fontos állami feladat ezért ezen cégek üzleti környezetének jelentős javítása.

Új növekedés – szellemi tőke

„Egy ország növekedése a szellemi tőke (intellectual capital, IC) gyarapításán múlik." Ma a növekedést csak GDP-vel mérik, figyelmen kívül hagyva olyan jelentős tényezőket, amelyek a társadalmi és gazdasági növekedést befolyásolják: tudás, szakértelem, életminőség, egészség, természeti erőforrások felhasználása és környezetvédelem. E komplex indikátorok pedig az emberi tőke, piaci tőke, fejlődés tőke, pénzügyi tőke, megújuló tőke.

A tudásra épülő növekedés alapján az országok négy csoportra oszthatóak:

- **Győztesek**

  A listát vezető **észak-európai**, alacsony népességű országok. Kormányaik sok évvel ezelőtt megértették már, hogy a fejlődés útja az egyének kibontakoztatott képességiben rejlik.

- **Vesztesek**

  A győztesekkel ellentétben a jellemzően dél-európai térség beleragadt a stagnáló állapotába. Ezek a nagymértékben iparosodott országok rendelkeznek ma a legnagyobb államadóssági rátákkal.

- **Hegymászók**

  A leggyorsabban fejlődők Ázsiában (Malajzia, Szingapúr, Dél-Korea, Tajvan), és Kelet-Európában (Lengyelország, Magyarország, Csehország) találhatók.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- **Óriások**

  Ide a BRIC országok tartoznak (Brazília, Oroszország, India, Kína), ők a szellemi tőke felszabadításáért tesznek erőfeszítéseket jelenleg. Ha sikerrel járnának, az nagyban növelné a globális szellemi tőke szintjét.

Magyarország az összesített rangsor 24. helyét foglalja el, megelőzve Csehországot (27.) és Lengyelországot (33.). Az első hét helyen öt észak-európai állam szerepel, sorrendben: Svédország, Finnország, Svájc, Dánia, USA, Norvégia, Izland.

Új növekedés – a gazdasági komplexitás indexe

A gazdasági komplexitás indexe 128 ország külkereskedelmét elemzi, illetve a gazdasági növekedés szempontjából rangsorolást készít a gazdasági összetettség indexe (ECI – Economic Complexity Index) szerint. A mérés alapja az exportált termékek mennyisége és összetettsége, előfordulásának gyakorisága. Az iparágak egymásra épülése, egymás termékeinek felhasználása, továbbfejlesztése, komplexebbé tétele nagyban elősegíti a társadalmi jólét kialakítását. Ezért mindenképpen fontos a tudás, illetve egy társadalomban egymás tudásának felhasználása. Egy társadalom komplexitása a tudás sokféleségétől és beágyazódottságától függ.

A gazdasági komplexitás indexe

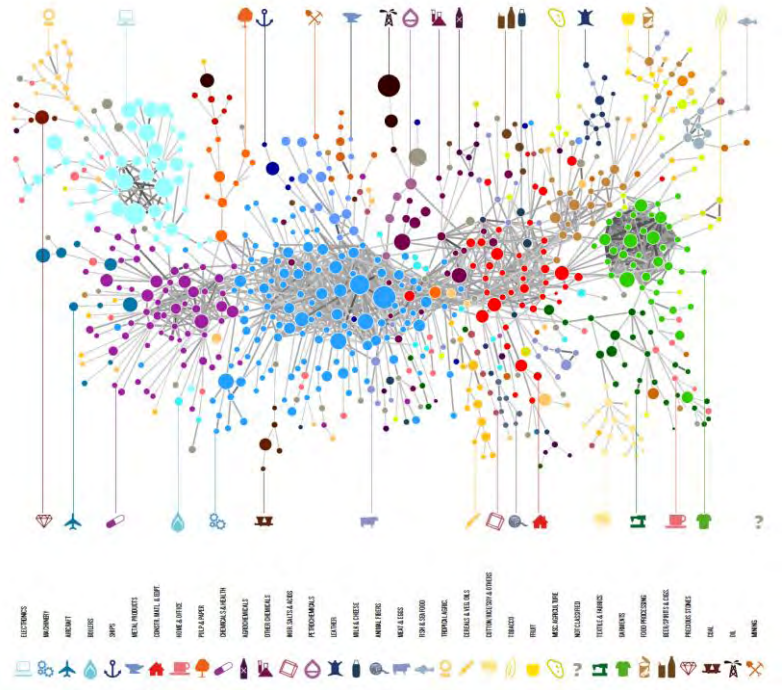

Forrás: 2011 októberében publikált atlasz

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A gazdaság komplexitás mérése alapján az egyes termékek bonyolultságát is mérni lehet. A termék összetettségi indexe (PCI – product complexity index) azt mutatja meg, hogy egyes termékek előállításához mennyi tudásra van szükség.

Ez alapján a legösszetettebb, legtöbb tudást igénylő termékek a speciális gépek, kémiai mérésekhez szánt eszközök, röntgengépek, kőolaj finomító berendezések és egyéb szerszámok, a magas hozzáadott értékű termelő beruházások, valamint a természeti tényezőkre, a munkára és a tudásra épülő iparágak határozzák meg.

Azok az országok növekednek gyorsabban, melyek gazdasági összetettsége magasabb - ellentétben a jelenlegi mércével mért „gazdag" országokkal. Ebben az értelemben a gazdaság összetettsége nem csak a jólét egyik kifejezője, hanem maga a vezető tényező.

A gazdasági összetettség indexe alapján a legtöbb tudást igénylő terméket Japán, Németország, Svájc és Svédország alkalmazza. Magyarország a 14. helyen szerepel a legbonyolultabb termékek exportját tekintve. A kelet-európai és közép-ázsiai térségben a harmadik legjobban teljesít az ország, Csehországot és Szlovéniát követően.

A gazdasági komplexitás változása 1964-2008 között

A vizsgált periódus alatt a legtöbbet Mauritius, Thaiföld és Malajzia fejlődött, továbbá Szingapúr, Indonézia, Brazília, a Dominikai Köztársaság és Törökország is jelentősen előrelépett. 44 év alatt a magyaroknak a világ export piacán egyre bonyolultabb, nagyobb tudást igénylő termékekkel sikerült megjelennie. A 70-es években a termékek összetettsége alacsonyabb fokú volt, mely a 90-es évektől folyamatosan erősödött. Jelenleg az export legnagyobb hányadát a motor, autóalkatrész gyártás, a telekommunikációs eszközök gyártása és az elektromos berendezések adják.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

2.4. Növekedéspárti gazdaságpolitika

A Kormány növekedéspárti gazdaságpolitikájának célja az egyensúlyt a középosztály szélesítésén és megerősítésén keresztül helyreállító gazdasági növekedés, a nemzeti össztermék, és a foglalkoztatottság növelésének újraindítása és fenntartható alapokra helyezése. A gazdasági növekedés eléréséhez három fontos alappillér szükséges: hazánknak előremutató és megvalósítható jövőképre van szüksége, amely követhető stratégiát igényel, és működőképes struktúrát feltételez.

Jövőkép és stratégia

A sikerhez gyökeresen új, a jövőből kiinduló szemlélet, és a valóság talaján álló, de a jövőbeni célokat középpontba állító, következetes stratégia kell. Ennek a stratégiának a végrehajtásával Magyarország pozitív fordulatot ér majd el a gazdasági felzárkózás, a társadalmi felemelkedés és középosztályosodás, valamint a közbizalom és a tudástőke felhalmozása, a demográfiai folyamatok, és a népegészség javulása terén.

Nemzetgazdasági stratégiák - Új Széchenyi Terv

Magyarország versenyképességének javítása, tíz év alatt egymillió új munkahely teremtése hét kitörési pont mentén – ezek a legfőbb céljai a 2011. január 15-én elindult Új Széchenyi Tervnek. Az új gazdaságpolitika lényege azonban többet jelent egymillió új munkahely megteremtésénél: az újraelosztási politikát egy növekedéspárti gazdaságpolitika váltja fel, melynek célja a nemzet általános jólétének fejlődése. Mindezek érdekében a magyar gazdaságban rejlő lehetőségekre épülő, fenntartható gazdasági növekedés szükséges.

A második Orbán-kormány ebben a szemléletben indította el 2011. január 15-én az Új Széchenyi Tervet, Magyarország felemelkedésének és talpraállításának programját. Hasonlóan az első Széchenyi Tervhez, az Új Széchenyi Terv is nyitott tervezésen és a vállalkozásokkal történő együttműködésen alapul.

Az elkövetkező években három nagy kihívással néz szembe a magyar gazdaság. Egyrészt meg kell őrizni a pénzügyi stabilitást és szigorú keretek között kell tartani az államháztartási hiányt, másrészt gyors lépéseket kell tenni a versenyképességi hátrányok felszámolására, harmadrészt meg kell teremteni a gazdasági növekedés

KONZULTÁCIÓS ANYAG

feltételeit, és növekedési pályára kell állítani a gazdaságot. A befektetők, vállalkozások számára azonban legalább ennyire fontos, hogy megfelelő iránytűvel is rendelkezzenek: merre kíván haladni Magyarország, melyek a fejlesztés kiemelt területei, milyen kormányzati és önkormányzati fejlesztésekhez tudnak csatlakozni, milyen fejlesztésekhez nyújt az állam hazai vagy uniós forrásokból pótlólagos, kiegészítő segítséget.

A következő évek gazdaságpolitikájának rendelkeznie kell egy olyan jövőképpel, amely jelzi, hogy mely tevékenységek lehetnek a gazdasági növekedés húzó területei. Magyarországnak ahhoz, hogy a nemzetközi és hazai piacokon is versenyképes termékekkel és szolgáltatásokkal jelenjen meg, meg kell találnia azokat a kitörési pontokat, azokat a „jövő-iparokat", amelyek képesek a gazdaság egészének dinamizálására, valamint azokat az eszközöket, amelyek a kitörési pontokat összekötik. Egy kicsi és nyitott gazdaságú ország csakis akkor lehet versenyképes, ha azokra a sajátos erőforrásokra támaszkodik, amelyekben más országokhoz képest előnnyel és kedvező adottságokkal rendelkezik, és amelyeket eséllyel fejleszthet világszínvonalra.

Az Új Széchenyi Terv kitörési pontjai

1. Gyógyító Magyarország – Egészségipar
2. Megújuló Magyarország – Zöld gazdaságfejlesztés
3. Otthonteremtés – Lakásprogram
4. Vállalkozásfejlesztés – Üzleti környezet fejlesztés
5. Tudomány – Innováció – Növekedés
6. Foglalkoztatás
7. Közlekedés – Tranzitgazdaság

A kitörési pontoknál további, klasszikus értelemben vett iparágak egész sora található, illetve beilleszthető:

- Az *egészségipar* magába foglalja többek között a gyógyszeripart, az orvosi műszergyártást, a gyógyászati segédeszközök gyártását, a termál-egészségturizmust, a hozzá kapcsolódó egészségturisztikai szakképzést, a balneológiát, a növényházi kertészetet, a gyógynövénytermesztést és -feldolgozást, a termálvíz gyógyászati alkalmazását, a szépségipart, és az ásványvíztermelést.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- A *hálózati gazdaság* szintén sok területet fog át, ahol a gazdaság szervezésének alapja a termelői hálózatok létrehozása és működtetése. A legfontosabbakat kiemelve: az autóipart és a hozzá kötődő beszállító háttériparokat, a regionális klasztereket, a kereskedelmi beszállítói hálózatokat, a logisztikát, Magyarország tranzitszerepének kedvezőbb gazdasági kihasználásához kapcsolódó iparágakat, a Kárpát-medencei gazdasági térség felépítését, a hálózatba szerveződő üzleti-, pénzügyi- és ingatlanfejlesztési szolgáltatásokat és központokat.
- A *zöldgazdaság* is nagyon tág terület, ahova olyan ágazatok tartoznak, amelyek a természeti környezettel mint erőforrással a korábbi időszakokhoz képest sokkal hatékonyabban és takarékosabban gazdálkodnak. Csupán néhány példát említve: a megújuló és alternatív energiaforrások (geotermikus energia, biomassza, energianövények, nap- és szélenergia stb.) hasznosítása, a biokertészet és a bio-élelmiszeripar, a biotechnológiai kutatások, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, az épületek energiahatékonyságának javítása, a természet- és vízvédelem.
- A *tudásgazdaság* nevéből fakadóan széles területet ölel át: olyan, többnyire napjainkban kialakuló, vagy megerősödő iparágakat, amelyeknek legfontosabb jellemzője az új tudás megteremtése és alkalmazása, mint például a kutatás-fejlesztés, az innováció, a járműipar, az egészségipar és az informatika terén, a kreatív iparágak (filmipar, design, építészet, iparművészet, szórakoztató ipar, webes és internetes szolgáltatások stb.).

A kitörési pontok közös sajátossága, hogy sokféle iparágat integrálnak, amelyek mindegyikénél komoly esély van arra, hogy a fejlesztés már középtávon globális vagy európai léptékben is versenyképes hazai termékek, szolgáltatások, vagy vállalatok megjelenéséhez vezessen. Mindegyik kitörési pont esetében a fejlesztés további fejlesztési piacokat nyit meg, és mindegyiküknél központi szerepet kap a magas hazai hozzáadott érték. Mivel a kitörési pontok egyszerre sok ágazatot fognak át, úgy képesek meghatározni a magyar gazdaságfejlesztés irányait, hogy közben nem zárják kordába a vállalkozók ötleteit és törekvéseit.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Globális és európai versenyképesség

A kitörési pontok közös jellemzője továbbá, hogy mindegyikük nagyon komoly piaci potenciállal rendelkezik. Magyarországon minden fejlesztési területen valós esély van arra, hogy már középtávon, európai és globális léptékben is versenyképes termékek, vállalatcsoportok jöjjenek létre. Az utóbbi évtizedek sikeres felzárkózásai – Írországtól Dél-Koreáig – azt mutatják, hogy a globálisan integrált gazdaságban és az erős nemzetközi versenyben egy kicsi és nyitott gazdaságú ország csakis akkor lehet versenyképes, ha azokra a sajátos erőforrásokra támaszkodik, amelyekben más országokhoz képest előnnyel és kedvező adottságokkal rendelkezik, és amelyeket eséllyel fejleszthet világszínvonalra.

Az egészségiparban már ma is világszínvonalú a hazai gyógyszergyártás, de a világ élmezőnyébe emelhető az egészségturizmus és az ásványvíztermelés is. A hálózati gazdaság terén világszínvonalúvá tehetők a járműipari alkatrészgyártó beszállítói rendszerek, és európai jelentőségűvé fejleszthetők a Kárpát-medencei gazdasági térséget átfogó üzleti-, pénzügyi- és ingatlanfejlesztési szolgáltatások. A zöldgazdaságban szinte egyedülálló lehetőséget kínál a geotermikus energia hasznosítása, ugyancsak európai színvonalúra fejleszthető a biokertészet és a bio-élelmiszeripar. A tudásgazdaság területén a járműipari, az egészségipari és az informatikai innovációk esélyei nagyok, de európai szinten is jelentőssé válhat a hazai rajzfilm, design, valamint a webes és internetes szolgáltatás.

Piacteremtő fejlesztés

A kitörési pontok lehatárolásának szempontja a piacteremtés: olyan fejlesztési területek azonosítása, amelyeknél egy-egy központi elem állami eszközökkel és uniós forrásokkal is elősegített célzott fejlesztése, támogatása további piaci és befektetési lehetőségek egész sorát teszi lehetővé. Az egészségiparban a termálvíz gyógyászati alkalmazása elősegítheti a gyógyászati segédeszközgyártást, vagy a szépségipar lendületet adhat a gyógynövénytermesztésnek. A hálózati gazdaság terén a piacteremtés még erősebben jelentkezik, hiszen a hálózatok eleve kapcsolódások és csomópontok rendszerét jelentik, így egy-egy csomópont – például logisztikai vagy üzleti központ – értelemszerűen magával húzza az egész hálózatot. A zöldgazdaság és a tudásgazdaság is nagyon erős piacteremtő

KONZULTÁCIÓS ANYAG

potenciállal rendelkezik, ahol – mivel viszonylag új gazdasági irányokról szó – a piacteremtés lehetőségei és irányai „menet közben” rajzolódnak ki.

Magas hozzáadott érték

Az Új Széchenyi Terv olyan kitörési pontokat jelöl ki, amelyek egyik legfontosabb jellemzője a magas hazai hozzáadott érték.

Az egészségiparban például egyszerre kétfajta értékteremtés tapasztalható. Egyfelől az egészségipari fejlesztések nagyban segíthetik a lakosság egészségi állapotának javítását, másfelől kiemelkedően magas a kutatás-fejlesztés szerepe (például a gyógyszeriparban), és jelentős az innováció szerepe is (például a szépségiparban).

A hálózati gazdaság – természetéből adódóan – magas hozzáadott értékkel működik, hiszen maga az érték éppen abból fakad, hogy ki és milyen eszközökkel képes megszervezni és működtetni a gazdasági hálózatot. Napjaink globálisan integrált gazdaságában ugyanis nem iparágak, nem is néhány óriásvállalat, hanem iparágak vagy óriásvállalatok köré szerveződött termelési és értékteremtési láncok és hálózatok versenyeznek egymással. Magyarország és a hazai vállalatok számára pedig életbevágóan fontos kérdés, hogy mely pontokon képesek kapcsolódni a globálisan felépülő és versenyző értékláncokhoz. Eddig sajnos többnyire csupán az alacsony hozzáadott értékű, egyszerű összeszerelő munkáknál kapcsolódott be a hazai vállalatok nagy része. Ezzel szemben az Új Széchenyi Terv azt tűzi ki célul, hogy – például logisztikával, autógyártási háttériparral, vagy a Kárpát-medencei gazdasági térség megteremtésével – a hazai vállalkozások építsenek fel magas hozzáadott értékű munkafázisokra épülő termelési és értékteremtési hálózatokat.

A zöldgazdaság és a tudásgazdaság – szintén természetükből adódóan – magas hozzáadott értékekre támaszkodnak. Köztudott, hogy minden gazdasági előny mögött valamilyen többlet-tudás áll: olyan tudás, amivel a versenytársak nem rendelkeznek, legyen szó technikai, szervezési, vagy erőforrás-felhasználási tudásról. Régóta köztudott az is, hogy a jó ötlet minden vállalkozás sikeréhez elengedhetetlen feltétel. Ugyanakkor vannak olyan iparágak és ágazatok – ide tartoznak a zöldgazdaság és a tudásgazdaság iparágai is –, amelyek erősebben támaszkodnak az új ismeretekre és új tudásra, amelyeknél az értékteremtés kulcsa éppen az, hogy új tudást hoznak létre és új tudást alkalmaznak. Olyan iparágak ezek, ahol maga az ötlet a legnagyobb érték. Amikor tehát az Új Széchenyi Terv az

KONZULTÁCIÓS ANYAG

egyik kitörési pontként jelöli ki a zöldgazdaságot és a tudásgazdaságot, akkor egyúttal olyan ágazatokat helyez a gazdaságfejlesztés középpontjába, amelyeknél kiugróan magas a hozzáadott érték.

Átfogó kitörési pontok

A három átfogó kitörési pont (foglalkoztatás, otthonteremtés, és közlekedés) a tartalmas élet, a sikeres gazdasági működés általános feltételeinek javítására fókuszál: a sikeres munkavállalást és vállalkozást biztosító környezet megteremtését, a földrajzi adottságaink kihasználását segítő infrastruktúra fejlesztését, a lakókörnyezet minőségének javítását jelöli ki feladatként.

Az Új Széchenyi Terv és a Nemzetgazdasági Minisztériumban készült szakágazati stratégiák kapcsolódásai

A Nemzetgazdasági Minisztérium kiemelt célja, hogy a Kormányzat gazdaságstratégiai irányainak megfelelően, a reálfolyamatok alakulásának tekintetében, és a makrogazdasági lehetőségekhez mérten stabil, kiszámítható fejlesztési környezetet hozzon létre, mely képes biztos alapokat nyújtani hazánk gazdasági növekedéséhez. Ehhez elengedhetetlen egy nemzeti szinten értelmezett átfogó tervezési- és tervrendszer, mely képes a horizontális szemlélet érvényesítésére, ugyanakkor a különböző szakterületek, ágazatok szempontjából is kidolgozott koncepciókat vázol fel.

A nemzetgazdasági szinten értelmezhető, átfogó fejlesztéspolitikai irányokat meghatározó dokumentumok tekintetében kiemelt az Új Széchenyi Terv, a Széll Kálmán Terv, melyek végrehajtását a meghatározott elvek mentén érvényesíteni szükséges, az egyéb alátámasztó, illetve szakági tervek szintjén is. Az elsődleges cél a növekedés, a foglalkoztatás, és az egyensúly megteremtésével talpraállítani és megújítani a magyar gazdaságot.

A nemzetgazdaság növekvő pályára állításához szükséges az ipari szektort is új típusú, differenciált megközelítésben vizsgálni a tervezés szintjén, mely felvetette a különböző szakágazati iparstratégiák kialakításának szükségességét. Ennek alapján különböző ipar stratégiák kerültek kijelölésre (például: a gyógyszeripar és orvosi eszközök gyártása, a járműipar, a szerszám- és gépipar területén), melyek

KONZULTÁCIÓS ANYAG

végrehajtása támogatja mind az Új Széchenyi Terv, mind pedig az EU2020 Stratégia specifikus céljainak megvalósítását.

Az Új Széchenyi Terv mellett a Nemzetgazdasági Minisztérium 12 szakágazat (elektronika, híradásipar; a gyógyszeripar és az orvosi eszközök gyártása; fémalapanyag- és fémfeldolgozóipar; a járműipar; a szerszám- és gépipar; fa- és bútoripar; a logisztika; a bányászat; építő- és építőanyag ipar; textilipar; védelmi- és biztonsági ipar; vegyipar) vonatkozásában készített el stratégiát, melyeken túl további 4 (turizmus, vendéglátás, kereskedelem, élelmiszeripar) kidolgozás alatt van. A szakágazati stratégiák pontosan illeszkednek az Új Széchenyi Terv célkitűzéseihez, ágazat-specifikus bontásban mérik fel a foglalkoztatottság növeléséhez, iparfejlesztéséhez, az adminisztráció csökkentéséhez szükséges konkrét lépéseket. Az ágazati stratégiák 4 fejezetre tagolódnak, külön figyelmet fordítva az ágazat helyzetének felmérésére, a nemzetközi folyamatokra, az ágazatokat sújtó problémákra, valamint azok megoldási lehetőségeire.

Az iparstratégiák célja, hogy főbb megoldási algoritmusokra, befektetési irányokra tegyen a jövőben javaslatot, melyek így könnyen beilleszthetővé válnak a kormányzat ágazati elképzelései közé. Így a gazdasági tervezés figyelemmel van az iparági trendekre, fejlődési irányokra. A kiegyensúlyozott növekedés érdekében azonban szükséges az ágazati szempontok mellett egy horizontális szemléletet biztosító, kohéziós célokat is integrálni képes megközelítésre, melyet területi alapon a nemzeti célkitűzések szolgálatában a területi tervezés tud betölteni.

A Versenyképességi Program és az Új Széchenyi Terv kapcsolódásai

Az Új Széchenyi Terv a tartós és dinamikus gazdasági növekedés forrásait teremti meg: a szükséges források felhasználását alakítja át valóság közeli, gyakorlat-orientált, és a vállalkozások saját igényeinek megfelelő rendszerré, a Versenyképességi Program pedig a magyar gazdaság dinamikus növekedése előtt álló intézményi, szabályozási akadályok lebontását tűzi ki feladatul.

A Versenyképességi Program értelmezésében a nemzetgazdaság akkor versenyképes, ha úgy tud létrehozni, felhasználni, értékesíteni termékeket és szolgáltatásokat, hogy közben saját termelési tényezőinek hozadéka és állampolgárainak jóléte fenntartható módon növekszik. Ebben a keretben egyfelől a gazdaság szereplőinek, azaz a vállalkozásoknak és a munkavállalóknak a

KONZULTÁCIÓS ANYAG

versenyképessége kívánatos, másfelől a szereplők jobb, hatékonyabb együttműködése, mind a vállalkozások közötti kapcsolatokat tekintve, mind az állam és a vállalkozások közötti relációkban.

A Versenyképességi Program meghatározza a kiemelt témákat, amelyeken belül konkrét intézkedéscsomagot határoz meg. Kijelöl beavatkozási területeket, amelyeken belül meghatározza a kidolgozandó intézkedési tervek fő kereteit, irányait, valamint olyan intézményi garanciákat épít ki, amelyek biztosítják a Versenyképességi Program megvalósulását.

Az Új Széchenyi Terv és a Versenyképességi Program összehangolt végrehajtása egyszerre teremt lehetőségeket, és hárítja el az azok kihasználása előtti akadályokat a vállalkozások számára. Az Új Széchenyi Terv forrásai abban segítik a vállalkozásokat, hogy erősítsék összefogásukat, és bátran vállalják a minőségi előrelépést. A Versenyképességi Program pedig a teljesítményt, az együttműködést, a versenyt támogató üzleti környezet kialakításával hozzájárul, hogy az Új Széchenyi Terv motiválta fejlesztések sikeresen valósuljanak meg.

2.5. Növekedés és Versenyképesség

Magyarország felemelkedésének, az Európai Unió fejlett országaihoz való felzárkózásának, és régióbeli vezető szerepe visszanyerésének a magyar gazdaság talpra állása és növekedése, a régió és az EU országainál jelentősen dinamikusabb gazdasági fejlődése elengedhetetlen feltétele. 2011 harmadik negyedévében, ha még nem is nagymértékben, de megelőzzük az EU 27 növekedési átlagát, ezen az úton kell tovább haladni komplex eszközöket, stratégiákat bevetve.

A versenyképesség hatékony és erőteljes növelése, éppen annak többtényezős jellege miatt, csak olyan széles spektrumú, összetett és összehangolt versenyképességi stratégia, illetve ennek teljesítésére irányuló összetett versenyképességi program keretében valósulhat meg, amely valós kiindulási pontként figyelembe veszi az ország jelenlegi versenyképességi helyzetét, de nem tekinti azt végérvényes korlátnak. A versenyképesség javítását célzó gazdaságpolitikai intézkedések, programok célkitűzéseinek meghatározása során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az intézkedések eredményeként előálló

KONZULTÁCIÓS ANYAG

szabályok, rendszerek, intézmények hosszú távon alkalmasak legyenek céljuk betöltésére.

A versenyképesség, a foglalkoztatás és a szakpolitikai területek viszonya a versenyképesség javítása szempontjából

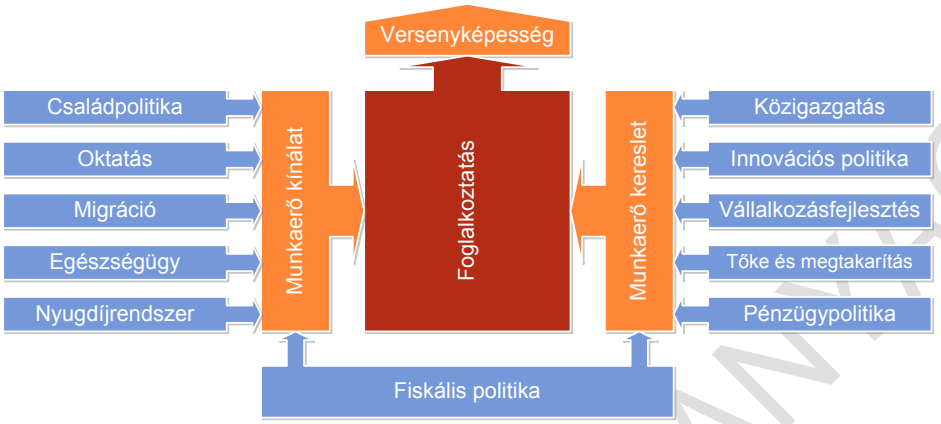

Versenyképességi rangsorok

Az IMD 2011 májusában megjelent *World Competitiveness Yearbook 2011* című kiadványában Magyarország a 47. helyen **szerepel**. Visszatekintve az elmúlt évtizedre, Magyarország jelenlegi rangsorbeli helyezése trendszerű romlást tükröz - még úgy is, hogy időközben a rangsorban szereplő országok köre is bővült.

Magyarország helyezése az IMD versenyképességi rangsorában

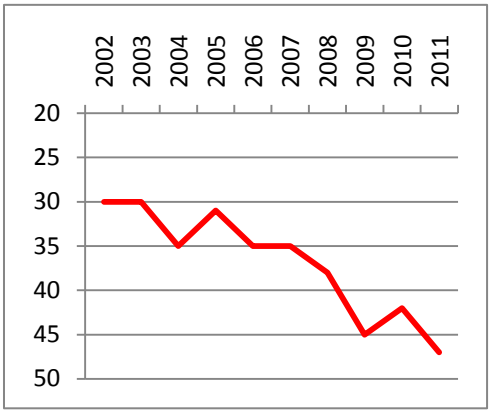

Forrás: IMD

2000-ben Magyarország még a 27. helyen állt, és még 2003-ban is a 30. helyen, 2003 és 2009 között azonban összesen 10 hellyel romlott a besorolásunk. 2000 és 2011 között a visegrádi országok közül Csehország a 37. helyről a 30. helyre, Lengyelország pedig a 40. helyről a 34. helyre lépett előre. Szlovákia helyezése 2001 és 2009 között hasonló mértékben javult, 2010-ben azonban olyan nagymértékű (16 helyezésnek megfelelő!) visszaesés következett be, amivel a visegrádi országok között sereghajtóvá vált, idén azonban javított egy helyezést, és

KONZULTÁCIÓS ANYAG

ezzel közvetlenül hazánk után szerepel a rangsorban. Az IMD legújabb felmérésében azt hangsúlyozza, hogy a képzett munkaerő, a megbízható infrastruktúra, a felsőoktatás szintje, az alacsony működési költségek teszik hazánkat vonzóvá.

Az elemzés erősségként említi a magas működő-tőkeállományt, az export erősségét. Emellett a cégalapítás könnyűsége, a társasági adók alacsony volta, a high-tech termékek exportja is hazánk erősségei közé tartozik.

A *World Economic Forum* 2011 szeptemberében megjelent *The Global Competitiveness Report 2011–2012* című kiadványában szereplő rangsor szerint Magyarország a 48. helyen áll, ami 4 helyezés javulást jelent az előző évhez képest (a visegrádi országok közül egyedül Szlovákiát előzzük meg, Csehországtól jelentősen, Lengyelországtól kisebb mértékben maradunk el). A felsőoktatás és szakképzés, az új technológiák befogadásának képességét takaró technológiai készség, illetve az innováció területén vagyunk viszonylag erősek, míg az ország különösen rossz teljesítményt mutat az intézmények, a makrogazdasági környezet, az üzleti élet kifinomultsága, és a pénzügyi piacok fejlettsége terén.

Magyarország helyezése a WEF globális versenyképességi rangsorában

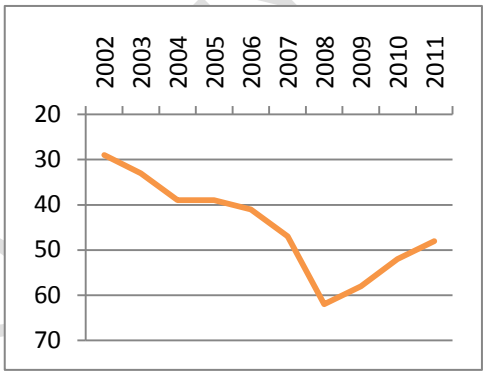

Forrás: WEF

Magyarország helyezése a Világbank Doing Business rangsorában

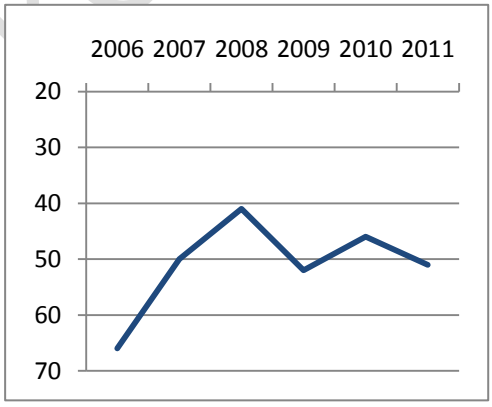

Forrás: Világbank

A Világbank *Doing Business 2012* nevű, 2011 novemberében megjelent rangsorában Magyarország az 51. helyen állt (a visegrádi országok közül Szlovákia előttünk, Csehország és Lengyelország jóval mögöttünk áll a rangsorban). A Doing Business rangsor esetében a magyar teljesítmény időbeli alakulásának vizsgálatát erősen korlátozza, hogy a rangsorbeli helyezésekből képzett idősorok csak

KONZULTÁCIÓS

2006-tól érhetők el. Az elmúlt hat év adatai Magyarország helyezésének erőteljes ingadozását mutatják - ami részben a módszertan változásával is összefügghet, azt azonban mindenképpen kedvezően kell értékelni, hogy a 2011-es (2010-ben megjelent) felmérés eredményei alapján a Világbank Magyarországot a 10 legnagyobb javulást elért ország közé sorolta.

A Versenyképességi Program azt a középtávú célt tűzi ki, hogy a három legelfogadottabb nemzetközi versenyképességi rangsorban (IMD, WEF, Doing Business) Magyarország három éven belül a legjobb 15 EU tagállam – és ezzel egy időben a 3 legjobb kelet-közép-európai EU-tagállam – között legyen. A Versenyképességi Program hosszabb távú célja, hogy Magyarország öt éven belül mindhárom rangsorban a legjobb 10 EU tagállam között legyen.

A versenyképességi célkitűzés „ambíciós szintjének" érzékeltetése érdekében érdemes megvizsgálni, hogy minden más tényező változatlanságát feltételezve (vagy ha az összes többi ország rangsorbeli helyezése változatlan marad és a vizsgált országok köre nem változik), az egyes rangsorok tekintetében milyen helyezéseket jelentene:

		Magyarország helyezése	
	(2010)	3 év múlva	5 év múlva
IMD Versenyképességi Rangsor	42.	31.	23.
WEF Versenyképességi Rangsor	52.	38.	20.
Világbank Doing Business	46.	36.	25.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

3. MAGYARORSZÁG ÚJRAIPAROSÍTÁSA

3.1. Magyarország ipara az elmúlt 150 évben

Magyarországon a gyáripari, nem manufakturális jellegű ipari termelés a kiegyezés után indult meg, és egészen napjainkig - a gazdaság egészének fejlődéséhez igazodva - jól lehatárolható szakaszokban fejlődött:

- Dualizmus időszakának iparfejlődése (1867-1914)
- A két világháború közötti iparfejlődés (1914-1945)
- Az 1950-es évek nehézipari fejlesztései
- Az 1960-as, 70-es évek vegyipari fejlesztései
- A rendszerváltozás utáni reindusztrializáció

A fenti időszakokhoz az ipar jelentős fellendülése köthető, és az esetek többségében az állami beavatkozásnak meghatározó szerep jutott. A dualizmus idején különböző eszközök (kamattámogatások, szubvenciók) segítségével, valamint a külföldi tőke becsalogatásával jelentős szerepet vállalt az állam az ipar fejlődésében. A két világháború közötti ipar- és gazdaságfejlődést nagyban meghatározta az 1 milliárd pengős beruházást takaró Győri Program. A szocializmus idején a rendszer működéséből fakadóan elengedhetetlen volt az állami beavatkozás. A rendszerváltás utáni időszakra jellemző legkevésbé a központilag meghatározott, irányított, illetve finanszírozott átfogó iparfejlesztés. Az iparba áramló külföldi működőtőke letelepedését ösztönző állami támogatásoknak ugyanakkor jelentős szerepük volt, de egy rendszerbe foglalt, világos célok mentén haladó, konkrét eszközökkel operáló iparosítási program nem született az időszak alatt.

Minden korszak jellemzője azonban, hogy az iparfejlődés nyomán az ágazat struktúrája és területi elhelyezkedése is jelentősen megváltozott.

A modernizáció útján – Magyarország iparfejlődése a dualizmus idején

Magyarországon a 19. század második felében és az első világháború előtti évtizedben megindult, és részben lejátszódott a gazdaság és a társadalom modernizálódási folyamata, amely a tradicionális feudális viszonyok lebontását, és a tőkés társadalmi-gazdasági viszonyok felállítását jelentette. Az új rendszer

KONZULTÁCIÓS ANYAG

kialakulását a technológiai fejlődés, és az ipar szerepének megerősödése, tulajdonképpen az ipari forradalom megkésett adaptálása tette lehetővé.

A modern nagyipari fejlődést meghatározta az állami beavatkozás, amely kamattámogatások, szubvenciók, és egyéb eszközök révén ösztönözte az ipar fejlődését.

Az iparfejlesztésre fordított támogatások összege 1881 és 1914 között

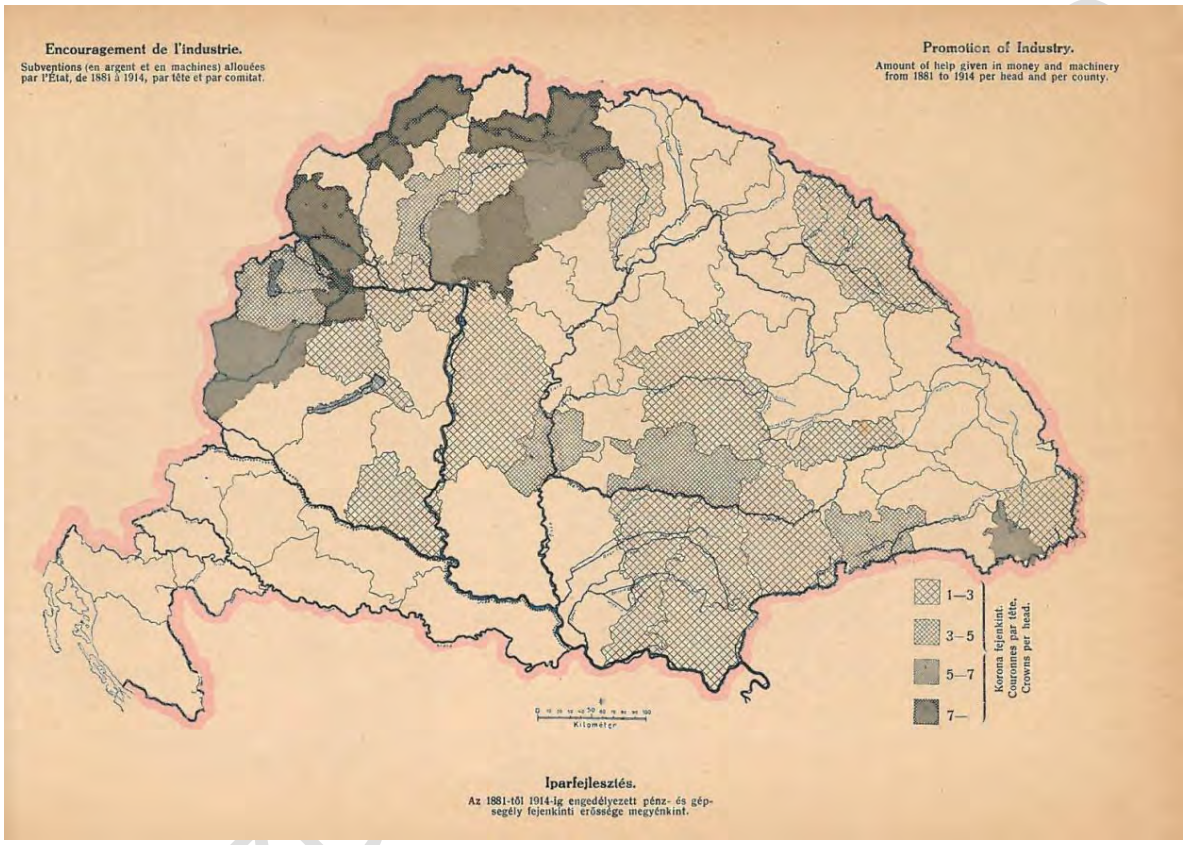

A külföldi tőke szerepe azonban legalább olyan jelentős volt, mint nagyjából száz évvel később a rendszerváltozás utáni reindusztrializáció idején. A fél évszázad alatt a gazdaságba fektetett tőke 40 százaléka származott külföldről, főként Ausztriából.
Fontos szerepet vállalt az állam az ipar fejlődése feltételeinek megteremtésében is. Kiemelt figyelmet kapott az ipari fejlődés útjában álló szakemberhiány leküzdése, vagyis a megfelelő mennyiségű és minőségű ipari oktatás megteremtése.

Iparoktatási intézmények 1913-ban

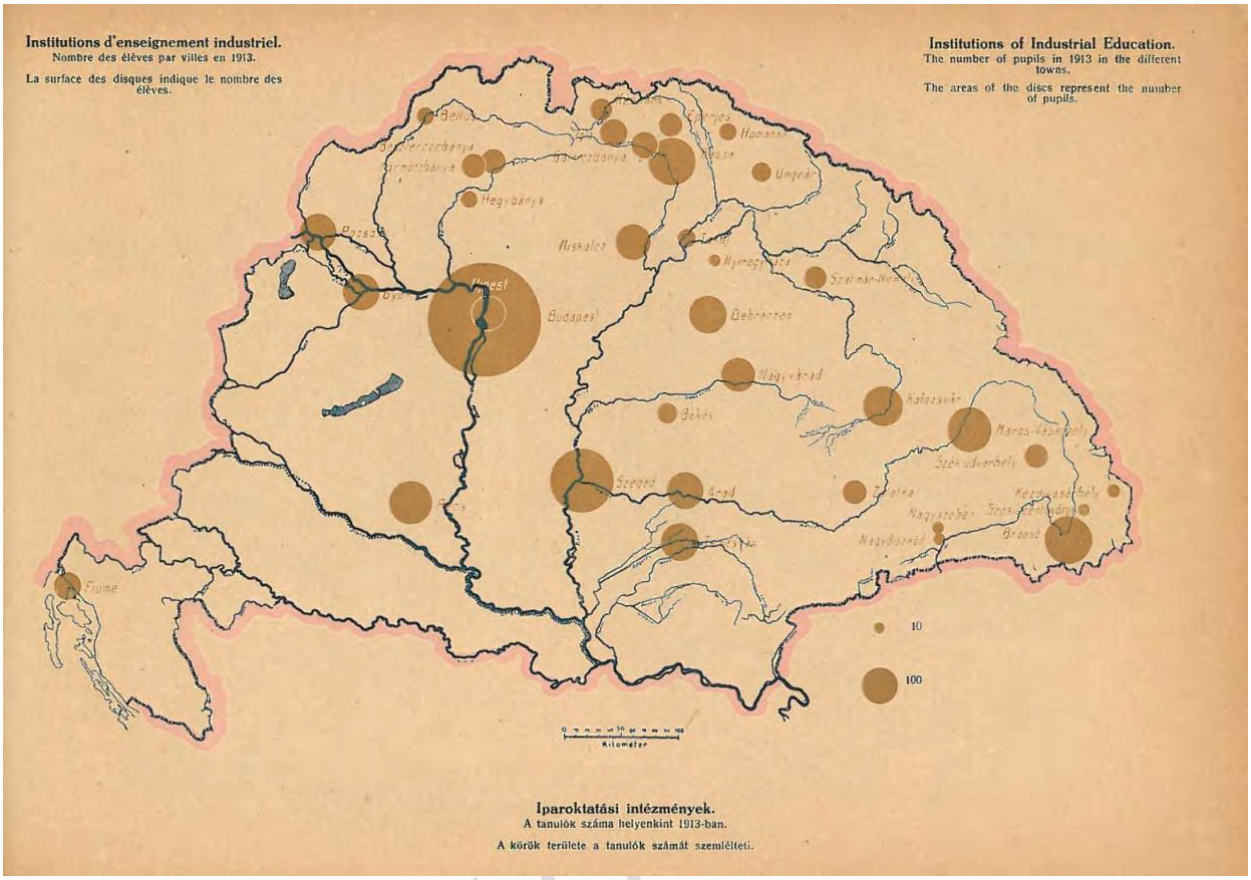

A dualizmuskori Magyarországon az ipar 5%-os növekedési ütemével egyre jelentősebb nemzetgazdasági ágazattá vált. Kiemelkedően perspektivikus ágazat volt az élelmiszeripar, a vas- és fémipar, a gépgyártás és a textilipar. Az állami támogatások legnagyobb része is ezeket az ágazatokat érintette.

A gazdaság szerkezetének átalakulásával párhuzamosan a foglalkoztatási átrétegződés is megindult. 1869-ben a lakosság közel 80%-a dolgozott a mezőgazdaságban. Ez az érték 1910-re 64%-ra csökkent, és nagyjából hasonló mértékben csökkent a mezőgazdaság részesedése a nemzeti jövedelem előállításából is. Az ipar részesedése viszont hozzávetőleg a duplájára emelkedett, 15 százalékról 28 százalékra.

Az gazdaság gyors és nagy volumenű modernizációja ellenére Magyarország sem társadalmilag sem gazdaságilag nem tudott teljesen felzárkózni a nyugat-európai országokhoz, kelet-európai viszonylatban viszont az élmezőnybe került.

KONZULTÁCIÓ

Válság és kilábalás egy új háború árnyékában - A két világháború közötti ipari fejlődés

Magyarország gazdasága, és ezen belül az ipara, a trianoni döntés következtében ágazati és területi szempontból is jelentősen átalakult. Az ipar túlméretezetté vált, és a nyersanyagbázisát, valamint a felvevőpiaca jó részét is elveszítette. Az ágazatban mindezek következtében jelentős szerkezeti átalakulás ment végbe. Számottevő hangsúlyeltolódás volt a könnyűipar irányába, amely megduplázta termelését az 1913-as értékhez képest, de a vegyipar és villamos-energia ipar részesedésének növekedése is számottevő volt. Az átalakulás nagy vesztese az élelmiszeripar volt, amely 14%-os csökkenést produkált az utolsó békeévhez képest.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Válság és nekilendülés: a Győri Program

A nagy gazdasági válság utáni kilábalást követően az ipar fejlődésének újabb lendületet adott az elsősorban a hadsereg fejlesztését szolgáló Győri Program. Végrehajtását Darányi Kálmán 1938. március 5-én Győrött, a kormányzópárt, a Nemzeti Egység Pártja nagygyűlésén jelentette be a béke utolsó évében.

A kormány a program keretében egy 1 milliárd pengős beruházási keret felhasználását irányozta elő, melyből 600 millió szolgálta közvetlenül a katonai célokat, vagyis a magyar ipar egy részének hadigazdálkodásra való átállítását, a hadsereg legalapvetőbb fegyverekkel való ellátását és a hadiipari kutatások beindítását. A források fennmaradó része 400 millió pengő az általános gazdasági (mezőgazdaság, bányászat, kereskedelem, oktatás, ivóvízellátás) és infrastrukturális háttér fejlesztését volt hivatott szolgálni.

A Győri Program nem katonai célú kiadásainak megoszlása

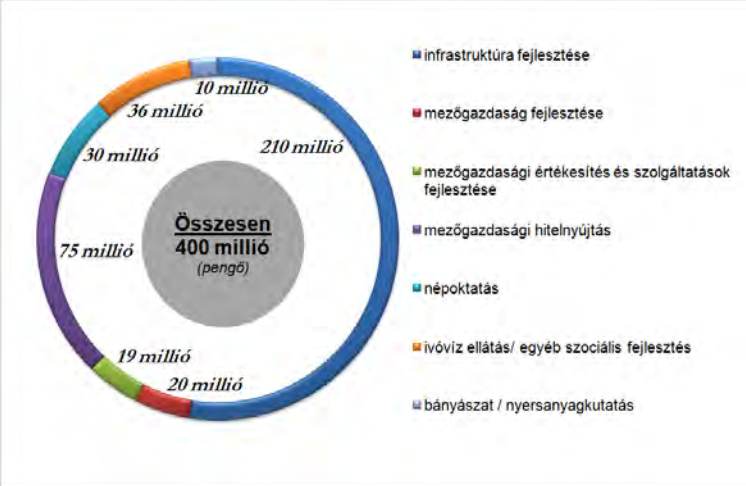

A Győri Program ezáltal a gazdasági növekedés motorjává vált, jelentősen enyhítette a hadsereg korszerűtlenségét, számos új munkahelyet teremtett, melynek hatására – a háborús konjunktúrának is köszönhetően - 1944-ig dinamikusan nőtt az ipar termelése, megszűnt a munkanélküliség, és az életkörülmények is javultak. Külön megemlítendő, hogy a gazdasági fellendülés számos szociálpolitikai kedvezmény megadását is lehetővé tette. A Darányi kormány idején (1936-38) intézkedés történt a kötelező minimálbér bevezetésére, az iparban 48 órára, a tisztviselői körben 44 órára korlátozták a munkahetet, és a gazdasági munkavállalók körében bevezették a kötelező öregségi nyugdíjat.

A polgári beruházások összege 322,4 millió pengőt ért el az 1943. év végére. A honvédelmi beruházási program 600 millió pengős kerete később 822, 4 millió pengőre bővült.

A beruházási terv öt év alatt volt megvalósítható. A beruházások - az időközben bekövetkezett háború ellenére is - tervszerűen folytak be, és 1943 év végére a végrehajtás nagyrészt befejeződött

Jelentőségét jól érzékelteti, hogy a program keretében finanszírozott polgári beruházások az ugyanazon időszak költségvetésileg biztosított beruházásainak 29,2%-át érték el, a katonai beruházások pedig a háborús külön invesztícióknak mintegy 26%-át.

A milliárdos beruházási program igen nagymérvű beruházási tevékenységet indított meg, amelynek termeléspolitikai, közlekedéspolitikai, és általában közgazdasági, valamint szociál- és kultúrpolitikai jelentősége vitathatatlan. Ma már kétségtelenül megállapítható az is, hogy az 1938-as években kezdődött konjunktúra emelkedés részben szintén milliárdos beruházási program végrehajtására vezethető vissza.

„ A vas és acél országa” - Az 1950-es évek nehézipari fejlesztései

Az időszakot az ipar, azon belül is a nehézipar szovjet mintára történő fejlesztése határozta meg. Az első ötéves terv idejére 210%-os növekedést irányoztak elő az iparban, amely érték jól érzékelteti az ágazat növekedésében elvárt feszített tempót. 1950 és 1953 között a 26,5 milliárd forintnyi ipari beruházás 90%-át a nehézipar fejlesztésére csoportosították. A törekvések mögött nem kizárólag a szovjet modell másolása állt. Egy újabb háború vizionálása, az autarkiára való törekvés szintén indokolta a nehézipar fejlesztését, annak belső ágazati megoszlását.

Az erőletett volumenű és tempójú iparosítás eredményeképp:

- Az ipari termelés nettó értéke a négyszeresére emelkedett az 1950 és 1967 közötti időszakban;
- Az ipari foglalkoztatottak aránya az 1950-es 19%-ról 1967-re 32%-ra nőtt;
- A nemzeti jövedelemtermelés az 1950. évi 45%-ról 1965-re 67%-ra nőtt.

Ezek az adatok jól érzékeltetik, hogy az ipar a nemzetgazdaságban egyre jelentősebb szerepet töltött be.

Ez a folyamat összességében ugyan megfelelt a nemzetközi tendenciáknak, ugyanakkor számos ponton eltért attól. A feszített tempójú iparosítás során ugyanis sem a termelés egy főre jutó volumene, sem a termelés színvonala és minősége területén nem sikerült olyan eredményeket elérni, mint a termelés mennyiségének növekedésében. A növekedés extenzív jellegű volt, fő forrása az új munkaerő folyamatos bevonása, és nem a termelékenység volt. Emellett számos minőségi mutató stagnált, vagy visszaesett az időszak során. Összességében tehát az 50-es évek erőltetett iparosítása hozzájárult az ország modernizációjához, ugyanakkor erősen ellentmondásos volt.

Az iparosítási törekvések az ágazat területi szerkezetén is erőteljes nyomot hagytak. A nehézipar fejlesztése nyomán új városok születtek - főként a nyersanyaglelőhelyeken alapulva.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A szocialista iparfejlesztés nyomán létrejövő városok az 1950-es években

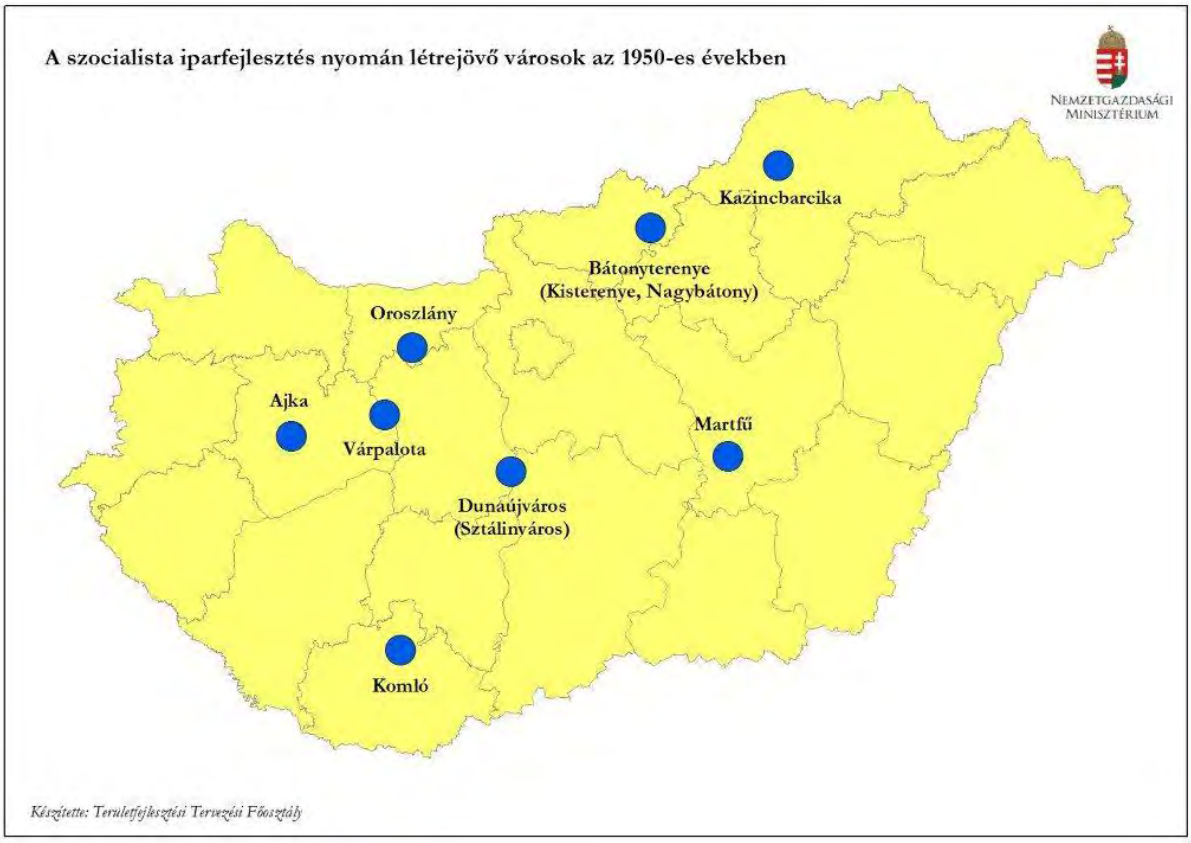

A középhegységek futását követve kialakult egy jól lehatárolható ÉK-DNy-i ipari tengely, amelyben az ipar, – főként a stratégiailag fontos - nehézipar koncentrálódott. Ez a tengely a szocializmus időszaka alatt meghatározó volt a magyar gazdaság területi szerkezetében.

Egy új húzóágazat születése - Az 1960-as 70-es évek vegyipari fejlesztései

Az 1960-as években a nehézipar fejlesztése továbbra is stratégiai kérdés volt, ugyanakkor a nehézipari beruházások mellett megindult a vegyipar gyors és nagy volumenű fejlesztése is. Az iparág már a második világháborút követően dinamikus fejlődési pályára állt, fejlesztésére jelentős anyagi és szellemi erőforrásokat mozgósítottak a világon és Magyarországon egyaránt.

Az 1960-as 70-es évek közötti időszakban alakult ki a mai vegyipari kapacitások túlnyomó része. A fejlesztéseknek köszönhetően egy jelentősen elmaradott ágazatból olyan közepes színvonalú vegyipar fejlődött ki, amely bizonyos alágazatokban - pl. gyógyszergyártás, petrolkémia, műtrágyagyártás - már

KONZULTÁCIÓ

világviszonylatban is versenyképes volt. A két évtized alatt kialakult a mai termelőkapacitás nagyobb része is.

A vegyipar aránya az ipari bruttó termelésben az 1960-as évek indulásakor tapasztalt 5,7%-ról 1970-re 10,3%-ra nőtt, a foglalkoztatottak száma alapján pedig a vegyipar részesedése 5,3%-ról 6,8%-ra emelkedett. A foglalkoztatottak száma 1985 körül tetőzött, ekkor elérte a 110 ezer főt. A rendszerváltozás után azonban, csakúgy, mint az ipar legtöbb területén a foglalkoztatottak száma jelentősen csökkent.

Jelentős vegyipari beruházások 1950 és 1990 között

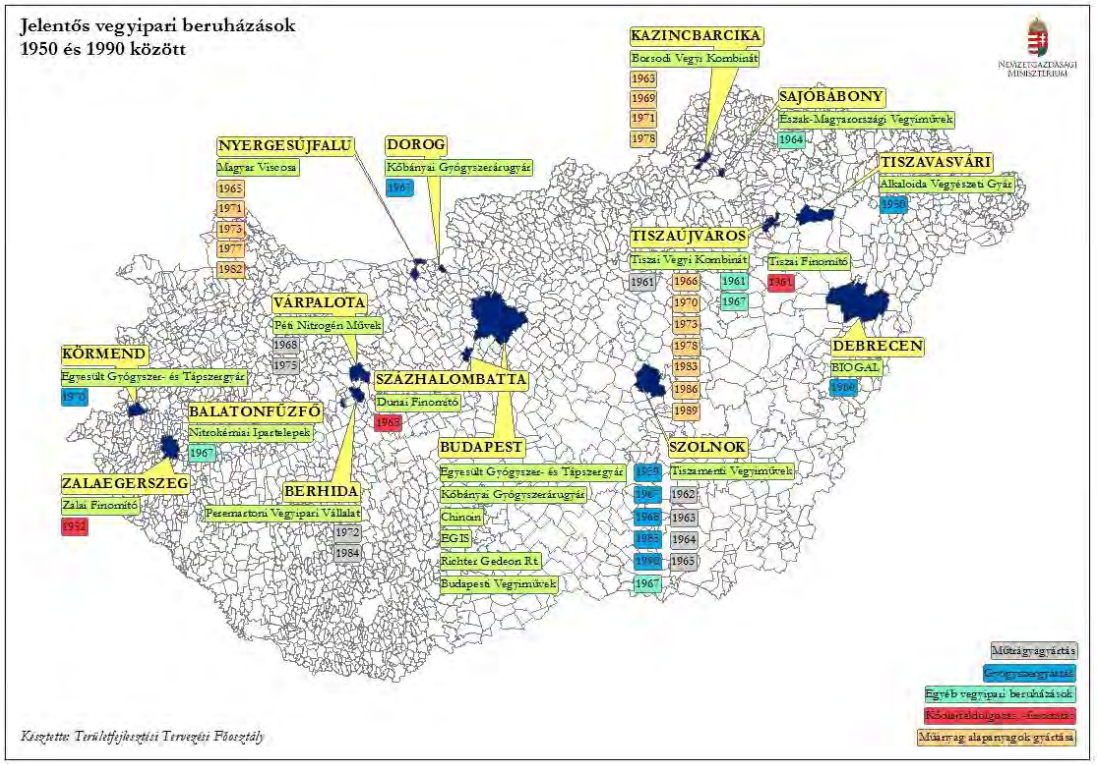

A vegyipar területi és ágazati szerkezete a szocializmus idején

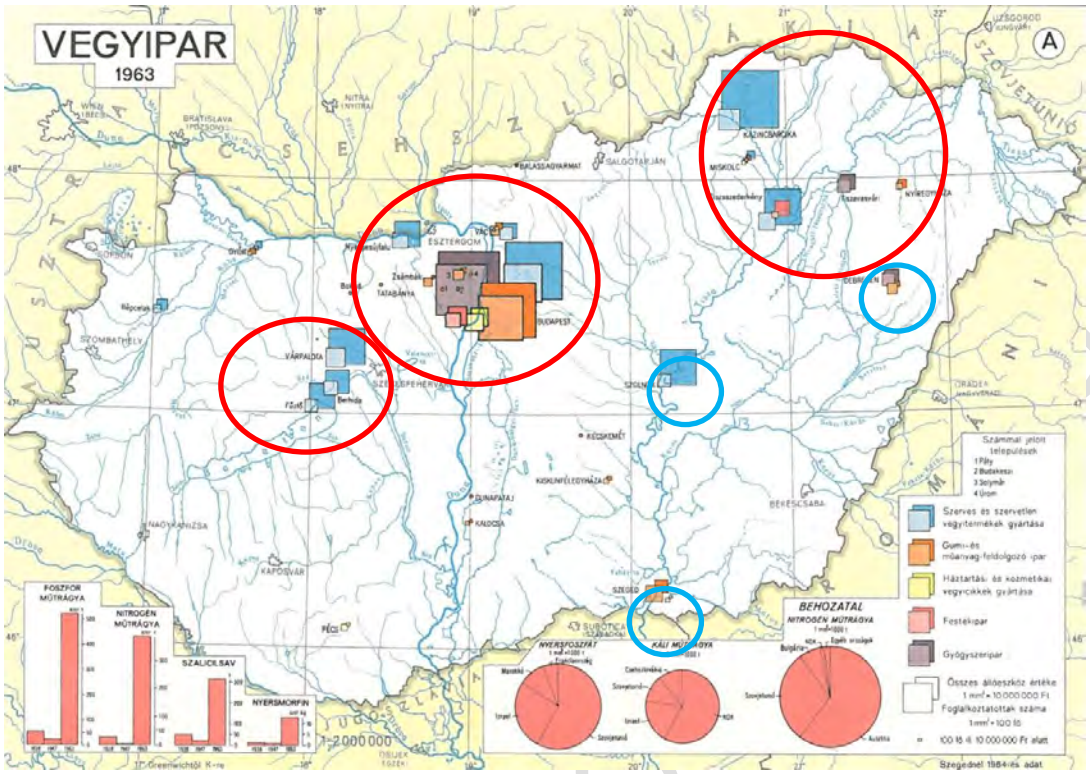

A beruházások nyomán kialakult a vegyipar jelenleg is élő területi szerkezete, amelyet három jelentős termelési körzet és kisebb jelentőségű termelési centrumok határoznak meg.

Az ágazat területi szerkezete mellett megváltozott a belső megoszlása is. Jelentős késéssel, de a magyar vegyipar nyersanyagbázisa is átalakult, és szénbázisú technológiák irányából a kőolaj-alapú technológiák felé mozdult el. Ezzel a folyamattal párhuzamosan az alapanyaggyártásra koncentráló extenzív fejlesztés irányából, az értékesebb, feldolgozottabb termékek előállítását célzó intenzív, vertikális fejlesztések irányába tolódott az ágazat.

Ebben az időszakban a kőolajfeldolgozás mellett lendületet kapott a tradicionálisan erős vegyipari ágazat, a gyógyszergyártás is.

A nagyüzemi mezőgazdaság térnyerésével párhuzamosan pedig a műtrágyák és növényvédőszerek gyártása is fellendült.

KONZULTÁCIÓ

A rendszerváltozás utáni reindusztrializáció

A piacgazdasági átmenet és az ezzel járó folyamatok jelentősen átalakították az ipar szerkezetét és területi struktúráját is. Összességében az ipar termelési értéke 30%-kal csökkent, 1995-ben az 1970-es évek értékének felelt meg. Az ipari termelés mérsékelt csökkenése már 1988-ban megkezdődött. 1990-től kezdve három évig hanyatlott, majd 1994 elejétől mérsékelt, 1996-tól pedig dinamikus növekedésnek indult. 1998-ban már elérte, 2000-ben pedig már 35%-kal meghaladta az 1989 évi szintet. Ekkor növekedési üteme 18%-ot tett ki, 1997 és 2000 között pedig 41% volt. Az iparban foglalkoztatottak száma viszont jelentős mértékben csökkent, megindult a tercializáció folyamata.

Az ipar fellendülésének oka a külföldi működőtőke nagyarányú beáramlása volt. A rendszerváltozás utáni politikai stabilitás, és a gazdasági reformok vonzóvá tették hazánkat a külföldi befektetők körében, melynek következtében 2007-ig közel 100 milliárd dollárt fektettek be hazánkban. Ez a közép-európai országokban befektetett tőke 9,4%-a.

A külföldi feldolgozóipari működőtőke - főként a privatizáció lezárulta után - jellemzően zöldmezős beruházásokon keresztül - jelent meg. A beruházások helyét már nem a központi vezetés, hanem a telepítő tényezők jelenléte határozta meg. Ennek következtében jelentősen átalakult az ipar térszerkezete, a korábbi szocialista tengely 90 fokkal elfordult.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Az ipari beruházások központjai és az ipari tengelyek térbeli elmozdulása a rendszerváltás utáni évtizedben

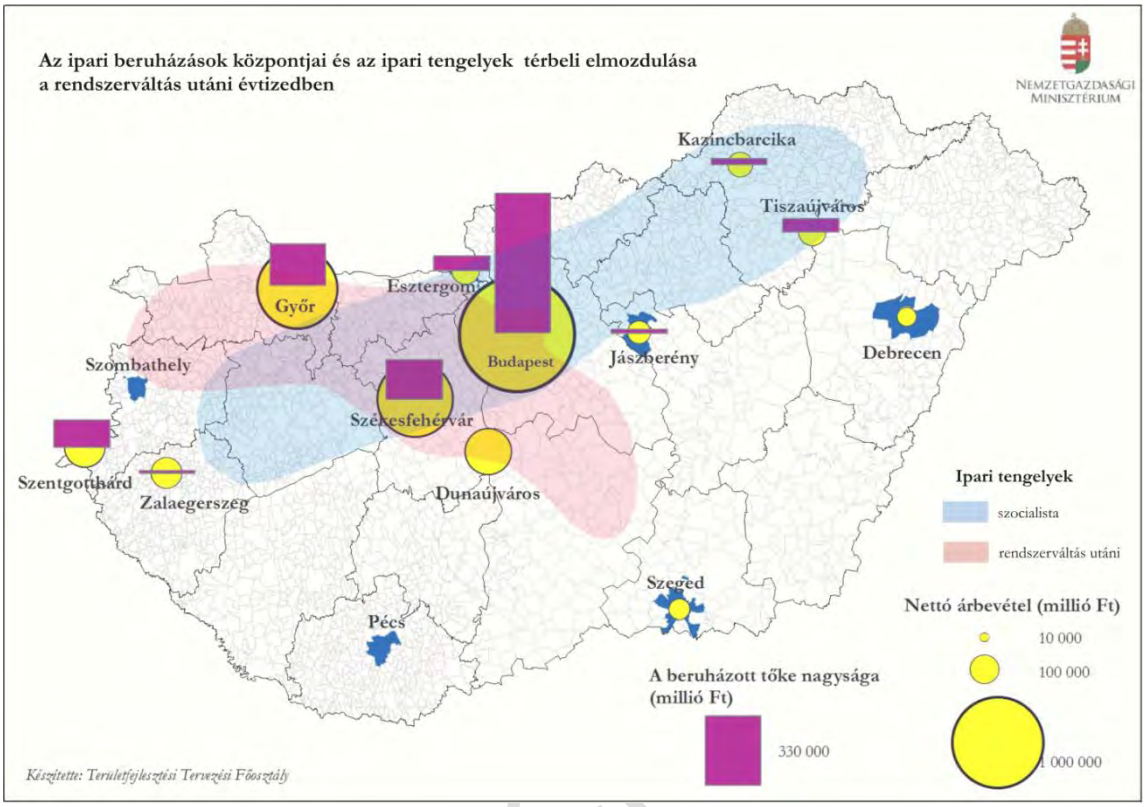

Az új ipari sávot két nagyobb régió; Közép-Magyarország és a Dunántúl északi része alkotja. Az utóbbi területen a vezető iparágak (jármű- és alkatrészgyártás, elektronikai ipar) által előállított termékek döntő hányada exportra megy (Közép-Dunántúlon 81%, Nyugat-Dunántúlon 71%). Az ipar ebben a térségben fejlődött legjobban, motorját egymástól elszigetelten működő külföldi érdekeltségű cégek adták.

Budapest a kezdetektől fogva vezető szerepet játszott az ország iparában, jelentősége a rendszerváltozás utáni évtizedekben – a szolgáltatások előretörésével és Budapest környéki koncentrációjával - csökkent, de vezető szerepét még így is megőrizte. A főváros agglomerációjában viszont az ipar felfutása volt jellemző a rendszerváltozás utáni időszakban.

A multinacionális vállalatok megjelenéséhez és tevékenységéhez köthető a high-tech beáramlása is, amely jelentős szerepet játszott a hazai ipar modernizációjában.

A fejlett technológiák alkalmazása, és az ezzel előállított magas hozzáadott értékű termékek exportja döntően a külföldi tulajdonú multinacionális vállalatokhoz kötődik.

KONZULTÁCIÓ

A hazai kis- és középvállalkozások termelékenységben, exportteljesítményben, innovációban, a bérek területén jelentősen elmaradnak a külföldi multinacionális vállalatoktól. A termelékenységben 1998-ban háromszoros volt a különbség, ami 2008-ra 2,4-szeresre csökkent. Mindezek következtében a hazai gazdaságot erőteljes dualitás jellemzi, mind a vállalatok szintjén, mind – a vállalatok elhelyezkedéséből fakadóan - területi szinten.

Magyarország a világgazdaság azon országai közé tartozik, ahol – a rendszerváltozás után - az egész gazdaságot meghatározó ipari szerkezetváltás ment végbe, egy a fejlettebb országokhoz viszonyított lassabb tercializálódás mellett. Ennek a folyamatnak számos pozitívuma mellett hátulütői is voltak.

A tercializálódás nem tudta felszívni az iparban feleslegessé vált képzetlenebb munkaerőt, amely a magyarországi foglalkoztatási problémák gyökere. Az 1987-től 2007-ig terjedő időszakban közel 900 ezerrel csökkent a munkahelyek száma, amelyből az ipar 543 ezerrel, a mezőgazdaság pedig 655 ezerrel részesedett. A tercier ágazatok által teremtett munkahelyek száma mindössze 301 ezer volt ugyanezen időszak alatt.

A rendszerváltás utáni folyamatok egyik negatívuma a duális gazdaság kialakulása volt, amely mind a foglalkoztatásra, mind a versenyképességre, így összességében a növekedésre is fékező hatást gyakorolt. Ezek a problémák fokozódtak a 2008-as gazdasági világválság negatív hatásaira, amelyek a külföldi tulajdonú multinacionális vállalatokat is érzékenyen érintették, és tovább fokozták a KKV-k sérülékenységét.

Ezekre a problémákra az újraiparosítás közvetlenül, illetve közvetve megfelelő választ adhat. Az újraiparosítás egyrészről új ágazatok, tevékenységek, termékek megjelenését jelenti olyan helyeken, ahol nem volt előzményük. Emellett szerkezeti változást is jelent, amely során a tradicionális ágazatok, termékek helyét új iparágak, termékek foglalják el.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

3.2. Az újraiparosítás lehetőségei Magyarországon

Az ipar belső átstrukturálódása az elmúlt évtizedben

Az iparon belüli tendenciákat tekintve a magyar iparnak az értékesítési volumen változása alapján az elmúlt időszakban legnagyobb veszteseit és nyerteseit az alábbi ábrák mutatják be.

A magyar ipar legnagyobb vesztes és nyertes ágazatai az értékesítési volumen változása alapján 2000-2009

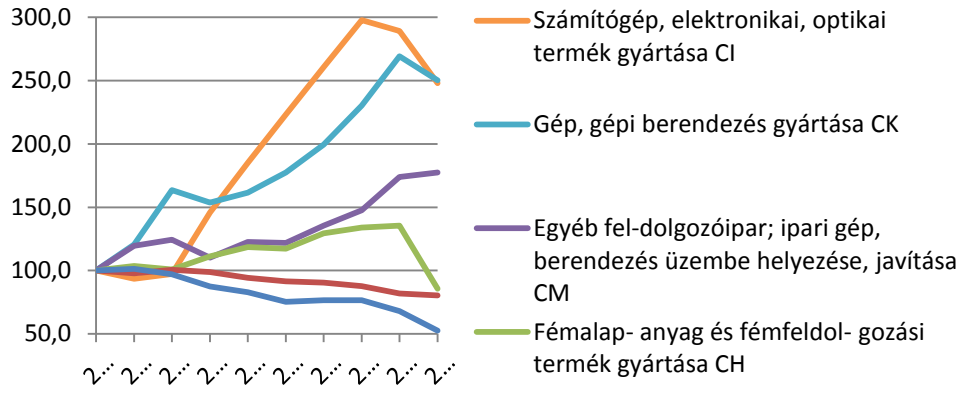

A magyar ipar legnagyobb vesztes és nyertes ágazatai az értékesítési volumen változása alapján 2007. január-2011. január

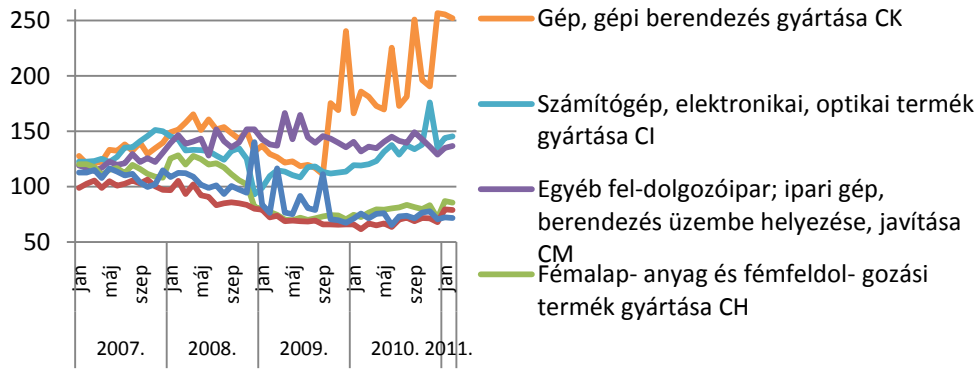

A fenti arányok és trendek alapján látható, hogy a hazai ipar elsősorban a képzettebb munkaerőt foglalkoztató, magasabb szinten automatizált iparágakban nyert, és a munkaerő intenzív alacsonyabb automatizáltságú iparágakban veszített teret. Míg előbbi iparágakban a hazai bérek uniós bérekhez való felzárkózásának folyamatában az időközben megszerzett tapasztalat és növekvő termelékenység révén a magyar munkaerő emelkedő relatív bérszínvonal mellett is versenyképes maradhat,

utóbbiakban a tőlünk keletebbre található alacsonyabb munkabérekkel a magyar munkaerő, egyebek közt például a növekvő minimálbér miatt, nem tud versenyezni, így fennáll a relokáció veszélye. Az elmúlt években a hazai ipar legnagyobb veszteseként azonosítható textil- és bőripar hozzáadott érték alapon számított részesedése például a szomszédos Romániában több mint háromszorosa az uniós átlagnak.

A fentiek tükrében több lehetőség kínálkozik az újraiparosítási politika irányvonalainak meghatározására:

- A legmagasabb termelékenységű high-tech iparok (IKT, járműipar, elektronika. biotechnológia, gyógyszergyártás, környezetvédelmi ipar), mint húzóágazatok fejlesztésének kijelölése.
- Alacsony hozzáadott értékű, ugyanakkor munkaerő-intenzív (textil-bőripar, fafeldolgozás, a fémgyártmányok és elektromos berendezések gyártása, építőipar, gumi- és műanyagipar) iparágak támogatása, fejlesztése. Ezek a foglalkoztatási problémákat enyhíthetik, ugyanakkor a gazdaságot kedvezőtlen irányba fordíthatják.
- Egy másik lehetőség a komparatív előnyök kihasználásán alapuló gazdaság- és iparfejlesztés (élelmiszeripar, egészségipar, turizmus, környezetvédelem), amelyet tulajdonképpen az Új Széchenyi Terv is már megfogalmazott.
- A negyedik irány a hazánkban letelepedett, többnyire külföldi tulajdonú, magas technológiai színvonalú és termelékenységű high-tech iparok hazai gazdaságba történő fokozottabb beágyazódását jelöli ki. Ennek keretében erősíteni kell a beszállítói hálózatok kialakulását, erőteljesebb integrációját, melynek következtében megerősödhetnének a hazai foglalkoztatás gerincét adó kis- és középvállalkozások, megoldást nyújtva ezzel a gazdasági növekedés egyik kulcskérdésére a foglalkoztatás növelésére is.

Az irányok kijelölése, a célok megfogalmazása, és a megfelelő eszközök kiválasztása csak egy konzisztens iparpolitikai keretében történhet. Ennek nem feltétlenül kell explicit stratégiai dokumentumban testet ölteni, sokkal fontosabb, hogy a szereplők együttműködése kialakuljon és ennek nyomán az ipar fejlődését pozitív irányban befolyásoló szinergikus döntések szülessenek.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A gazdaság szereplőinek együttműködése a „vasháromszög” modellben

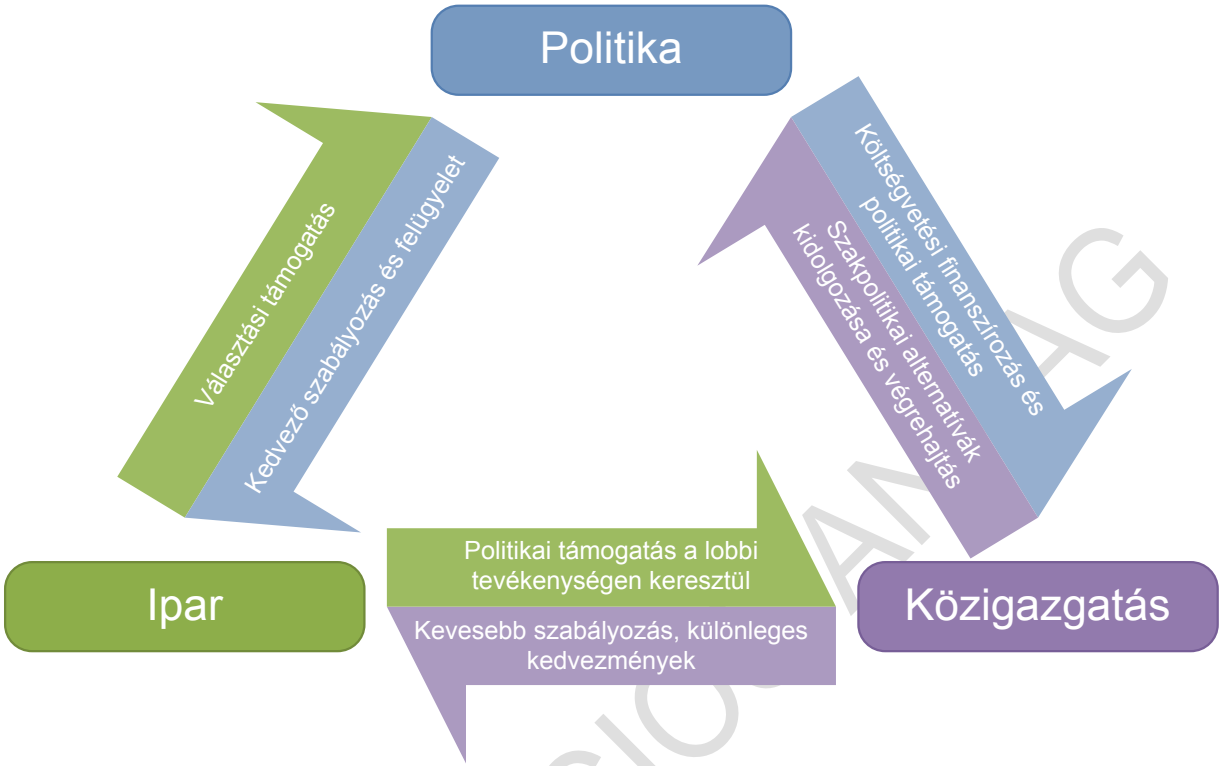

A különböző szereplőknek a gazdaság és iparpolitika alakításában betöltött szerepét mutatja be a fenti, ún. „vasháromszög” modell.

A modellben bemutatott kapcsolatok és tevékenységek tudatos irányítás nélkül, spontán is kialakulnak és működnek, esetenként nem is feltétlenül pozitív értelemben és következményekkel. A vasháromszög tudatos menedzselésével ugyanakkor a nemkívánatos tevékenységek visszaszoríthatók, és a szereplők közötti együttműködés erősíthető.

A modellben zajló tevékenységek tudatos menedzselésén keresztül a három szereplő között olyan kölcsönösen előnyös kapcsolatrendszer alakulhat ki, amely segíti a gazdaság fejlődését leginkább biztosító politikák kialakulását, és a patrióta, de az uniós előírásoknak megfelelő gazdaságpolitika folytatásához is megfelelő eszközöket biztosít. Az aktív, tudatosan menedzselt kapcsolatrendszerben ugyanis azokat a magyar gazdaságban aktív, Magyarországon fejlődni és fejleszteni akaró vállalkozásokat lehet információs előnyökhöz juttatni, amelyek érdekeltek abban,

KONZULTÁCIÓS ANYAG

hogy az itt élő és dolgozó emberek jobb lehetőségekhez jussanak. Ez a megközelítés alkalmas arra, hogy a magyar gazdaság fejlődésében hosszú távú aktív részvételt tervező vállalkozások úgy kerüljenek előnyös helyzetbe a hazai piacokon, hogy azokat nem a vállalkozás mérete vagy tulajdonosi szerkezete, hanem a magyar gazdaságban betöltött pozitív szerepe alapján különböztethetjük meg. Ennek köszönhetően a versenysemlegességet célzó uniós elvárások, és a hazai gazdaság erősítésére irányuló kormányzati törekvések egyszerre teljesülhetnek.

Az iparpolitika általános modelljén túl, azonban konkrét intézkedésekre, állami beavatkozásokra is szükség van:

- Kedvező üzleti környezet kialakítása, amely hozzájárul a versenyképességünk fokozásához. Különösen fontos a versenyképességünk megőrzése, sőt fokozása a feltörekvő ázsiai, illetve régióbeli országokkal szemben, amelyben a szabályozás stabilitásának és kiszámíthatóságának kiemelt szerepe van. Emellett fontos az adminisztrációs terhek csökkentése is. A hazai vállalkozások számára kiemelkedően fontos az adminisztratív terhek csökkentése, valamint a munkát és fogyasztást terhelő adók csökkentése. A Magyarországon beruházó multinacionális vállalatok számára ugyanakkor a kiszámíthatóság és a szabályozás átláthatósága a legfontosabb, hiszen számukra Magyarország, különösen új beruházások esetében, idegen terep.
- Az elmúlt években a foglalkoztatás bázisát jelentő kis- és középvállalkozásokkal szemben a külföldi tulajdonú multinacionális vállalatok kerültek a fejlesztéspolitika előterébe. A foglalkoztatás növelés érdekében fontos a kis- és középvállalkozások támogatása direkt és indirekt módon egyaránt. Ugyanakkor tekintettel kell lenni arra, hogy miközben a KKV-k a legnagyobb foglalkoztatók (70% körül), a hozzáadott értékből csak 56%-kal, az exportból pedig mindössze 37%-kal részesednek. Kiegyensúlyozott támogatásukhoz jó eszköz lehet a vertikális integrációjuk ösztönzése, ennek feltételeinek kialakítása (ipari klaszterek, hálózatok kiépítése).
- Kiemelt feladat az ipari fejlődés feltételeinek megteremtése, amely magában foglalja az infrastruktúra fejlesztését, és a jelen helyzetben még fontosabb teendőt - a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolását az oktatási rendszer átalakítása révén.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- Kutatás-fejlesztés, innováció ösztönzése (pl. egyetemek és vállalatok együttműködése), a multinacionális vállalatok által importált innováció és high-tech transzferének fokozása.
- Az elmúlt évek tapasztalatai alapján, fontos az ipar konjunkturális függésének enyhítése.

Az iparági stratégiák világosan illeszkednek az Új Széchenyi Terv célkitűzéseihez, ágazat-specifikus bontásban mérik fel a foglalkoztatottság növeléséhez, iparfejlesztéséhez, az adminisztráció csökkentéséhez szükséges konkrét lépéseket. AZ ágazati iparstratégiák 4 fejezetre tagolódnak, külön figyelmet fordítva az ágazat helyzetének felmérésére, a nemzetközi folyamatokra, az ágazatokat sújtó problémákra, valamint azok esetleges megoldási lehetőségeire.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Nemzeti iparosítási programok – Nemzetközi kitekintés

A nemzetközi példák tanúsága szerint, a gyakorlatban az önálló dokumentumként testet öltő, átfogó ipari stratégia, illetve a dokumentált járműipari stratégia kevésbé jellemző, ehelyett a legtöbb országban számos, többé-kevésbé összehangolt kormányzati program és intézkedés eredőjeként előálló realizált stratégiát alkalmaznak. A stratégiai elképzelések között szerepel a versenyképesség, a fenntartható, dinamikus növekedés, és az exportösztönzés. A legfejlettebb európai gazdaságok közé tartozó skandináv országok, vagy Svájc nem jelöl meg központilag fejlesztendő ágazatokat, helyette az ehhez szükséges innovációs potenciál, humán erőforrás fejlesztésére, illetve a kedvező üzleti környezet kialakítására koncentrál.

Az Európai Unió tagországainak gyakorlata

Az EU és az egyes tagországok iparpolitikája egyaránt számos általános gazdaságfejlesztési stratégia, részterületi stratégia, és egyéb dokumentum eredőjeként alakul ki. A gazdaságfejlesztési programok, benne az ipar fejlesztésére vonatkozó programok kialakítása, a kohéziós politika és az annak érvényesítéséhez szükséges forrásokat biztosító strukturális alapok felhasználásának tervezése keretében történik mind közösségi, mind tagállami szinteken. Ennek megfelelően az iparstratégia konkrét fejlesztésre vonatkozó elemei leginkább a Közösségi Stratégiai Iránymutatásban, a Nemzeti Stratégiai Referenciakeretekben, az Operatív Programokban, stb. fogalmazódnak meg, emellett megjelennek az EU2020 stratégiában és az annak végrehajtásához kapcsolódó Nemzeti Stratégiai dokumentumokban is.

Az iparpolitika, illetve iparstratégia azonban nem ér véget a konkrét fejlesztésekre vonatkozó stratégiáknál, programoknál. Annak szerteágazó természetét és legfontosabb elemeit egyaránt szemlélteti a következő ábra.

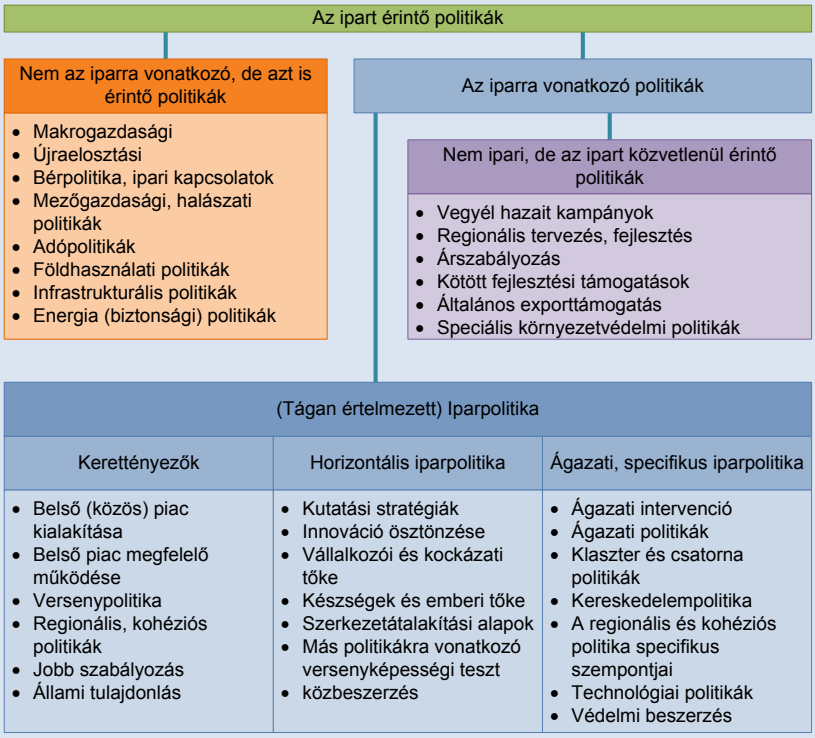

Az ábrán látható összetettség egyúttal a dokumentált explicit iparstratégiák ritkaságát is magyarázza, hiszen a számos kapcsolódó terület miatt nehéz meghúzni az iparstratégia határait. Az EU tagországok esetében további ok, hogy a legtöbb kifejezetten iparpolitikai eszköz - különösen az ágazatspecifikus eszközök - alkalmazását az uniós szabályozás szigorúan korlátozza, a gyakran valójában iparpolitikai célú, de nem specifikus eszközök alkalmazása pedig más nemzeti stratégiákban jelenik meg.

3.3. Nemzetközi iparstratégiai programok régiónként és országonként

Dél-Korea iparosításának történelméről jó összefoglalót ad, az ország folyamatosan frissíti gazdaságstratégiáját, stratégiai dokumentumot azonban a jelentés nem említ. A kormányzati iparstratégia megvalósításának eszköze a kormányzati instrukciók követéséért cserébe kedvező állami hitelekkel támogatott nagyvállalat, a chaebol. A kormányzat stratégiai célokat határoz meg a nagyvállalatok számára, de a megvalósítás módjába nem szól bele. A járműipar a dél-koreai ipar fontos része, azzal párhuzamosan fejlődött, és a rá vonatkozó kormányzati stratégiák is az iparstratégia integráns részét képezik.

Az **indiai** iparstratégia szintén nem összpontosul dokumentált stratégia köré, azt számos programból és intézkedésből eredőként előálló realizált stratégia alkotja. A stratégia központjában a dereguláció és a liberalizáció áll, ami India rendkívül szövevényes szabályozási hagyományait és környezetét figyelembe véve nem meglepő.

A **japán** Gazdasági, Kereskedelmi és Ipari Minisztérium 2010 augusztusában elkészített egy Új Növekedési Stratégiát, amely a japán gazdaság versenyképességének javítására határidőkkel és elvárt eredményekkel megadott menetrendet ad. 2010 júniusában emellett készült egy iparstratégiai jövőkép is, Iparszerkezeti Vízió 2010 címmel. Az ebben meghatározott legfontosabb irányok az ipari szerkezetátalakítás, a vállalkozások üzleti modellváltásának támogatása, a globalizáció, és a hazai foglalkoztatás kettősségének kezelése, valamint a kormány szerepének változása, az állam és a magánszféra közötti stratégiai partneri kapcsolat újjáépítésével.

Kína iparfejlesztési stratégiáját a 12. ötéves terv tartalmazza.[1] Az iparfejlesztés fő célkitűzései a kulcsfontosságú iparágak újrastruktúrálásának ösztönzése, az ipar optimális regionális elrendezése, a technikai megújulás elősegítése, a cégegyesülések és vállalati reorganizáció, valamint a KKV-k fejlődésének elősegítése. A gyártóipar kulcsfontosságú fejlesztési területei a berendezések

[1] A terv a 2011-2015-ig tartó időszakra vonatkozik (APCO Worldwide 2010).

KONZULTÁCIÓS ANYAG

gyártása, hajóépítés, autógyártás, vas és acélgyártás, nem-vas fémipar, építőanyag gyártás, petrokémiai ipar, könnyűipar, és a textilipar. Új stratégiai iparágként kerül említésre az energiatakarékossági és környezetvédelemi megoldások területe, az új generációs informatikai ipar, a biotechnológiai ipar, a csúcskategóriás berendezés gyártás, az új energia ipar, az új anyagok gyártása, és az alternatív energiára épülő, főképp hibrid és elektromos hajtású járművek gyártása. Az energiatermelésben Kína a legnagyobb hangsúlyt a nukleáris energiatermelésre fekteti. A kiemelt iparágakban a kínai kormány cégalapítással, kockázat kompenzációval, a pénzügyi szervezetek hitelnyújtásra ösztönzésével is segíti a stratégia megvalósulását.

Ausztriában a jelenleg érvényesített iparpolitikát a gazdaságpolitika különböző eszközeiből rendszerré összeálló mátrixként írják le, miközben a fogalom maga egyre ritkábban kerül említésre. Önálló, átfogó iparstratégiai dokumentum tehát nem készül. A gazdaságpolitikai eszközrendszer hatásainak eredőjéből realizálódó iparstratégia fő elemei a befektetés politika, innovációs politika, képzés és szakképzés, szociális partnerség, tulajdonosi szerkezet, versenypolitika, piacpolitika, és az adópolitika.

Dániában 2010 augusztusában a gazdasági tárca innovációs stratégiát adott ki, 2011 januárjában pedig egy, a köz- és versenyszféra szorosabb együttműködését célzó stratégia jelent meg, amelynek középpontjában az önkormányzati feladatok kiszervezése áll. A nemrég hivatalba lépett új dán kormány a környezetvédelmi ipart, a biotechnológiát, az egészségipart és a kreatív ipart (design) tartja stratégiai ágazatnak, stratégiát vagy külön fejlesztési eszközöket azonban ezekhez az ágazatokhoz sem rendel.

Svédország gazdaságfejlesztési céljait integráltan, a fenntartható növekedésnek és munkahelyteremtésnek alárendelve, a fejlesztésre és innovációra támaszkodva határozza meg, ezért különálló ipari vagy ágazati stratégia nem készül.

Észtországban az Észt Gazdasági Minisztérium tájékoztatása szerint – az Észtország Versenyképességi Tervezete 2020, a Tudásalapú Észtország, Kutatás-fejlesztés és Innovációs Stratégia 2007-2013, és az Észtország 2020 Akcióterv 2011-2015 című dokumentumokban találhatók iparstratégiai elemek.

A **Hollandiában** 2011 szeptemberében elfogadott gazdaságfejlesztési program 4 fő prioritása a nemzetközi kiválóság (tudásgazdaság), nemzetközi gazdaság további

KONZULTÁCIÓS ANYAG

liberalizációjának támogatása és ösztönzése, a KKV szektor további erősítése, és az általános befektetési környezet javítása (adórendszer, adminisztrációcsökkentés, képzés). A gazdaságfejlesztési stratégiában megjelölt kiemelt szektorok a vízgazdálkodás, mezőgazdaság és élelmiszeripar, kertészet, csúcstechnológiák, élettudományok, vegyipar, energetika, logisztika, és a kreatív iparágak.

Írországban a realizált iparstratégiába a kis anyag- és energiafelhasználású, nagy szellemi potenciált igénylő iparágak kerültek fejlődtek, az iparfejlesztésben a versenyképesség és a munkahelyteremtés jelentik a fő célokat.

Lengyelország iparpolitikai koncepcióját a 2007-ben elfogadott Horizontális iparpolitikai koncepció Lengyelországban című dokumentum tartalmazza, amely a nemzeti reformprogramokkal, és a Nemzeti Fejlesztési Stratégia 2007-2015 című dokumentummal összhangban került kiadásra. A koncepció szerint az iparpolitika fő céljai a növekedés dinamikájának fenntartása a lengyel iparban. A kiemelt ágazatok a biotechnológia, vegyipar, faipar, elektronika, gyógyszeripar, információtechnológia, illetve a gép- és autóipar.

Csehországban a cseh kormány iparpolitikai koncepciója a felelősségek egyértelmű meghatározásán alapuló partneri kapcsolat mellett áll, így az iparpolitikát illetően piac, és nem intervenció orientált. Ennek megfelelően a cseh kormány az üzleti környezet alakítását tekinti felelősségének, a gazdálkodói döntésekért a vállalkozások felelnek. A realizált iparstratégia pillérei a 90-es évek közepétől a K+F, a KKV-k, a kereskedelmi és ipari együttműködés fejlesztésének, illetve az ipari beruházásoknak a támogatása volt. A cseh kormány hosszú távon az iparral kapcsolatban a gépipart, a molekuláris biológiát, az energiakutatást, az anyagkutatást, és az információs társadalom fejlesztését tekinti kitörési pontnak. Csehország fejlett autóiparának stratégiáját szintén nem állami fejlesztési stratégia határozza meg. A Volkswagen csoport részeként működő Škoda Autógyár önálló stratégiát folytat, ahogy az iparág többi szereplője, köztük az alkatrészgyártók is. Utóbbiak a legutóbbi évek autóipart érintő visszaesésének kezelésére – realizált stratégiaként – jellemzően exportbővítésre, létszámcsökkentésre, rések azonosítására, külföldi együttműködésre, és a személygépkocsi-alkatrészgyártásra való összpontosításra törekedtek.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A **szlovák** iparfejlesztési stratégia prioritásait az ipar teljes gazdaságból való csökkenő részesedése melletti növekedésében, a termelékenység és a műszaki színvonal növelésében, és a regionális különbségek csökkentésében határozza meg. A stratégia fő irányai a vállalkozói környezet átalakítása, a K+F központok, technológiai parkok szerepének növelése, valamint a több szempontot kombináló, több résztvevős multidimenziós projektek kidolgozása. Az autóipar Szlovákia húzóágazata, önálló autóipari stratégiát azonban a beszámoló nem említ. Stratégiai elemként a Szlovákiába telepedett három nagy gyártó (VW, PSA, Kia) beszállítói hálózatának K+F képességfejlesztése, illetve az RWE szlovák leányvállalatának kezdeményezésében zajló e-mobilitás program említhető.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

4. A NÖVEKEDÉS ÁGAZATI ELEMZÉSE

4.1. A magyar gazdaság ágazatainak szerkezeti elemzése

A kialakult gazdasági helyzetben, amikor a termelőeszközök nagy részének kapacitása kihasználatlan, és ugyanakkor a foglalkoztatási szint növelésére is erős igény mutatkozik, igen fontossá vált a gazdaság saját erőből történő élénkítése, ami a belső gazdaság élénkítésével lehetséges, ha egyidejűleg a külső egyensúly javulása is biztosítható. Ez olyan gazdaságpolitikát igényel, amely az itthon is gazdaságosan előállítható (például élelmiszeripari) termékek importját kiváltja, ugyanakkor erőteljesen ösztönzi a gazdaság exportképes ágazatait. Egy ilyen gazdaságpolitika alátámasztásához szükséges a gazdaság egyes részterületeinek aprólékos elemzése, továbbá azoknak az ismereteknek a beszerzése, amelyek általában nem találhatók statisztikai kiadványokban, amelyeket az adott részterület vállalkozói, szakmai szervezetei tudnak biztosítani.

Az ágazati kapcsolatok mérlegének felhasználása

Az ÁKM-el – többek között – arra a kérdésre lehet választ keresni, hogy hogyan lehet a fogyasztást, illetve a felhalmozást (tehát összességében a GDP-t) növelni úgy, hogy az javítsa a külkereskedelmi egyenleget, vagy a költségvetés egyensúlyát. De emellett fel lehet használni például a forint árfolyam változásának az egyes gazdasági szektorokra és a fogyasztói árakra való hatásának elemzésére is.

Az export növekedésének is magas az importja, de természetesen ez esetben legalább az export értékének a fele javítja a fizetési mérleget: a külföldi tulajdonú vállalatok exportja lényegesen kevesebb munkahelyet hoz létre, a GDP döntő része náluk keletkezik, és ennek jelentős részét ki is vihetik az országból. De ha itt fektetik be, az is azt jelenti, hogy a külföldi tulajdonú gazdaság részaránya növekszik a hazai rovására, holott nemzetközi összehasonlításban már eddig is extrém a külföldi tulajdon aránya a magyar gazdaságban. Ha a hazai szektor exportál, akkor az lényegesen több munkahelyet hoz létre, mégpedig a hazai tulajdonú gazdaságban, és a GDP döntő része is itt keletkezik. A külső egyensúly javításának és ugyanakkor a foglalkoztatás növelésének döntő eszköze tehát a magyar tulajdonú vállalatok exportjának növelése. Emiatt gazdaságpolitikai szempontból alapvető, hogy

KONZULTÁCIÓS ANYAG

megkülönböztessük a hazai tulajdonú és a külföldi tulajdonú vállalatok exportját, aminek alapfeltétele, hogy a KSH rendszeres statisztikai adatközléseiben ez a különbségtétel megjelenjen.

Egy másik számítási eljárással kell elemezni a külföldi vállalatokhoz történő bedolgozás arányát, szükség van ármodellek készítésére is, valamint a gazdasági szektorok elemzésére a TÁSA adatbázis és a külkereskedelmi adatbázis vállalati szintű összekapcsolásával.

Ez az elemzés abból indul ki, hogy a gazdaság egyes szegmensei más jellemzőkkel bírnak, és ezért más gazdaságpolitikai célokat lehet az adott szektorokban folyó tevékenységgel elérni.

4.2. A magyar iparágak teljesítménye az utóbbi években

A magyar iparágak teljesítményét illetően megállapítható, hogy a feldolgozóipar számít a gazdaság húzóágazatának. 2005 januárja óta a feldolgozóipar a többi iparági főcsoporthoz képest a 2008-ban kibontakozó válság kivételével felülteljesítő volt, átlagosan közel 4 százalékos ütemű bővülést tudott felmutatnia a vizsgált időszakban. Ennek hátterében a feldolgozóipar exportorientált jellege állhat, így kedvező nemzetközi gazdasági környezetben számottevő növekedést tud felmutatni az iparág.

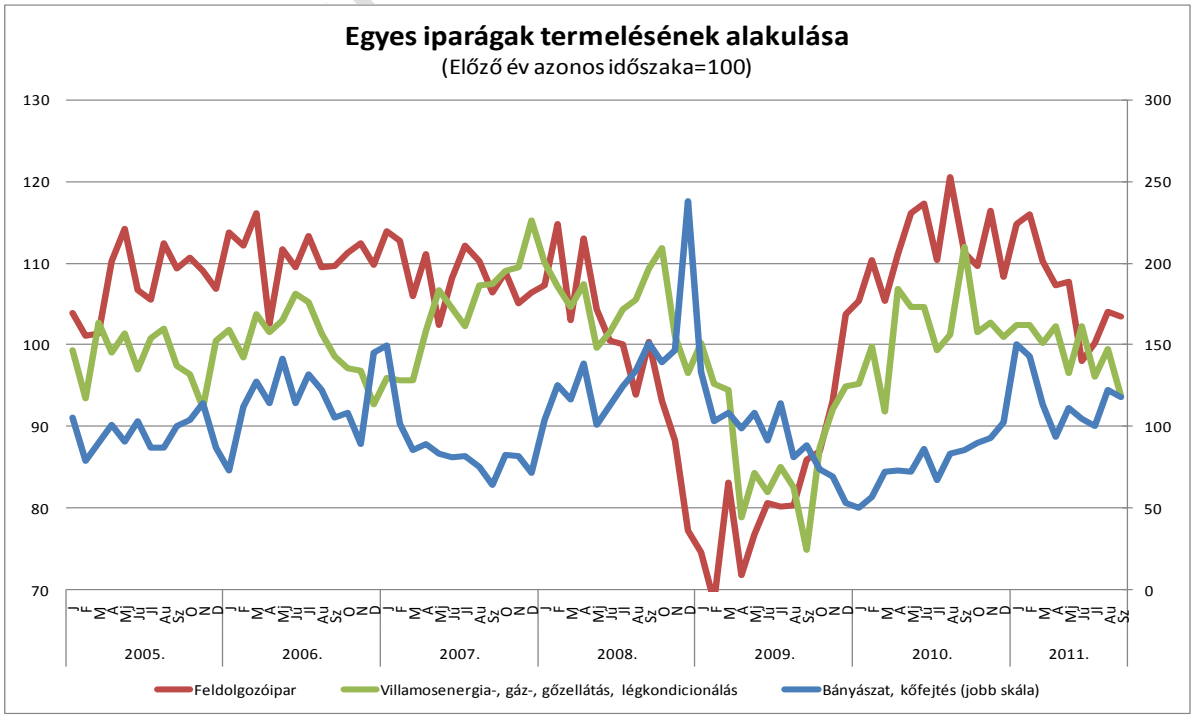

TÁJÉKOZTATÓ ANYAG

A magyar gazdaságban a csekély súlyú bányászat 2008 utolsó negyedévében a többi iparági főcsoporthoz képest kimagasló teljesítményt tudott felmutatni, azonban a vizsgált időszak többi részében volatilis termelés volt rá jellemző, az éves alapú növekedési ütemek az 50 százalékos csökkenés és 50 százalékos emelkedés közötti tartományban szóródtak. A villamosenergiára épülő vállalkozások termelése trendjében a feldolgozóipari teljesítményhez hasonlóan alakult, azonban valamivel szerényebb bővülést tudott felmutatni, átlagosan 1 százalékponttal maradtak alatta a feldolgozóipari termelés növekedési ütemének.

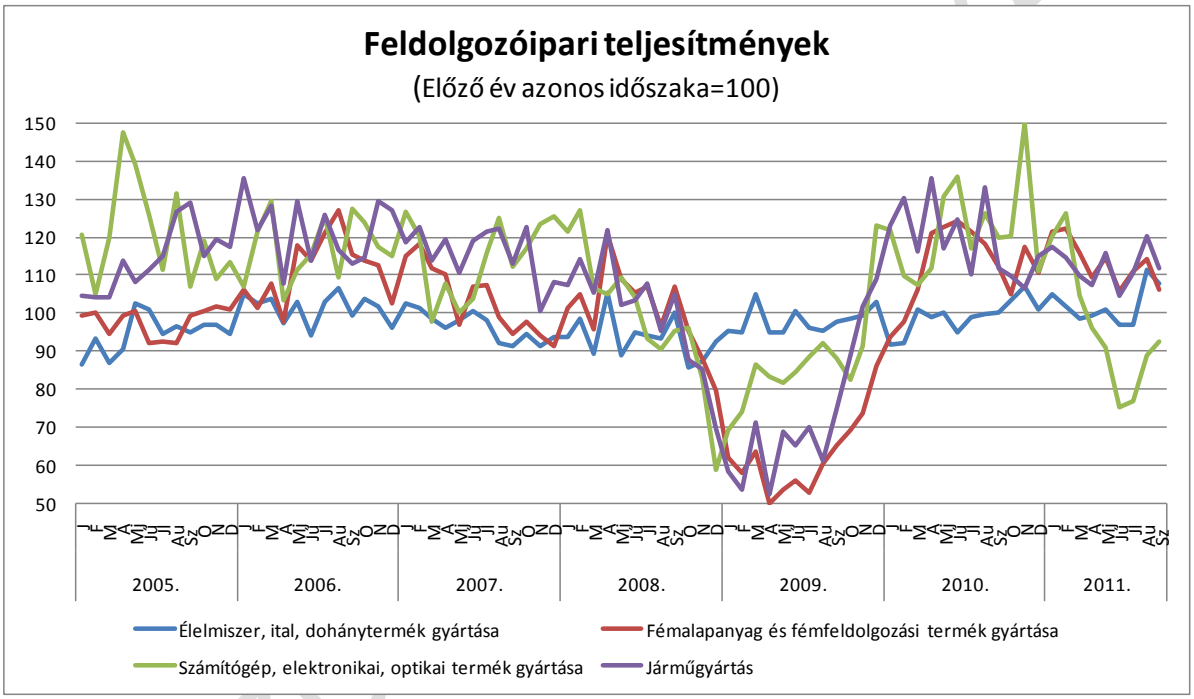

A gazdasági növekedés szempontjából meghatározó feldolgozóipar alágai közül termelési érték alapján a legnagyobb súlyú területek a járműgyártás, az élelmiszer-, ital- és dohánytermékek gyártása, a számítógép-, elektronikai-, optikai termékek gyártása, illetve a Fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártása. Összességében a járműgyártás, és az elektronikai cikkek tudták felmutatni a legkedvezőbb növekedési ütemet a vizsgált időszak egészét figyelembe véve, míg a fémfeldolgozás és az élelmiszergyártás relatíve alulteljesítő volt a 2005. januártól vizsgált periódusban.

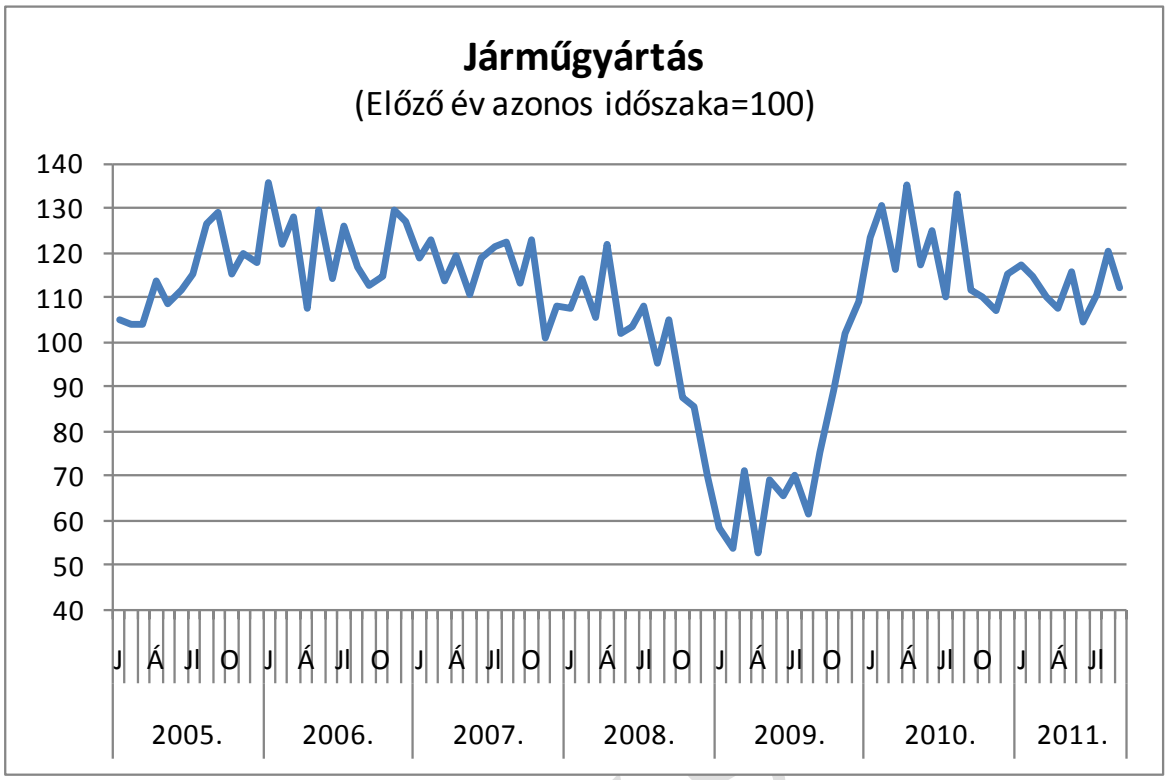

A vizsgált időszakban a főként az exportra termelő feldolgozóipari alágak közül az egyik legjelentősebb súlyú a járműgyártás volt, amely egyben a GDP növekedés egyik húzóágazata is. A Magyarországon gyártott gépjárművek mintegy 90%-a exportra kerül, a motorok és alkatrészek esetében ez a szám meghaladja a 80%-ot. Az export mintegy 86%-át az EU országaival való kereskedés teszi ki, kiemelt exportreláció Németország, míg az EU-n kívüli országok közül Oroszország. A versenyképesség szempontjából fontos tényező, hogy hazánk a térség motorgyártásában piacvezető szerepet tölt be. Az alág általános termelési jellemzőit illetően Közép-Kelet Európa a világ gépjárműgyártásának fontos központja. A régió költség- és versenyelőnye Európán belül elsősorban az olcsó, rugalmasan foglalkoztatható, motivált és hatékony munkaerőből, és a fő piacok gyors és olcsó eléréséből fakad. A térségben elsősorban a nagy sorozatban készülő, az éles verseny, és az árérzékeny vásárlóközönség miatt alacsony nyereségtartalmú kis- és közepes kategóriájú gépkocsik kerülnek gyártásra, és az autógyárak betelepedésének hatására jelentős a régiós beszállítói hálózat is.

A járműipari szektor Magyarországon a vezető ágazatok közé tartozik, a közvetlenül és közvetve foglalkoztatottak létszáma meghaladja a 100 000 főt. 2005 januárja óta átlagosan éves szinten 8 százalékos növekedési ütemet tudott felmutatni ezen

KONZULTÁCIÓS

feldolgozóipari alágazat, azonban a 2008 végén kibontakozó globális gazdasági válság idején az exportpiacok szűkülésével jelentős mértékben csökkent a termelés. A statisztikai adatok azonban egyértelműen megmutatják az ágazat kiemelkedő jelentőségét, hiszen még a válság idején (2008–2009) is hatalmas nettó árbevételt produkált a GDP arányában. A gazdasági kilátások javulásával azonban, éles irányváltást követően, (amelyben ugyan az alacsony bázis is közrejátszott), jelentős bővülést mutatnak a járműipari termelési statisztikák. Az utóbbi időszak teljesítményét tekintve 2010 utolsó negyedévétől kezdve viszonylag stabil, 10 százalék körüli növekedési ütemet tud felmutatni a szektor.

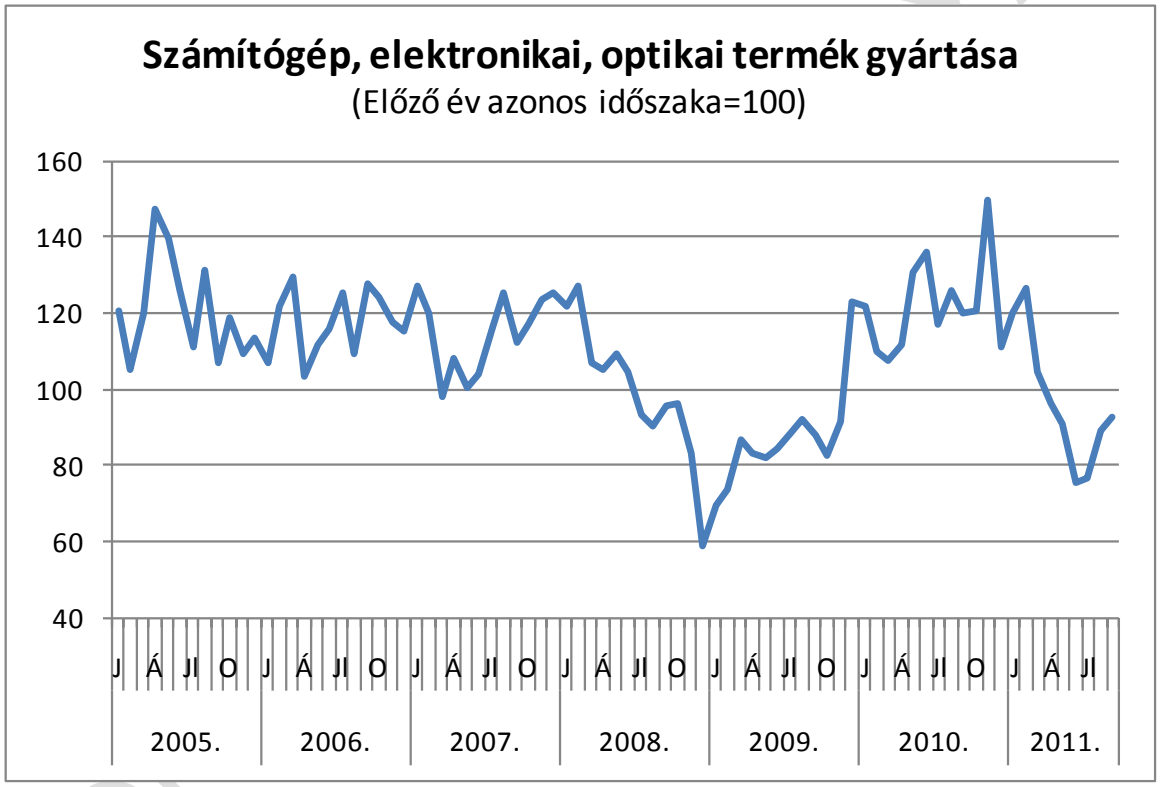

Az elektronikai gyártóipar Magyarország legjelentősebb, legnagyobb növekedési potenciállal rendelkező szektora. Hozzájárulása a GDP-hez (5,34%) nagyobb, mint a mezőgazdaságé, vagy a járműiparé, és bőven meghaladja a turizmus részesedését. A feldolgozóipar alágai közül tehát szintén jelentős súlyú számítógép, illetve optikai termékek gyártása a vizsgált időszak egészét figyelembe véve hasonló teljesítményt tud felmutatni, mint a járműgyártás, éves szinten átlagosan 8,7 százalékkal növekedett ezen feldolgozóipari alág. A 2008-as gazdasági válság idején az elektronikai cikkek iránti kereslet azonban relatíve kevésbé csökkent, mint a fémalapanyagok és járművek iránt, ezért ebben az időszakban relatíve felülteljesítő

volt a számítógépgyártás. Az utóbbi hónapokban azonban ellentétben a többi feldolgozóipari alággal, jelentős mértékű visszaesés volt tapasztalható ezen a piacon, amely azonban a legfrissebb adatok szerint kedvező irányban változott. Az alágazat termelési jellemzőit illetően sajnálatos módon az iparág magas importtartalommal dolgozik, meglehetősen alacsony a hazai hozzáadott értéke, és csekély (terméktől függően 5-10%-os) a magyar beszállítói részarány.

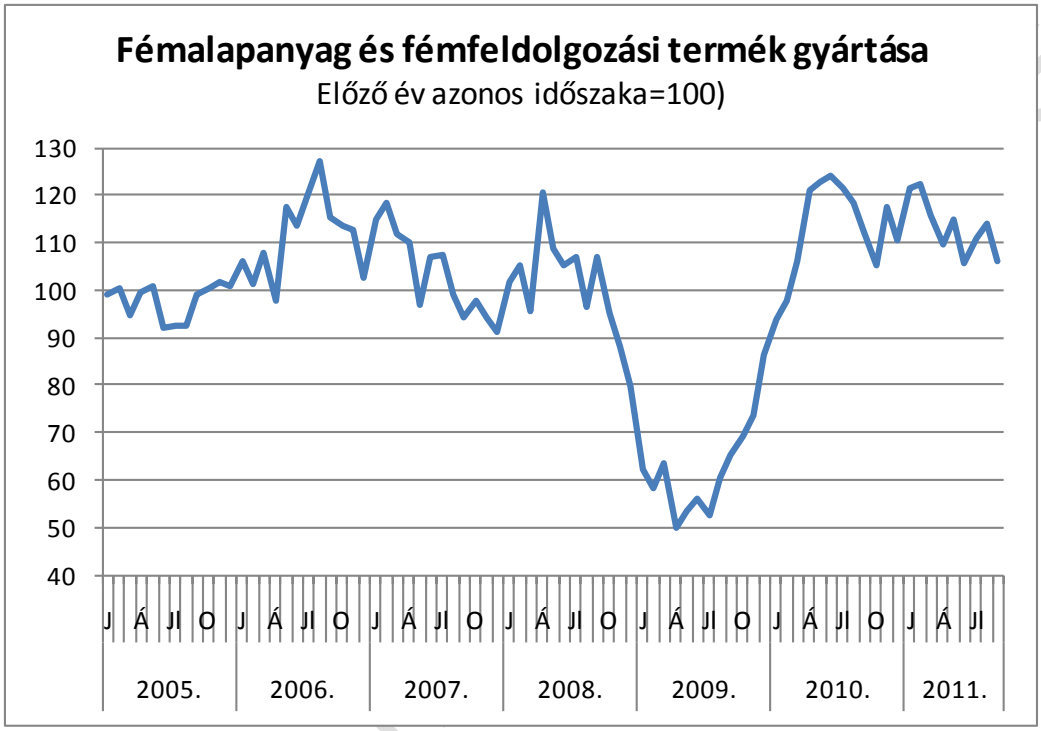

A fémalapanyag termelését vizsgálva a 2005. januártól kezdődő időszak egészét figyelembe véve gyakorlatilag stagnálást mutatnak az átlagos éves alapú változást mérő statisztikák. A terület súlyát jól jellemzi azonban, hogy az alágazat termelése 2000-ben a GDP 6,32 %-át, 2008-ban 6,16 %-át, míg 2009-ben csak 4,23 %-át tette ki. A fémalapanyagok termelése meghatározó abból a szempontból is, hogy az előállított termékek nagyrészt további megmunkálásra, illetve beépítésre kerülnek, így alapját képezik sok más gyártási tevékenységnek. 2009 első felében, a válság kibontakozásakor azonban a fémfeldolgozást a gazdasági válság az átlagnál jobban érintette, mivel e termékek elsősorban beruházásokhoz kapcsolódva kerülnek felhasználásra, melyek jelentős mértékben csökkentek, így az alág termelésében is rendkívül nagymértékű teljesítménycsökkenés volt tapasztalható. Év végi korrekciót követően újra bővülést mutatnak a számok, amely 2011-ben a 10 százalék körüli szinten stabilizálódni látszik.

KONZULT

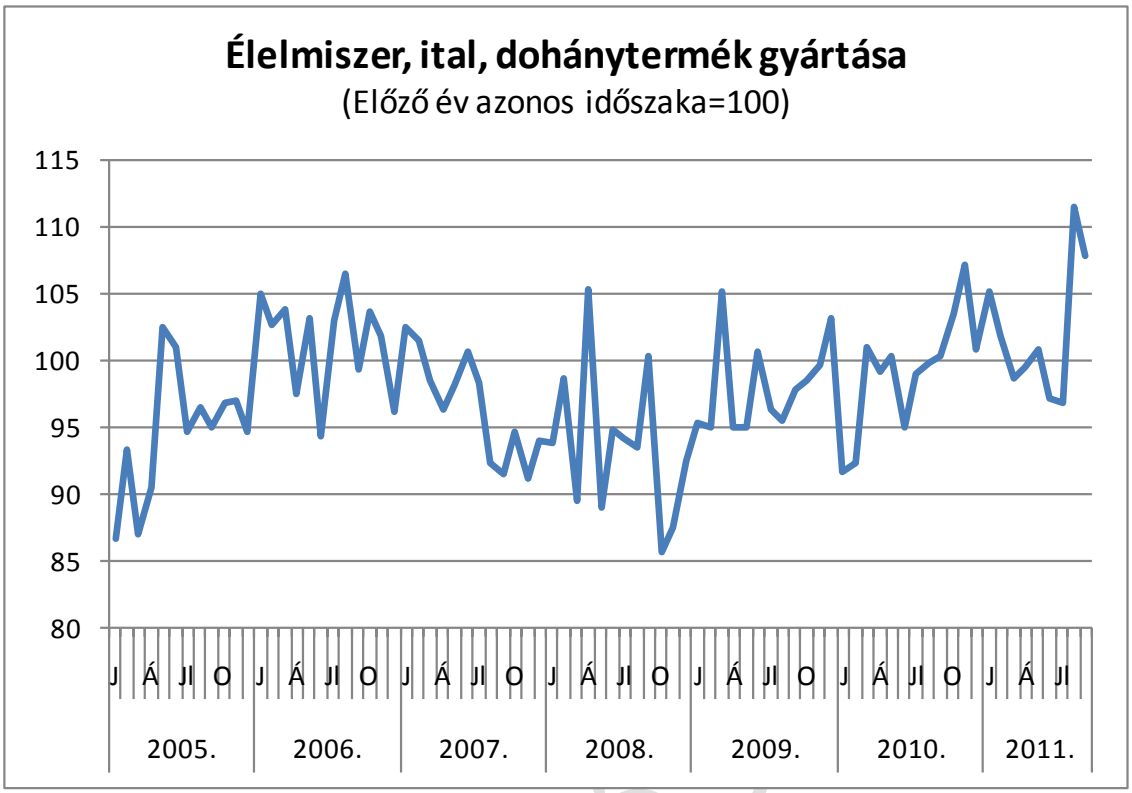

Az élelmiszeripar termelését tekintve, a termék jellegéből adódóan kiegyensúlyozott kereslet a jellemző, ezért a vizsgált időszak egészében relatíve stabil növekedési ütemet tudott felmutatni az alág, legnagyobb részt az 5 százalékos növekedés és 5 százalékos csökkenés közötti tartományban szóródtak a növekedési ütemek. A 2005 januártól kezdődő időszak egészét figyelembe véve azonban 2,3 százalékos visszaesést mutatnak a statisztikák. 2011 augusztustól viszont a legfrissebb adatok a termelés nagymértékű bővüléséről árulkodnak.

4.3. A Magyar Növekedési Terv ágazati súlypontjai

Munkahelyteremtő iparágak

Szolgáltatóközpontok

A globális költségcsökkentés és optimalizációs törekvés hatására a szolgáltatóközpontok további bővülése prognosztizálható. A többnyelvű, magasan képzett munkavállalókat foglalkoztató központok (SSC-k) elsősorban pénzügyi, HR, és IT back office tevékenységet végeznek, ugyanakkor a funkciók a jövőben még összetettebbekké válnak (pl. data center, jogi, sales support, real estate operations tevékenységgel).

KONZULTÁCIÓS

Elektronika

A szektoron belül számos eltérő jellegű ágazat található a magas hozzáadott értéktől a kiemelkedő munkahely-teremtési potenciálig.

Elektronikai fogyasztási cikk gyártása

Az új gyártási tevékenységek letelepítése során kiemelt figyelmet szükséges fordítani a nagy növekedési potenciállal rendelkező energiaoptimalizáló és energia-megtakarító rendszerek termelésének meghonosítására.

Híradástechnikai berendezések gyártása

Az alágazaton belül a mobilkommunikációs termékek és szolgáltatások területére javasolt összpontosítani. A feltörekvő, távol-keleti, kommunikációs eszközöket gyártó nagyvállalatok jelenleg keresik európai hídfőállásaikat, így erőteljes befektetés-ösztönzési tevékenységgel európai gyártó, logisztikai és K+F központok létesülhetnek hazánkban.

Elektronikus orvosi berendezés gyártása

Nem csupán azért javasolt kiemelt figyelmet fordítani az alágazatra, mert magas hozzáadott értékű beruházásokat jelentenének (a végtermékek szellemi hányada akár 85% is lehet), hanem azért is, mert számos olyan innovatív magyar KKV működik az iparágban, amelyik a nagyberuházók beszállítóivá válhat.

Járműipar

A járműipar mind munkahelyteremtés, mind magas hozzáadott érték szempontjából húzóágazat. Lényeges, hogy a befektetésekért folytatott versenyben Magyarország ne veszítsen a közelmúlt sikereinek (Mercedes, Audi, GM) lendületéből, ki tudja használni ezen óriás-beruházások vonzó hatását a KKV szektorban is.

Egyéb feldolgozóipari szektorok (faipar, gépgyártás, csomagolóanyag és papíripar, építőanyag ipar, üvegipar, hulladékfeldolgozás stb.)

Ezen iparágak fejlesztései és újrabefektetései együttesen számottevő munkahelyteremtést képviselnek, akár az elmaradott régiókban is, valamint jellemző a hazai alapanyagok és beszállítók alkalmazása a termelésük során.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Turizmus

Az Új Széchenyi Terv kiemelt figyelmet fordít a munkahelyteremtő beruházások között a turisztikai, ezen belül az egészségturisztikai projektek generálására, amelyek alapja a magyarországi termálkapacitások és geotermikus energia egészségturisztikai hasznosítása.

Élelmiszeripar

Az élelmiszeriparon belül külföldi befektetések szempontjából potenciális területek:
A *húsfeldolgozó* cégek beruházásai új technológiák bevezetésével növelnék az iparági fejlettséget, keresletnövelő hatásukkal emelnék a magyar állattenyésztési kapacitást.

Az *élelmiszer alap- és adalékanyag* gyártók jelentős hozzáadott értéket képviselnek az iparágban, emelik az iparág technológiai fejlettségét.

A *növényházi kertészet* számára hazánkban a geotermikus hő felhasználása kínál kivételes lehetőségeket. A beruházás költségigényes, ezért válhat szükségessé tőkeerős külföldi befektető bevonása.

Logisztika

Befektetés-ösztönzési szempontból a termelő és kereskedelmi cégek regionális/európai elosztó központját kívánjuk Magyarországra telepíteni, kiemelten az autóipar, elektronika, gyógyszeripar területén. Lehetőséget látunk még a fogyasztási cikkek (FMCG, CPG), illetve a divat területén. Logisztikai fejlesztési esélyek adódnak a környező országok termelő vállalatainak beszerzéséből és exportjából keletkező volumenek kezeléséből. Ez egyfelől lehetőség a magyar logisztikai szolgáltatók részére regionális tevékenységük fejlesztésére, másrészt lehetőséget biztosít új szolgáltatók magyarországi letelepedésére. A már megtelepedett termelő vállalatok felé végzett after care tevékenység nagyban hozzájárulhat új elosztó központok Magyarországra vonzásához.

Magas hozzáadott értékű iparágak

K+F+I

A K+F+I projekteknél a döntési kritériumok élén a meglévő tudásbázis, kutatási tapasztalatok, egyetemi kutatási tevékenységek állnak, a költségszempontok csak

KONZULTÁCIÓS ANYAG

másodlagosak. Így mind Nyugat-Európához viszonyítva, mind pedig a régióban jó pozíciót érhetünk el K+F+I potenciálunk jobb marketingjével.

Legversenyképesebb területekként a következők merülhetnek fel: műszaki tudományok (mérnöki fejlesztések, anyagtudomány, nanotechnológiák), IKT (3D képalkotás – egészségipar, szórakoztatóipar, műszaki tervezés; mobil telekommunikációs alkalmazások, biztonságtechnikai szoftverek – kriptográfia, bioinformatika) egészségipar (biotechnológiák - bioszenzorok, hatóanyagok, nanotechnológiák), agrárinnováció (termesztés/termelés technológiai fejlesztések, funkcionális élelmiszerek, táplálék kiegészítők), megújuló energetikai fejlesztések.

IKT

Az IKT a magyar gazdaság motorjaként meghatározó szerepet játszik az élet minden területén. A szektoron belül a következő években kiemelt figyelmet kívánunk fordítani a data-centerekre, játékszoftver fejlesztőkre és a pénzügyi vállalatok IT központjaira.

Biotech, gyógyszeripar, orvosi műszer

Hagyományos gyógyszeriparának és orvosi műszergyártásának, valamint humán erőforrás bázisának és logisztikai adottságainak köszönhetően Magyarország továbbra is kedvező befektetési potenciállal bír a gyógyszeripari gyártók és szolgáltatók számára akár a gyártás, akár a K+F outsourcing, valamint a klinikai vizsgálatok területén.

Megújuló energia

Ahhoz, hogy 2020-ra Magyarország megújuló primer energiafelhasználása elérje a 14,65%-os szintet, új gyártó- illetve energiatermelésre irányuló beruházások szükségesek. Ugyanakkor szükség van a napelemes és szélenergetikai gyártó- és összeszerelő projektek támogatására is, hiszen ezek a hagyományos energiatermelő projekteknél jóval több munkahely teremtésére lennének alkalmasak.

Kézmű és dizájnipar

A hazai természeti értékekre, tradíciókra épülő kézműves tudás hosszú távon a kreatív gazdaság részét adhatják (ide tartozik akár a nagy hagyománnyal rendelkező selyemipar, a kreatív dizájn, kreatív textilipar, hangszerkészítés…)

KONZULTÁCIÓS ANYAG

5. A NÖVEKEDÉS MOTORJAI – VÁLLALATCSOPORTOK

5.1. Iparági jelentőségű vállalatok

Vegyipar

Erőteljes területi koncentráció jellemzi. A 20 legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező hazai vállalat székhelyének közel fele két városunkban, Budapesten (6) és Tiszaújvárosban (3) van bejegyezve.

A főváros mellett a Közép-dunántúli (5 db) és az Észak-magyarországi régió (4 db) büszkélkedhet jelentősebb számú nagy vegyipari vállalattal.

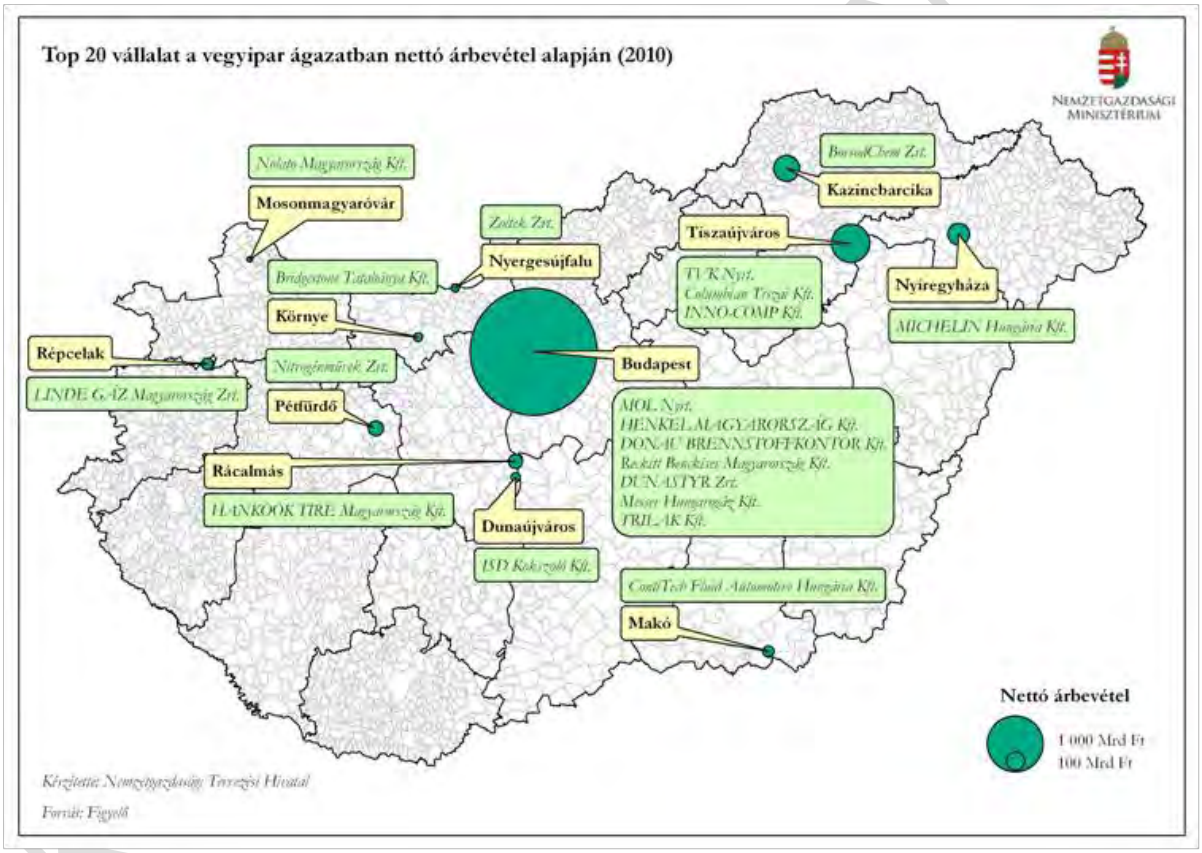

A 20 legnagyobb cég nettó árbevétele összesen 5600 milliárd Ft volt 2010-ben.

A „maradék” 19 vállalat által elért 1 300 milliárd forintos árbevétel közel felét Borsod-Abaúj-Zemplén megye tudhatta magáénak, melyet Budapest és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye követett a sorban.

Jellemző, hogy az árbevétel alapján kiemelkedő vállalatok általában a foglalkoztatottak számát tekintve is az élen járnak.

Az erősen exportfüggő magyar vegyipar képes volt kihasználni a világgazdaság 2010-ben tapasztalt fellendülését, így az ágazat termelése összehasonlítható áron 9,6%-al gyarapodott.

Kereskedelem

2010-ben a kereskedelmi ágazat 20 legnagyobb nettó árbevételt produkáló vállalkozásának össz-árbevétele mintegy 2 127 milliárd forint volt, amely a kiskereskedelmi forgalom egészével ellentétben növekedett.

A vezető vállalatok székhelyüket tekintve igen erős területi koncentráltságot mutatnak. A 20 vállalkozás közül mindössze háromnak van a székhelye a budapesti agglomeráció térségén kívül.

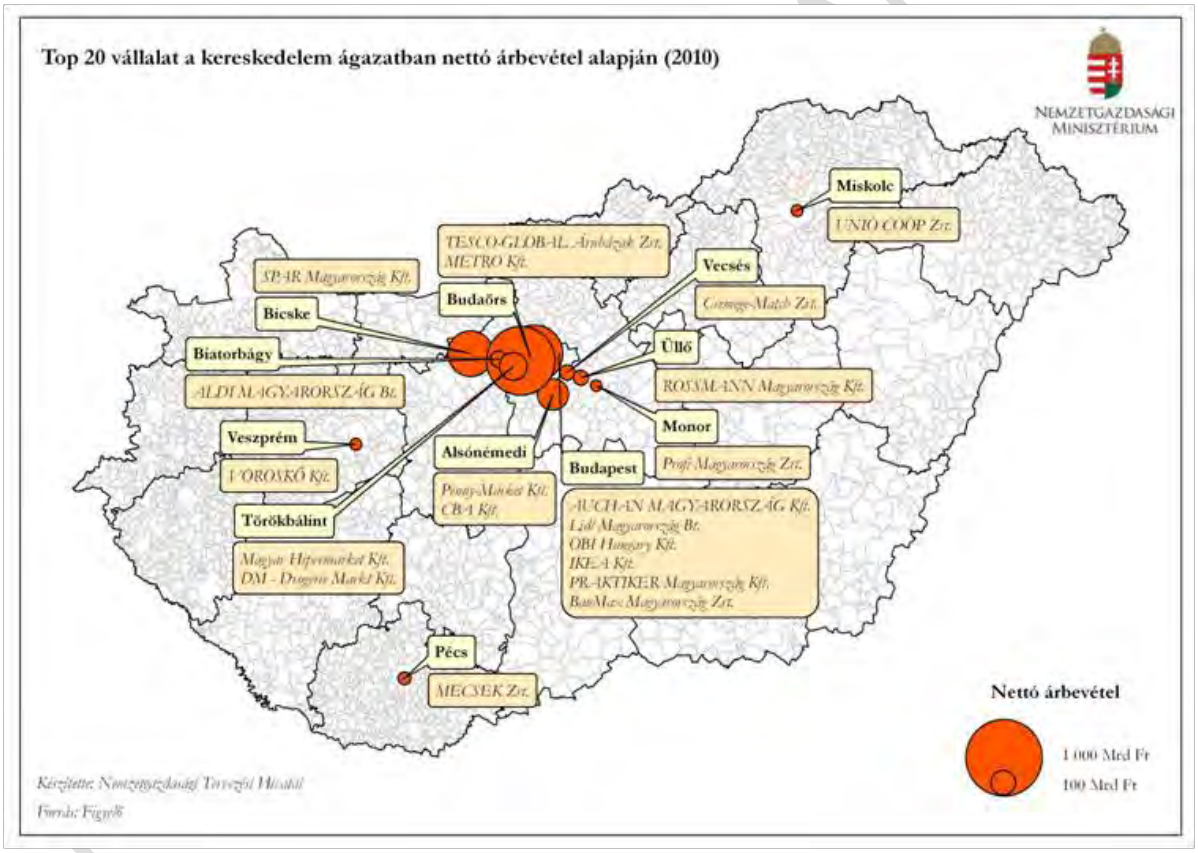

A kereskedelmi hálózatok jelentős szerepet töltenek be a foglalkoztatás területén is, a 20 legnagyobb cég által működtetett hálózatoknál 2010-ben 67 890 fő dolgozott.

Informatika

Jelentős a területi koncentráció az informatika területén is, a 20 legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező hazai vállalat székhelye egy kivétellel a Budapesti agglomerációban tömörült.

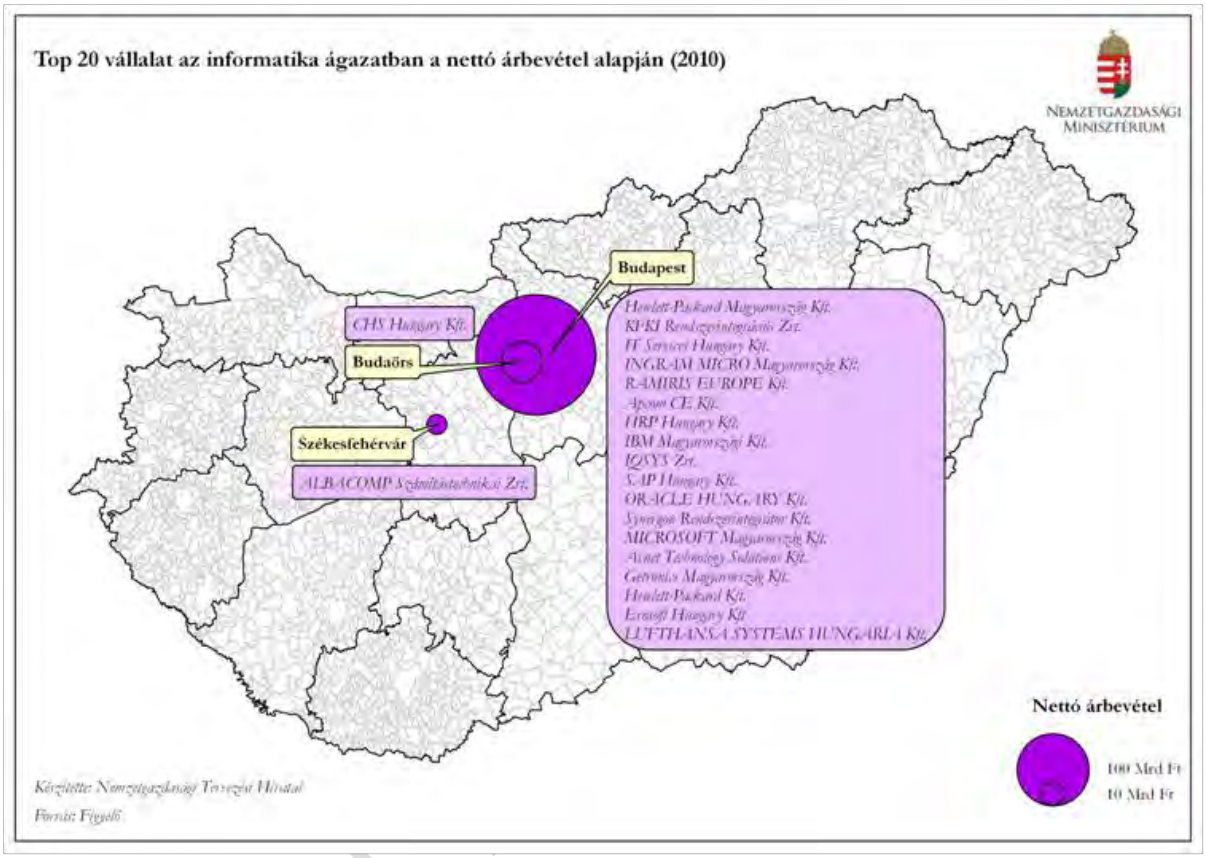

A 20 legnagyobb vállalat nettó árbevétele összesen 356 milliárd Ft volt 2010-ben, melynek közel 90 százalékát a budapesti székhelyű cégek produkálták.

Jellemzően a kiemelkedő árbevételű vállalatok közül kerültek ki az ágazat legnagyobb foglalkoztatói.

Gyógyszeripar

100 százalékos a területi koncentráció Budapesten és környékén.

KONZULT

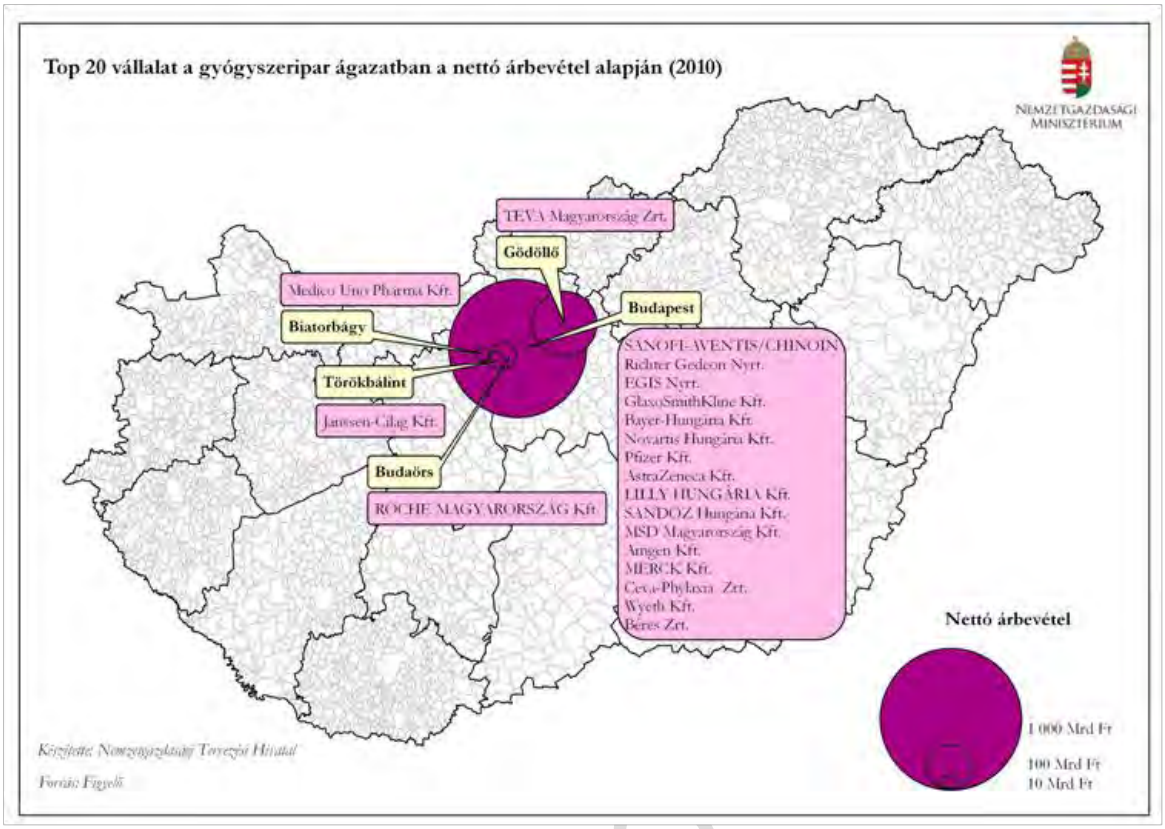

A 20 legnagyobb cég nettó árbevétele összesen 1 250 milliárd Ft volt 2010-ben, melynek több mint ¾-ét a budapesti székhelyű cégek produkálták.

A szektort 2007 óta sújtó több iparág-specifikus befizetési kötelezettség 2010 végétől tapasztalható emelése jelentősen megviselte a cégeket, „a pangás után meghozva az igazi depresszió esztendejét” 2011-re.

Élelmiszeripar

A területi koncentráció nem jellemző az ágazatra, a telephelyeket figyelembe véve még kevésbé jelentős.

A bevételek tekintetében már erőteljesebb a budapesti koncentráció. A 20 cég nettó árbevételének (912 Mrd Ft) 38,3%-a a budapesti székhelyű cégeké volt.

KONZULTÁCIÓ

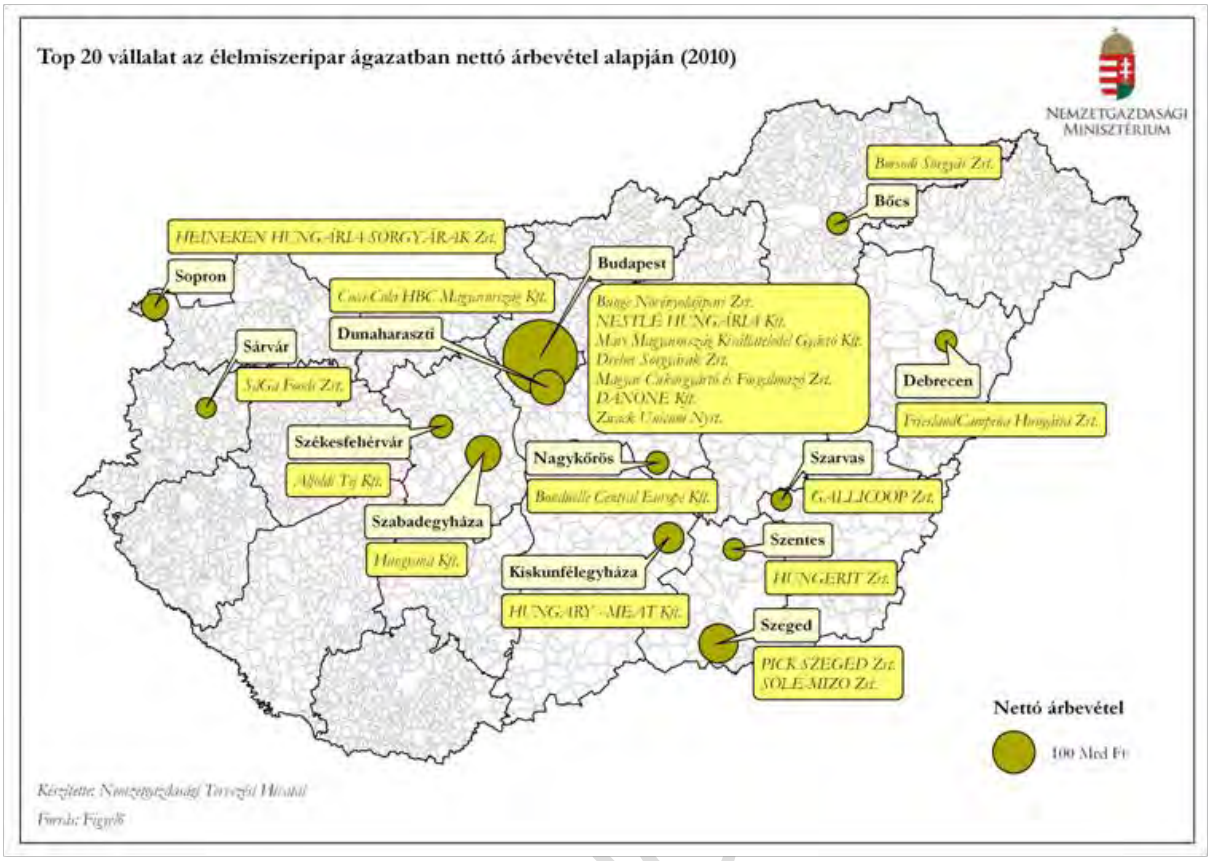

A vállalati koncentráció sem magas a többi ágazathoz viszonyítva. A 912 Mrd Ft-os árbevételhez mindössze 6 cég járult hozzá 5% feletti mértékben, és csak egy haladta meg a 10%-ot:

A nettó árbevétel az előző évihez képest az ágazatban a nem túl kedvező 2010-es mezőgazdasági eredmények miatt jellemzően csökkent.

A budapesti cégek adták a listán szereplő vállalatok foglalkoztatottjainak mintegy 25%-át.

Az alacsony területi koncentrációval szemben az ágazati koncentráció figyelemreméltó. A 20 legjelentősebb vállalat határozott termelési profillal rendelkezik.

Az ágazat exportaránya viszonylag szerény, 36,2%, igaz 3,8 százalékpontos növekedést mutatott 2009-hez képest.

Az ágazati specializáltságnak köszönhetően az egyes cégek exportarányának nagymértékben eltér.

KONZULTÁCIÓ

Távközlés

A távközlés ágazat Magyarországon jelentős területi koncentrációt mutat. 2010-ben a 20 legnagyobb árbevétellel rendelkező cégből 17 székhelye a budapesti agglomerációban volt.

Az agglomeráció vállalatai összesen 98,6%-ot képviselnek a 20 legnagyobb árbevételű cégből.

Az árbevétel maradék 1,4%-án három további település (Miskolc, Győr, Szekszárd) vállalatai, körülbelül egyenlő arányban osztoznak.

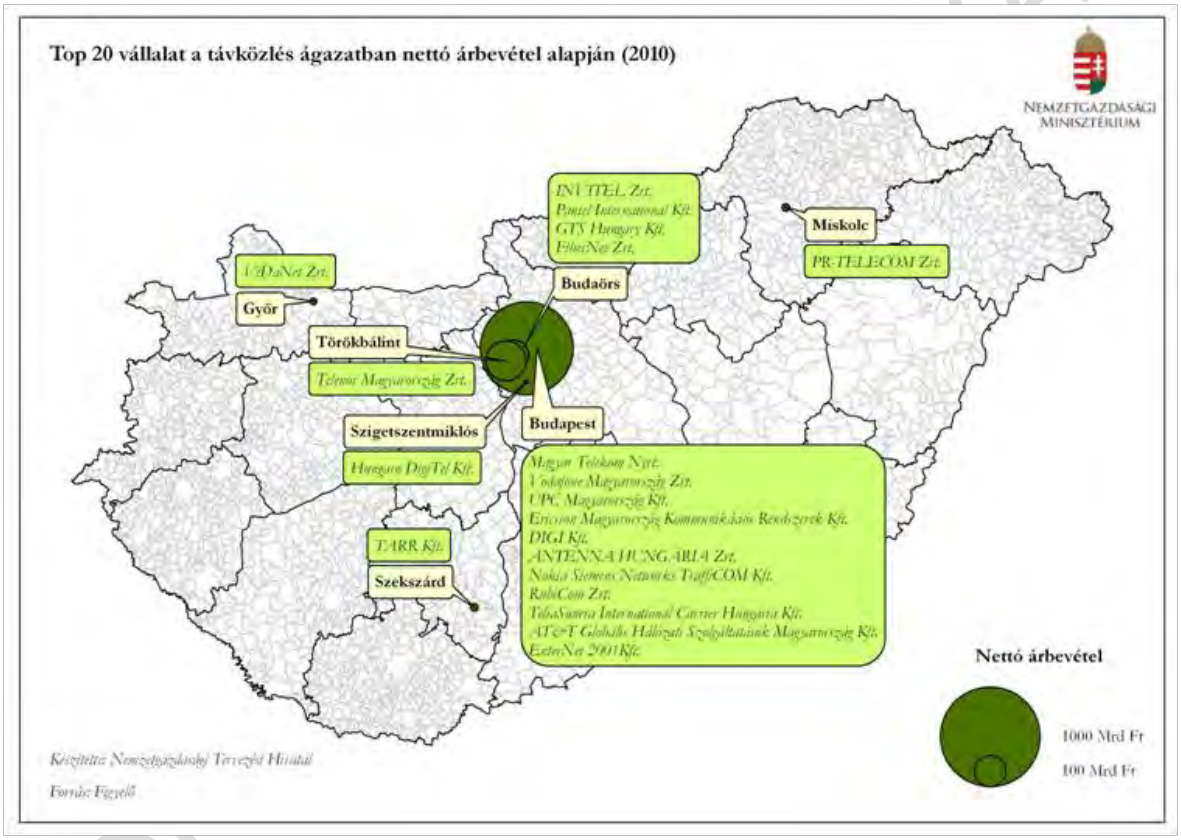

Jellemző, hogy a legnagyobb árbevételű cégek a legnagyobb foglalkoztatók is.

A 2010-es gazdaságpolitikai változások a távközlési cégeket negatívan érintették, amit jól reprezentál az, hogy a nettó árbevétel 2009-es (szintén viszonylag alacsony) értékénél a 2010-es 53 Mrd Ft-tal kevesebb volt. Ennek a csökkenésnek a másik oka a háztartások visszafogott távközlési kereslete volt.

A távközlési szektorról elmondható, hogy kevésbé exportorientált, az árbevétel 11,2%-a volt export értékesítés, amelyhez nagyban hozzájárul a három nagy cég

alacsony exportja. A 2009-es évhez (9,96%) képest jelentősen egyik cég sem, azonban kis mértékben néhány kivételtől eltekintve mindegyik növelte az exportját.

Energetika

Az energetikai ágazatban 2010-ben a 20 legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező hazai vállalatból 12 budapesti, 2 szegedi székhelyű volt, a 6 fennmaradó helyen 3 észak-magyarországi (Miskolc, Visonta, Tiszaújváros), 1 közép-magyarországi (Százhalombatta), 1 közép-dunántúli (Dunaújváros), és 1 észak-alföldi (Hajdúszoboszló) város osztozott.

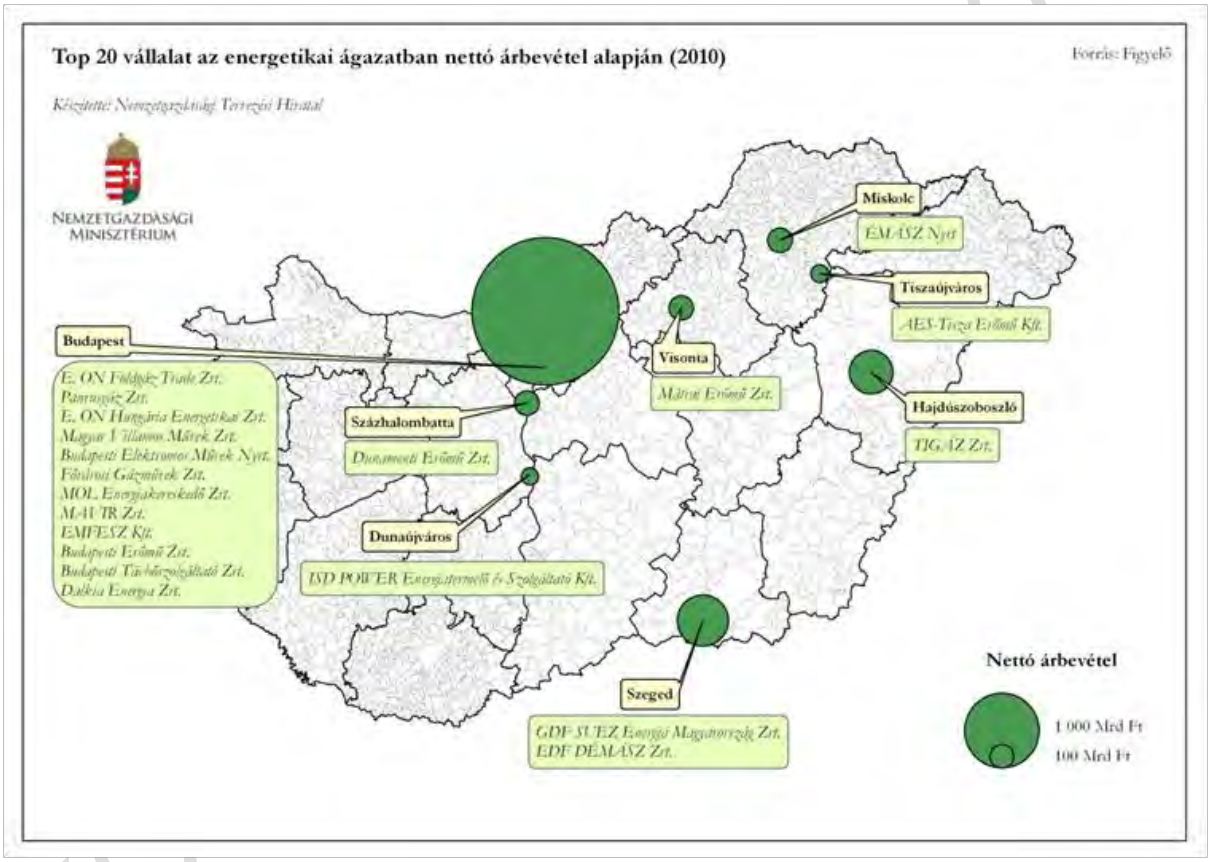

Az energetikai szektor vezető cégei leginkább a következő üzletágakban működnek: energia kereskedelem, energia szolgáltatás, energia termelés. Az üzletági besorolás jelentőségét az adja, hogy ez nagyban meghatározza a cégek foglalkoztatotti körének nagyságát. Észak-Magyarországon, ahol a három energetikai cég között két erőmű is működik 2628 fő áll ezen cégek alkalmazásában, az egy közép-magyarországi, egy közép-dunántúli és egy észak-alföldi cég közül kettő szolgáltató, egy erőmű, és összesen 1353 alkalmazottal rendelkezik, míg Budapesten 3498

alkalmazottal működik 12 cég. A fővárosban főleg az energia kereskedelmével, szolgáltatásával foglalkozó cégek tevékenykednek.

A 20 cég összes nettó árbevétele 4 618 Mrd Ft volt, ennek 75,7%-a, 3 494 Mrd Ft a Budapest székhelyű cégeké, 9,2%-a, 423 Mrd Ft pedig a két szegedi központúé. Az árbevételek ilyen térbeli eloszlása azt a tényt erősíti meg, hogy a hazai energetikai ágazat országos jelentőségű cégei nagyrészt Budapest székhelyűek.

Az ágazat egészéről elmondható, hogy a 2009-es 3903 Mrd forintos árbevétele 2010-re 3,9%-kal, 4057 milliárd forintra nőtt.

Építőipar

Az építőipari ágazat a gazdasági válság egyik nagy vesztese, a szektorban a termelési érték 2008 óta folyamatosan csökkent, és e tendencia 2010 óta sem látszik megfordulni. 2010-ben az előző évhez képest 9,5%-kal csökkent a termelés.

A recesszió megmutatkozik az eredmény-kimutatásokban is: a 2010-es TOP 20 listán szereplő építőipari vállalkozás adózott eredménye 2009-ben összesen 16,8 Mrd forint volt, 2010-re ez 3,2 Mrd forintra csökkent.

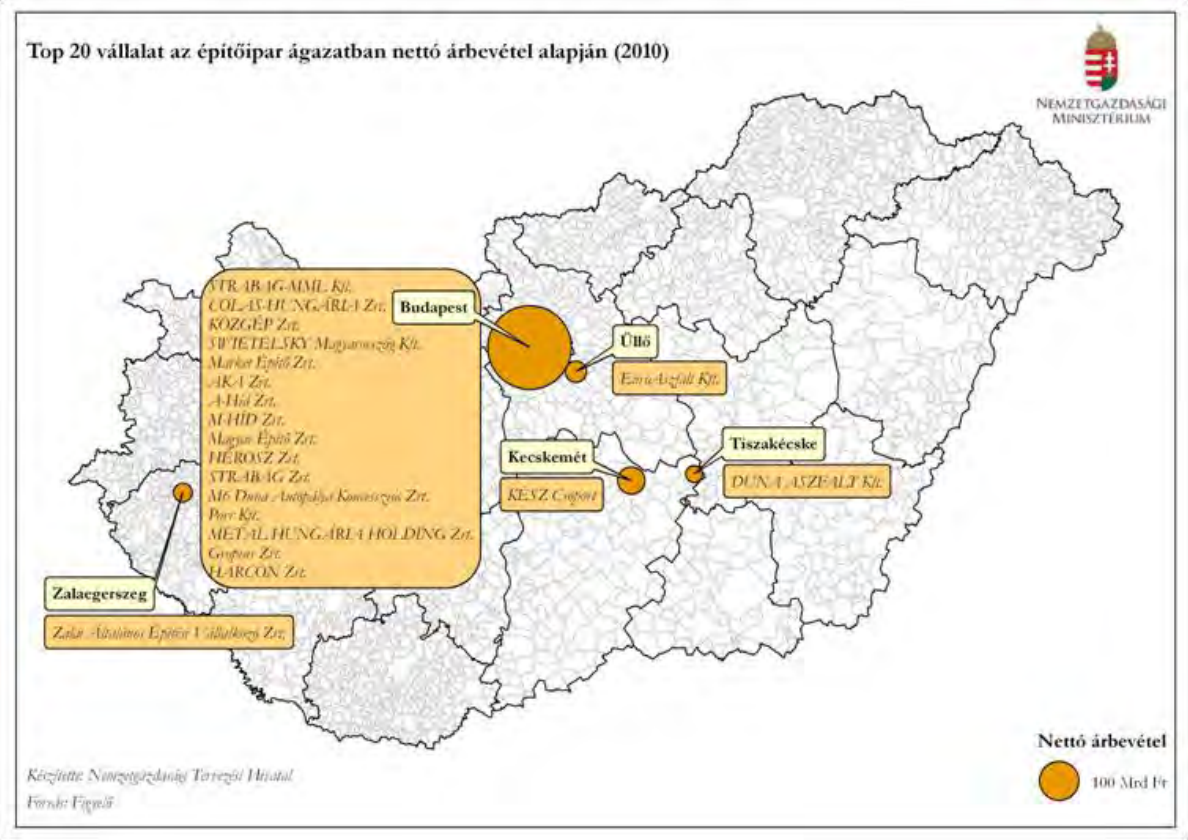

Az építőipari nagyvállalkozások székhely szerint rendkívül erős területi koncentrációt mutatnak. A 20 legnagyobb vállalkozás közül 16 budapesti székhelyű. Egy-egy vállalkozás székhelye található Kecskeméten, Tiszakécskén, Üllőn és Zalaegerszegen.

Az állami megrendelések (főként az autópálya-építések) elmaradása, a megrendelés-állomány átrendeződése jelentősen befolyásolta az építőipari vállalkozások bevételeit, amely az ez alapján felállított sorrend megváltozásához vezetett.

A 20 legnagyobb árbevételű építőipari vállalkozás közvetlenül összesen több mint 4 ezer főt foglalkoztatott, hozzá kell tenni azonban, hogy az alvállalkozói hálózatokon keresztül az ágazat ennél sokkal jelentősebb szerepet tölt be a munkaerőpiacon.

Elektronika

Az elektronikai szektorban 2010-ben a 20 legnagyobb árbevételű cég területi elhelyezkedése meglehetősen kiegyenlített képet mutatott. Budapest és a Közép-magyarországi régió nincs túlreprezentálva az ágazatban, hiszen a szektor összes megtermelt nettó árbevételéből (5.979.044 millió Ft) a Közép-magyarországi régió összesen 38.7%-kal részesedik (2.315.305 millió forint).

Minden régióban van olyan társaság, mely befér az elektronikai ágazat TOP20 cégei közé.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

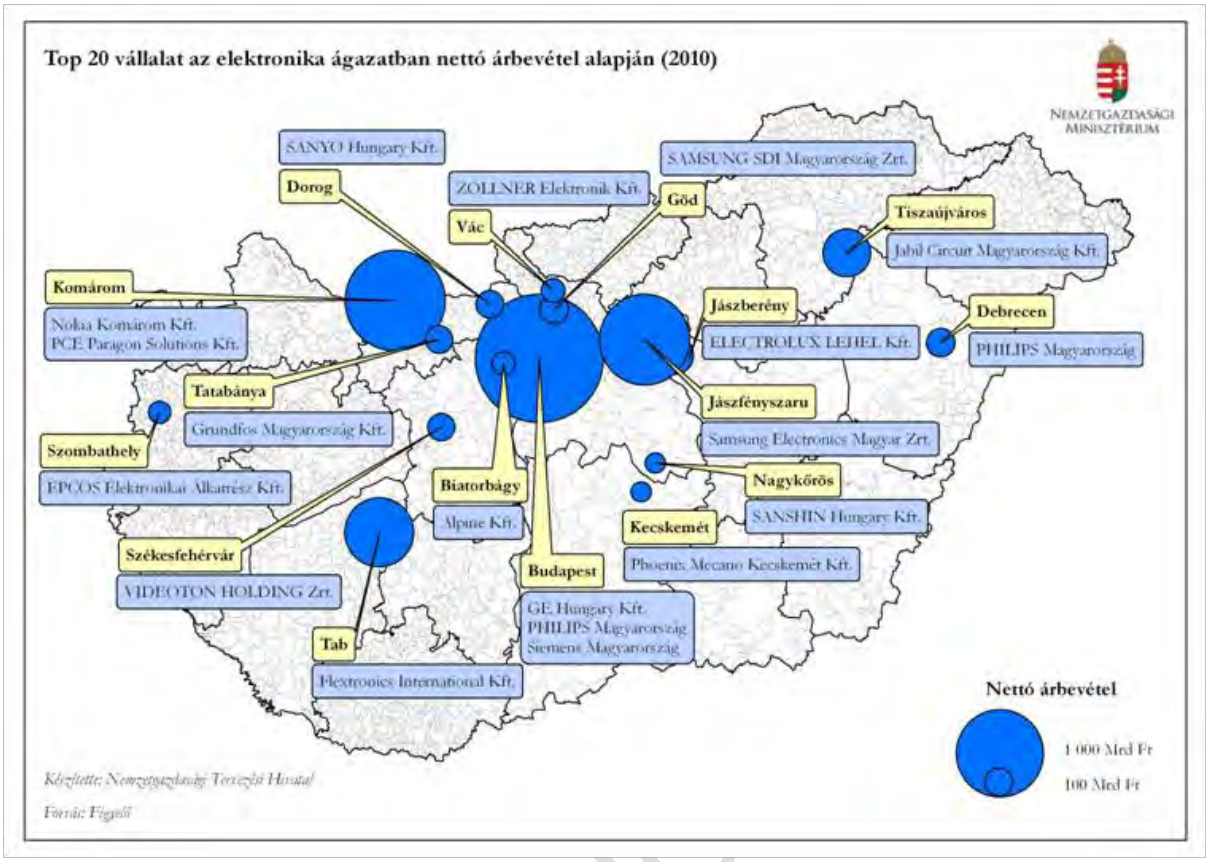

A nettó árbevétel 21,6%-kal nőtt a 2009-2010 évek viszonylatában, hiszen az ágazat nettó árbevétele 2009-ben 4.915.566 millió forint volt.

Az elektronikai szektorban 2010-ben összesen 51.654 fő volt a foglalkoztatotti létszám, melynek 31%-a dolgozott a Közép-magyarországi régióban (16.019 fő), 18,7%-a a Közép-Dunántúlon (9.666 fő), 16%-a Dél-Dunántúlon (8.250 fő), 14,8%-a Észak-Alföldön (7.643 fő), 12,55%-a Észak-Alföldön (6.486 fő), 3,75%-a Nyugat-Dunántúlon (1.940 fő) és 3,2%-a Dél-Alföldön (1.650 fő).

A belföldi értékesítés 2009-ről 2010-re 11,5%-kal csökkent, viszont az export értékesítés 14,8%-kal nőtt. E társaságok export-orientáltságát mutatja, hogy az összes árbevételhez viszonyítva az export aránya 73,4% volt 2010-ben, míg 2009-ben is 73,16%.

Járműgyártás

A járműgyártás ágazatában 2010-ben működő TOP20 társaság területi elhelyezkedése nem kiegyenlített.

KONZULTÁCIÓ

A TOP 20 cégek által realizált bevétel területi megoszlása a következő:

- Nyugat-Dunántúl: 50,5%
- Közé-Dunántúl: 20,5 %
- Észak-Magyarország: 2,5%

A nettó árbevétel 24,2%-kal nőtt a 2009-2010 évek viszonylatában, hiszen a szektor nettó árbevétele 2009-ben 2.656.642 millió forint volt.

Az ágazatban 2010-ben az átlagos nettó árbevétel mintegy 165.000 millió forint volt, azonban az első három helyezett társaságok után következő 17 cég összesen 1.138.627 millió forint nettó árbevételt termelt, így ezen 17 cég átlagos árbevétele már csak közel 67.000 millió forint volt.

A területi eloszlás kiegyenlítettlenségét jól mutatja, hogy hazánkban 3 régióból nem tudott egyetlen járműipari társaság se bekerülni a TOP20-ba.

Az ágazat TOP20 társaságainál 2010-ben 40.423 fő volt a foglalkoztatotti létszám, ami a 2009-es 40.885 fő foglalkoztatotthoz képest 1,1%-os visszalépést jelent.

A 2010-es évben a Nyugat-Dunántúlon 13.040 fő, Közép-Magyarországon 14.056 fő, Közép-Dunántúlon 11.792 fő, és Észak-Magyarországon 1.535 fő dolgozott a járműipar területén. A 2009-es évhez képest 1,1 %-os csökkenést mértek a 20 vezető vállalat által foglalkoztatottak létszámában, ami azonban területileg differenciált volt. Nyugat-Dunántúlon 9,5%-os, Észak-Magyarországon 54%-os létszámbővítés történt, a közép-magyarországi 1,7%-os leépítés mellett.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

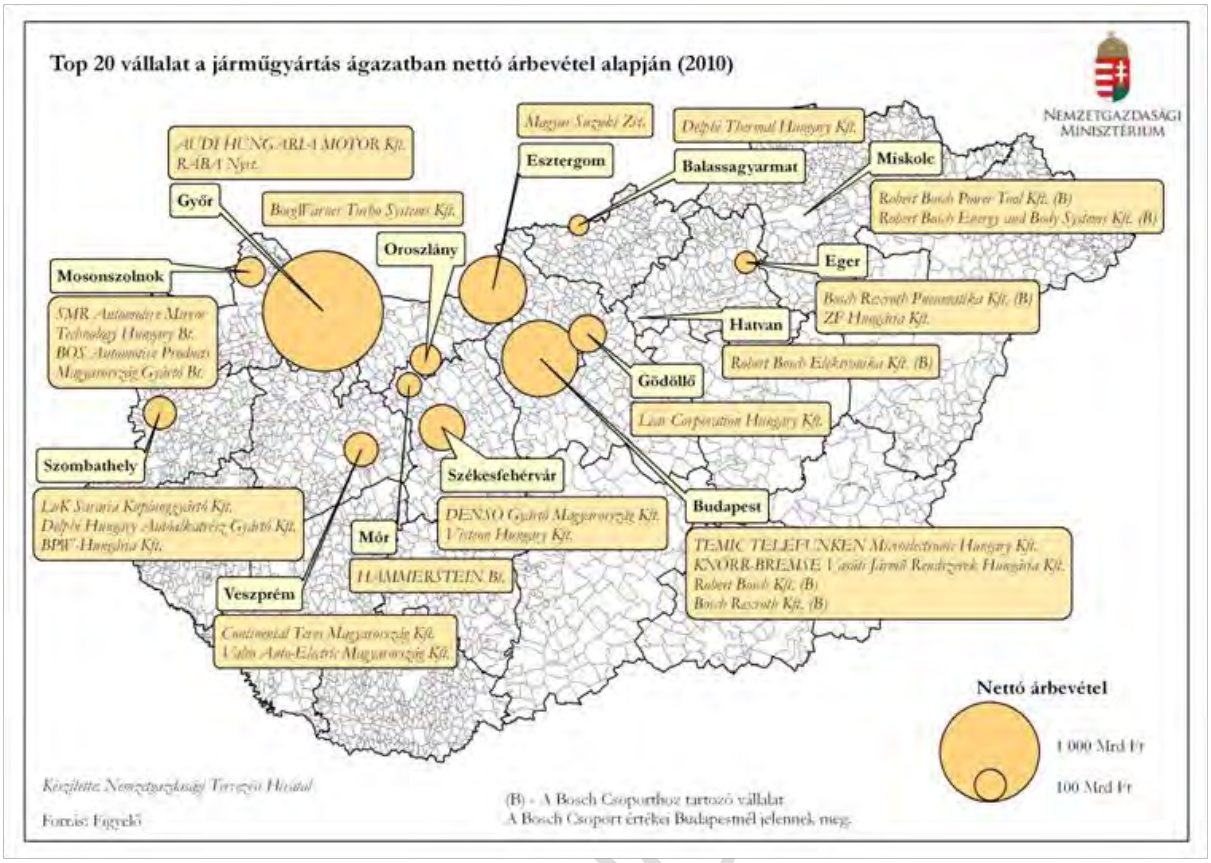

Turizmus

A turisztikai ágazat területi koncentrációja nagyon magas Magyarországon. 2010-ben a 20 legnagyobb árbevétellel rendelkező cégből 19 székhelye Budapest volt, egyetlen vállalaté pedig Székesfehérvár.

Az ágazat legnagyobb cégei között nincs kiugró mutatójú vállalat, árbevételeik nagyjából egyenletesen követik egymást.

KONZULTÁCIÓ

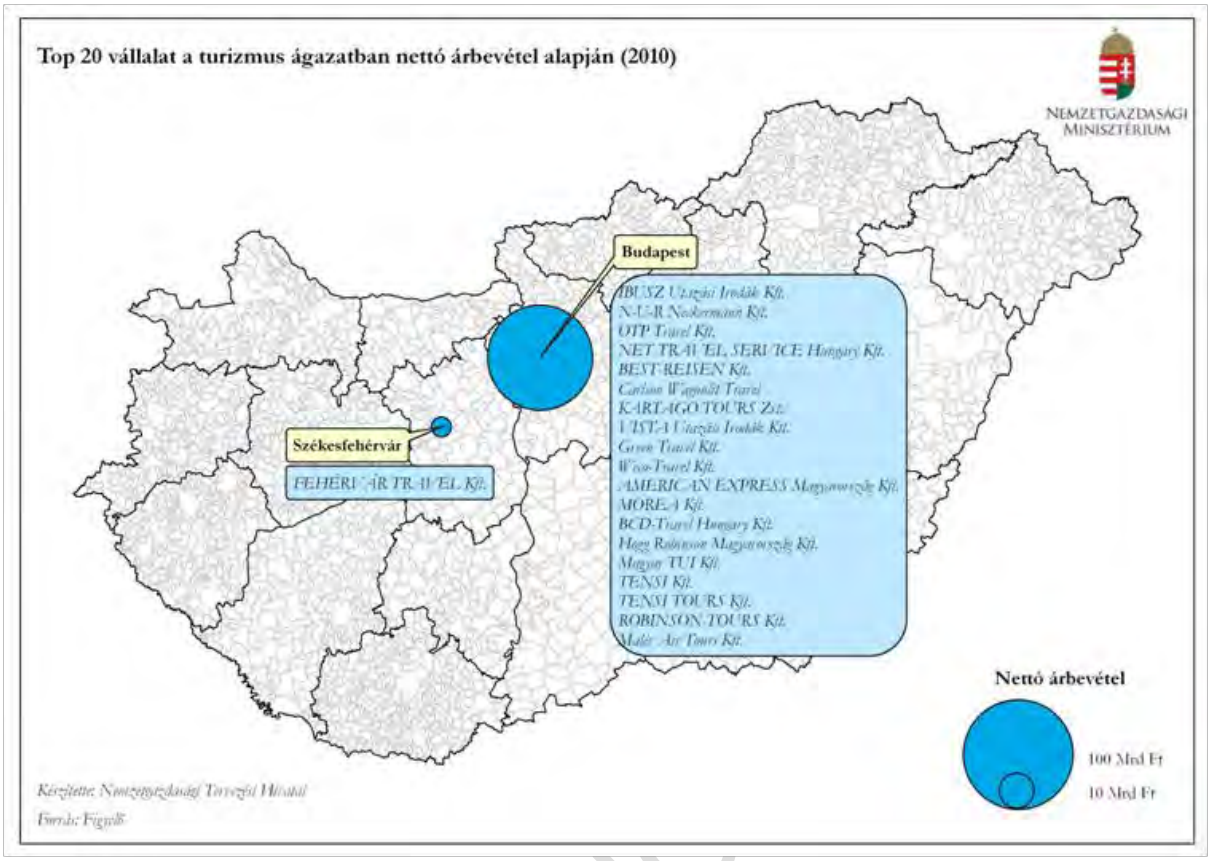

Bár a tavalyi év egyik nagy vesztese a turisztikai szektor volt Magyarországon, a 2010-es összesített árbevétel (98,5 Mrd Ft) több, mint 10%-kal haladta meg a 2009-est (89,3 Mrd Ft).

A turizmus kevéssé exportorientált ágazat, csak néhány vállalatnak van export bevétele, így a 2010-es exportbevétel aránya 2,2% volt. Ugyanakkor ez is jelentős növekedésnek tekinthető a 2009-es 0,8%-os arányhoz képest,

Az említett állítólagos veszteség ellenére az adózás előtti, és az adózott eredmény tekintetében a turizmus hatalmas fellendülést produkált. Ennek az oka, hogy a 2009-es évben több vállalatnak is hatalmas negatív mérlege volt, amely összességében 2009-re alacsony értéket produkált. Ezen vállalatok nagy rész 2010-re csökkentette veszteségét, illetve több esetben nyereséggé alakította azt.

Közlekedés-logisztika

A logisztikai és szállítmányozási ágazat földrajzi szempontból a legnehezebben jellemezhető ágazatok közé tartozik, a legjelentősebb cégek központja ugyanis viszonylag ritkán esik egybe a valódi szolgáltatás helyszínével.

KONZULTÁCIÓ

A top 20 vállalat nagy része 2010-ben Budapesten koncentrálódott, az első 20-ból 12 fővárosi székhelyű.

Az összes nettó árbevételének, 689,8 Mrd Ft-nak a 83%-a realizálódott budapesti székhelyű vállalatoknál. A nem budapesti székhelyű cégek közül is több a fővárosi agglomerációban található, és a top 20-ból mindössze három van Pest megyén kívül.

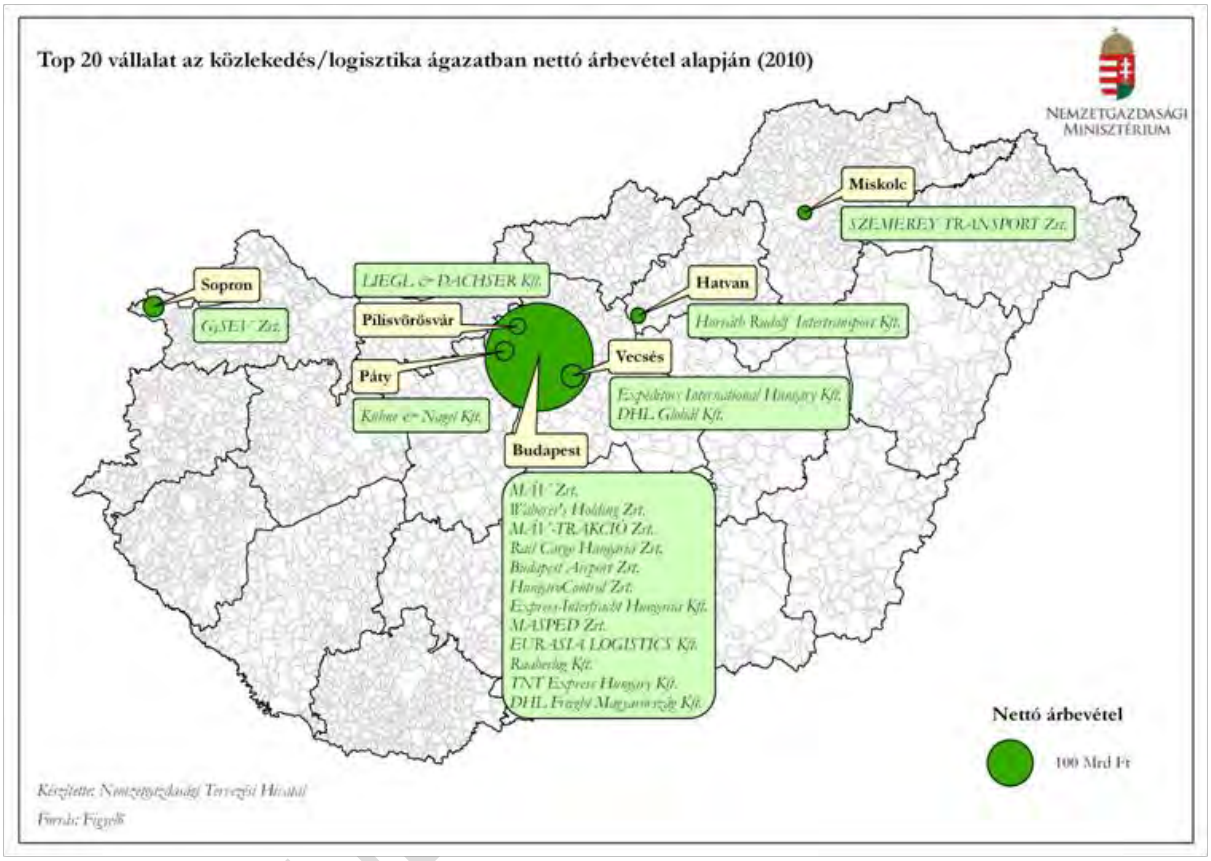

Figyelemreméltó, hogy a 4 legnagyobb cég szerepétől eltekintve viszonylag kiegyensúlyozott az egyes vállalatok helyzete, és a nettó árbevételek is lényegesen kevésbé kiemelkedőek, a többi 16 cég a top 20 összes bevételének mindössze 39,3%-át realizálta. A nettó árbevétel az előző évihez képest az ágazatban a gazdasági válság ellenére tovább nőtt. Ágazati szinten mintegy 18%-kal volt a nettó árbevétel magasabb 2010-ben, mint egy évvel korábban. A 20 legjelentősebb cég közül mindössze 5-nél volt árbevétel csökkenés

A budapesti cégek adták a listán szereplő vállalatok foglalkoztatottjainak mintegy 88%-át, a telephelyek elhelyezkedését figyelembe véve azonban a koncenráció nem ilyen erőteljes.

A jelentős területi koncentrációval szemben az ágazati koncentráció kevéssé jelentős. A 20 legjelentősebb vállalat közül csak a szállítási ágazatoknak megfelelő szektorális elkülönülés jelölhető ki egyértelműen (közút, vasút, légi szállítás).

A logisztika esetében általában nehéz egyértelműen elválasztani a hazai és nemzetközi piac számára végzett tevékenységet, hiszen a hazai szállítási feladatok is sokszor külföldi piacra dolgozó cégekhez kapcsolódnak, így az ágazati átlagként kimutatott 29,2%-os exportértékesítési arány inkább nagyságrendet jelez. 2009-hez képest alig mutatott változást, mindössze 0,3 százalékpontot emelkedett.

5.2 Exportorientált multinacionális nagy- és középvállalatok

A külföldi működőtőke (FDI) a rendszerváltást követően nagy mennyiségben áramlott be az országba. Ennek jelentős részét külföldi multinacionális cégek magyarországi leányvállalatainak létrehozásába fektették, de nem elhanyagolható a finanszírozási gondokkal küzdő hazai nagyvállalatok tulajdonszerzéssel összefüggő külföldi tőkeinjekciója sem.

A hazánkban jelenlévő exportorientált vállalatok többsége külföldi tulajdonú cég hazai ellenőrzésű leányvállalata. A multinacionális vállalatok a befektetett tőke nagysága, gazdasági súlyuk, az alkalmazott élenjáró technológiák, az exportban való magas részarányuk révén vezető és irányító szerepet töltenek be az ország gazdasági életében. Jelentősen hozzájárultak a gazdaság egyensúlyának javulásához, a foglalkoztatási és jövedelmi színvonal javulásához, az begyes iparágak fennmaradásához.

A hazai gazdaságba való beágyazottságtól függően ugyanakkor - ehhez nem minden vállalat járul hozzá ugyanolyan mértékben:

- A helyi gazdasági környezetbe beépülő, helyi piacokra építő vállalatok, akik nem exportorientált kereskedelmi politikát folytatnak;
- A jórészt összeszerelő, kevés hozzáadott értéket termelő egységek magasabb importhányaddal rendelkező, és hazai beszállítókra is kevésbé támaszkodó vállalatok. Az ő esetükben hangsúlyos exportorientáltságról van szó;

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- A hazai bázisra fokozottan építő vállalatok átmenetet képeznek az előbbi két típus között. Az ő esetükben az exportra szánt termék előállítása hozzájárul a helyi gazdaság dinamizálásához, alap- és nyersanyagaik nagy részét a helyi piacról szerzik be, önmaguk is piacot teremtve ezzel.

A hazánkban jelenlévő exportorientált vállalatok többsége külföldi tulajdonú cég hazai ellenőrzésű leányvállalata. A 20 legnagyobb exportértékesítéssel rendelkező vállalatok listája szinte megegyezik az árbevétel alapján felállított listával. Ez is azt bizonyítja, hogy a legnagyobb vállalatok árbevételük nagy részét exportból szerzik. A 20 legnagyobb árbevételű vállalat esetében *több mint 60% az exportból származó bevétel.* Magyarországon a legmagasabb exportértékesítéssel rendelkező vállalatok nagy része még mindig a fővárosban koncentrálódik.

Innovatív vállalkozások

A (multinacionális) exportorientált nagyvállalatok jellemzője a innovativitás. Az innovativitás azt jelenti, hogy a vállalkozás nyitott a termelési folyamatban hasznosítható újítások terén, mind technológiai, mind szervezeti vonatkozásban. Ennek feltétele az intenzív kommunikáció, piacával, partnereivel és versenytársaival való folyamatos kapcsolattartás, valamint a rugalmasság és alkalmazkodóképesség a döntéshozatalban és a piaci igények kielégítésében. Ezeket a kritériumokat egyelőre döntően a multinacionális, exportorientált nagyvállalatok tudják teljesíteni, így az haza innovatív vállalkozások döntő többsége is ebből a körből kerül ki.

A magyar multik kialakulásának feltételei – jövőképes magyar multik

A piacgazdaság eddigi két évtizedes történetét számos sikeres magyar nagyvállalat létrejötte jellemezte. Kihasználva a határok átjárhatóbbá válását, és a jogi akadályok elhárulását, több magyar cég határon túli terjeszkedésbe kezdett. Leányvállalatok jöttek létre Európában és távolabbi területeken is, de a kelet- és közép-európai térség számít preferáltnak. A külföldre irányuló magyar tőkebefektetések (OFDI) tekintetében Magyarország megelőzi a térség többi országát. 1995 óta dinamikusan növekszik, a – méreteiben nagyobb – lengyel gazdaság OFDI-állományát erősen közelíti.

A visegrádi országokat, így hazánkat is pozitív nettó tőkebeáramlás jellemzi. Az OFDI GDP részesedése töredéke az FDI-nek. A fajlagos mutatót tekintve Magyarország rendelkezik a legmagasabb OFDI-vel.

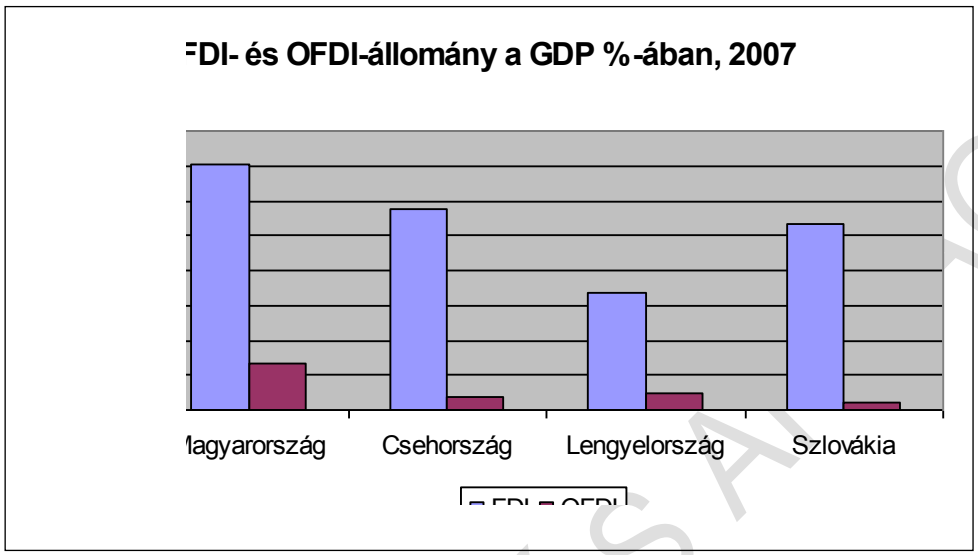

5.3. TOP 200 vállalat területi elhelyezkedése

Minden évben besorolásra kerül a nettó árbevétel alapján a 200 legjobban teljesítő vállalat. A 2010-es 200-as listából 176 vállalat szerepelt egy évvel korábban is a legjobbnak számító 200 vállalat között. Ezek közül azonban csak 72 vállalat lépett feljebb a ranglétrán a 2009-es „helyezéséhez" képest.

A TOP 200 vállalatok mezőnye erősen Budapestre és Pest megyére koncentrálódik. 2010-ben három megye számított „fehér foltnak": Békés, Baranya és Zala megye, ezekből a megyékből nem került be vállalat a Top 200 közé.

Területileg a legnagyobb számú magas nettó árbevétellel rendelkező vállalat a Közép-magyarországi régióban koncentrálódik (a 200 vállalatból 130), azonban Közép-Dunántúl is kiemelkedik a TOP 200-ba bekerült vállalatainak számával (27).

A TOP 200 vállalatok területi elhelyezkedése erősen koncentrált az észak-nyugati országrészre, illetve az Alföld középső észak-déli tengelyére. Pozitívumként jelenik meg, hogy az elmaradottabb alföldi megyékben is találunk jelentősebb számú vállalatot a 200 közül (pl. Borsodban 9 vállalat, Szabolcs-Szatmár megyében 2 vállalat működik).

KONZULTÁCIÓS ANYAG

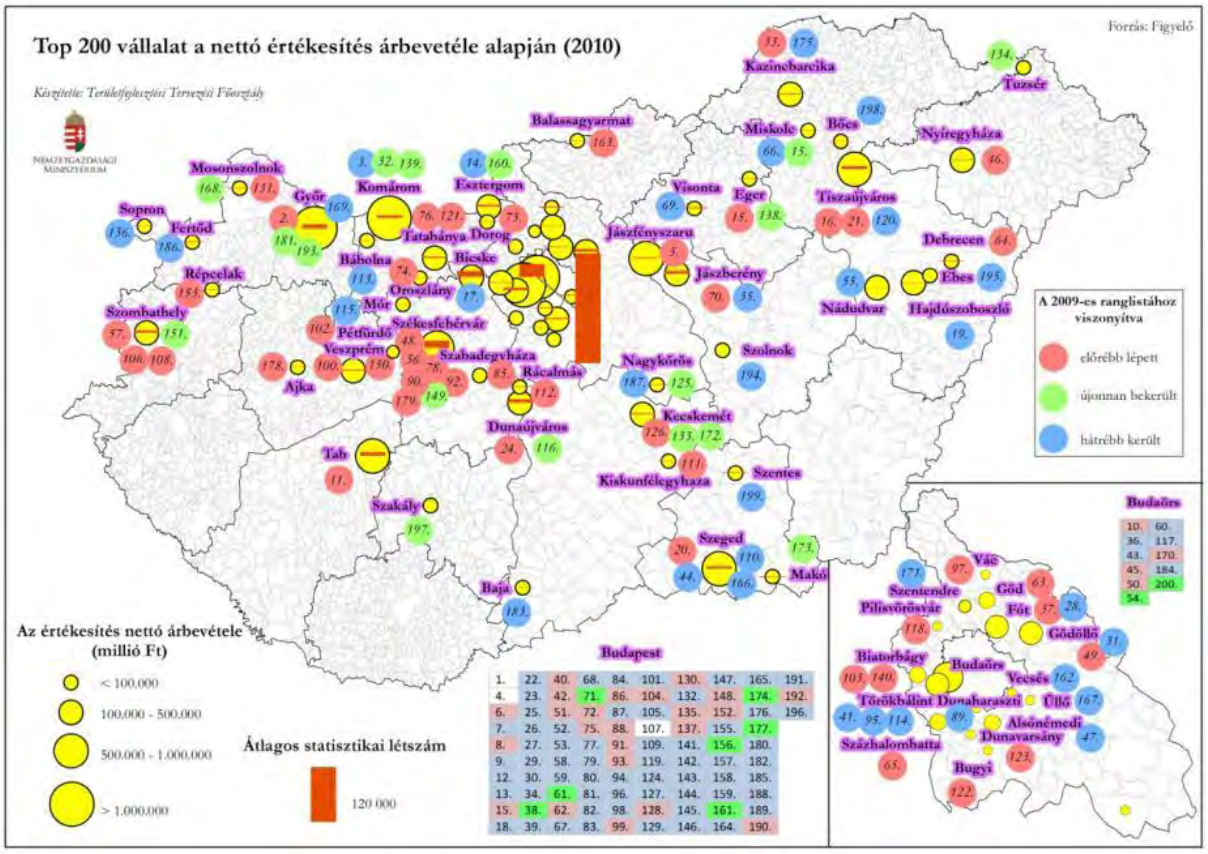

A TOP 200 vállalat ágazati és területi megoszlása

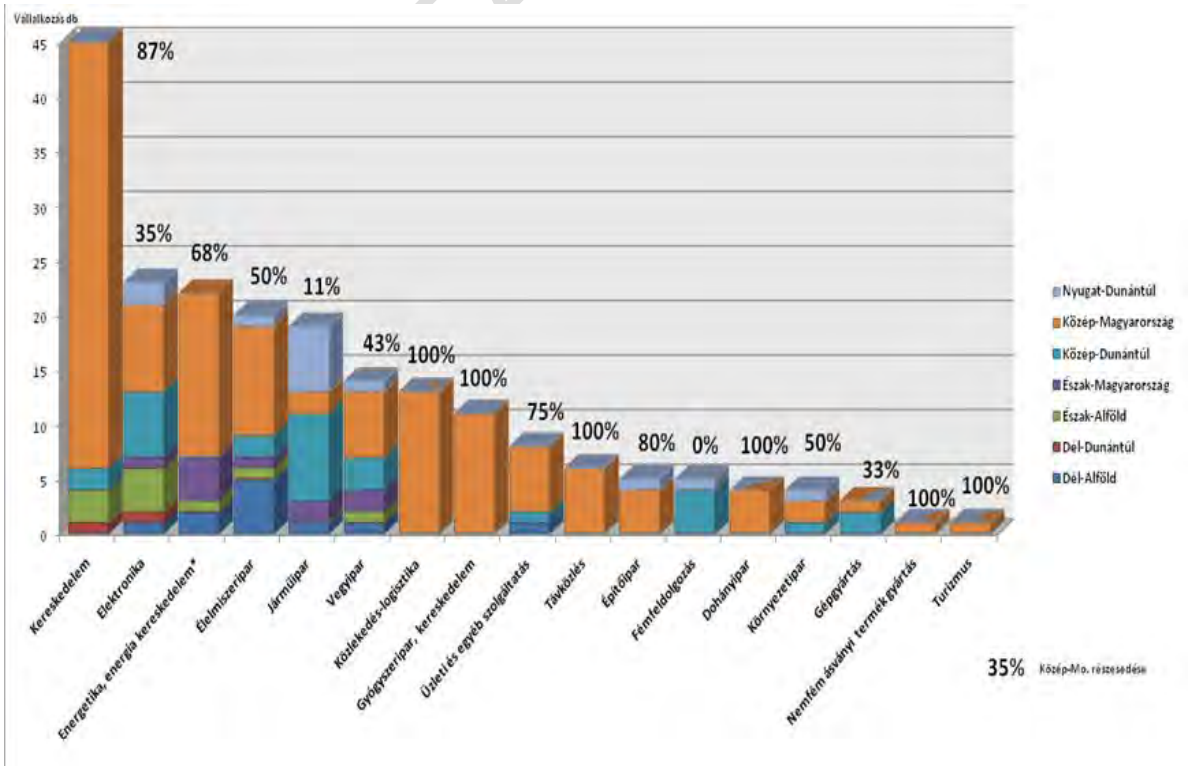

Megállapítható, hogy a Közép-magyarországi régió több szektor esetében is jelentős túlsúllyal bír a TOP 200 vállalatok mezőnyét vizsgálva. Egyes szektorokban, úgy mint a közlekedés-logisztika, gyógyszeripar, távközlés, dohányipar, nemfémes ásványi termékgyártás és turizmus esetében a vizsgált gazdasági társaságok mindegyike kizárólag (100%) a Közép-magyarországi régióban folytatja tevékenységét, illetve itt helyezkedik el a társaság központja.

Azon szektorok köre, melyek esetében kiegyenlítettebb a területi eloszlás a következő: elektronika, élelmiszeripar, vegyipar, környezetipar, gépgyártás.

Kiemelendő ezek közül az elektronikai szektor, ahol a legkiegyenlítettebb területi eloszlás tapasztalható, hiszen e szektor esetében mind a hét régióban működik TOP 200-as cég.

Az élelmiszeriparból 20 cég került fel a TOP200 listájára, ezek fele működik Közép-magyarországi központtal. Dél-Alföldön 5, Közép-Dunántúlon 2 társaság működik, míg Észak-Alföldön, Észak-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon 1-1. Dél-dunántúli társaság az élelmiszeripari ágazatban nem fért be a 200 közé.

A vegyipar esetében hasonló a helyzet, mint az élelmiszeripar esetében: a 14 cég közül 6 központja van Közép-Magyarországon (43%), 3 Közép-Dunántúlon, 2 Észak-Magyarországon. Észak-Alföldön, Dél-Alföldön és Nyugat-Dunántúlon 1-1 társaság található, és ezen ágazatban sem képviselteti magát dél-dunántúli központú társaság.

A környezetiparból már csak 4 társaság került be a TOP 200 közé, melyből 2 Közép-Magyarországon, és 1-1 Közép- és Nyugat-Dunántúlon működik. A gépgyártás 3 cége közül 1 közép-magyarországi és 2 közép-dunántúli központtal működik.

A járműiparban érzékelhető leginkább a konvergencia régiók túlsúlya, hiszen az ágazatban működő 19 TOP 200-as cég közül 17 e régiókban működik, míg a Közép-magyarországi régióban mindössze 2. Kiemelhető a Közép-Dunántúlon működő 8 járműipari cég, illetve a Nyugat-Dunántúlon működő 6 cég jelenléte.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Top 200 vállalat szektoronkénti megoszlása

A nettó árbevétel nagyságon alapuló 2010 évi vállalati rangsorban szereplő társaságok ágazati kötődését elemezve szembetűnő a kereskedelmi szektor részaránya, amely a listában szereplő vállalatok több mint 22%-át fogja össze. Az energetikai szektor termelő- és kereskedelmi egységeinek jó helyezése sem meglepő az ágazat kiemelt társadalmi-gazdasági jelentőségét tekintve, ugyanakkor határozottan érdekes a termelő szektor vállalatainak ágazati megoszlása és sorrendje:

- elektronikai ipar
- élelmiszeripar
- járműipar
- vegyipar
- gyógyszeripar

A fenti ágazatok azok, amelyek a vállalkozások minimum 5%-át tömörítik a konkrét termelő tevékenységet végző TOP 200-as vállalatok között.

Az egy vállalatra jutó átlagos árbevétel kapcsán szintén a vegyiparban működő cégeink kerülnek előtérbe, míg az élelmiszeripari TOP 200-as vállalatok tekinthetők a legkevésbé hatékonynak.

KONZULTÁCIÓS

Exportképességben a járműipar mellett az elektronikai és vegyipari cégek jelentik a fő húzóerőt, a gyógyszeripari TOP 200-ak összesített aránya már közelebb áll az inkább magyarországi piacra fókuszáló élelmiszeripari-kereskedelmi ágazatok értékéhez. Az 5%-os határ alá került ágazatok közül az építőipar helyezése talán a legfájóbb, bár az iparági trendek ismeretében visszaesése nem meglepő.

A „kicsik" között különösen figyelemreméltó, hogy a turizmus ágazathoz köthető TOP 200-as cégként csak egyetlen egy, a Danubius Hotels tudott a listán megjelenni.

5.4. Feltörekvő vállalatok

A TOP 200 vállalatokkal összehasonlítva, a Feltörekvő 200 vállalat *árbevételét* tekintve nem sokkal maradnak el a „nagyoktól" (a TOP 200 vállalat 15,2%-os növekedése nem sokkal haladja meg a Feltörekvő 200 vállalat 13,4%-os növekedését). A kivitel dinamikájában a Feltörekvők már jóval elmaradnak a TOP 200-tól, tempójuk fele akkora, mint az utóbbiaké.

Alapvetően Magyarországon azok a cégek tudnak érdemben bővülni, amelyek exportálnak. Az ágazatokat tekintve az építőipari és az autókereskedelmi társaságok jellemzően visszaestek.

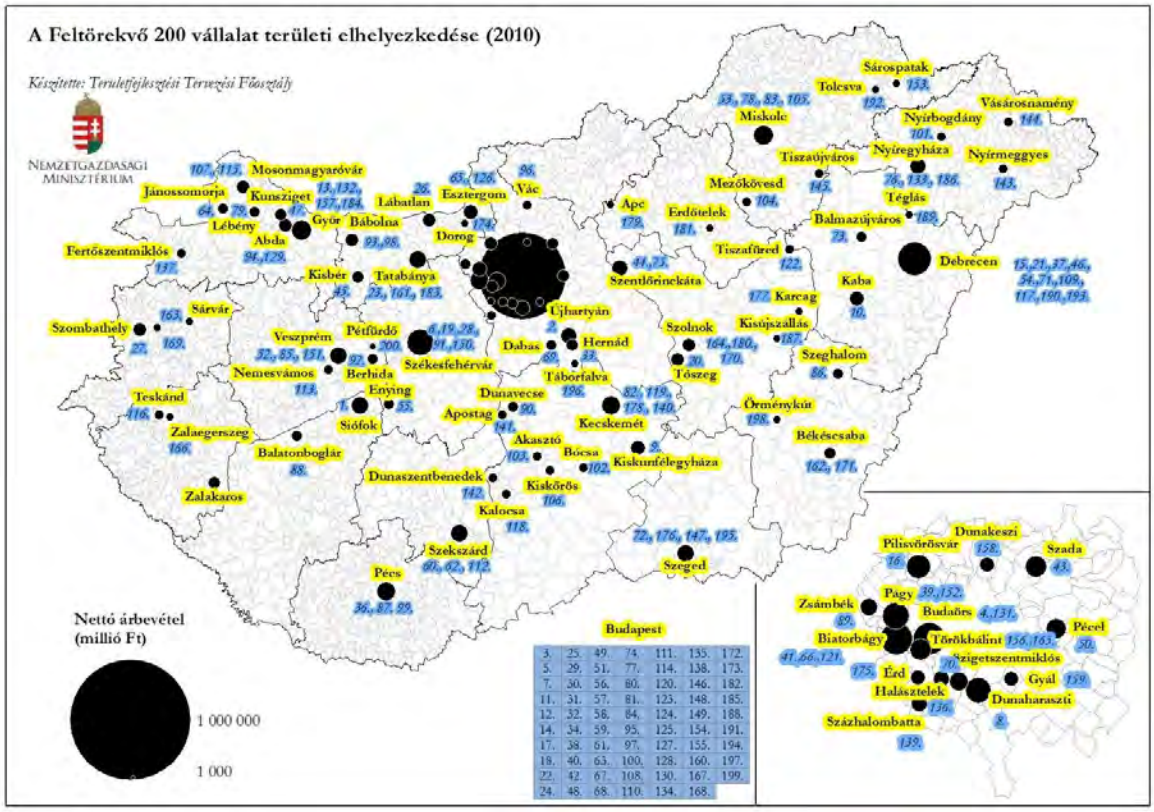

5.6. Sikeres hazai kis- és közepes vállalkozások

Magyarországon sikeresnek mondható egy vállalkozás, ha magas hozzáadott értéket képvisel, vagy innovatív gyártó, termelő tevékenységet végez.

A sikeres kis- és középvállalkozások közé tartoznak azok a vállalakozások, amelyek teljes mértékben magyar tulajdonban vannak, aktívan részt vesznek társadalmi szerveződésekben, vagy magyar védjeggyel rendelkeznek.

Sikeres családi vállalkozások

A sikeres kis-és középvállalkozások egy sajátos kategóriáját jelentik a családi vállalkozások. Sikerességük titka, hogy egyszerre innovatívak és konzervatívak. Jellemzőjük, hogy munkaerő-megtartó képességük magas, szociális tevékenységük tőkeerejükhöz képest kimagasló. Felelős Családi Vállalkozásokért Magyarországon Egyesület 50 tagjának összesített hazai árbevétele meghaladja a 150 milliárd forintot, és mintegy 8 ezer embernek adnak munkát. Az éves profitjuknak mintegy 80 százalékát visszaforgatják a vállalkozásukba, további fejlesztésekre, beruházásokra költik.

A sikeres hazai középvállalatok területileg 3 régióra koncentrálódnak. A legnagyobb számú sikeres középvállalkozás a Közép-magyarországi régióban, azon belül is Budapesten működik. A többi régióhoz képest nagyobb számban jelennek meg a Dél-Alföldön és Észak-Alföldön is.

Megyei bontásban az összes működő kis- és középvállalkozások számához hasonlóan a legtöbb sikeres vállalkozás Budapesten, Pest megyében és Bács-Kiskun megyében működik.

A sikeres középvállalkozások iparág szerinti bontásában kiemelkednek az élelmiszer- és feldolgozóipari vállalatok, illetve az építőipari, a fémfeldolgozó, az IT, a műanyaggyártó, a textilipari, az autóipari és a vegyipari vállalatok.

A sikeresnek számító vállalkozások árbevételét tekintve az IT szektort leszámítva minden ágazatban átlagosan nőtt az árbevétel - kiemelten a textiliparban és az építőiparban.

KONZULTÁCIÓS

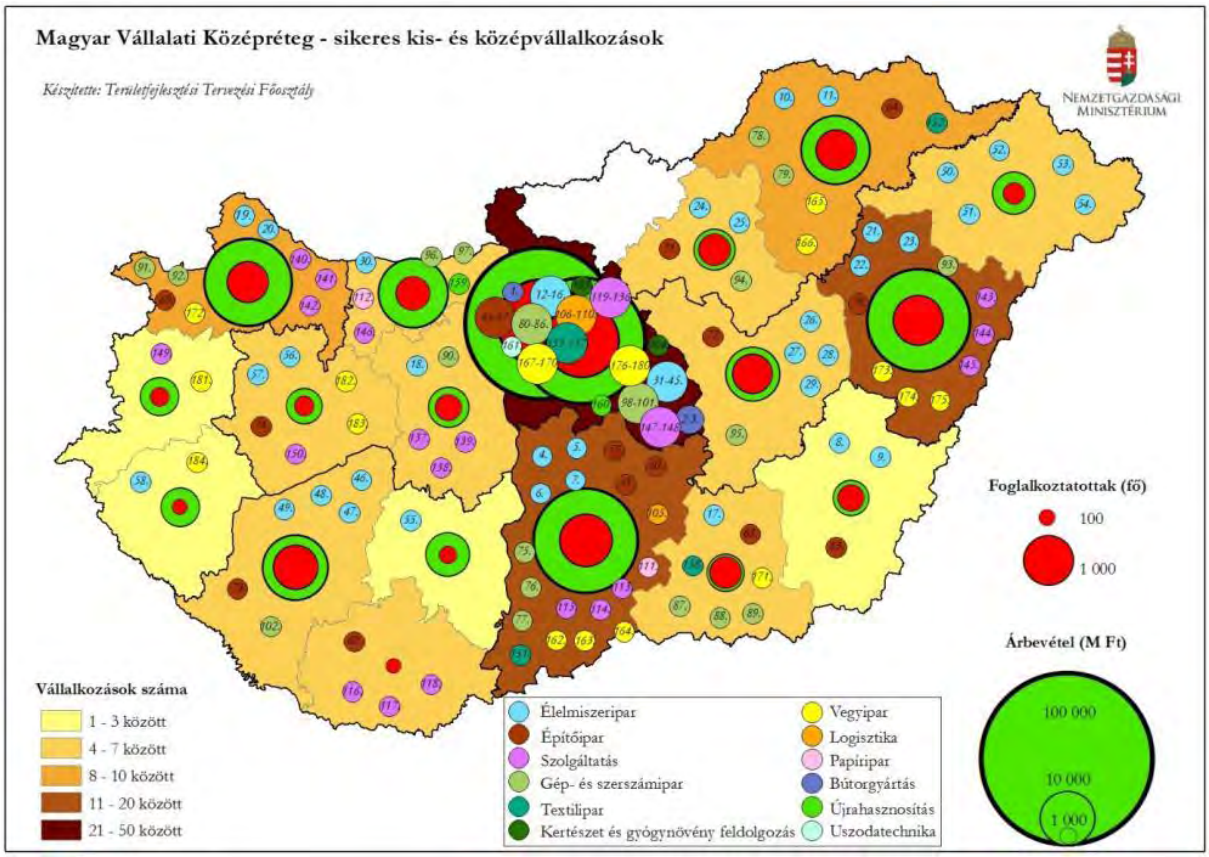

KONZULTÁCIÓ

6. A NŐVEKEDÉS ÚJ PIACAI – KELETI NYITÁS

6.1. Külgazdasági nyitás és külkereskedelmi helyzetkép

Magyarország kis, nyitott gazdaság, az áruexport GDP-hez mért aránya meghaladja a 70%-ot. Exportunk azonban mind földrajzi, mind termékszerkezet, mind az exportáló vállalatok mérete szerint meglehetősen koncentrált, ami komoly kockázatot jelent. Földrajzi szempontból az uniós tagállamokba irányul kivitelünk meghatározó hányada. Vállalatméret szerinti felbontásban pedig, a nagyvállalkozásokhoz köthető a magyar kivitel négyötöde. A magyar többségi tulajdonú KKV-k súlya igen csekély, a teljes export mindössze 11%-át adják.

A külföldi közvetlen tőkebefektetések esetében is nagy a koncentráció hazánkban, a beáramló tőke háromnegyede az EU tagállamaiból érkezett, elsősorban Németországból. A fő befektetési célágazatok a járműipar, a villamosgép-gyártás, a pénzügyi tevékenységek, illetve a kereskedelem. 2009-ben a válság visszafogta a külföldi beruházók befektetési kedvét, és a magyar gazdaságnak a régió többi tagállamához képest romló versenyképessége is kedvezőtlenül hatott. 2010-től a külföldi beruházások élénkülésnek indultak. A magyarországi cégek tőkekihelyezését tekintve régiós pozíciónk erős, ugyanakkor a kihelyezett tőke néhány nagy cég tranzakciójához köthető, elsősorban a Kárpát-medence országaiban.

A külgazdaság fő feladata, hogy hozzájáruljon Magyarország növekedési, foglalkoztatási és egyensúlyi céljainak eléréséhez: új munkahelyek teremtése, külső egyensúly megteremtése és hosszú távú megőrzése, a külső adósság terheinek csökkentése, finanszírozási biztonságának megteremtése, KKV-k megerősítése. E feladatok megoldása az eddiginél jóval erősebb állami szerepvállalást kíván. Az új piacra való nyitás közvetlen célja, hogy elősegítse az export növekedését, annak szerkezeti összetételét korszerűsítse, ösztönözze a hazai vállalkozások külpiaci megjelenését és előmozdítsa a külföldi befektetők magyarországi beruházásait.

A fenti célok a magyar vállalkozások nemzetközi piacokon való térnyerésének segítésével, illetve befektetés-ösztönzési eszközökkel érhetőek el. A kereskedelemfejlesztés fókuszában a KKV-k külpiaci megerősítése áll, ami elengedhetetlen feltétele az exportszerkezet földrajzi és ágazati diverzifikálásának is. A válság bebizonyította, hogy a KKV-k sokkal rugalmasabban reagálnak a nagy

KONZULTÁCIÓS ANYAG

cégekhez képest, ezért arányuk növelése stabilizáló hatású a magyar exportra a külső sokkok esetén.

Az export ösztönzése mellett bizonyos területeken, ahol erre reális lehetőség van, a gazdaság vertikális integrációjának növelése, az import hazai termékekkel való - racionális keretek közötti - helyettesítése révén is törekedni kell a külső egyensúly javítására (elsősorban a mezőgazdasági, élelmiszeripari termékek esetében). Befektetés-ösztönzési rendszerünk finomhangolása szintén elengedhetetlen a külső egyensúly megőrzése érdekében. A beruházott összeg nagysága, és a tervezett új munkahelyek mellett sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni a jövedelmi hatások vizsgálatára. A magyar üzleti környezet fejlesztése segítségével a már megtelepedett külföldi vállalkozások újrabefektetéseit is ösztönözni tudjuk.

A tervezett célok megvalósítása révén elérni kívánt eredmények

Célterület	Indikátor	2010	2015
Növekedés	Exportnövekedés	71 milliárd euró	120 milliárd euró
Egyensúly	Javuló külkereskedelmi mérleg		
	Mérséklődő jövedelmi egyenleg hiány		
KKV-k szerepe	Magyar KKV-exportnövekedés	7,3 milliárd euró	10 milliárd euró
Tőkekihelyezés	Kihelyezett tőkeállomány	16 milliárd euró	25 milliárd euró
Külföldi beruházások	Éves külföldi közvetlen tőkebeáramlás	1,8 milliárd euró	4 milliárd euró
Munkahelyteremtés	Az export bővítése és a külföldi tőkebefektetések által létrehozott új munkahelyek száma.		+50 000

Megjegyzés: folyó áras adatok

A Magyar Növekedési Terv részeként a Külgazdasági Stratégia általános céljai:

- elősegítse a magyar gazdaság exportteljesítményének növekedését,
- hozzájáruljon a kivitel szerkezetének kiegyensúlyozottabbá válásához,
- elősegítse a hazai tulajdonú vállalkozások nemzetközi piacokon való szerepének növekedését,
- elősegítse a külső egyensúly tartós megvalósítását, a felhalmozódott külső adósság biztonságos finanszírozása feltételeinek megteremtését,
- ösztönözze a külföldi befektetők magyarországi beruházásait.

A kijelölt stratégiai célok megvalósítása több stratégiai területen igényel összehangolt cselekvést, amelyek végső eredőjeként a magyar gazdaságban az alábbiakban

KONZULTÁCIÓS ANYAG

összefoglalt – a Kormány általános gazdaságpolitikai törekvéseivel összhangban levő – pozitív hatásokat indukálja.

1. Kis, nyitott gazdaság lévén Magyarország gazdasági fejlődésében a külgazdasági folyamatok meghatározó szerepet játszanak. Az áruk és szolgáltatások exportja megközelíti a GDP 87%-át, tehát a kivitel változása jelentősen járulhat hozzá a gazdasági növekedéshez. A GDP növekedése szempontjából az import alakulása sem hagyható figyelmen kívül, ezért a gazdasági növekedéshez a nettó export növekedése kívánatos. A cél az, hogy az export gyors növekedése segítse Magyarországot egy gyorsabb ütemű gazdasági növekedési pályára állásban már középtávon, a 2015-ig tartó időszak alatt.
2. A külföldi közvetlen tőkebefektetések is kedvező hatást gyakorolhatnak a gazdasági növekedésre, amennyiben ezek a beruházások új munkahelyeket hoznak létre, növelik a költségvetés bevételi oldalát, illetve hozzájárulnak a modern technológiák magyarországi importjához, és a külföldi befektetőket a hazánkban termelődő jövedelmeik minél nagyobb arányú újrabefektetésére sikerül ösztönözni.
3. A Külgazdasági Stratégia célja között szerepel, hogy a külkereskedelmi mérleg egyenlege a következő öt évben tovább javuljon. Ez a gazdaság külső egyensúlyának megőrzése érdekében fontos tényező. A folyó fizetési mérlegben a közvetlen tőkebefektetésekhez kötődő jövedelemkiáramlás jelentősen rontja a folyó fizetési mérleget, amit a külkereskedelmi mérleg az elmúlt években képes volt ellensúlyozni. Bár a fellendülés éveiben a külkereskedelmi mérleg többlet – a beruházások emelkedésének, a belső kereslet fokozatos magához térésének köszönhetően – csökken, a célunk az, hogy e folyamatot ellensúlyozzuk az export ösztönzésén keresztül.
4. A Magyar Növekedési Terv részeként a Külgazdasági Stratégia célul tűzi ki a teljes export növekedésén túl az exportszerkezet diverzifikációját, a kivitel földrajzi szerkezetének a dinamikusabban növekvő, perspektivikusabb országok irányába történő elmozdulását. A gazdasági válság is rámutatott, hogy a világgazdasági súlypontok részben áthelyeződnek, egyes felemelkedő gazdaságok súlya egyre nagyobb. A földrajzi diverzifikáció, azaz a gyorsabban növekvő piacok irányába való súlyponteltolódás pozitív hatással lehet a magyar kivitelre, amennyiben egyrészt megnő a nagyobb külső kereslettel bíró országok aránya az exportban,

KONZULTÁCIÓS ANYAG

másrészt a magyar gazdaság külgazdasági szektora ellenállóbbá válik a kereslet drasztikus visszaesésével szemben.

5. A stratégiában kiemelt figyelmet kap a hazai tulajdonú KKV-k nemzetközi piacokon való térnyerése. A KKV-k nagyobb szerepvállalása az exportban több szempontból is kedvező hatású a magyar gazdaság számára:

   - A hazai tulajdonú KKV-k exportjának növekedése pozitívabb hatással lehet, mint a külföldi tulajdonban levő multinacionális cégek exportjának növekedése. A hazai KKV esetében a többletbevétel nagy eséllyel Magyarországon marad, míg a külföldi vállalkozások esetében a jövedelmek egy része általában az anyavállalathoz transzferálódik át. A GNI és GDP közötti olló az elmúlt 15 évben megvalósított külföldi tőkebefektetéseknek köszönhetően egyre inkább nyílt a GNI „rovására". A hazai kis és közepes méretű vállalkozások szerepének növekedése ezt a kedvezőtlen folyamatot ellensúlyozhatná.
   - A 2009-es válság megmutatta, hogy a KKV-k stabilizáló szerepet játszottak a magyar kivitelben is, hiszen export visszaesésük kisebb volt, mint a nagy cégeknél.
   - Összességében a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés (és megtartás) szempontjából a KKV-kat egy stabilizáló rétegnek látjuk, a konjunktúrára és a sokkokra kevésbé érzékenyek.

6. A Külgazdasági Stratégiában a hazai vállalatok külföldi befektetéseire, illetve azok tőkejövedelmeinek növekedésére, valamint a külföldi befektetők újrabefektetéseinek ösztönzésére vonatkozóan megfogalmazott célok hozzájárulhatnak a GNI/GDP hányados növekedéséhez.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Külkereskedelmi helyzetkép

Hazánkban a külkereskedelem a gazdaság egyik húzó ágazata, amelynek dinamikájában az elmúlt időszak szembetűnő elmozdulásokat hozott. 2007 és 2008 első negyedéve között az exportot és az importot sem jellemezte trendszerű elmozdulás, a mozgások elsősorban szezonális jellegűek voltak. 2008 első félévében az előző évhez képest még két számjegyű volt a külkereskedelmi forgalom dinamikája, ami a III. negyedévben lassulásnak indult, októbertől pedig a válság hatására romló világpiaci dekonjunktúra következtében zuhanásnak indult a forgalom. Az export esetében a mélypontot 2009 első negyedévében értük el, az év végére viszont már növekedésről beszélhetünk az előző évhez képest. A válság időszakában az import visszaesésének üteme meghaladta az exportét, így külkereskedelmi egyenlegünk már a 2009. év elején is és azóta folyamatosan szufficitet mutat.

Az utóbbi hónapok lassuló tendenciája után augusztusban ismét fellendült külkereskedelmünk a KSH statisztikája szerint. Az export értéke a romló világgazdasági környezet ellenére 10,9%-kal, az importé 8,4%-kal bővült, amely a külkereskedelmi többlet további növekedését idézte elő. A kivitel elsősorban a járműgyártáshoz kapcsolódóan élénkült, a bővülés továbbra is az ázsiai piacok irányában jelentős.

KONZULTÁCIÓS A

Európába irányuló kivitelünk augusztusban 12,1%-kal haladta meg a 2010 azonos időszakát jellemző szintet. Lengyelország, Ausztria és Bulgária piacaira jelentős mértékű bővülés jellemző, míg legfontosabb kereskedelmi partnerünk, Németország viszonylatában 13,6%-os a növekedés.

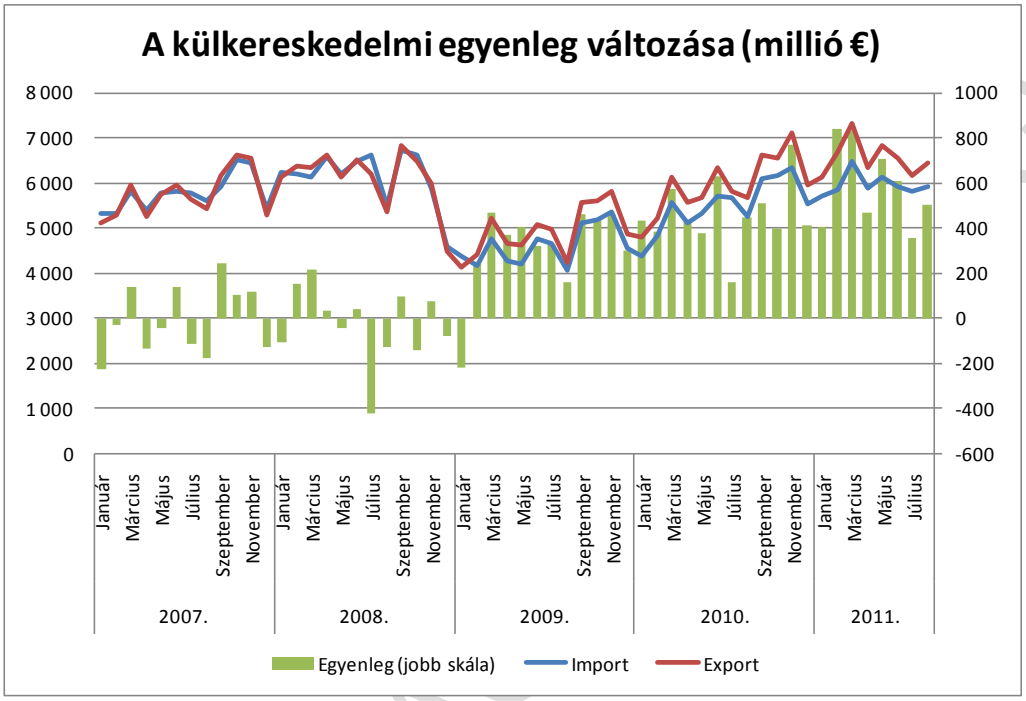

Forrás: KSH

Magyarország külkereskedelmi kapcsolatait mind földrajzi, mind termékszerkezeti, mind az exportáló vállalatok mérete szerint jelentős koncentráltság jellemzi. Az exportunk csaknem 75 százaléka más európai uniós országba irányul, és csekély mértékű az ázsiai, illetve amerikai térségbe irányuló exportteljesítményünk. Az elmúlt öt évben nem volt megfigyelhető jelentős átrendeződés a főbb exportrégiók tekintetében. A vizsgált időszakban az export értéke 4 százalékponttal csökkent az EU 15 országokba, míg az EU 12, és az ázsiai országok esetében enyhe növekedésről beszélhetünk. Az amerikai kivitelünk értékében nem történt jelentős elmozdulás.

KONZULTÁCIÓ

2010-es adatok alapján az export euróban kifejezett értékét tekintve legfőbb partnereink Németország, Olaszország és Nagy-Britannia voltak. Ezen országok vonatkozásában bilaterális együttműködésünket az alábbiak jellemzik:[2]

Németország a rendszerváltás óta hazánk első számú gazdasági-kereskedelmi partnere. 2010-ben az exportunk 25,2 százaléka, míg az importunk 25,5 százaléka volt Németországhoz köthető. Németország egyben hazánk legnagyobb tőkebefektetője is, a teljes befektetett tőke csaknem egyharmada származik innen. A legnagyobb német befektetők közé tartozik az Audi Hungária, a Daimler, a Siemens az E.on Kraftwerke, és az RWE. Az export szempontjából a perspektivikus ágazatok és termékcsoportok közé az elektronika, IT, gépjármű és alkatrészei, gépgyártás, élelmiszerek, elektromos készülékek, üveg- és porcelánáru, acél és alumíniumtermékek, gyógyszeripari termékek tartoznak.

Az Olaszországba irányuló exportunk értéke 2010-ben 16 százalékos bővülést mutatott az előző évhez képest, míg az import értéke 20 százalékkal nőtt. Kivitelünkben a legnagyobb szerepe a gépeknek és gépi berendezéseknek van, ezen kívül jelentős a feldolgozott termékek és a mezőgazdasági- és élelmiszeripari termékek exportja is. Az import esetében a legnagyobb súlyt a feldolgozott termékek kapják. Az olasz cégek által hazánkban közvetlenül, illetve közvetetten befektetett működőtőke értéke meghaladja a 2 milliárd eurót. A Magyarországon jelen levő legnagyobb olasz érdekeltségű működőtőke befektetők között találjuk az ENI holdingot, a Radici-csoportot, illetve a Boscolo-csoportot. A magyar exportra az olasz piacon elsősorban az alapanyagok, vegyi- és faipari alapanyagok, fémipari félkész termékek, kézműipari cikkek, illetve élelmiszeripari termékek vonatkozásában van igény.

A Nagy-Britanniába irányuló hazai export esetében a statisztikák 2010-ben 23 százalékos, míg az importnál 15 százalékos bővülést regisztráltak. A legjelentősebb termékcsoportok mind az export, mind az import vonatkozásában a gépek/berendezések, illetve a feldolgozott termékek voltak. A szigetországból érkező magyarországi működőtőke befektetések továbbra is elsősorban a back office és

[2] Forrás: HITA országismertetők

KONZULTÁCIÓS ANYAG

pénzügyi szolgáltatások, a telekommunikáció, illetve az idegenforgalom esetében jelentősek.

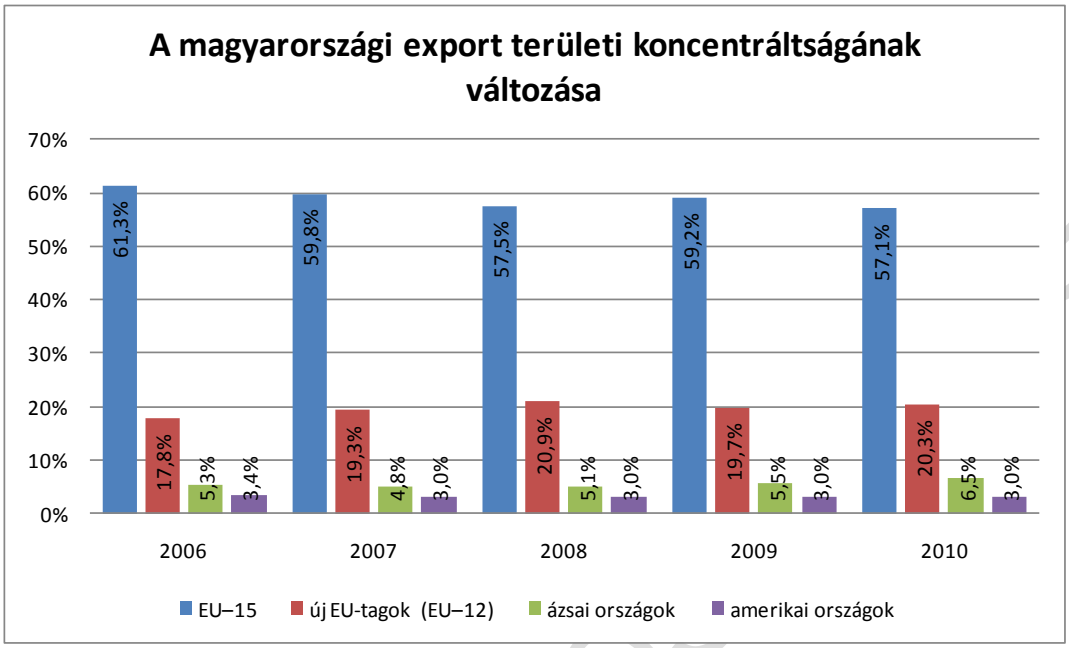

Forrás: KSH

6.2. Külkereskedelmi stratégia – Területi diverzifikáció

A tartósan magas exportnövekedés és a külkereskedelmi többlet fennmaradásának feltétele, hogy a magyar külkereskedelem földrajzi és áruszerkezete tovább diverzifikálódjon, és Magyarország külkereskedelme, ezáltal a magyar gazdaság növekedése kevésbé függjön egy-egy ország, vagy ország-csoport konjunkturális helyzetétől. A külkereskedelem jelenlegi erős földrajzi és termékkoncentrációja ugyanis növeli a nemzetgazdaság sérülékenységét a kedvezőtlen külső hatásokkal szemben.

A Magyar Növekedési Tervhez szorosan kapcsolódó Külgazdasági Stratégia négy irányban tűzi ki célul a külkereskedelmi kapcsolatok földrajzi diverzifikációját, ezek az alábbiak:

- Erőteljes keleti nyitás
- Erős rácsatlakozás a nagy európai exportőrökre
- Kárpát-medencei Gazdasági Együttműködés
- Visegrádi és Nyugat-Balkáni együttműködés

KONZULTÁCIÓS

Magyarország számára az EU marad a legnagyobb exportpiac, és a hagyományos, nagy exportpiacainkon, az EU-ban és az EU-n kívül is (pl. USA) törekedni kell az export növelésére mind új termékek, mind új kis- és középvállalati szereplők piacra juttatásával.

Erőteljes keleti nyitás

A keleti országokba irányuló exportfejlesztés azon a célkitűzésen alapszik, hogy a hazai vállalkozások is növekvő arányban profitáljanak exportjukon keresztül a dinamikusan fejlődő gazdaságok (Kína, India, Oroszország, Dél-Korea) importnövekedéséből**.** Ázsia esetében arra lehet számítani, hogy a magyar export az átlag kétszeresével növekszik, így részaránya a jelenlegi 6%-ról 2015-re 10%-ra emelkedik.

- **Kínáb**an leginkább ígéretes területek: orvosi műszer és berendezés, agrárium és élelmiszeripar, környezet- és vízipar, alternatív energia, továbbá korszerű gyártási technológiák szinte bármely területen. Az áruexport mellett Kína felé erősíteni célszerű a technológia exportot, szolgáltatás exportot (pl. rajzfilm design, ipari design, divatipar, turizmus) és a magyar tőkekihelyezést.
- **Oroszország** tekintetében az ágazati kooperációkon (energetika, egészségipar, turizmus, agrárium, stb.) felül a magas hozzáadott értékkel rendelkező ágazatokban is ösztönözzük a kapcsolatok fejlesztését. Az áruforgalmi kapcsolatokon túlmutató együttműködési formák, a projekt szemléletű együttműködés szélesebb körű elterjesztésével ezen a piacon jelentős eredményeket érhetünk el. A szövetségi és regionális szinten meghirdetett nagy állami programok és regionális célprogramokhoz való magyar csatlakozással bővíthetők a kereskedelmi kapcsolatok. A közvetlen regionális üzleti kapcsolatokban rejlő lehetőségeket is ki kell használnunk az export fokozása érdekében.
- **India** 1 631 milliárd USD-t elért GDP-jével a világ 9-10. legnagyobb gazdasága, amely csak kevéssé érezte meg a nemzetközi pénzügyi-gazdasági válság hullámait. A GDP-növekedés elérte a 8,6%-ot a 2009-10-es pénzügyi évben, 2010-11-ben pedig ugyancsak meghaladhatja a 8,0%-ot a kormány előrejelzése szerint. Rohamos gazdasági fejlődése és egyre nagyobb gazdasági nyitottsága folytán India szerepe a világ gazdaságában

KONZULTÁCIÓS ANYAG

folyamatosan növekszik. Az elmúlt két évtizedben az ország részesedése a világ GDP-jéből alig több mint 3%-ról 7% felettire emelkedett, a világ teljes exportjában pedig 0,5% körüliről több mint 2% felettire. India a 33. legnagyobb kereskedelmi partnerünk. Kiviteli célországaink között a 31., a behozatalra vonatkozó adatok alapján pedig a 33. helyen állt 2010-ben a KSH adatai szerint. A 2010-es 358,7 millió USD értékű magyar kivitel 90%-os növekedést jelent 2009-hez képest, és a tendencia továbbra is rendkívül kedvező: 2011 I. féléve (261,8 millió USD) további 87%-os növekményt mutat az előző év azonos időszakához képest. Exportunk javarészt elektromos és energetikai gépekből, adatátviteli berendezésekből és ezek alkatrészeiből áll (ezek együtt több mint 80%-ot tesznek ki). India továbbra is védi mezőgazdasági és élelmiszeripari, textilipari, kézműipari piacait, kiskereskedelmi infrastruktúráját, szolgáltatási ágazatát, ezért a magyar termékek piacra jutási lehetőségei rövid távon elsősorban a gépipari, vegyi és gyógyszeripari, elektronikai szektorokban, az infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó területeken, a beruházási javak és a védelmi ipari eszközök szállításának területén kedvezőek. Távlati célként ágazati szinten az agrárgazdasági kapcsolatok fejlesztését kellene minél előbb felkarolni. India legnagyobb kihívása a következő években ugyanis a mezőgazdasági termelés stabilizálása lesz, az élelmiszerbiztonság szempontjából. Ez hatalmas lehetőségeket kínál a magyar agrárium, az élelmiszer-feldolgozóipar és a mezőgazdasági gépgyártás területén dolgozó cégeknek. A komplett mezőgazdasági technológiák meghonosítása Indiában kiváló példája lehetne a komplex magyar tudásexportnak. Az előbbieken túlmenően az indiai védelmi piac is jelentős piaci lehetőségeket kínál a versenyképes, csúcstechnológiát kínáló magyar KKV-k számára.

- A **Koreai Köztársaság** a kelet-ázsiai térség vezető gazdasági hatalma, a G20 tagja, a világ 14. és Japán, Kína és India után Ázsia 4. legnagyobb gazdasága. A GDP összértéke 2010-ben közel 1 000 Mrd USD-t tett ki. az EU 2010-ben szabadkereskedelmi megállapodást kötött Dél-Koreával, mely részlegesen 2011. július 1-ével lépett hatályba. A KSH 2010. évi adatai szerint Dél-Korea az ázsiai országok viszonylatában Magyarország 2. legnagyobb kereskedelmi partnere és 7. legjelentősebb export piaca, míg a világ országai

KONZULTÁCIÓS ANYAG

közül Dél-Korea a 36. legnagyobb exportpiacunk, Illetve a 11. legjelentősebb importpartnerünk. 2010-ben a teljes magyar exportnak ugyanakkor mindössze 0,31%-a irányult Koreába, a teljes magyar importnak pedig 3,28%-a származott onnan. A Dél-Koreába irányuló magyar exportot a gépekkel és villamossági cikkekkel való kereskedelem uralja: 2010-ben a teljes Dél-Koreába irányuló magyar export 68%-át ezek a termékek adták. Jelentős hányadot képviseltek még a járművek (11%), az optikai, orvosi és mérőműszerek, órák, hangszerek (9%), valamint az élő állatok és állati termékek (6%) kivitele is. Koreába irányuló exportunkban növekedést ígérő területek a gépipar, a járműipar és az elektronikai ipar, valamint a hagyományosnak tekinthető mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek mellett egyes gyógyszer alapanyagok és vegyipari termékek, fogyasztási cikkek. Ígéretes új területnek tekinthető a megújuló energia és zöld iparágak, az IKT, valamint a biotechnológia.

- A feltörekvő országok felé történő nyitásnál hosszú távon nem hagyható figyelmen kívül az **ASEAN** gazdasági társulásának néhány tagja (Szingapúr, Malajzia, Indonézia, Vietnam, Thaiföld), **Latin-Amerika** gyorsan növekvő országai, mint pl. Brazília, melyek az EU felé történő erőteljes expanziójuknál hazánkat is megcélozzák kereskedelmi és befektetési vonatkozásokban egyaránt. Latin-Amerika, ezen belül **Brazília** évtizedeken át hagyományos külkereskedelmi partnerünk volt, erre alapozva ki lehet használni a nagyvárosi szolgáltatások (víz, csatorna, tömegközlekedés, stb) növekvő piacát.

  Vietnam magyarbarát kultúrája szintén fontos tényező lehet a gyorsan növekvő gazdaság piacára való betöréshez.

- Ugyancsak nem hagyható figyelmen kívül az **Afrikában** és az **Öböl térségben** kiemelkedően jól teljesítő országok csoportja, mellyel a kereskedelmi és befektetési, valamint turisztikai kapcsolatainkat erőteljesen fejleszteni szeretnénk (pl. DAK és néhány más szub-szaharai ország, Egyiptom, az Öböl-országok) – természetesen a jelenleg zajló társadalmi, gazdasági változások remélhetőleg mielőbbi rendeződését követően. Jelentősek lehetnek a kötött segélyhitelezési rendszer által kedvezményezett **Fekete-Afrikai országok** is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- Oroszország mellett erőteljesen fejlődnek kapcsolataink a többi **FÁK** országgal is, ezekre a kapcsolatokra a jövőben érdemes kiemelt figyelmet szentelni. Ezekben az országokban a kormányzat teljes támogatásával szerteágazó gazdaság-fejlesztési, korszerűsítési és diverzifikációs programok zajlanak, amelyekhez kapcsolódóan magyar KKV-k is üzleti lehetőséget találhatnak (főleg az energetika, a vízgazdálkodás, a szennyvíz-kezelés, a hulladék feldolgozás, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az egészségügy, és az oktatás területein).
- A magyar exportőrök számára fontos piac lehet **Törökország**, ahol a főbb kitörési pontok az alábbiak lehetnek: élőállat-kivitel (vágó- és tenyészmarha), és állattenyésztési (szarvasmarha- és juh-) technológiák átadása, energetika (földgázszállítás és -tárolás, erőművi fejlesztés, és megújuló energia-termelés), autóipar, vegyipari alapanyagok, környezetvédelem, valamint szennyvíztisztítás.

Erős „rácsatlakozás" a nagy nyugat-európai exportőrökre

A hazai beszállítók számára pótlólagos exportfejlesztési lehetőséget biztosíthat a Magyarország hagyományos exportpiacain tevékenykedő cégek kiviteli tevékenységére való „rákapcsolódás". A magyar beszállítók tehát profitálhatnak a középtávon is legnagyobb exportpiacot jelentő fejlett európai országoknak egyrészt az EU legnagyobb kereskedelmi partnere, az USA-beli exportjából, másrészt az Ázsiába, Latin-Amerikába, illetve az arab országokba irányuló, dinamikusan növekvő exportjából is.

- A fejlett nyugat-európai országok kiviteli adataiban is jól kimutatható a gazdasági válság által kevésbé érintett ázsiai országok (különösen Kína, India) kiemelkedő fejlődése. Elsősorban **Németország** emelhető itt ki, ahová igen jelentős a magyar beszállítás. Németország az utóbbi években az EU teljes kínai exportjának 40-50%-át adja, és a Kínába irányuló német export növekedése 2010-ben meghaladta a 40%-ot, a MERCOSUR országok irányában pedig még magasabb volt. A hazai cégeknek többek között kapacitás és tőke hiányában kisebb esélyük van a fent említett hatalmas piacok közvetlen meghódítására, ugyanakkor az itt sikereket elérő fejlett

KONZULTÁCIÓS ANYAG

nyugat-európai vállalatok beszállítójaként ők is részesülhetnek a fejlődés nyújtotta lehetőségekből.

- Az **osztrák gazdaság** összefonódásának mértéke a német gazdasággal erős. Számos osztrák cég beruházásokkal, ill. beszállításokkal is követi harmadik országokba azokat a német ipari befektetőket, amelyekhez már régóta szoros és bevált együttműködés fűzi. Ezek az osztrák cégek addicionális lehetőségként jelennek meg a magyar export számára is, ráadásul többnyire igényes technológiai és gyártási szegmensekben.
- Stabil beszállítói kapcsolatokat jelenthetnek a magyar cégek (elsősorban elektronikai, fém- és gépipari szegmens) számára a **skandináv** KKV-kkal való együttműködések fejlesztése. Ezek a cégek rendkívül erős piacszerzési képességgel rendelkeznek, és érdekeltek bérgyártatásban is.

Visegrádi és Nyugat-Balkáni együttműködés

A hazai vállalatok exportja számára tovább növekvő piacot jelenthetnek a visegrádi országok, amit az elmúlt évek folyamatai már alátámasztottak. A **V4 országokban,** valamint a nyugat-balkáni országokban pozícióink javítását elsősorban a gépipar és az elektronika részarányának, az optikai és számítástechnikai berendezések, valamint a vegyipari, gyógyszeripari és acélipari termékek KKV szektorai piaci részesedésének növelésével lehet elérni. Középtávon a magyar élelmiszeripar, építőipar, és a zöld ipar üzleti lehetőségeinek bővülésével lehet számolni. Kiemelt kezelést igényel a 38 millió fogyasztót felölelő **lengyel** piacon való jelenlét erőteljes erősítése tekintettel arra, hogy exportpozíciónk az EU-csatlakozás óta visszaesett, továbbá a külkereskedelmi mérleg egyensúlya e viszonylatban folyamatosan romlik. Növekvő gazdasága, a töretlen fogyasztói hajlandóság, a modernizálódó infrastruktúra jó alapot teremt ahhoz, hogy Lengyelország számottevő felvevőpiaca legyen a jövőben a magyar termékeknek. A termékdiverzifikáció szempontjából kiemelt ágazatok ebben a viszonylatban a gyógyászati termékek, a hulladékgazdálkodás, a turizmus, az IT és zöldtechnológia szektor.

A **nyugat-balkáni országokban** az átalakulási válságot országonként egyenlőtlen dezindusztrializáció kísérte, és a gazdaság újraéledése is eltérő sebességgel és mértékben zajlott. Az ezredfordulót követően az e térségben is megindult újraiparosodás során a külföldi működőtőke telephely választási döntései

KONZULTÁCIÓS ANYAG

meghatározóak voltak az ipar térszerkezetének alakításában. Ebben eleinte Szlovénia, és kisebb részben Horvátország volt előnyös helyzetben, Macedónia, Szerbia és Montenegró, Romániához és Bulgáriához hasonlóan, csak a külföldi beruházások terjedési folyamatának második hullámába kapcsolódott be. A térség iparában a versenyképességi tényezők között a költségelőny a meghatározó, ami a munkaintenzív iparágak túlsúlyához vezetett.

A külgazdasági stratégia területi diverzifikációjának főbb irányai és kitörési pontjai

Stratégiai Célok	Célországok	Kitörési pontok
Erőteljes keleti nyitás	Kína	Orvosi műszer és berendezés, technológia export-szolgáltatás export, agrárium és élelmiszeripar környezet- és vízipar, alternatív energia
	Oroszország	Energetika, egészségipar,turizmus, agrárium magas hozzáadott értékű ágazatok
	India	Gépipar, vegyi- és gyógyszeripar,elektronikai szektor infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó területek, beruházási javak,védelmi ipari eszközök Hosszabb időtávon: mezőgazdaság, élelmiszeripar
	Koreai Köztársaság	Járműipar, elektronikai ipar, mezőgazdasági és élelmiszeripar, gyógyszer alapanyagok és vegyipari termékek, fogyasztási cikkek
	FÁK országai	Energetika, vízgazdálkodás, szennyvíz-kezelés hulladék feldolgozás, mezőgazdaság és élelmiszeripar, egészségügy, oktatás
	Törökország	Élőállat-kivitel (vágó- és tenyészmarha), állattenyésztési (szarvasmarha- és juh-) technológiák átadása, energetika (földgázszállítás- és tárolás, erőművi fejlesztés és megújuló energia-termelés), autóipar, vegyipari alapanyagok, környezetvédelem, szennyvíztisztítás
Erős „rácsatlakozás” a nagy nyugat-európai exportőrökre	Németország	Az EU teljes kínai exportjának 40-50 százalékát adja Beszállítóként a hazai KKV-k is részesülhetnek a fejlődés nyújtotta lehetőségekből
	Ausztria	Erős összefonódás a német gazdasággal, addicionális lehetőségek a magyar export számára
	Skandináv országok	Erős piacszerzési képesség, érdekeltek a bérgyártatásban (elektronika, fém- és gépipari szegmens)
Visegrádi és Nyugat-Balkáni együttműködés	Szlovákia	Gépipar, elektronika, optikai és számítástechnikai berendezések, vegyipari, gyógyszeripari és acélipari termékek. Középtávon: élelmiszeripar, építőipar, zöld ipar
	Csehország	
	Lengyelország	
	Nyugat-Balkáni országok	

6.3. A külföldi tőkebefektetések szerepe a magyar gazdaságban

A magyar gazdaság 1990 óta végbement sikeres szerkezeti átalakulásában meghatározó szerepet játszottak a külföldi közvetlen tőkebefektetések. A külföldi közvetlen tőkebefektetések folyamatos beáramlása döntően járult (és járul) hozzá a termelékenység növekedéséhez, a technológiai modernizációhoz, az egészséges növekedési szerkezethez szükséges exportkapacitások létrehozásához, és új munkahelyek teremtéséhez; emellett a működőtőke beáramlásnak meghatározó szerepe van a külső finanszírozásban is. A külföldi befektetésekhez kapcsolódóan hazai beszállítói iparágak jöttek létre.

Magyarországon 2010 folyamán csaknem 20%-kal nőtt a működőtőke beáramlás. Ugyanígy emelkedett a Magyarországról kiáramló tőkekihelyezés is. Új jelenség, hogy mindkét irányban jellemző a magasabb újrabefektetési hányad, ami hazánk esetében a válság, és a kormányváltás utáni megnövekedett bizalomnak is köszönhető. A hazánkba érkező tőke nagy része a szolgáltatásokhoz kapcsolódik, de magas a feldolgozóipari beruházások aránya is. A befektetések nagy része az EU-ból érkezik, de nő az EU-n kívüli országok szerepe is. A tőkekiáramlásban a szomszédos országok továbbra is dominánsak. A 2011. évi működőtőke beáramlás várhatóan 3 milliárd, a kiáramlás 1,5 milliárd euró lesz. Középtávon elemzők évi 4 milliárd eurós be- és 2 milliárd eurós kiáramlást várnak, ami a nagy közép-európai privatizációs folyamatok lezárultával jó eredménynek mondható. A szolgáltatások és a gépipar továbbra is elsődleges jelentőséggel bír. Regionális téren jelenleg hazánk keleti- és déli területei hátrányban vannak a többi országrészhez képest, ezért ezen térségeknek a befektetés-ösztönzési stratégiák során kiemelt szerepet kell kapniuk.

A külföldi közvetlen tőkebefektetések magyarországi állománya 2011 második negyedév végén meghaladta a 68,5 milliárd eurót, ebből 59,8 milliárd eurót tett ki a részvény, egyéb részesedés és újra befektetett jövedelem formájú befektetések állománya, 8,7 milliárdot pedig az egyéb tőke állománya. A 6 862 eurós egy főre eső magyarországi állomány a harmadik legmagasabb a közép-európai térségben. A befektetések legnagyobb része (15 milliárd euró, 22%) Németországból származik. A tengerentúli befektetők hollandiai központjaikon keresztül megvalósított beruházásai miatt meghatározó szerepe van Hollandiának (18,3%), valamint Ausztriának (13,7%), Luxemburgnak (5,7%), Franciaországnak (5,2%), és az USA-nak (4,2%) is. Összességében a közvetlen tőkebefektetések állományának 71%-a származik az Európai Unióból.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A külföldi befektetések állományának kétharmada a szolgáltató ágazatokhoz kötődik, ezen belül a gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatás, a kereskedelem, javítás, a szállítás, távközlés, az ingatlanügyletek ágazatban, és a bankszektorban található a legtöbb külföldi közvetlen tőkebefektetés. A feldolgozóiparhoz a befektetések 25%-a köthető; ezen belül is a járműgyártásban, a villamosgép-gyártásban, a vegyi- és gyógyszeriparban, illetve az élelmiszeriparban van jelen a legtöbb külföldi tőke.

2010-ben 1 378 millió euró értékű külföldi közvetlen tőkebefektetés valósult meg Magyarországon, ami 235 millióval több az előző évinél. 2011 első félévében a külföldi közvetlen tőkebefektetések egyenlege 753 millió euró volt, ami 90 millióval kevesebb az előző év azonos időszakánál.

2011-ben várakozásaink szerint a teljes magyarországi közvetlen tőkebefektetés 1 milliárd euró körül lehet. A korábbi évekhez képest alacsony összeg kapcsán kiemelendő ugyanakkor két egyedi tranzakció: a Mol-részvények júliusi állami megvásárlása (1,9 milliárd euró), illetve a Nokia osztalékfizetése (800 millió euró), amelyek összességében 2,7 milliárd eurós tőkekiáramlással jártak. 2012-ben 3-3,5 milliárd euró, középtávon pedig évi átlag 4 milliárd euró értékű teljes magyarországi közvetlen tőkebefektetés várható, amely összeget nagyban befolyásolhatják az egyedi nagy értékű tranzakciók, mind pozitív, mind negatív irányban.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

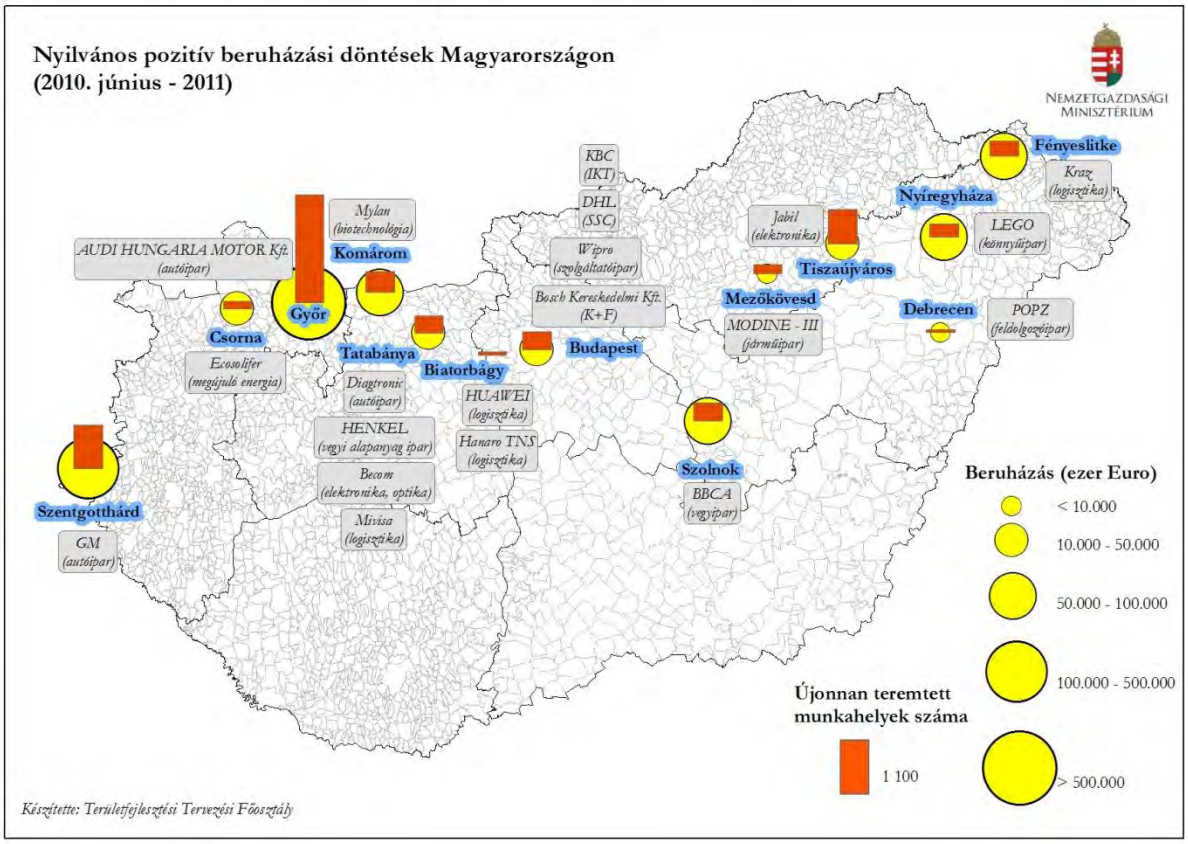

A befektetések növelését szolgáló intézkedések

A külföldi befektetések további növelése érdekében a Kormány elkötelezett a befektetői bizalom fenntartásában, Magyarország versenyképességének javításában. Az új külföldi befektetők Magyarországon való megjelenéséhez, illetve a már megtelepedett külföldi cégek újrabefektetési rátájának fokozásához elengedhetetlen az üzleti környezet javítása, melynek érdekében a Kormány számos intézkedést tett hivatalba lépése óta. A főbb intézkedések az alábbiak:

- Társasági adó mértékének csökkentése
- Egyszerűsített foglalkoztatás bevezetése
- Adminisztrációs terhek csökkentése
- Beruházásokhoz kapcsolódó engedélyezési eljárások egyszerűsítése
- Kötelező elvi építési engedély megszüntetése
- 90 millió forintot meghaladó ipari vagy szolgáltató beruházások esetében az ügyintézés felgyorsítása a vonatkozó költségek csökkentésével párhuzamosan
- A szakképzés átalakítása a vállalkozások igényeinek figyelembe vételével (duális szakképzés)

KONZULTÁCIÓ

Az egyedi intézkedéseken túl az átfogó gazdaságpolitikai tervek esetében is elsődleges szempontként jelent meg a hazai befektetői környezet javítása. Az Új Széchenyi Terv pályázatai a kiemelt ágazatokban megvalósuló fejlesztésekre nyújtanak támogatást. A Széll Kálmán terv a hatékonyság növelése, illetve a versenyképesség fokozása érdekében az államadósság csökkentésére helyezte a hangsúlyt. A Magyar Növekedési Terv részeként elkészült új Külgazdasági Stratégia a Kormány általános gazdaságpolitikai céljaihoz illeszkedve a gazdasági növekedéshez, a munkahelyteremtéshez, valamint a pénzügyi egyensúly javításához az exportfejlesztés és a külföldi befektetések növelésével kíván hozzájárulni.

A Magyar Növekedési Terv célja, hogy olyan termelő beruházások jöjjenek az országba, amelyek a hazai KKV-k részére is további beszállításokat generálnak, munkahelyeket létesítenek, vagy új technológiát, innovatív megoldásokat, modern termelési kultúrát hoznak Magyarországra. Ennek érdekében kerül sor a befektetői támogatási rendszer finomhangolására, amelyben az új szempontoknak megfelelő befektetések további pénzügyi támogatása biztosított.

A Nemzetgazdasági Minisztérium Magyar Növekedési Terve a külföldi befektetések területén a következő célok megvalósítását tűzi ki:

- Stratégiai szemléletmód érvényesítése a támogatási rendszer továbbfejlesztése és átalakítása során;
- A beruházásoknak az elmaradottabb térségekbe történő terelése;
- Az újrabefektetések növelése;
- A hazai KKV-háttéripar erősítése;
- A kisebb befektetők vonzására is alkalmas befektetés-ösztönzési gyakorlat kialakítása;
- Az új, nagybefektető országok terjeszkedésében rejlő lehetőségek jobb kihasználása;
- A súlyponti ágazatok kiemelt kezelése.

A célok eléréséhez szükséges a befektetés-ösztönzési politika finomhangolása, amely a beruházások hatásvizsgálatán keresztül a rövidtávú költségvetési szemlélet helyett a teljes nemzetgazdaságra gyakorolt, hosszabb távú, stratégiai célokra helyezi a hangsúlyt. A korábbi években a befektetés-ösztönzés legfőbb, és szinte kizárólagos mérőszáma a külföldi befektetés nagysága volt, továbbá figyelembe vételre került a létrehozandó munkahelyek száma, és a tervezett export értéke is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Fontos azonban az is, hogy az új befektetések hogyan hatnak a makrogazdasági egyensúlyra, és egyéb makrogazdasági mérőszámokra: a bruttó nemzeti jövedelemre (GNI), vagy a fizetési mérlegre.

A befektetés-ösztönzés területén is az Új Széchenyi Tervben kijelölt ágazatok élveznek prioritást, amelyek a következők: egészségipar, élelmiszeripar, gyógyszeripar, biotechnológia ipar, járműipar, magas hozzáadott értéket képviselő elektronikai ipar, megújuló energiák hasznosítására irányuló iparágak és zöldgazdaság fejlesztés, nemzeti kulturális örökséghez kapcsolódó turisztikai szolgáltatások, logisztika, regionális szolgáltató központok létesítése, kutatás-fejlesztési beruházások.

6.4. Együttműködésben a külföldi tulajdonú középvállalatokkal

A külföldi középvállalatok tulajdonosi-relációs szerkezete hasonló a teljes, Magyarországon működő külföldi vállalati körhöz: ebben a vállalati csoportban is Németország a legnagyobb befektető, illetve jelentős a többi fejlett, főként nyugat-európai ország szerepe. A középvállalatok között azonban a teljes FDI állományhoz képest viszonylag magas a vegyesvállalatok (főként a német-magyar, illetve az osztrák-magyar) száma és tőkearánya.

Miként a teljes FDI állományban, itt is rendkívül nagyok a regionális különbségek: a vállalatok számát és a mérlegfőösszeget tekintve is kiemelkedik Budapest, illetve többek között Pest és Győr-Moson-Sopron megye, míg például Csongrád, Békés és Nógrád megye számban jóval kevesebb külföldi középvállalatot vonzott, és több megye is csak néhány %-os arányban részesedik a teljes mérlegfőösszegből.

Megyénként igen nagy eltéréseket találunk a befektetők származási országát illetően: például néhány nyugati megyében igen jelentős az osztrák beruházók aránya, illetve egy-egy nagyobb beruházó jelentősen befolyásolta egy-egy külföldi beruházókban kevésbé bővelkedő megye adatait.

A külföldi tulajdonban álló vállalatok a legnagyobb arányban a fémfeldolgozási termék gyártásában, illetve a nagykereskedelemben vannak jelen, de jelentős számú vállalat foglalkozik többek között gumi- és műanyag termék gyártásával, gép-, és gépi berendezés gyártásával, élelmiszergyártással, villamos berendezés gyártásával is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A közepes méretű külföldi tulajdonú vállalatok regionális elhelyezkedését vizsgálva megfigyelhető, hogy Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Dél-Alföld, és Nyugat-Dunántúl régiókban - és országosan is legnagyobb lefedettségben - fémfeldolgozási termékek gyártásával foglakozó külföldi tulajdonú közepes vállalatok települtek be legnagyobb számban. A járműipari termékek gyártása Győr-Moson-Sopron és Bács-Kiskun megyében koncentrálódik, az ahhoz szorosan kapcsolódó gumi- és műanyag termékek gyártására ezekbe a megyékbe települtek viszonylag nagy számban a közepes méretű külföldi tulajdonú cégek. A gépek, gépi- és villamos berendezések gyártására, a kapcsolódó nagykereskedelmi, logisztikai, mérnöki tevékenységre elsősorban Közép Magyarország, és Észak- Magyarország, valamint az Észak-Alföld régió, Közép-Magyarország vonzáskörzetében lévő megyéiben telepedtek meg a közepes méretű külföldi vállalatok.

Szakágazati mélységben elemezve a kérdést szembetűnő, hogy a külföldi közepes vállalatok a legtöbb szakágazatban és régióban jelen vannak – szakágazatonként általában 1-2, ritkábban 3-4 vállalattal, de kivételesen előfordulnak kiugróan magas számban is – különösen a főváros és Közép-Magyarország térségében jellemző egy-egy szakágazatban a nagyobb cégkoncentráció.

A foglalkoztatotti létszám területi eloszlása a vállalatok országos letelepedéséhez hasonlóan alakul, a főváros, Pest megye, továbbá Győr-Moson Sopron megye – amely a külföldi tulajdonban lévő közepes vállalkozások összesen 58%-ának ad székhelyet – a foglalkoztatott munkaerő létszámát tekintve is dominál. A cégek számához 4-4%-os arányban hozzájáruló Bács-Kiskun, Vas és Komárom-Esztergom megye külföldi közepes vállalatai, ha kisebb súllyal is, ugyancsak jelentős szerepet játszanak a foglalkoztatásban.

A külföldi tulajdonú középvállalkozások megyénkénti megoszlását az alábbi térkép szemlélteti. Rendkívül nagyok a regionális különbségek: a vállalatok számát és a mérlegfőösszeget tekintve is kiemelkedik Budapest, illetve Pest és Győr-Moson-Sopron megye. Számos olyan megye van, melyekben a külföldi tulajdonú középvállalatok száma nem éri el a fővárosi érték tizedét sem, és a mérlegfőösszeg szerinti bontás is hasonló arányokat mutat.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

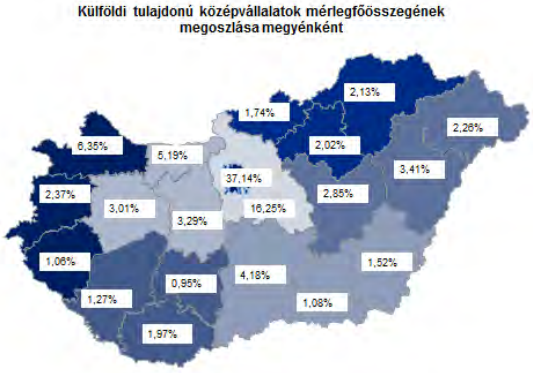

Ágazatonkénti és területi kitekintés

A külföldi tulajdonban álló vállalatok a legnagyobb arányban a fémfeldolgozási termék gyártásában, illetve a nagykereskedelemben vannak jelen. Mindkét ágazatban a külföldi vállalatok darabszáma 99.

A külföldi tulajdoni részesedéssel rendelkező, illetve 100%-ig külföldi tulajdonú közepes vállalatok 70 különböző ágazatban, valamennyi régióban jelen vannak - többnyire régiónként és ágazatonként 1-2 céggel.

Országos viszonylatban a külföldi tulajdonú közepes vállalatok legnagyobb számban a fémfeldolgozási termékek gyártása, a nagykereskedelem (kivéve: jármű, motorkerékpár), a gumi-, műanyag termék gyártása, gép-, gépi berendezés gyártása, élelmiszergyártás, villamos berendezések gyártása ágazatokban, a számítógép, elektronikai, optikai termékek gyártása, kiskereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár), raktározás, szállítást kiegészítő tevékenység, közúti jármű gyártása ágazatokban tevékenykednek.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Külföldi tulajdonú közepes vállalatok tevékenysége (Top 10 ágazat)

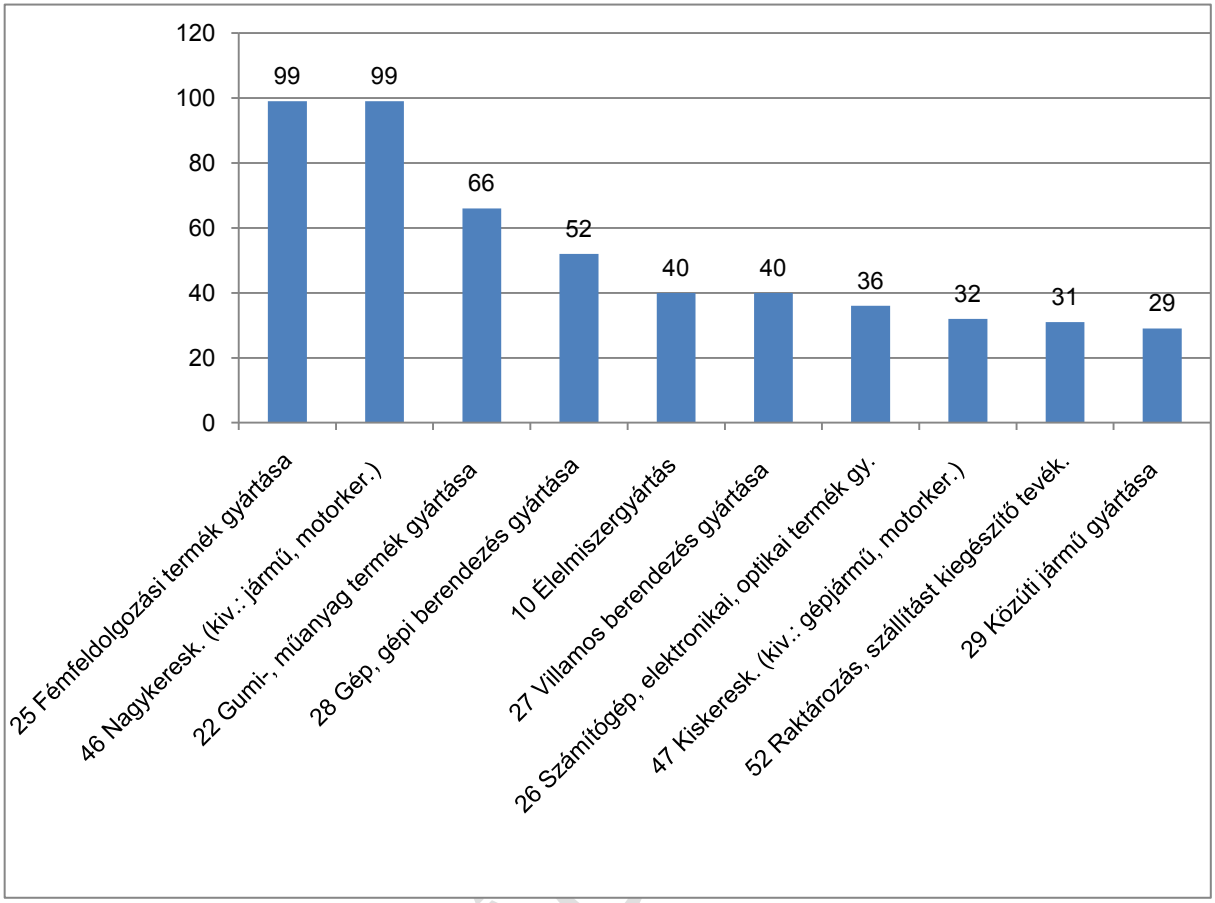

A közepes méretű külföldi tulajdonú vállalatok regionális elhelyezkedését vizsgálva megfigyelhető, hogy Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Dél-Alföld, és Nyugat-Dunántúl régiókban - és országosan is legnagyobb lefedettségben - fémfeldolgozási termékek gyártásával foglakozó külföldi tulajdonú közepes vállalatok települtek be legnagyobb számban. A járműipari termékek gyártása Győr-Moson-Sopron és Bács-Kiskun megyében koncentrálódik, az ahhoz szorosan kapcsolódó gumi-és műanyag termékek gyártására ide települtek viszonylag nagy számban közepes méretű külföldi tulajdonú cégek. A gépek, gépi és villamos berendezések gyártására, a kapcsolódó nagykereskedelmi, logisztikai, mérnöki tevékenységre elsősorban Közép Magyarország, és Észak- Magyarország valamint Észak-Alföld régió Közép Magyarország vonzáskörzetében lévő megyéiben telepedtek meg közepes méretű külföldi vállalatok.

KONZULTÁCIÓ

Foglalkoztatási szerkezet

A vizsgált 1002 db - az EU-s létszám kritérium alapján közepes vállalati körbe tartozó - külföldi tulajdoni hányaddal rendelkező magyarországi vállalat közül országosan 563-ban a foglalkoztatottak létszáma 50 és 100 fő közötti; ebbe a csoportba tartozik a vállalkozások 56%-a. A másik véglet a 200-249 főt foglalkoztató 84 nagyobb vállalat, amely a vizsgált közepes vállalatok 8%-át teszi ki. 100-149 közötti főt foglalkoztat 225 vállalat (23%), 150-199 főt 130 vállalat (13%).

A foglalkoztatottak számának országos alakulását a külföldi (rész)tulajdonban lévő közepes vállalatoknál vizsgálva jól látszik, hogy ennél a cégméretnél – országos áttekintésben - a működő vállalatok száma a foglalkoztatottak számának növekedésével exponenciálisan csökken.

6.5. Együttműködésben a multinacionális vállalatokkal

A multinacionális vállalatok súlya a magyar gazdaságban

A külföldi közvetlen tőkebefektetések folyamatos beáramlása döntően járult (és járul) hozzá a termelékenység növekedéséhez, a technológiai modernizációhoz, az egészséges növekedési szerkezethez szükséges exportkapacitások létrehozásához, és új munkahelyek teremtéséhez; emellett a (nem adóssággeneráló) működőtőke beáramlásnak meghatározó szerepe van a külső finanszírozásban.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Külföldi érdekeltségű vállalatok[3] bruttó hozzáadott értékének megoszlása a feldolgozóiparban

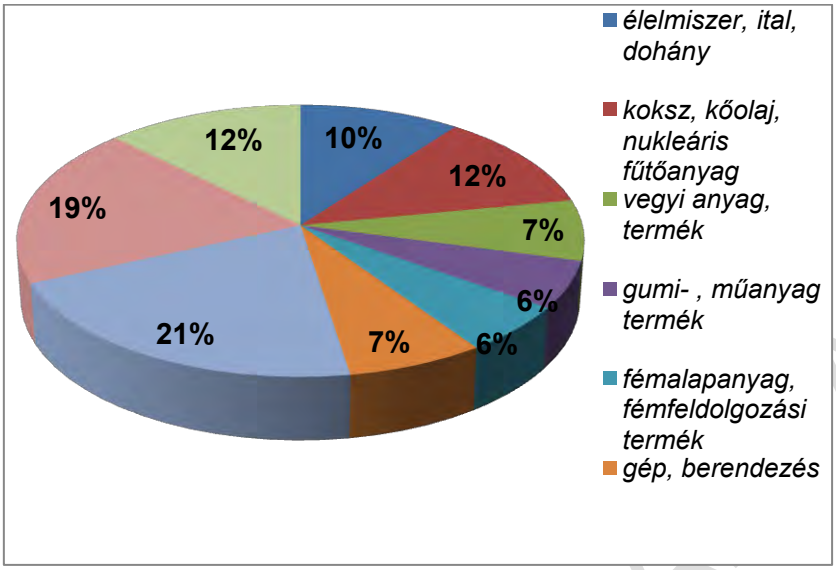

A külföldi vállalatok bruttó hozzáadott értéke mintegy hétszeresére nőtt napjainkra az 1990-es évek közepe óta: a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 26%-át szolgáltatják. A magyar feldolgozóipar bruttó hozzáadott értékének pedig 63%-át külföldi vállalatok állítják elő.

A magyar gazdaság bruttó hozzáadott értéke 2009-ben meghaladta a 21,6 ezer Mrd Ft-ot, ebből mintegy 5,6 ezer Mrd Ft-ot a hazánkban jelenlévő multinacionális vállalatok állítottak elő.

A nemzetgazdasági leosztást tekintve a legnagyobb részarány a feldolgozóiparhoz kötődik, a teljes 4,4 ezer Mrd Ft-ból 2,7 ezer Mrd Ft a multinacionális vállalatok bruttó hozzáadott értéke. Átlag feletti továbbá a kereskedelem, gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás, és az ingatlanügyletek hányada.

A feldolgozóiparon belül meghatározó a villamos gép-, műszergyártás, valamint a járműgyártás. A két ágazat együtt a teljes külföldi érdekeltségű feldolgozóipar bruttó hozzáadott értékének 40%-át adja

---

3 Külföldi érdekeltségű vállalkozásoknak nevezik a legalább 10% külföldi tulajdonrésszel rendelkező vállalkozásokat (a multinacionális vállalatok adatai ezzel a KSH kategóriával írhatók le).

KONZULTÁCIÓS AG

A legutóbbi időszakban bejelentett 3 nagy autóipari beruházás (Audi, GM és Daimler) az MNB számításai szerint (Inflációs jelentés 2010. november) közvetlenül 1-1,5 %-kal emelheti a nemzetgazdasági hozzáadott érték szintjét, míg a beszállítói kapcsolatok révén további 0,5 %-kal nőhet a hozzáadott érték. Azzal számolhatunk, hogy az új beruházásoknak köszönhetően 2012-2014 között évi 0,4-0,5 százalékponttal emelkedhet a gazdaság növekedési üteme.

A külföldi vállalatok aránya az egyes ágazatok áruexportjában, 2010

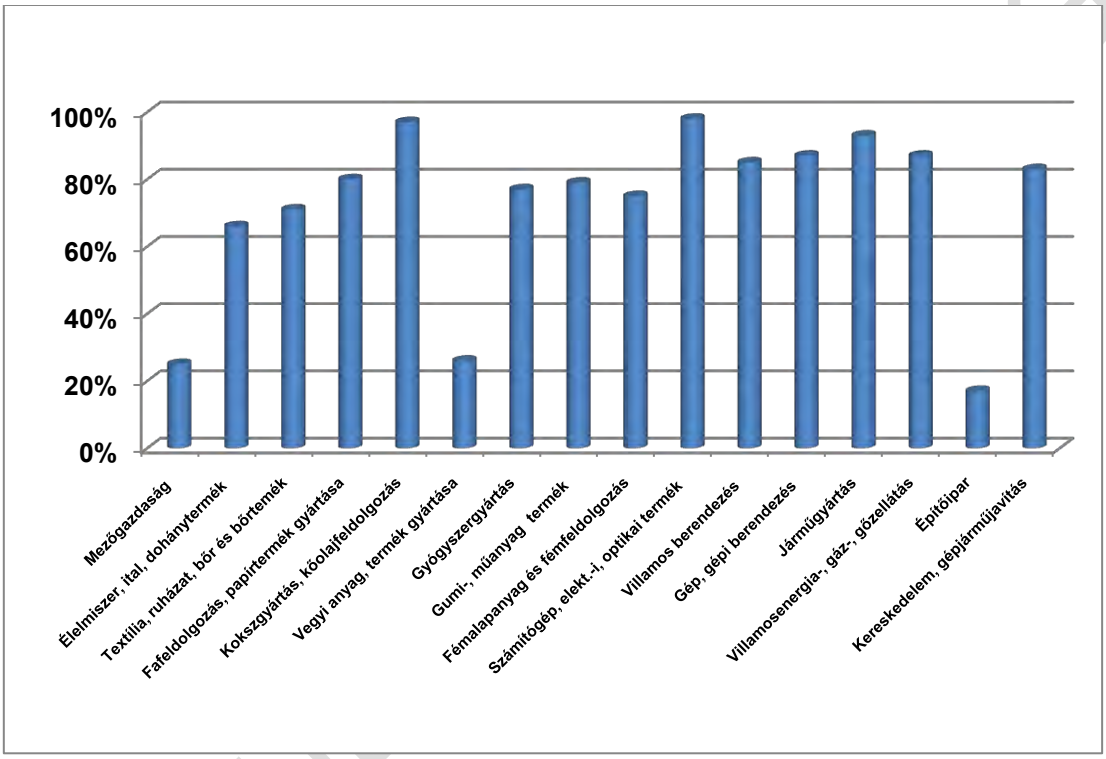

Az áruexport szerkezeti felbontása szerint a külföldi tulajdonú vállalatok súlya átlag feletti a feldolgozóipar egészében (86%). Azon belül kiemelkedő hányadot mondhatnak magukénak a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (98,2%); a kokszgyártás, kőolaj-feldolgozás (96,7%); gép, gépi berendezés gyártása (86,9%); járműgyártás (92,6%); villamos berendezés gyártása (85%) alágak vonatkozásában. A villamosenergia-ellátás, a kereskedelem, gépjárműjavítás és szállítás, raktározás ágazatoknál a külföldi vállalatok áruexportjának aránya szintén meghaladja a 80%-ot.

A vegyi anyag termék gyártása, és a gyógyszergyártás ágazatokban magas a hazai vállalatok exportaránya (74%, ill. 22,9%), az export zöme nagyvállalatokhoz köthető. Az ugyancsak magas hazai vállalati részaránnyal jellemezhető élelmiszer-, ital-, és

KONZULTÁCIÓS

dohánytermékek gyártása (34,5%), a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása (20,8%) ágazatokban a KKV-k már a hazai export mintegy felét adják, a fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártásban (25,3%) pedig ennél is többet, a hazai export közel 60%-át.

TOP vállalatok Magyarországon

RANGSOR 2010.	2009.	CÉGNÉV	NETTÓ ÁRBEV.	SAJÁT TŐKE	ADÓZOTT EREDMÉNY
1.	1.	Mol Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.*	4298,7	1974,5	108,7
2.	3.	Audi Hungaria Motor Kft.	1326,3	1453,2	165,0
3.	2.	Nokia Komárom Kft.	1017,4	33,8	31,0
4.	4.	GE Hungary Ipari és Kereskedelmi Kft.	1015,1	440,4	n.a.
5.	6.	Samsung Electronics Magyar Zrt.	987,7	117,5	3,7
6.	9.	Philips Magyarország*	752,5	n.a.	n.a.
7.	5.	E.ON Földgáz Trade Földgázker. Zrt.	679,8	19,5	-6,5
8.	12.	Panrusgáz Gázkereskedelmi Zrt.	625,8	-4,3	-4,9
9.	7.	Magyar Telekom Távközlési Nyrt.*	609,6	531,5	77,4
10.	11.	Tesco-Global Áruházak Zrt.	583,6	267,3	4,8
11.		Flextronics International Kft.* (1)	573,3	46,6	5,0
12.	8.	E.ON Hungária Energetikai Zrt.*	559,8	350,8	n.a.
13.	10.	Magyar Villamos Művek Zrt.*	557,5	522,0	21,8
14.	13.	Magyar Suzuki Zrt.	428,0	123,1	1,3
15.	17.	Bosch csoport*	406,9	133,2	7,7
16.	20.	Tiszai Vegyi Kombinát Nyrt.*	365,2	136,2	-1,2
17.	14.	SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft.	336,8	42,9	-25,9
18.	15.	Sanofi–Aventis/Chinoin*	321,0	129,3	n.a.
19.	16.	Tigáz Tiszántúli Gázszolgáltató Zrt.	309,2	145,1	0,6
20.	34.	GDF Suez Energia Magyarország Zrt.	278,8	90,4	5,0
21.	26.	Jabil Circuit Mo. Szerződéses Gy.Kft.	276,7	6,3	-4,1
22.	19.	Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt.*	275,3	437,7	64,6
23.	21.	Shell Hungary Kereskedelmi Zrt.	262,0	5,6	-7,3
24.	33.	ISD Dunaferr Dunai Vasmű Zrt.*	258,1	109,5	-8,5
25.	18.	Budapesti Elektromos Művek Nyrt.*	254,1	123,1	21,4

A magyar vállalati szféra legnagyobb vállalatai között túlnyomó többségben vannak a külföldi tulajdonú vállalatok. Az erős jelenlét a foglalkoztatási adatokat, az árbevételt, a saját tőkét, az exportárbevételt figyelembe vevő, különböző rangsorokra is elmondható. Az árbevétel szerinti első öt legnagyobb külföldi vállalat nettó árbevétele meghaladja az 5000 Mrd Ft-ot. A foglalkoztatás szerinti rangsor alapján az első három legnagyobb külföldi vállalat együtt több mint 45 ezer főt alkalmaz.

A nagy külföldi vállalatok a válság hatásait is könnyebben vészelték át, és így könnyebbé tették a magyar gazdaság, a magyar háztartások helyzetét. Ugyan számos kapacitáscsökkentésről hallhattunk, viszont ezzel szemben a külföldi befektetők több új beruházással is új munkahelyeket teremtettek a nehéz időszakban.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

7. A NÖVEKEDÉS TERÜLETI DIMENZIÓI

7.1. Növekedési tengelyek és csomópontok Magyarországon

Hasonlóan az európai országokhoz, Magyarország gazdasági térszerkezetében is meghatározó jelentőségűek a városokat és környéküket magukban foglaló funkcionális várostérségek. A gazdasági aktivitás, a foglalkoztatás, a szolgáltató tevékenységek, a központi funkciók szinte kivétel nélkül a városokban, vagy szűkebb térségükben összpontosulnak. A globális versenyképesség szempontjából meghatározó kulcsterületek a felsőoktatás, alap- és alkalmazott kutatás, kísérleti fejlesztés, innováció, és ezek intézményei szintén alapvetően a közép- és nagyvárosi terekben koncentrálódnak. Mindezek eredményeképpen kijelenthető, hogy mind a teljes gazdasági, mind az annak meghatározó részét képező reálgazdasági növekedés erősítésében kulcsszerep jut a centrumhelyzetben lévő funkcionális várostérségeknek.

A jövő gazdasági térstruktúrája a jelenben megfigyelt trendeken alapszik. Így ahhoz, hogy meg tudjuk határozni azt, hogy a jövőben mely térségekben lesznek adottak a növekedéshez szükséges peremfeltételek, mindenekelőtt a jelen gazdasági térszerkezetét, azon belül a növekedés szempontjából kulcsfontosságú gazdasági csomópontok és tengelyek elhelyezkedését, és azok kialakulásának okait kell meghatároznunk.

Ahhoz, hogy egy város, illetve városkörnyék gazdasági centrum szereppel bírjon, az alábbi jellemzőkkel kell, hogy rendelkezzék:

- magas bruttó éves árbevétel
- magas bruttó hozzáadott érték
- magas külpiaci aktivitás
- a globális tőkeáramlásba való beágyazódás
- központi foglalkoztatási szerepkör
- üzleti szolgáltatások nagy mennyisége
- hagyományos kereskedelmi központi szerepkör erőssége

A fenti jellemzők mértékének alapján hazánk legnagyobb gazdasági potenciállal bíró városai – hierarchia szintekbe sorolva – az alábbiak.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A gazdasági településhierarchia élén Budapest, **Győr, Székesfehérvár és Szombathely** áll. A főváros és a három sikeres újra-iparosodáson keresztülment vidéki centrum között lényeges különbség, hogy Budapest helyi gazdaságának export-orientációja jóval gyengébb, mint a másik három városé. Győr fejlődése a leginkább kiegyenlített, Székesfehérvár esetében a kereskedelmi hálózat strukturáltsága mérsékeltebb, mint Győrben és a vidék vezető nagyvárosaiban, és kifejezetten alacsony a helyi gazdaság értéktermelő képessége. Szombathely azzal, hogy erős a globális beágyazódása, megérdemelten került a hierarchia elejére.

A második hierarchiaszintet 18 centrum alkotja, ezen belül az első 8 gazdasági központ közé regionális centrumok (**Szeged, Debrecen, Miskolc, Pécs**), valamint a gazdasági struktúraváltásban sikeres nagy- (**Kecskemét**) és középvárosok (**Eger, Tatabánya, Veszprém**) kerültek. Szeged, Debrecen, Miskolc és Pécs esetében a gazdasági központszerepet a globális gazdasági beágyazódás mérsékelt volta, különösen az export-aktivitás alacsony szintje rontotta. Kecskemét, Eger, Tatabánya és Veszprém pozícióját viszont éppen az FDI-vonzó képesség, a termelő egységek betelepülése, és az általuk felfutó export javította látványosan. A fenti 8 város mellett a második gazdasági hierarchiaszintet a **megyeszékhelyek, megyei jogú városok** mellett a vidéki gazdaság – részben – rendszerváltás után emelkedő erőcentrumai (**Vác, Jászberény, Esztergom, Szentendre, Kazincbarcika, Mosonmagyaróvár**) uralják. A megyeszékhelyek gazdasági nagyságrendje (árbevétel, szolgáltató egységek száma, ingázás) ellensúlyozza a másik városcsoportra jellemző erős globális beágyazódásból eredő előnyöket.

A **harmadik** – meghatározóan **középvárosi** – **szintbe** 45 gazdasági központ sorolható. Ide tartoznak a regionális központi szerepkörrel nem rendelkező megyeszékhelyek és megyei jogú városok, a megyék elsődleges (Komárom), másodlagos (Tiszaújváros, Kiskunfélegyháza, Gyöngyös, Tata, Orosháza, Ajka, Szentgotthárd), vagy harmadlagos (Tata, Mór, Sárvár) erőközpontjaival. Az észak- és nyugat-dunántúli középvárosok magas árbevétel mellett a globális gazdasági folyamatokba való erőteljes beágyazódás révén jutnak kedvező pozíciókhoz. E csoport csaknem minden tagja önálló beingázási központ is egyben, azaz térszervező funkciói gazdasági értelemben teljesnek mondhatók. Hiányosságok jelentkezhetnek az üzleti szolgáltató háttér (Szentgotthárd, Tab, Fertőd, Celldömölk,

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Rétság), valamint a fogyasztási központi szerep (Tab, Fertőd, Csömör, Rétság) esetében.

Városok gazdasági hierarchia-szintje

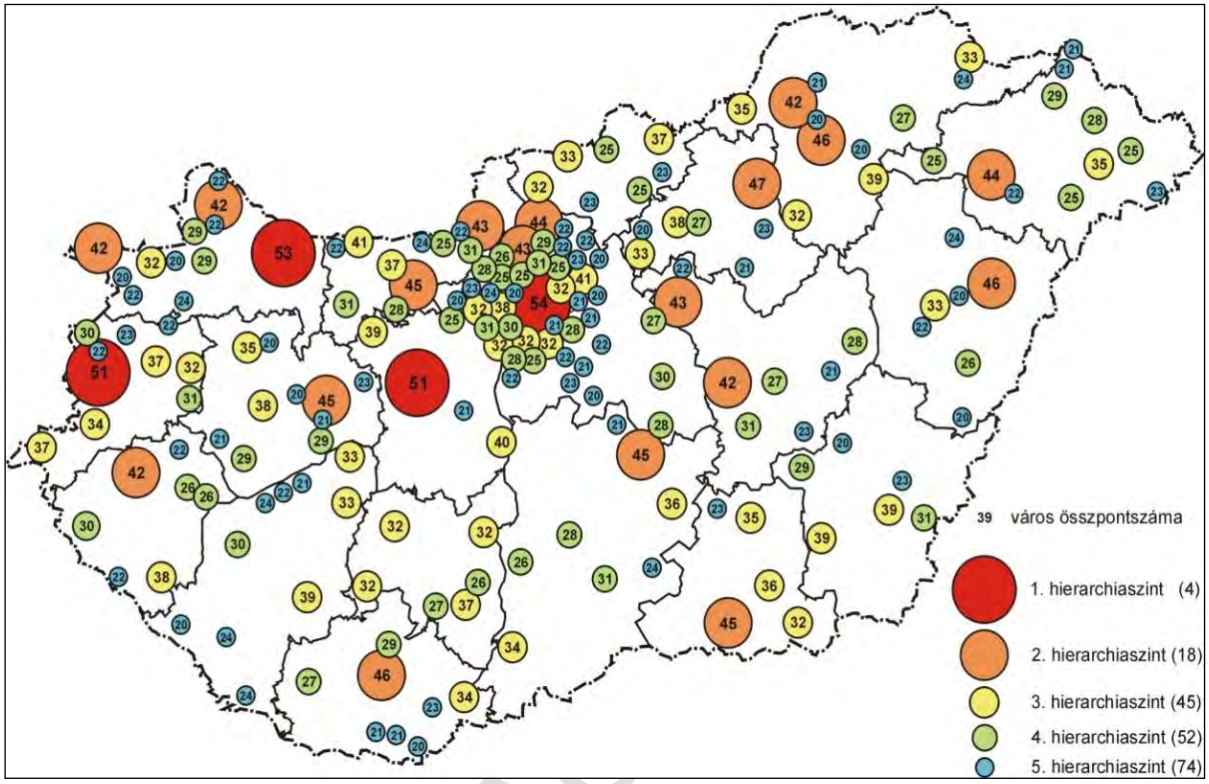

A **negyedik** kategória a **kis- és középvárosokat** fogja össze (52 db). Az első ránézésre heterogén csoport valójában erős belső koherenciát mutat, hiszen e centrumok teljes értékű térségi gazdasági központoknak tekinthetők, függetlenül a méretüktől (lakosságszám). Ugyanakkor Jánosháza, Jánossomorja példája mutatja, hogy a kedvező földrajzi fekvés, az élénk külső befektetői érdeklődés számottevő termelő kapacitást volt képes letelepíteni a kisközpontokba, miközben ezt nem követte a szolgáltató tevékenységek széles körének megtelepedése, a helyi gazdaság diverzifikálása. Hosszabb távon ez a folyamat veszélyes, hiszen a húzó ágazat recessziója, a befektetés relokációja azonnal visszahat a helyi és a térségi munkaerőpiacra, amely fejlődési alternatíva híján csak válsággal reagálhat a helyzetre. A gazdasági centrum szerepet nem minden esetben támasztja alá a jelentős árbevétel, ám a szolgáltatási aktivitást jelző naturális mutatók vagy a globális beágyazottság kapcsán jogos a központi szerepkör megtartása.

Az ötödik településcsoport az utolsó, amely esetében a gazdasági szerepkörök többségénél a központi szerepkör kimutatható.

KONZULTÁCIÓ

A 430 érdemi gazdasági erőt felmutató település közül összesen 193 mutat központi szerepet, ebből (Budapesttel együtt) 33 a fővárosi agglomeráció területén helyezkedik el. A vidéki 160 centrum nagyjából 40%-a tekinthető teljes értékű, mintegy 60%-a kisebb, vagy nagyobb deficitekkel küzdő központnak. Ezek térbeli eloszlása azonban nem egyenletes, nem fedi az ország egészét, részben az ipari zónák térbeli koncentrációja, részben a szuburbanizációs-agglomerációs jelenségek következtében.

A reálgazdaság növekedésében kulcsszerep jut a kutatás-fejlesztésnek és innovációnak, amelyek főként az 1. és 2. hierarchiaszintű városokban koncentrálódik. A K+F-nek és az innovációnak kiemelt szerep jut a gazdasági növekedés beindításában. Az Új Széchenyi Terv Egészségipari programjának egyes alprogramjai (gyógyszeripar fejlesztése, orvosi műszergyártás, biotechnológia, nanotechnológia) fokozottan támaszkodnak a K+F+I tényezőre. A fejlesztések sikeressége érdekében szükséges a felsőoktatási rendszer harmonizációja is. Ennek keretében a természettudományos és műszaki területeken képzettek számát a duplájára kell emelni. Ezen képzési területek egyes tudományegyetemekkel rendelkező központjai a jövőben kiemelt szerepet kaphatnak egy potenciális határon átnyúló K+F+I-re alapozott együttműködés keretében.

Funkcionális várostérségek Magyarországon

Az egyes városok és ellátott térségük nehezen kezelhetőek szeparált entitásként. A városi központok, és a vonzásterükbe tartozó kisebb települések funkcionálisan összetartozó rendszert képeznek, amelyben a napi, illetve ritkább (munkavégzési, szolgáltatás igénybevételi, kereskedelmi célú) ingázás, a feladat-funkciómegosztás, ellátási rendszerek átfedései, áttelepülés és a gazdasági, illetve döntéshozatali hatalmi súlyokból adódó viszonyok kapcsolják össze az egyes elemeket jelentő településeket, illetve településrészeket.

A városnak és vidékének egyaránt megvannak azok a jellegzetes tulajdonságai és sajátosságai, melyeken alapulva speciális funkcióikat ellátva — optimális esetben — kölcsönös együttműködésükkel járulhatnak hozzá a térségben élők életminőségének javulásához.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A foglalkoztatási, közlekedési és középfokú ellátási szerepkörök alapján lehatárolt funkcionális várostérségek nem alkotnak homogén csoportot hazánkban, hanem településhálózati típusokba sorolhatók. A háromlépcsős eljáráson alapuló, majd a három vizsgálati dimenzió eredményeit szintetizáló osztályozás alapján az alábbi négy településhálózati térségtípus határozható meg, amelyek közül a kis- és középvárosok szintjén belül két speciális magyar településhálózati tértípus került lehatárolásra.

1) Nemzetközi jelentőségű metropolisz térségek
2) Nemzeti jelentőségű funkcionális nagyvárosi térségek
3) Regionális jelentőségű (esetenként több kistérségre kiterjedő funkciójú) funkcionális nagy- és középvárosi térségek
4) Térségi szerepkört betöltő funkcionális közép- és kisvárosi térségek (50 000 fő lakosságszám alatti térségközpontok körzetei).

Ezen belül speciális hazai településhálózati jellegzetességekre reflektáló alcsoportok:

*4A) Mezővárosias-tanyás térség*ek

*4B) Aprófalvas térség*ek

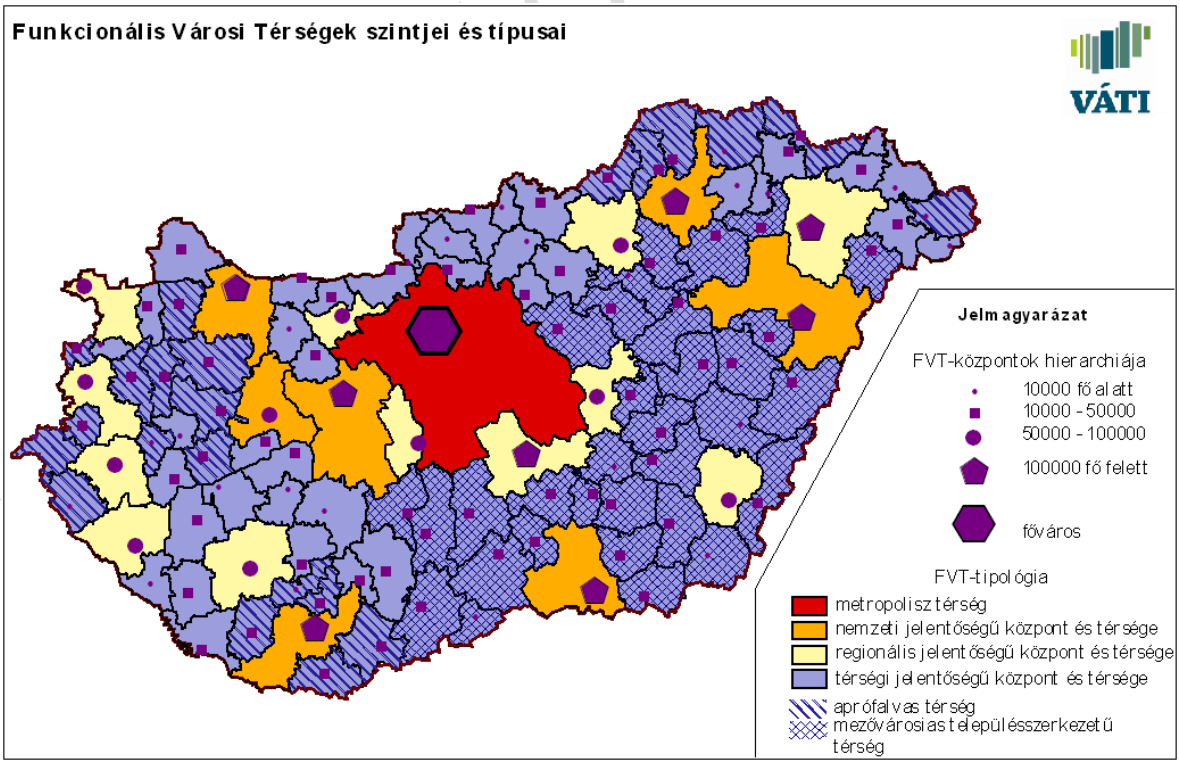

Az alábbi szintetizáló térkép az elvégzett vizsgálatok eredményeinek minél szélesebb körét prezentálja. Az előbbiekben felsorolt településhálózati tértípusokon

túlmenően – az ingázási szerkezetek ábrázolásán keresztül – a munkaerőpiaci vonzáskörzetekről is tájékoztatást ad, továbbá az egyes funkcionális várostérségek központi városainak településhierarchiában elfoglalt helyzetét, közszolgáltatási spektrumát és gazdasági központ funkcióit is feltünteti. A feltüntetett közúti közlekedési hálózat a településhálózaton belüli helyzeti energia, potenciál témakörében mutat rá markáns összefüggésekre a közlekedés-földrajzi helyzet és a vonzáskörzet kiterjedtsége, és a gazdasági pozíció között.

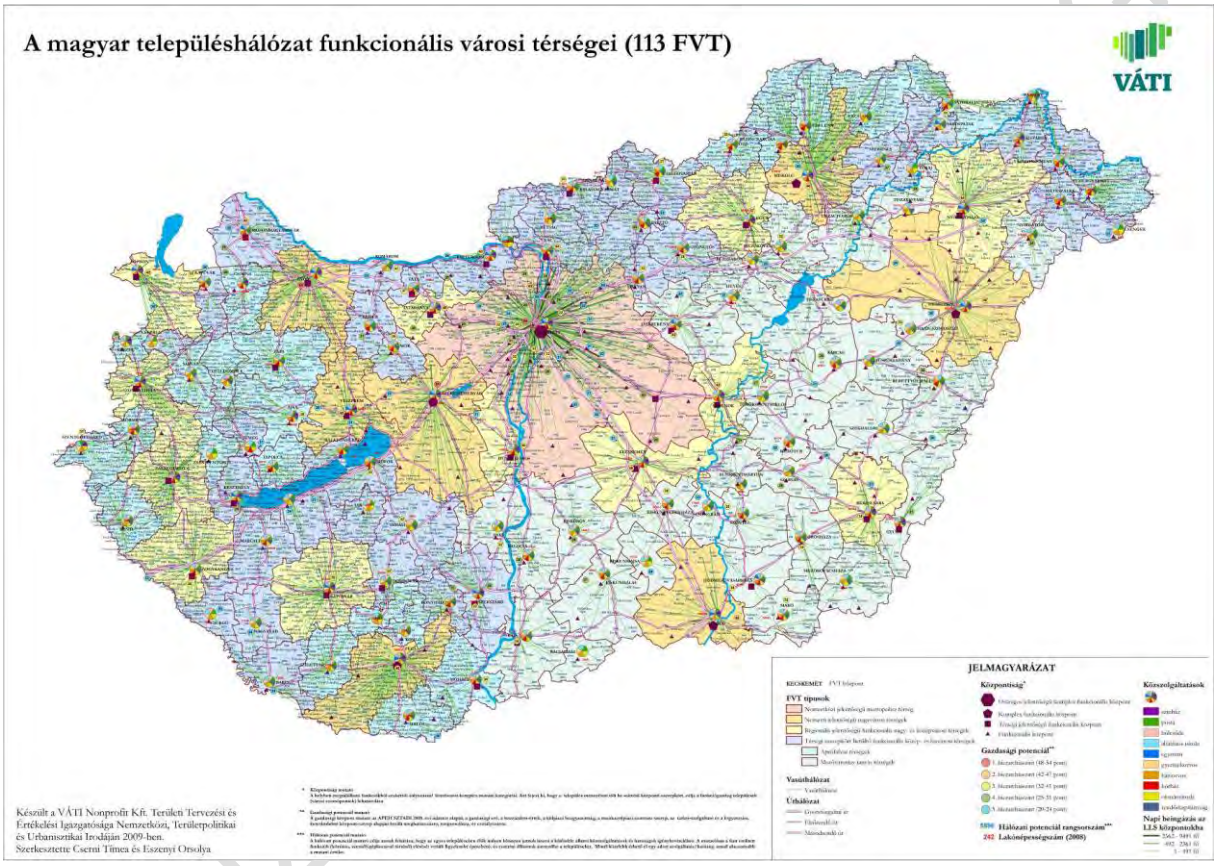

A településhálózat egyértelmű központja a főváros. Budapest kiemelkedő világvárosi funkciója révén a településrendszer centrális elemeként sokoldalú nemzetközi várossá, metropolisszá, környezetével együtt pedig metropolisz térséggé fejleszthető, fejlődése, innovációt kisugárzó hatása az ország településhálózatának egésze tekintetében kifejezett előnyökkel jár.

Magyarország területi integrálódásának főbb dimenziói

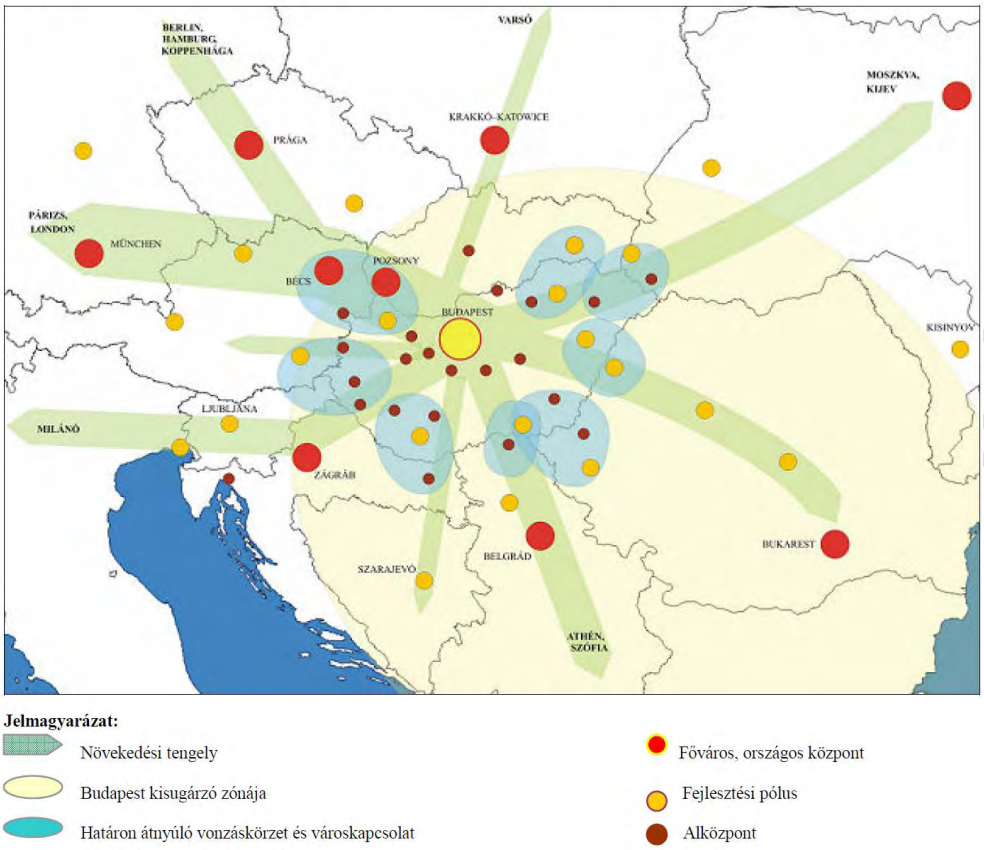

Határon átnyúló városi együttműködések – közép-kelet európai új metropolisz térségek

A városok között megfigyelhető hálózatosodás átterjed az országhatárokon is. E hálózat csomópontjaiban olyan közép-európai metropolisz térségek formálódnak, amelyek létrejöttében kulcsszerepet játszanak az innováció területén megfigyelhető együttműködések.

Szeged- Temesvár (- Szabadka)

A határon átnyúló metropolisz térség potenciális kialakulásának központi eleme az egészségipar, valamint az ehhez kapcsolódó kutatás-fejlesztési tevékenység. Fontos, hogy a felsőoktatási rendszer átalakításával legyen legalább két-három olyan tudományegyetem, amely benne van a világ első 500 legfontosabb egyetemei között. Nagy eséllyel szerepel itt a Szegedi Tudományegyetem, ezen belül is a természettudományi képzés. Fontos hogy hosszú távon egy makroreginális – határon átnyúló – egészségipari központ jöjjön létre, amelyet Szeged, Temesvár együttműködésével alakít ki.

KONZULTÁCIÓS

Nagyvárad-Debrecen

A Debrecen és Nagyvárad közötti hagyományos együttműködés előtt nyithat új távlatokat az élettudományi kutatás-fejlesztési és innováció egy térségbe történő összpontosítása. A határon átnyúló metropolisz térségek azonban nem csak a K+F+I-re alapozva jöhetnek létre. Már jelenleg is formálódnak jelentős metropolisz térségek a magyar határ mentén.

Bécs-Pozsony-Győr

A két főváros és hazai régióközpont hármasa által alkotott metropolisz térség gazdasági ereje meghatározó a közép-európai térségben. Győr ugyan nem egyenrangú partnere a két szomszédos fővárosnak – méretét, funkcióit tekintve a nagyvárosok előterében elhelyezkedő ipari centrumként definiálható –, mégis kétségtelenül a metropolis térség része. Győr hazai és regionális nagytérségi csomópont jellegének megerősítése, az ezt szolgáló észak-déli irányú, részben nemzetközi infrastrukturális kapcsolatok kiépítése lényegében egy, az osztrák és szlovák főváros körüli, horizontális kapcsolatrendszer meghatározó elemévé tenné Győrt.

Miskolc-Ózd-Kassa

Kelet-Szlovákiában Kassa, és a várostól a magyar határig húzódó terület (Kehnyec központtal) gyors gazdasági fejlődést él át, kimeríti a szlovák oldalon fellelhető munkaerő-kapacitást. Kassa agglomerációja – Pozsonyhoz hasonlóan – átterjedhet magyar oldalra is. Ehhez kapcsolódik Miskolc, mint a magyar ipar egyik máig meghatározó jelentőségű csomópontjának agglomerációja. A két város közös metropolis-térséggé olvadása jelentős húzó hatást gyakorolhat a környező – mind Szlovákiában, mind Magyarországon – országos összehasonlításban rendkívül fejletlen térségek gazdaságára.

Zalaegerszeg – Szentgotthárd – Szombathely – Graz

Az Alpok délkeleti előterében formálódó új, határon átnyúló metropolisz-térség eltérő arculatú városokat foglal magába. A térség két csomópontja Graz, Ausztria kiemelkedő jelentőségű gazdasági és kulturális központja, valamint Szombathely, hazánk egyik legerősebb globális beágyazottsággal jellemezhető nagyvárosa. A két várost összekötő tengely mentén kis lélekszámú, ám iparosodott kisvárosok sorakoznak (Körmend, Szentgotthárd, Fürstenfeld, Gleisdorf). E tengelyhez egyre szorosabban kötődik Zalaegerszeg, amelynek agglomerációja észak-nyugati

KONZULTÁCIÓS ANYAG

irányban megközelíti Körmendet. E metropolisz térség hazai része a meglévő és tervezett járműipari és mechatronikai fejlesztések alapján az ország jelentős járműipari és mechatronikai központjaként definiálható, amelyben meghatározó szerepet játszik az Opel és a Flextronics. A Szombathely-Graz tengely formálódását erősíti a 2011-ben elkészült Szombathely-Szentgotthárd vasúti fővonal felújítás is. A jövőben a Zalaegerszeg-Szentgotthárd-Szombathely-Graz határon átnyúló metropolisz-térség tovább bővülhet a szlovén-horvát-magyar határvidéken kialakult gazdasági térséggel.

A fenti metropolis–térségek mellett az országhatár mentén számos, kisebb gazdasági erővel bíró, ám helyi szinten meghatározó jelentőségű, intenzív városkapcsolat alakult ki, amelyek közül a legjelentősebbek az alábbiak:

- Komárom-Révkomárom
- Esztergom-Párkány
- Balassagyarmat-Losonc-Salgótarján
- Záhony-Csap
- Pécs-Eszék
- Sopron-Kismarton

Határon átnyúló városi együttműködések

MUNKÁCIÓS ANYAG

A hazai reálgazdaság növekedése nem képzelhető el erős térségi hálózati kapcsolatok megléte nélkül. E térségi kapcsolatok csomópontjaiban, a formálódó közép-európai metropolis-térségekben olyan tudás, tapasztalat és tőke halmozódhat fel, amelyre alapozva azok az egész közép-európai – esetenként európai – térség gazdasági fejlődését meghatározó tényezőkké válhatnak.

7.2. Együttműködés a befektetőkkel és a településekkel

Új típusú tervezés - Háromoldalú együttműködések

Napjainkban a települések és térségeik gazdasági fejlődése, versenyképessége nem csupán az adott terület infrastrukturális, vagy gazdaságélénkítést célzó szabályozási, vagy terv ellátottsági jellemzőitől függ, hanem a megújulási képességük, és ezzel kapcsolatban a településfejlesztés egyéb szereplőivel, így a helyi vállalatok és az adott település vezetése, illetve fejlesztési stratégiája közötti összhang, vagyis a fejlesztési szereplők kooperációjának minőségétől is.

Az új típusú tervezés által meg kell határozni a vállalat, a város és a kormány együttműködésének lehetőségeit.

A piaci szereplők intenzíven hasznosítják az adott térség erőforrásait és erősen formálják annak gazdasági szerkezetét. Beruházásaik, intézkedéseik térségi hatásai számos ponton tetten érhetőek:

- Hatás a terület foglalkoztatási helyzetére, nagyvállalat esetén pedig a helyi vállalati kultúrát is átalakíthatja;
- Helyi adóbevételeket növelő tényező (pl. iparűzési adó);
- A beruházás mértékének függvényében infrastruktúrafejlesztést is bonyolíthatnak;
- Jelentős humán- és pénzügyi erőforrásokat tudnak bevonni (szaktudás, pénzügyi eszközök) a területre, illetve más befektetőket is a területre vonzhatnak.

A fentiekből kiindulva a korábbi szemléletet felváltó, társadalmi és (piac)gazdasági szempontokat is integráló településfejlesztési felfogás már e szélesebb érdekeltségi köröket átfogó fejlesztési szereplők közös tevékenységéről szól. Ezen érintettek

KONZULTÁCIÓS ANYAG

között, a már említett módon, legtöbbször a kormányzat, az önkormányzatok, (a legkülönbözőbb ágazatokat képviselő) tervezők, a háttérben megtalálható, befolyással rendelkező (helyi és nem helyi) gazdasági és politikai szereplők, illetve civil szervezetek szerepelnek.

Ezen új típusú víziók célja tehát, hogy olyan lehetőségeket, kitörési pontokat fogalmazzon meg, melyek egyrészt valós országos és térségi növekedési célokat szolgálnak, másrészt amelyekben nem csak több területi szint, de több szereplő is érdekelt, komplexitásában értelmezett együttműködési modellt kialakítva az állami, az önkormányzati, és a magánszféra között.

E szereplők együttműködése, a fejlesztések, intézkedéseik összehangolása nagymértékben hozzájárul a térségek erőforrásainak, lehetőségeinek hatékonyabb kiaknázásához, és a fellépő szinergikus hatások erősítéséhez, valamint a területi és települési tervek eredményesebb érvényesítéséhez. A helyi adottságokra építő, és az ezeket hasznosítani és megbecsülni képes közösségek, valamint piaci szereplők olyan környezetet hoznak magukkal, melyek mind a társadalmi haladás, mind üzleti szempontok szerint stabil alapot nyújthatnak a kiegyensúlyozott növekedéshez.

A versenyszférával való kapcsolatok megteremtése tehát nem várhat tovább, a nagy beruházókkal való kapcsolatok kialakítása kulcsfontosságú.

A kormány szempontjából azért kulcsfontosságú a várossal és vállalatokkal történő szorosabb összefonódás, közös jövőkép alkotás, mert a magánszféra intézkedésein és beruházásain keresztül olyan országos fejlesztési célok valósulnak meg, mint például a magasabb foglalkoztatási szint elérése, mely számos további pozitív hatást generál. Ennek következtében mind nemzetgazdasági, mind a helyi lakosság szintjén növekedhet az életminőség és a jövedelemszint, mely hozzájárul többek között a Széll Kálmán Terv által kimondott adósságcsökkentési célokhoz is. Az Új Széchenyi Terv által előirányzott 1 millió új munkahely létrejöttének érdekében pedig szintén kulcsfontosságú, hogy szövetséget kell kötni a vállalkozásokkal. A magánszféra sikeres beruházásai révén ugyanis a fejlesztések további beruházásokat indíthatnak el, nem csupán annak mikrokörnyezetében, hanem az ország más területein is.

Előreláthatólag 25-30 nagyvállalattal születhet megállapodás és jövőképalkotás, melynek alapján e vállalatok az ország különböző adottságú térségeiben a növekedés motorjaiként, mint ökonómiai HUB funkcionálnak.

Ezen háromoldalú együttműködések kialakítása már megkezdődött, elsőként a járműipari beruházások mentén. A gördülékeny együttműködés kialakítását ebben az esetben az indokolja, hogy a közúti járműipar Magyarország egyik legmeghatározóbb ágazata, a járműipar hozzáadott értéke a GDP 3,4%-át adja. Az ágazat nemzetgazdasági jelentőségére hívja fel a figyelmet az is, hogy a gazdasági válság előtt, 2007-ben, a teljes hazai export 17,4 %-át a járműipar állította elő.

Térségi mintaprogramok, területi versenyképességi együttműködési programok kidolgozására van szükség, mint ami elkészült eddig például Győrben, Kecskeméten, Komáromban, Ózdon, valamint a Zalaegerszeg-Szombathely-Szentgotthárd tengely mentén. Emellett szükség van további olyan tervek, stratégiák kidolgozására, melyek a beruházók, a város és a kormányzati együttműködést segítik hosszú távon.

A következőkben bemutatott példák pillérei ezen új típusú területi együttműködésnek.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A győri vízió

Az új típusú vízió kialakítására elsőként Győr városa, a Kormány és az Audi Hungaria Motor Kft. tekintetében volt példa, melynek mentén egyaránt teljesülhetnek a város (Településfejlesztési stratégiájában és Gazdasági Programjában megfogalmazott) fejlesztési elképzelései, intenzívebb növekedést érhet el az AUDI versenyképességi és erőforrás hatékonysági tekintetben, és ezen összehangolt fejlődésen keresztül az országos szinten megfogalmazott fejlesztéspolitikai célok is eredményesen valósulnak meg.

Győr, mint járműipari fejlesztési pólus, valamint kisugárzási irányai regionális partnerei közreműködésével

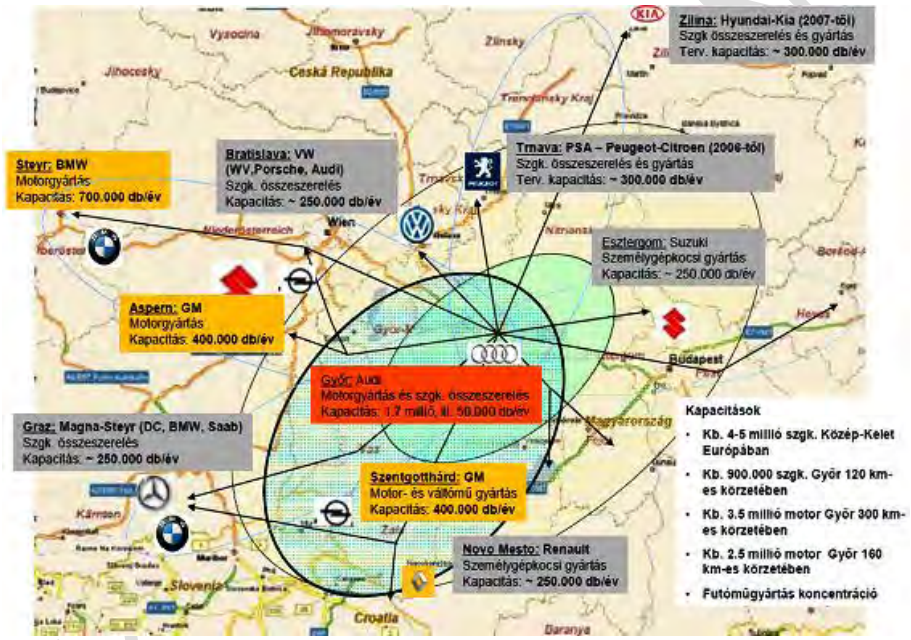

Az elmúlt évek során számos program, koncepció készült mind országos, mind helyi szinten, melyek a gazdaságélénkítést, az innovációs képesség és a társadalmi jólét helyzetének javítását célozták, azonban sok esetben ezek az intézkedések a valóság operatív szintjére nem jutottak el. Jelen vízió célja, hogy olyan lehetőségeket, kitörési pontokat fogalmazzon meg, melyek egyrészt országos és térségi növekedési célokat szolgálnak, másrészt melyekben nem csak több területi szint, de több szereplő is érdekelt, új típusú együttműködési modellt kialakítva az állami, az önkormányzati és a magánszféra között, melyre eddig kevés sikeres példa akadt.

Győr városának az együttműködés a város kapcsolatainak kiterjesztését, a Bécs-Pozsony-Győr háromszög erősítését és a nemzetközi piacon való markánsabb

fellépést jelenthet az export orientált térségek összefogása által. Az együttműködés a jövőre nézve jó lehetőséget teremt a város innovációs potenciáljának hatékonyabb kiaknázásához is, új távlatokat nyitva a kvaterner szektor térségfejlesztési szerepének felismeréséhez. A helyi vállalkozók tekintetében a szorosabb együttműködés a német vállalati kultúra mélyebb ismeretét is elősegítheti, mely a hazai beszállítói hálózatokba történő bekapcsolódást, és a külpiacokon való részvételt is könnyítheti. A kormányzati és a vállalati célok pedig az előzőekben leírt módon teljesülhetnek, operatívabb szemléletben kezelve a fejlesztési mechanizmusok bonyolítását.

A Kormány, az Audi és Győr városának közös céljai

A közös célok mentén a következő fejlesztési javaslatok rajzolódtak ki:

1. Befektetések és újra-befektetések ösztönzése
2. A helyi KKV-k mobilizálása és együttműködési hajlandóságuk növelése, az előző beszállítói programok tanulságai alapján
3. Az AUDI bevonásával megvalósítandó helyi fejlesztési programok
    a. Humán erőforrás fejlesztés – AUDI TUDÁS PROGRAM
    b. KKV fejlesztés – AUDI DINAMIZMUS PROGRAM
    c. Településfejlesztési akciók támogatása – AUDI TÉRSÉG PROGRAM
    d. Fenntartható fejlődés előmozdítása – ZÖLD AUDI PROGRAM

Program javaslatok az Audi Hungaria Motor Kft-vel történő együttműködéshez

Komárom, mint a Duna menti innovációs tengely egyik központja

A város magas hálózati potenciáljainak köszönhetően kiváló befektetési lehetőséget jelent a működőtőke beruházások számára. Ezt a potenciált kihasználva alapította a város Ipari Parkját, mely számos külföldi és hazai érdekeltségű vállalatnak ad otthont.

KONZULT

A komáromi Ipari Park elhelyezkedése és a betelepült vállaltok elrendeződése

A város legnagyobb foglalkoztatója, a Nokia Komárom Kft. beruházásai összesen közel 200 millió eurót tesznek ki. Ebbe a kezdeti zöldmezős beruházás, a 2004-es legújabb gyárbővítés, valamint egy logisztikai központ építése is beletartozik. Jelenleg a Nokia 5931 embert foglalkoztat Komáromban.

2011 novemberében a vállalat új megállapodást kötött az állammal: a Nokia Siemens Networks és a magyar állam között létrejött megállapodás alapján a vállalat kutatás-fejlesztési központot hoz létre.

Kecskeméti Program

Ezen új típusú vízió alapján kezdődött meg Kecskemét és a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., valamint a Kormányzat közös jövőképalkotása, első lépésként az oktatásban történő szorosabb együttműködés kialakításával.

Az együttműködés célja első lépésben: a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. kecskeméti gyártóművének 2012. év elejére tervezett beindulásáig a Kecskeméti Főiskolának felkészülni, megszervezni a megfelelő oktatási, képzési, K+F együttműködési keretrendszert. A Kecskeméti Főiskola és a város, valamint a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. együttműködése már megkezdődött. A Kecskeméti Főiskola 2012 szeptemberében szeretné elindítani duális képzését, német példát követve, a Daimlerrel közösen.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Mercedes-Benz telephelyek Európában

Az együttműködés főbb pontjai

Az együttműködés főbb területei a **Kecskeméti Főiskola** oldaláról:	Az együttműködés főbb területei a **Mercedes-Benz Manufacturing Kft.** oldaláról:
- A Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. által meghatározott területeken a szakember igény kielégítésének elősegítése. - Azon szakmai kompetenciák, valamint eszközrendszerek kialakítása, amelyek a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. szempontjából közép- és hosszútávon szükségesek az eredményes mérnökképzéshez, illetve a későbbiekben a további szakmai együttműködésekhez. - Részvétel a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. által megjelölt szakmai együttműködési projektekben, amelyek elősegítik a stratégiai megállapodásban meghatározott célok megvalósítását. - A Mercedes-Benz európai és Európán kívüli telephelyein alkalmazott „best-practice” átvétele, együttműködve az ottani felsőoktatási intézményekkel. (Pl. Abstadt-Sigmaringen, Stuttgart, Braunschweig, stb.) - A Mercedes-Benz Manufacturing Kft. által meghatározott szakmai partnerekkel (beszállítókkal, oktatási partnerekkel, stb.) való együttműködés.	- A stratégiai együttműködés területein felmerülő igények egyértelmű képviselete a releváns döntéshozói és más társadalmi szervezetek irányában. - Támogatás nyújtása a Mercedes-Benz saját szervezetein, valamint szakmai és társadalmi kapcsolatain – főleg más európai, elsősorban német partner egyetemeken, főiskolákon, szakmai szervezeteken – keresztül a szükséges oktatási, műszaki információk és anyagok elérésében megszerzésében. - Alapvetően, de nem kizárólagosan csak a kecskeméti gyártómű infrastruktúráján és szervezeti keretein nyugvó, a szakember képzés szempontjából releváns gyakorlati képzés eszköz és személyi feltételeinek biztosítása. - A Főiskola fentebb felsorolt képzési folyamatának támogatása személyes részvétellel az oktatásban, valamint demonstrációs eszközökkel és berendezésekkel. - A Főiskola korábban felsorolt tevékenységi területeire vonatkozó pályázatokban mint támogató, vagy egyedi megállapodás alapján esetleges résztvevő partnerként való megjelenés.

KÉZIRAT

Járműipari és Mechatronikai Központ Zalaegerszeg, Szombathely és Szentgotthárd térségében

A térség fejlődésében az 1990-es évektől kezdve fontos szerepe van a működőtőke beáramlásnak, és ezen belül a gép- és járműipari beruházásoknak, hasonlóan Győr és térségéhez.

Járműipari koncentráció és kisugárzás Magyarországon

A rendszerváltozás óta eltelt időszak folyamataira azonban a térségnek reagálnia kell, meg kell újítania gazdasági és üzleti környezetét a hagyományos iparágakra és a már kialakult tudás- és kompetencia-rendszerekre alapozva, hogy környezetet tudjon biztosítani a vállalkozásoknak. Többek között az Opel magyarországi motorgyárának 500 millió euró értékű fejlesztésével is lendületet kaphat a térség iparfejlesztése, melynek következtében Győr és Kecskemét térsége mellett, a Szombathely, Szentgotthárd és Zalaegerszeg tengely hatósugarában létrejöhet a harmadik járműipari központ Magyarországon. A Szentgotthárd, Zalaegerszeg és Szombathely térségében megvalósítani tervezett iparfejlesztési program nagymértékben a három város térségében már működő vállalkozások növekedési igényeinek kiszolgálására épít, mely program potenciálisan 25 000 munkahelyet teremthet a térségben.

KONZULT

Járműipari és Mechatronikai Központ Zalaegerszeg, Szombathely és Szentgotthárd térségében

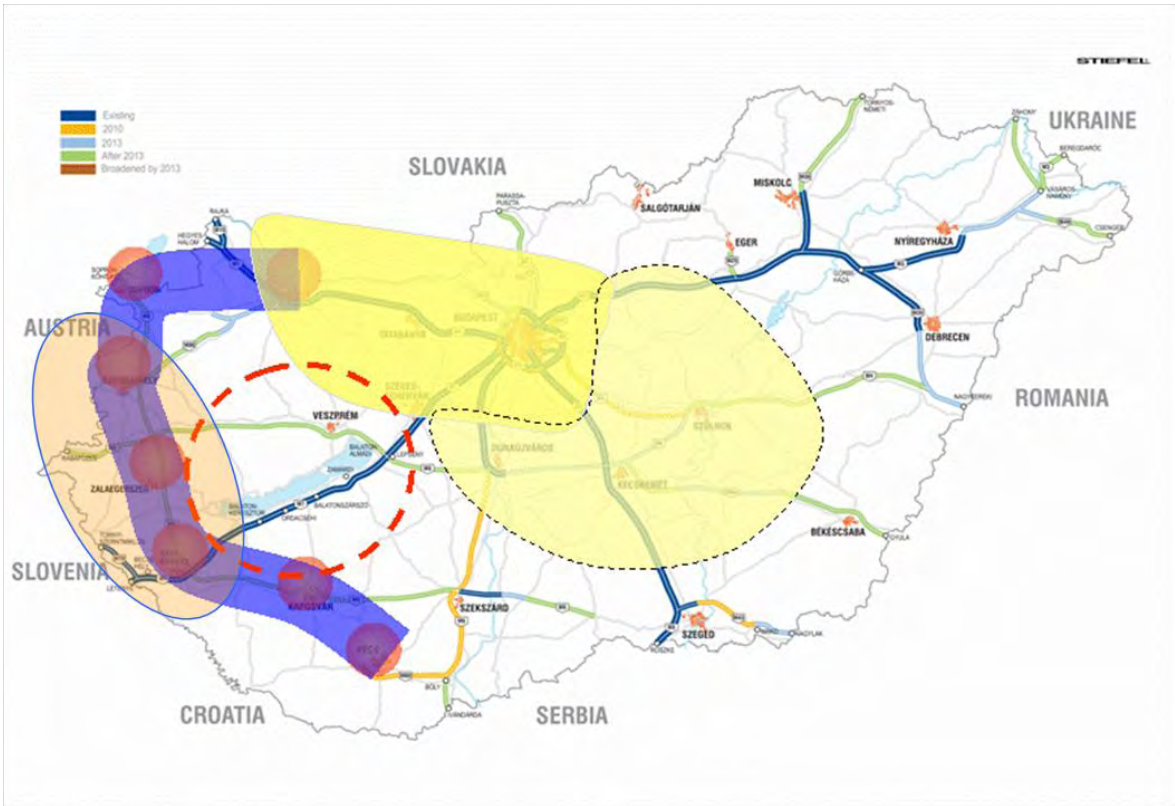

Az ipar- és gazdaságfejlesztési program lebonyolítása egy olyan termelési kultúra és modern technológiai környezet kialakítását, fenntartását kell, hogy megvalósítsa, ami épít az interregionális és nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére, valamint a térségi vállalkozások fejlesztésével, bevonásával képessé válik a beszállítói értéktermelési láncokban történő hazai részarány növelésére. Mindennek elengedhetetlen feltétele a műszaki szellemi bázis (szakképzés és felsőfokú képzés) megerősítése a térségben. Az iparfejlesztési program nagymértékben építene a már a térségben működő és bővülő vállalatok bevonására, melyek körében az Opel, mint az egyik legnagyobb hazai tőkeberuházó, és a Flextronics, mint a legnagyobb hazai koncentrált ipari foglalkoztató (10.000 fő egy térségben) emelkedik ki.

KONZULTÁCIÓ

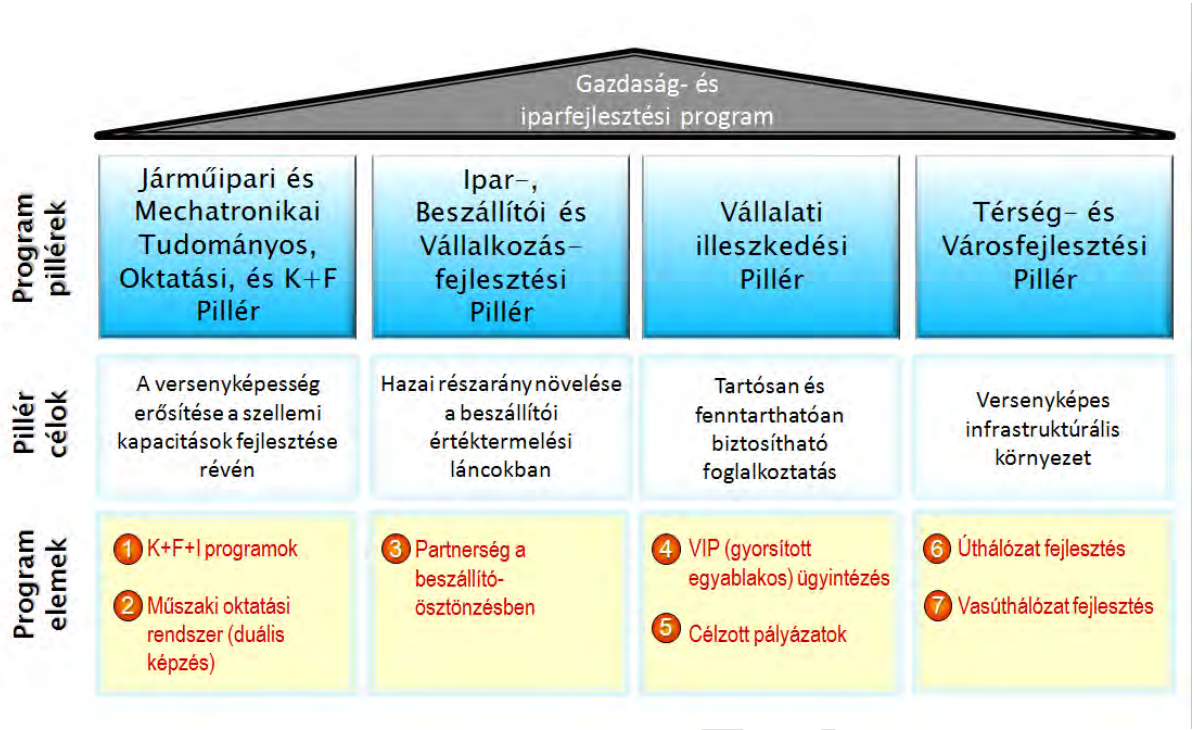

Ózd – Rombauer Terv

A Rombauer Terv az Ózdi kistérség középtávú cselekvési programjaként, egy önmagát újra definiáló térség kitörési pontjait mutatja be. Új elvek és célok mentén, a térség többi településével összefogva alakított ki több olyan programcsomagot, amely már rövidtávon elindítja a térség felzárkóztatását a megyei és regionális foglalkoztatási és jövedelmi mutatóihoz. Ezek végrehajtásában mind az állam, mind pedig a piaci szféra is érdekelt lehet, ezért szükséges a háromoldalú együttműködési megállapodás kidolgozása e térség vonatkozásában is.

A cselekvési terv mélyítéseként a kistérség 19 projektet azonosított a terület gazdasági növekedésének és társadalmi felzárkózásának elősegítésére, melyek végrehajtásához kérik a felsőbb vezetés együttműködését és segítségét. A nevesített projektek közül kiemelt az Ipari Örökségvédelmi Program, mely terv előirányzata szerint 1350 új munkahelyet teremtene.

Jelenleg a két legnagyobb vállalat a kistérségben a General Electric és a Johnson Electric, melynek Hatvanban van még üzeme. Utóbbi vállalat jelenleg 950 főt foglalkoztat, és a megállapodások szerint a közeljövőben további 600 új munkahelyet fog létesíteni a városban. Itt működik az ország egyetlen betonacélműje (a legközelebbi Kassán található), a német Max Aicher csoport tulajdonában van

KONZULTÁCIÓS

(kapacitása 400 000 t/év). Tervezett beruházás: Polytechnnik GmbH, kazángyártás tevékenységgel, mely német tulajdonú, elsősorban orosz piacra termel. A zöldmezős beruházás keretében, a vállalat 1,6 Mrd Ft-ot tervez befektetni, 5 ha területet elfoglalva.

Ipari örökségvédelmi Program

A barnamezős beruházás Ózd volt vasgyára épületének, infrastruktúrájának és területének utóhasznosítását és funkcióváltását célozza, mely fejlesztés hatásai nem csupán a városra, hanem annak tágabban értelmezett térségére is kihatnának, összekapcsolva más térségi vonzerőkkel, például az Aggtelek-Szilvásvárad turisztikai tengelyre való felfűzéssel („Kulturális Galaxis"). A meghonosítandó új funkciók elsősorban kutatási, kulturális és egyéb szolgáltató, rekreációs tevékenységeket tennének lehetővé.

Ennek keretében a következő javaslatok születtek az új tevékenységeket, szolgáltatásokat illetően:

- Nemzeti Kulturális Digitális Dokumentációs Klaszter (→Magyar Nemzeti Digitális Archívum-MaNDA-létrehozása) a nemzeti közkincsek, magángyűjtemények, kiemelt nemzeti kulturális értékek központi digitalizálási és logisztikai bázisának kialakítása + Fúvógépház épületében interaktív kiállítótér & térinformációs központ
- Az egykori acélmű épületében szabadtéri színpad (itt került megrendezésre az Ózdi jazzparádé)
- A kohászat ipartörténetének, az ipari örökségeknek az interaktív bemutatása
- „Kulturális GPS" alkalmazás fejlesztése okos telefonokra, a helyi attrakciók gyors megtalálásához

Az iparfejlesztési program területi elemei - Szabad Vállalkozási Zónák kialakítása

A gazdaság területileg is kiegyensúlyozottabb fejlesztéséhez a támogatáspolitikán túl egyéb gazdasági ösztönzők bevezetésére is szükség van, hogy a leszakadó, hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatása gyorsabb ütemben valósulhasson meg, amelyet szabad vállalkozási zónák megteremtésén keresztül kívánunk elérni. Az

KONZULTÁCIÓS ANYAG

ország hátrányos helyzetű térségeiben ugyanis a korábbi időszakok fejlesztéspolitikái, állami támogatásai nem voltak képesek megállítani a gazdasági hanyatlást, sőt e térségek további leszakadás színtereivé váltak, amit az egyre súlyosbodó és kilátástalan munkanélküliség jelez.

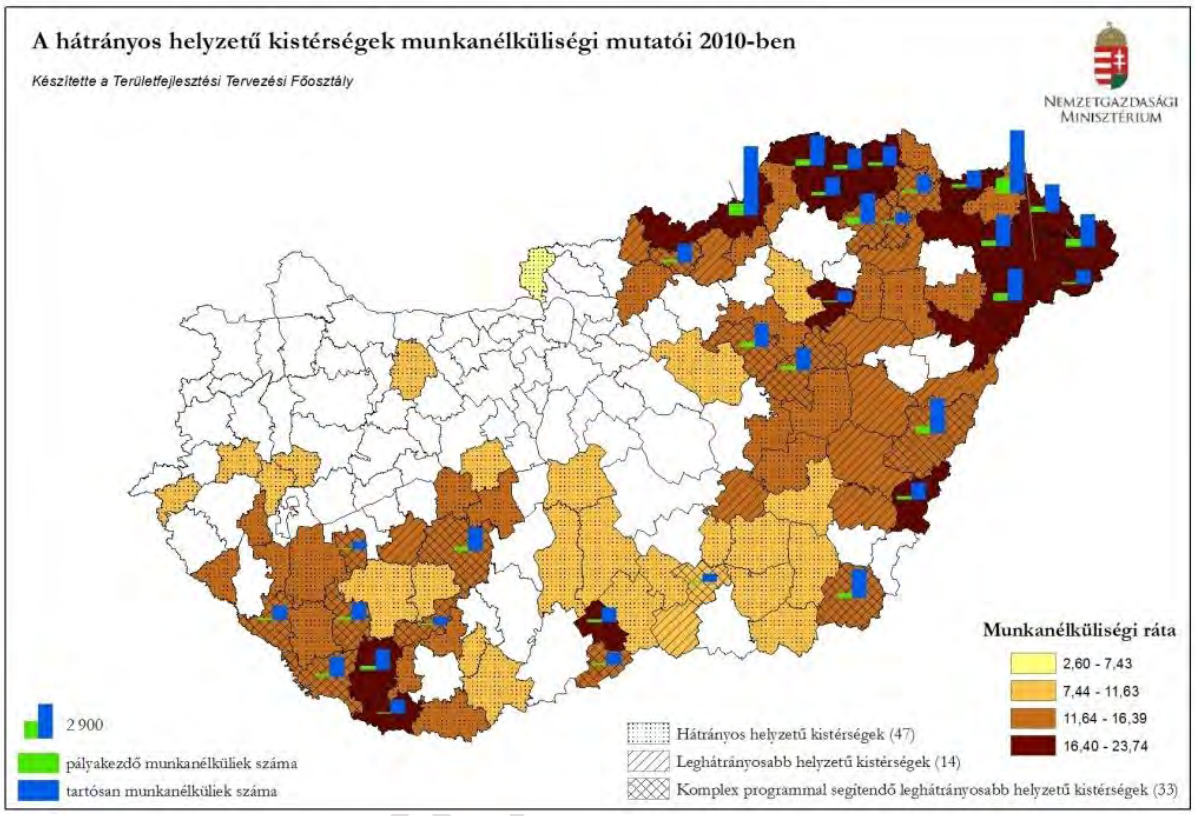

Világossá vált, hogy a gazdaság területileg is kiegyensúlyozottabb fejlesztéséhez a támogatáspolitikán túl egyéb gazdasági ösztönzők bevezetésére is szükség van.

A területileg szelektív gazdaságösztönzés eszköze lehet a Szabad Vállalkozási Övezet, amely nemzetközi viszonylatban széles körben alkalmazott modellen alapul.

A vállalkozási zóna olyan termelési és szolgáltató területi egység, amelyre betelepülve a vállalkozások – a terület gazdasági fejlődésének fellendítése érdekében – különböző feltételek teljesítése mellett kedvezményeket vehetnek igénybe. Létrehozásának célja az ország adott térségének gazdasági fejlődése érdekében a helyi sajátosságokkal, és hasznosítható erőforrásokkal összhangban álló, vállalkozásbarát környezet kialakítása, a befektetések ösztönzése, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, a versenyképesség és a jövedelemtermelő képesség erősítése, valamint az infrastrukturális feltételek javítása.

KONZULT

Hazai előzmények

Magyarországon 1996-ban jött létre az első (záhonyi) vállalkozási övezet. Az övezet létesítése során a jogi, gazdasági, pénzügyi és műszaki feltételek kidolgozására is sor került (gazdasági társaság alapítása, beruházásokat ösztönző kedvezményrendszer kidolgozása, stb.). Később – kevesebb előzmény, előkészítő tanulmányok, előzetes tervek és stratégiák nélkül, legfőképp politikai lobbi tevékenység eredményeképpen – 1998-1999-ben további 10 övezet került kijelölése. Az úgynevezett vállalkozási övezetek nem váltak érdemi területfejlesztési-gazdaságélénkítési eszközzé, ugyanis valós adópolitikai támogatottságot nem kaptak. A kedvezmények minimális szinten maradtak, miközben nem fordítottak kellő figyelmet az övezetek kiválasztására, létrehozására.

Nemzetközi példák, minták

A regionális gazdaságélénkítés céljával kijelölt különleges gazdasági övezetek méretüket, funkciójukat és a területükön biztosított előnyöket tekintve világszerte rendkívül sokfélék. Összességében a vállalkozási övezetek sokféleképpen és változó eredményességgel valósultak meg a különböző országokban.

A nemzetközi elemzéseket figyelembe véve az övezetek **három fő típusa** különböztethető meg:

- A **brit típusú övezetek** modellje: a válságba került városias területeknek a nagyfokú állami visszavonuláson alapuló fejlesztő terápiája.
- A **fejlődő országok övezetei:** az amúgy zárt országok világgazdaság előtti megnyílás és a technológiai transzfer szerepet betöltő, az egész ország gazdasági fejlődését indukáló zónái.
- Az **amerikai** megoldás: a brit típusú passzív modelltől mindinkább a komplex területfejlesztési beavatkozási módok felé elmozduló rugalmas fejlesztési formaként jelenik meg.

Eredményességüket tekintve egyértelműen a távol-keleti övezetek a legsikeresebbek – bár ezekben sem az adókedvezmény, hanem a relatíve nagyfokú dereguláció a meghatározó tényező.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Ahol sikeres a kezdeményezés, ott az övezetek sikerének magyarázatát a következő okok adhatják:

- Az övezet magában foglal egy gazdaságilag életképes területet, illetve az ipari termelés bizonyos infrastrukturális alapjait is.
- A zóna kijelölésével katalizátor és/vagy stabilizátor szerepet szántak e területnek, de nem csak ez jelentette a gazdasági revitalizáció egyetlen faktorát. Az övezet kedvezményeinek száma és változatossága növelte a zóna hatékonyságát.
- Erős helyi támogatottság a privát civil és közszférától jelentősen növeli a hatékonyságot.

E térségeken azonban olyan komplex megoldásokon alapuló gazdaságfejlesztési intézkedéseket, intézkedéscsomagokat szükséges létrehozni, melyek egyszerre szolgálják az adott terület gazdasági mechanizmusainak élénkítését, a terület munkanélküliségének csökkentését és hozzájárulnak a vállalatok versenyképességének növekedéséhez. Mindehhez a szabályozási feltételek megteremtése már elkezdődött, a kormányzat beruházás élénkítő és a helyi vállalkozásokat segítő intézkedései már folyamatban vannak.

7.3. A helyi erőforrások mozgatója: helyi gazdaságfejlesztés

A gazdaság helyi pillérének megerősítése - természeti értékekre, tudásra és munkára épülő helyi növekedés

Az új növekedési politika fontos megközelítése a többszintű gondolkodás. A növekedés és fejlődés értelmezése és ösztönzésének feladatai eltérőek különböző térségekben, illetve a gazdaság különböző szintjein.

Alapállítás

A nemzetközi-globális piacon versenyző gazdasági szféra mellett szükség van a gazdaság második, helyi pillérére is, amely helyi, ill. nemzeti igényeket elégít ki, és az állampolgárok helyben megélt életfeltételeit javítja, munkalehetőségeit bővíti, és lehetőséget teremt arra is, hogy az első pillér szempontjából szinte teljesen inaktív vidéki, és hátrányos helyzetű térségek is hatékonyan bekapcsolódjanak a gazdasági vérkeringésbe.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A helyi gazdaságot tudatos gazdaságpolitikával szükséges ösztönözni, mert:

- fajlagosan nagy a foglalkoztatási képessége,
- a gazdaságilag szinte tetszhalott térségeket képes aktivizálni,
- háttérbázist jelent az országnak (élelmiszertermelés, önellátás), amely védettebb a világgazdasági konjunktúraciklusoktól
- a helyi életminőséget javítja, a családok (háztartások) mindennapjait teszi jobbá,
- felelős közösségeket épít, civil öntudatot erősíti, gondozza kulturális és táji örökségünket,
- a gazdasági válságtól függetlenedő, fenntartható helyi-, térségi fejlődést erősíti, pl. az önellátás (globális válság mellett sem halnak éhen az emberek), alacsony CO_2 emisszió, alacsonyabb környezetterhelés, kisebb szállítási költségek csökkentése révén, ill. a helyi-térségi közösségek megerősítésével.

A helyi gazdaság

A helyi gazdaság egy település, vagy térség, amely saját adottságai által motivált, és ezeket az adottságokat fenntartható módon felhasználó, belső erőforrásainak mobilizálása által működtetett, összehangolt akciók/tevékenységek, emberek, intézmények, anyagok, erőforrások és eljárások összessége. Fontos eleme a helyi–térségi piacok működése, illetve a város és vidék együttműködése.

A helyi gazdaság termelésének sikerességét és jelentőségét a fentiek alapján nem annak nemzetközi versenyképességében kell mérni, hanem a helyi-térségi gazdasági és szociális jelentőségében, valamint importot kiváltó képességében, területfejlesztési és nemzetstratégiai szerepében.

Jellemzően a helyi gazdaság részét képező „ágazatok” az élelmiszertermelés és a mezőgazdaság, a kézművesipar, és többi tradicionális iparág, mint pl. a selyemipar. Kiemelten fontos elem a természeti értékekhez, azok megőrzéséhez, és fenntartható kiaknázásához gazdasági tevékenységek, a természethez kapcsolódó tudás helyi kamatoztatása.

A helyi gazdaságfejlesztés alapja, hogy a térségek társadalmi-környezeti-gazdasági rendszereit a gazdasági szerkezet szerves részeként tekinti, vagyis az eddigiektől eltérően a gazdasági fejlődés megalapozásaként földrajzi ismeretekre, szociális,

KONZULTÁCIÓS ANYAG

kulturális vagy éppen természetvédelmi adottságokra egyaránt épít, e belső erőforrásokat pedig hosszú távon hasznosítja.

A helyi gazdaságfejlesztés tehát elsősorban nem egy adott térségen kívülről érkező erőforrásokat mozgósít, legyen szó akár jelentős állami támogatásokról, akár nagybefektetőktől származó forrásokról. A helyben termelt áru helyi fogyasztása tipikus példája mindennek. A helyi gazdaságfejlesztés a térségek belső erőforrásait tárja fel (zöld gazdaságfejlesztés), felhasználásuk hatékonyságát emeli, összekapcsolva a különböző gazdasági szerepelőket hálózatokon és piacokon keresztül. Így a térség saját erőforrásaiból több térségi szereplő részesülhet. Mindez azt is jelenti, hogy a térségen kívülről érkező gazdasági tevékenységek és termékek egy része kiváltható a térségen belülről származókkal.

A helyi gazdaságfejlesztés azonban nem csak befelé fordulás, hiszen az életképes helyi és térségi gazdaságok megteremtéséhez innovatív gazdaságszervezési és fejlesztési megoldások kellenek.

A helyi gazdaság által kibocsátott termékek, szolgáltatások elsődleges célja a helyi (belső) piacok keresletének kielégítése. A külső piacok a belső piaci felesleg értékesítésének lehetséges tereként vannak jelen, illetve jellemző értékesítési pályát jelent a vidéki településekről a közeli városokba, ill. a fővárosba irányuló értékesítés. A városi fogyasztás ugyanis fontos támogatója lehet a vidék termékeinek. A „helyi” jelző ezért alapvetően a gazdaság helyi léptékét jelenti. Ugyanakkor a helyi gazdaságfejlesztésnek van egy földrajzi kerete, egy térbeli határa is, ennek értelmében a „helyi” jelző kijelölheti egy fejlesztési tevékenység települési, településrészi, de települések összességét felölelő, mikro- vagy kistérségi, sőt akár a regionális megvalósulási szintjét is, általánosságban pedig elmondható, hogy a 40 km-es körzetben történő termelési és fogyasztási rendszerek működnek leghatékonyabban.

A helyi gazdaságfejlesztés nem egyszerűen helyi, hanem helyi érdekű gazdaságfejlesztés. A helyi piacot kívánja a helyi vállalkozások és gazdasági tevékenységek ösztönzésével támogatni, a helyi közösség érdekében. Célja tehát nem kizárólagosan gazdasági, hanem meghatározóan közösségi és társadalmi: a helyi lakosság életminőségének javítása.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Az európai és különösen a globális gazdasági versenyben való sikeres szereplésnek, melynek kulcstényezője a magas termelékenység és a technológiai innováció, nem a helyi gazdaságfejlesztés az elsődleges eszköze. A helyi gazdaság ugyanakkor számos, Magyarország jövője és gazdasági teljesítménye szempontjából kulcsfontosságú területen nélkülözhetetlen.

Annak a helyzetnek a kialakulása, hogy jelenleg az ország gazdasági függetlenségének érdekében kell lépéseket tennünk, annak is köszönhető, hogy a rendszerváltás óta, és különösen az elmúlt években a helyi gazdaságfejlesztés megközelítéseit és eszközeit kevésbé alkalmazták. Egy stabil helyi gazdaság képes kiszámíthatóságot, és a globális piacok gyakori változásainak negatív következményeivel szembeni stabilitást nyújtani, akkor is, ha nem vezető tényezője a globális versenynek. Ha több térségben is újraszerveződik a helyi gazdaság, az már az ország stabilitására is hatással lehet. Fontos továbbá figyelembe venni azt is, hogy Magyarország térségeinek többségében a gazdaság szerepe nem a globális versenyben való élenjárásról, hanem pusztán a térség társadalmi békéjének és fejlődésének biztosításáról szól. Ezért is fontos a térségek gazdasági önszerveződő és öngondoskodó képességének helyreállítása, erőforrásaik kihasználása, helyben tartása.

A helyi gazdaságfejlesztés kulturális szempontból is értékteremtő- és megtartó tényezőként van jelen, hiszen a helyi természeti adottságok pontos ismerete, az ehhez való viszonyulás, valamint azok fenntartható gazdálkodásával kapcsolatos ismeretek átadása, akkumulálódása és megtartása a helyi gazdaságfejlesztés fontos részét képezi. A természeti javakhoz és a térség egyéb erőforrásaihoz fűződő speciális és tradicionális tudás, és hagyományaink megőrzése hozzájárul a helyben termelt és feldolgozott termékek hozzáadott értékének növeléséhez és egyediségének kiemeléséhez. Jó példát adhat erre a borászat, ahol a termelők a dűlőnként eltérő talaj ésk adottságok ismeretére építve, és ezek különbségeit kihasználva, magas minőségű italt állítanak elő.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A helyi gazdaságfejlesztési tevékenységek közvetlen és közvetett haszna:

- a belső helyi erőforrások feltérképezése és kiaknázása, a helyi gazdaság élénkítése,
- a gyengén teljesítő térség/település gazdasági erőforrásainak dinamizálása,
- a térségi autonómia erősödése, a térségre jellemző egyedi versenyképességi tényezők megtalálása,
- a munkahelymegőrző és -teremtő szerep,
- a helyi közösség mozgósítása, helyi együttműködési háló bővítése, benne a helyi identitás és lokálpatriotizmus erősítésével,
- a helyi erőforrások fenntartható használatának kialakítása,
- a város-vidék kapcsolatok megújítása,
- a külső és belső erőforrások helyi gazdaságban elfoglalt szerepének kiegyenlítésével a gazdasági tevékenységek környezet- és társadalomterheléssel járó externáliáinak mennyiségi csökkenése,
- a stabil helyi gazdaság ellenállóbbá tesz egy helyi közösséget a külvilág esetleges negatív folyamataival szemben, mert függőségét csökkenti,
- általánosan alkalmazható recept hiányában minden térségben más és más útja lehet a sikeres helyi gazdaságfejlesztésnek – ez pedig a problémamegoldó és alkalmazkodó képesség, valamint a kreativitás szintjének emelése felé tolja a helyi fejlesztések önként együttműködő szereplőit lakossági, önkormányzati/kormányzati, vállalkozói oldalról egyaránt.

A helyi gazdaság ösztönzésének eszközei

A helyi gazdaságfejlesztés által elérhető előnyök megvalósítását számos eszköz szolgálhatja.

A helyi gazdaságfejlesztésen keresztül alkalmazott eszközök akár komplex összefüggéseiben akár egyes elemeiben jelentős mértékben gazdagíthatják a saját belső erőforrások bevonását a helyi gazdaság vérkeringésébe. Az alkalmazott eszközök több szinten képesek figyelemreméltó változásokat generálni nem csak a helyi gazdaság, de a helyi társadalom életének egyéb színterein is. A termelők térségi összefogása, az önkormányzatok helyi gazdasági szerepvállalása, web-en is szerveződő helyi piacok, egymást segítő közösségek, és sok egyéb kezdeményezés

KONZULTÁCIÓS ANYAG

jelzi, hogy e területen megkezdődött az eddigi kizárólagos versenyképességi paradigmában negligált helyi gazdaságfejlesztési szemlélet terjedése.

A helyi gazdaságfejlesztés lehetséges eszközei

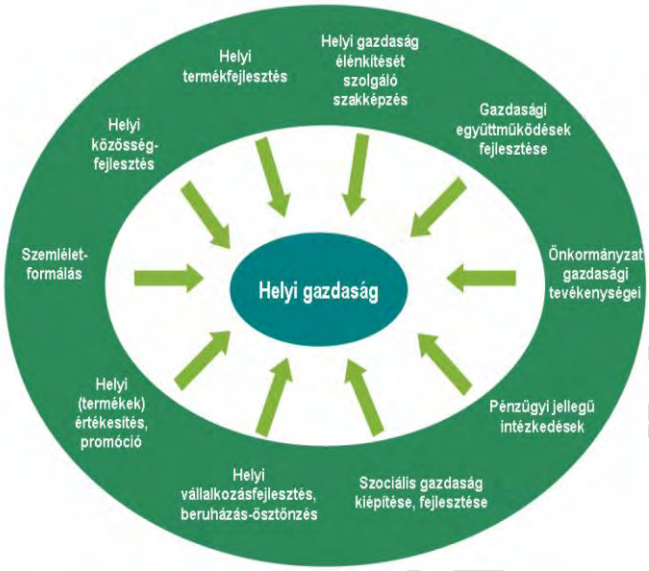

A kormányzat már eddig is több területen támogatja a helyi gazdaságok megerősödését, pl. a helyi termelői piacok könnyített intézményének bevezetésével, a kistermelők lehetőségeinek bővítésével.

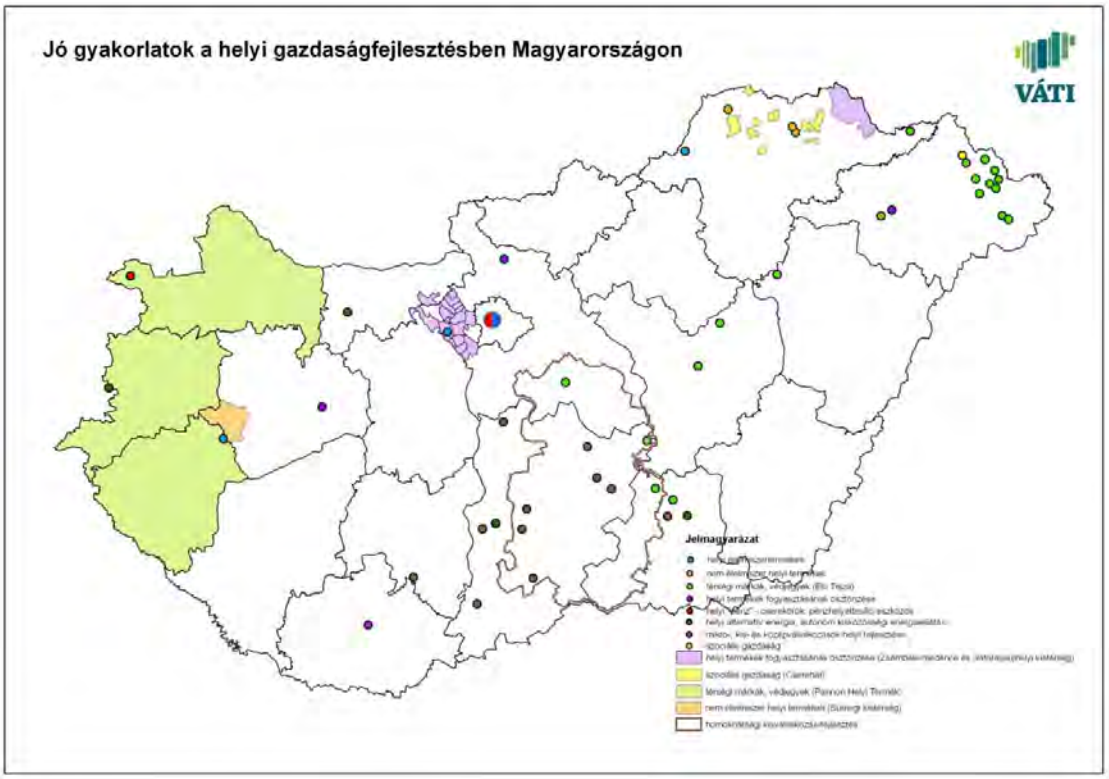

A helyi termékek specialitása, hogy hosszú „termékfejlesztési folyamat”, a tradicionális tudás felhalmozódásának eredményeképpen jönnek létre, így a termékszerkezet befolyásolására viszonylag kevés lehetőség adott, fontos feladat azonban, hogy feltárásra kerüljenek olyan termékek, melyek egykor sikeresek voltak a hazai és külföldi piacokon és adottságai révén ma is fogyasztói piacra lelhetnek.

7.4. A Kárpát-medencével együtt növekedni…

Magyarország gazdasági növekedése nem képzelhető el társadalmi felemelkedés nélkül, amit az jelez majd, ha a magyar foglalkoztatási ráta az ország területi és népesség szerinti háromnegyedében is eléri az uniós átlagot. Magyarország felzárkózása azonban egyedül sem lehetséges, szükségünk van a Kárpát-medencére. Magyarország negyede ma azért van kedvezőbb helyzetben, mint háromnegyede, mert bekapcsolódott egy térségi integrációba. Magyarország területi és népességi negyede már a piaci átmenet elején bekapcsolódott egy olyan európai és globális integrációba, amely kezdettől fogva átlépte az államhatárokat. A dél-német, osztrák, cseh és szlovák területeket már a 90’es évek eleje óta egyre szorosabb szálakkal fűzik össze az európai és globális autóipari befektetések, melyekhez elektronikai, pénzügyi, ingatlanpiaci és szolgáltatási befektetések társulnak. Ez a dél-német, cseh, szlovák és magyar tengely, amely megteremtette Európa új autóipari gyártóközpontját.

A Kárpát-medence fővárosai és nagyvárosai erre a kezdeti lendületre alapozva indultak el a nagytérségi integráció felé. Magyarország felzárkózásának e másik földrajzi kulcsa a Kárpát-medence teljes gazdasági integrációját teszi szükségessé, ami a közlekedési és humán infrastruktúra fejlesztése mellett az élet minden területére kiterjed majd.

A Kárpát-medence természetes integrációs egység – a korábbi kereskedelmi, majd vasúti hálózatok alapján alakult ki e három kör-, és a politikai, piaci és közlekedési gátak leomlása után helyreállhat a Kárpát-medence természeti és természetes egysége.

Ez jelentős felzárkózási forrás Magyarország és a térség más államai számára, mert hasonlóan más európai határokon átnyúló gazdasági integrációkhoz, a Kárpát-medence integrációja rejtett kulturális források kiaknázást teszi lehetővé. A

KONZULTÁCIÓS ANYAG

gazdasági növekedés döntően kultúra függő, és igen jót tesz a növekedés erőinek, ha eltérő kultúrák találkoznak és gazdagítják egymást. Éppen ez a Kárpát-medence rejtett növekedési forrása, történelmileg sok eltérő nyelv, kultúra, vallás, értékrend jött létre és élt együtt e területen. A gazdasági integráció előrehaladásával megnyílnak ezek a rejtett kulturális források, hatnak egymásra, gazdagítják egymást: ebből többlet növekedési-, és felzárkózási forrás érkezik minden ország, így Magyarország számára is.

Wekerle Terv: Kárpát-medence gazdasági övezet

A hosszú távú növekedés célja a Kárpát-medencével való integrált növekedés, amelynek célkitűzéseit a Wekerle Terv foglalja keretbe. A Wekerle Terv a magyar kormány Kárpát-medencei térséget érintő gazdaságfejlesztési programja, amelynek célja a magyar gazdaság makroregionális léptékű célkitűzéseinek meghatározása, és az e célok elérését szolgáló partnerségi, intézményi és finanszírozási keretfeltételek kijelölése.

A Wekerle Terv elsődleges célja a magyar gazdaság növekedési érdekeinek szolgálata, azon keresztül, hogy hozzájárul annak Kárpát-medencén belüli pozícióinak erősítéséhez. A cél elérése érdekében törekszik a szomszéd országokkal való partneri viszony kölcsönös előnyök elvén alapuló elmélyítésére, és közösen támogatható gazdaságfejlesztési területek azonosítására. Fő célcsoportját a hazai tulajdonban lévő vállalkozások, azokon belül is a kis- és középvállalkozások alkotják.

Közvetett célkitűzés, hogy a magyar gazdaság Kárpát-medencei pozícióinak erősítésén keresztül, a határon túli magyar közösségek életfeltételeinek jobbítását, önálló gazdaságfejlesztési terveinek megvalósítását is támogassa, kihasználva a határon túl élő nemzetrészek híd szerepét a többségi társadalom és Magyarország között.

Magyarország számára a Kárpát-medence - és az azon belüli viszonyok alakulása kiemelt fontossággal bír. Ebben az európai nagytérségben, potenciális fejlesztési makrorégióban léteznek olyan gazdaságilag is értelmezhető erőforrások, amelyeket a magyar gazdaságpolitika mindeddig nem, vagy nem eléggé hatékonyan használt ki.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A magyar gazdaság Kárpát-medencei szerepe abban áll, hogy kihasználva centrális elhelyezkedését, és építve Budapest, valamint néhány vidéki nagyváros növekedési csomópont (hub) szerepére, a Baltikumtól az Adriáig terjedő új európai növekedési övezetbe a Kárpát-medencét szervesen bekapcsolja.

A Wekerle Terv szorosan épít az Új Széchenyi Tervre, mely az abban megjelenő „Kárpát-medencei Térség Gazdaságfejlesztési Övezet" alprogram koncepció kibontásának tekinthető. Összhangban van az NGM által elkészített Külgazdasági Stratégiájával, és erősíti annak Kárpát-medencére vonatkozó dimenzióját. A Wekerle Terv ugyanakkor törekszik arra is, hogy az abban megfogalmazott szempontrendszeren keresztül, Kárpát-medencei gazdaságfejlesztést érintő kérdésekben iránytűként szolgáljon a készülő fejlesztési dokumentumok számára, amelyek meghatározzák a 2014–2020 közötti Európai Uniós források felhasználását. Törekszik a Duna Stratégiával való összhangra is, tudatában annak, hogy – jó esetben – a különböző projektek egymást erősíthetik. Tervezési időtávja 2020-ig tart, ezzel illeszkedik a nemzeti és európai uniós fejlesztési dokumentumok programozási időhorizontjához.

A Wekerle Terv stratégiájának fő célkitűzése a hazai vállalkozások regionális piaci pozícióinak erősítése. E stratégiai cél megvalósítása érdekében két támogató cél került meghatározásra, melyek minden területen megkönnyítik a vállalkozások számára a piacra jutást, és nagyrészt a térségi államokkal együttműködve valósíthatók meg. Ez a két kiemelt terület a térségi infrastruktúra összehangolása, valamint az egységes munkaerőpiac megteremtése.

Ezeken felül elengedhetetlen elkülönített szakmai programok kijelölése a magyar gazdaságban jelentős súllyal megjelenő gazdasági ágazatokra vonatkozóan. Minden olyan ágazatra hangsúlyt kell fektetni, amely a magyar GDP-hez észrevehetően hozzájárul, azonban a terv részletesebben öt területet ragad ki, melyek megvalósított intézkedései példaképül szolgálhatnak más ágazatok számára is. Ezek az ágazati kitörési pontok a járműipari- és gépipari beszállítói együttműködések területe, az innováció és K+F együttműködések területe, a zöldgazdaság (alternatív energiaforrások és energiahatékonyság), a turizmus és egészségipar, valamint az élelmiszeripari együttműködések területei.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A hazai vállalkozások pozíciójának erősítése

A Wekerle Terv fő stratégiai célja a hazai vállalkozások regionális pozíciójának megerősítése. Ennek megvalósítása három fő elv mentén képzelhető el:

Globális és helyi gazdaság összekapcsolódása

A globalizálódott világgazdaságban két piaci rendszer kapcsolódik össze, a multinacionális vállalatok tevékenységéhez kapcsolódó globális gazdasági struktúra, és a nemzeti tulajdonban lévő, helyi igényekre épülő, és többnyire kis- és középvállalatokból álló lokális gazdasági struktúra. A Wekerle Terv célja e két struktúra harmonikus együttműködésének elérése a Kárpát-medencei térségben, oly módon, hogy a végeredmény a térség gazdasági megerősödése, felzárkózása a jövedelem és a létbiztonság növekedése legyen.

Helyi vállalkozók vertikális integrációja

A Kárpát-medencei vállalkozások tevékenységében akkor várható fejlődés, ha a résztvevő vállalatok profitja az új piacra való belépéssel növekszik. Ez pedig csak akkor valósulhat meg, ha az ágazati fejlesztési elképzelések a teljes - az alapanyag termelőtől a feldolgozón és értékesítőn keresztül a fogyasztóig terjedő - termékpályát átfogják. Csak a teljes termékpályán képződik elegendő profit a tranzakciós költségek megfinanszírozásához, és csak a fogyasztóig közvetlenül eljutva biztosítható, hogy a termékeknek valóban legyen piaca, és a vállalkozások az adott piacon versenyképessé váljanak.

Az FDI segítse a térségi technológia és munkakultúra fejlődését

A Kárpát-medencében megtelepedő multinacionális cégek elősegíthetik a térség műszaki fejlődését is. Cél, hogy az alkalmazott korszerű technológia alkosson egy olyan bázist, amely segít abban, hogy a helyi vállalkozók a legújabb technológiákat megismerjék és maguk is alkalmazni tudják. A betelepülő cégek tevékenysége hasznos lehet továbbá a korszerű munka- és menedzsment-kultúra elterjesztésében is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

A vállalatok Kárpát-medencei pozíciójának erősítése érdekében cél:

- a magyar vállalatok információellátásának segítése,
- a magyar vállalatok képességfejlesztésének (technológia, menedzsment, nyelvtudás) segítése,
- a márkafejlesztés, márka erősítés segítése,
- a magyar és regionális érdekeltségre épülő termékpaletta és termékláncok kialakítása,
- a magyar vállalatok regionális növekedéshez szükséges tőkeellátottságának fejlesztése,
- a magyar vállalkozások iránti fogadókészség fejlesztése a régió országainak hivatalos szerveinél,
- a magyar vállalkozások Kárpát-medencei szintű hálózatai, klaszterei létrejöttének, fejlesztésének segítése,
- a hatékony működéshez szükséges határon átnyúló vagy határon túli infrastruktúra kiépítése (a kölcsönösségi elvek alapján lehetőleg közös finanszírozással).

Az infrastruktúra összehangolása

Az első lépés természetesen a határok fizikai átlépésével tehető meg. Különböző történelmi okokra visszavezethetően eltérő fejlettségű területek érintkeznek a határok mentén, ami nem csak a vállalkozók számára jelent kihívást, hanem az őket helyzetbe hozni kívánó Magyarország számára is. Az adminisztratív régiók mellett különösen fontos a funkcionális régiók kapcsolatának figyelembe vétele, amelyeket nem politikai kötöttségek, hanem egyéb történelmi, gazdasági, társadalmi fejlődés, esetleg földrajzi szükségszerűségek alakítottak ki.

A személyek és az áruk szabad mozgásának biztosítása az Európai Unió egyik alappillérét képezi. Ennek az elvnek rendelik alá a határok átjárhatóságát, és a hosszú távú térségfejlesztési koncepciók összehangolását. Magyarország történelmi határain belül a múltban a helyi összeköttetések a jelenleginél tágabb térséget átfogó, egységes rendszerben alakultak ki, funkcionális szempontból hasznosak voltak. Hiányukban elszegényedett a határövezet mindkét oldala. Visszaállításuk várhatóan szolgálni tudja a nagyobb léptékű uniós térszervezés céljait is, és előnyt jelent mindegyik szomszédos állam számára.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Hasonlóan fontos az eredményes gazdasági tevékenységeket megalapozó, kiszámítható szállítmányozás és logisztika megteremtése, valamint az üzleti információs, kapcsolatépítő- és közvetítő szolgáltatások biztosítása, és a közösségi szolgáltatások összehangolása, fejlesztése.

Egységes munkaerőpiac megteremtése

Az Új Széchenyi Terv célul tűzte ki a Kárpát-medencei Gazdasági Térség megteremtését, amely nem valósítható meg a munkaerőpiacon való megfelelő átjárhatóság megteremtése nélkül. A munkaerő szabad áramlását elsősorban a szomszédos országokkal való viszonyrendszer megerősítésével képzeljük el.

A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében elengedhetetlen a munkaerő-piaci feltételek javítása, a magyar nyelvű szakképzés egységesítése, a munkaerő mobilitásának növelése és a tartós munkanélküliség csökkentése, a magyar nyelvű munkahelyek promóciója, a nyelvi akadályok feloldása, illetve felnőttképzési hálózatépítés.

A munkaerő-piaci információk összehangolása és szolgáltatása kölcsönös előnyökkel jár. Jól felfogott érdekünk pozíciókat szerezni az ehhez kapcsolódó e-gazdaságban, bevonva a külföldi magyar gazdasági szakmai képviseleti szerveket. A magyar nyelvű szakképzések rendszere jelenleg erősen diverzifikált a Kárpát-medencében, és sok a párhuzamosság a határ két oldalán. A szakképzési rendszerek összehangolása során lehetőség nyílik a Duna Stratégiához való kapcsolódásra is.

A magyar nemzetrészek közötti fokozott gazdasági együttműködés valójában a teljes közép-európai térség gazdasági növekedéséhez is hozzájárulhat. Az együttműködés nem csak az anyaországi gazdasági szereplők számára előnyös, de a határon túli magyar gazdasági szereplőkre nézve is. Az ő növekedésük pedig a szomszédos országok gazdaságát is szolgálja. Ez utóbbi hatást erősíti, hogy a határon túli magyarság híd szerepe, a szomszédos országok nem magyar gazdasági szereplőinek Magyarországra irányuló tevékenységeit is segítheti.

A nemzetiségi alapú gazdasági együttműködés nem elhanyagolható növekedést tápláló erőforrás. Különösen igaz ez a jelenlegi világgazdasági környezetben, mikor az immateriális gazdasági és termelési tényezők felértékelődnek:

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- Egyrészről a fogyasztói szokások átalakulnak, a mögöttes értékrendek átrendeződnek. Felértékelődnek és akár mozgalmakat fűtő energiákként hasznosíthatók olyan kategóriák, mint például az áruk eredete, a termelő személye és tevékenysége.
- Másrészről felértékelődik az információ szerepe is mind a normál üzletmentben, mind az innováció során: ki hol tud együttműködési lehetőségről, piaci résről, mennyire otthonosan mozog a helyi szabályozásokban.

Gazdaságpolitikánk a fenti folyamatokat a két irányból is segítheti:

- Egyrészt bevezethet a Kárpát-medence, azaz a határon túli magyarság településterülete felé irányuló, a gazdasági együttműködések elmélyítését szolgáló hazai eszközöket.
- Másrészt ösztönözheti a határon túl (nem csak a szomszédos országokban) élő magyar közösségeket, hogy alkossák meg saját, az előző törekvésekkel harmonizáló gazdaságfejlesztési stratégiájukat. E stratégiák az együttműködést elmélyítésével egyaránt szolgálják a határon túli közösség és az anyaország gazdasági gyarapodását.

Ez utóbbi irány mintapéldája, első kezdeményezése az erdélyi magyar közösség Mikó Imre Terve, mely később az erdélyi magyarság gazdaságfejlesztési stratégiája lehet.

Mikó Imre Terv – a gazdasági összefogás programja

Az erdélyi magyarság gazdaságfejlesztési stratégiájának magyarországi növekedést szolgáló elemei

Előzmények és a tervezés lépései

A Mikó Imre Terv elkészítésének kezdeményezői, erdélyi magyar civil szervezetek, 2010 őszén élére álltak, hogy az erdélyi magyar nemzeti közösség önálló, alulról építkező gazdaságfejlesztési tervet fogalmazzon meg. Minderre ösztönző hatással volt az a gazdaságpolitikai fordulat, amely a magyarországi politikai változást követően állt elő, és az Új Széchenyi Terv vitairatában fogalmazódott meg.

A magyar gazdaság újjáépítésének programja, az Új Széchenyi Terv, kiemelten kezeli a Kárpát-medencét, mint gazdaságfejlesztési övezetet, és célul tűzi ki az

KONZULTÁCIÓS ANYAG

összmagyar kapcsolatrendszerben rejlő lehetőségek eddigieknél sokkal hatékonyabb kihasználását az egész térség felemelkedésének és versenyképességének javítása érdekében.

Az erdélyi magyarság, Románia és Magyarország közös érdekei a gazdaságfejlesztésben

A romániai és magyarországi kormányzat, valamint az erdélyi magyarság számos összecsengő törekvése együttes erőfeszítésekkel lehet sikeres, melyeknek a gazdaságfejlesztés az egyik kulcstényezője. A szándékok háromoldalú összehangolására új megközelítések kellenek, a Mikó Imre Terv ezt képviseli.

Az erdélyi magyarság sajátos és előnyös gazdaságfejlesztési pozíciója

Az erdélyi magyarság lehet az a gazdasági híd, mely összeköti a romániai és a magyarországi gazdasági életet. E különleges pozíció mind a saját, mind a román, mind az anyaországi gazdaság gyarapodását szolgálja.

Az erdélyi magyarság küldetése - felelősségben a közösségen belül és azon túl is

Erdély, a romániai magyarság szempontjából legfontosabb régió gazdaságilag erős nemzetiségekkel és többségi nemzettel, gazdasági és kulturális értelemben egyaránt Kelet Svájcává, Románia gazdaságának dinamikus motorjává és Magyarország egyik legfontosabb gazdasági partnerévé válhat.

A tervezés tárgyköre

- A Terv feladata azoknak a gazdasági alapoknak a lerakása, amelyekre biztosan és fenntarthatóan épülhet a romániai magyarság jövője. Ennek érdekében a Terv a gazdaságfejlesztés azon területeivel foglalkozik, amelyeknek nemzetkaraktere van, és amelyek az erdélyi magyarság megmaradása és gyarapodása szempontjából fontosak, megkerülhetetlenek.
- A Terv időhorizontja a 2020-as év. Ez egyrészt elegendő idő a valóban stratégiai célok megfogalmazására, másrészt elég rövid ahhoz, hogy eredményei értékelhetőek, mérhetőek legyenek, a stratégia célkitűzései pedig ne lépjék túl a realitás kereteit. A 2020-as időhorizont ezen kívül egybeesik az Európai Unió stratégiai tervezési időhorizontjával is.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- A Terv földrajzi tárgya Erdély - a moldvai csángó magyar településterületek miatt kitekintéssel a Kárpátokon túlra is). A Tervben szorgalmazott gazdasági kapcsolatok azonban fennállhatnak Erdély határian kívüli romániai, magyarországi és más európai szereplők irányába is.

A tervezés kapcsolódási pontjai más tervezésekkel és fejlesztésekkel

A Mikó Imre Terv az erdélyi magyaroknak szóló, az erdélyi magyarok által irányított önálló tervezési folyamat, mely szervesen kapcsolódik magyarországi, romániai és uniós tervezésekhez, azokkal a legteljesebb harmóniára törekszik.

- Az európai uniós tervezési-fejlesztési alapelvekre épül a kezdeményezés, harmonizál minden tagállami (román és magyar), illetve határon átnyúló EU kezdeményezéssel.
- Fontos a Mikó Imre Terv összehangolása Románia gazdaságpolitikai stratégiai tervezési folyamataival, illetve gazdaságstratégiai terveivel, hiszen egyrészt Erdély gazdaságának erősödése Románia gazdaságának erősödését is jelenti, másrészt Románia gazdasági fejlődése fontos feltétele Erdély és az erdélyi magyarság gazdasági fejlődésének is.
- A Mikó Imre Terv másik hasonló támogató folyamata a magyarországi gazdaságpolitikai stratégiaépítés. A magyar gazdaságstratégiát az Új Széchenyi Terv fogalmazza meg, amelyben kiemelt fejlesztési feladatként jelenik meg a Kárpát-medencei térség gazdaságfejlesztése. Az erre vonatkozó magyar kormányzati stratégiai elképzeléseket részletesebben megfogalmazó Wekerle Terv jelenleg kidolgozás alatt áll. Annak érdekében, hogy Magyarország Erdéllyel kapcsolatos gazdaságfejlesztési elképzelései és az erdélyi magyarság gazdaságfejlesztési törekvései egymást erősítsék, a két terv kidolgozói törekednek a tervezési folyamat és a tervek tartalmának harmonizálására, összehangolására.
- A tervezés kapcsolódik az erdélyi megyék és települések gazdaságfejlesztési elképzeléseihez is: azokat támogatja, illetve azok számára mintát és közös irányokat ad.
- A fentieken túlmenően nagyon fontos kiemelni, hogy a Mikó Imre Terv üzeneteket hordoz a 2014–20-as európai uniós programciklus tervezése számára is. Segítségével a gazdaság és humánerőforrás-fejlesztési tárgyú magyarországi és romániai operatív programok, valamint a két ország határ-

KONZULTÁCIÓS ANYAG

menti operatív programjai az EU fejlesztési prioritásaival összhangban álló értékes és legitim tartalmakkal gazdagodhatnak. A Mikó Imre Terv továbbá hozzásegíthet az eredményesebb közös magyar-román érdekképviselethez a következő ciklus uniós fejlesztéspolitikájának kialakítása során.

Jövőkép – Erdély a „Kelet Svájca"

Az erdélyi magyarság az erdélyi polgárokkal karöltve a Kelet Svájcává formálja a kiemelkedő természeti adottságokkal rendelkező, soknemzetiségű és magas kultúrájú Erdélyt, európai mintát adva a kisebbségi önszerveződésre, valamint az anyaországgal és a többségi nemzettel ápolt harmonikus kapcsolatokra.

A jövőkép főbb tényezői

- Az erdélyi magyarság társadalmát nagyon erős önszerveződő képesség tartja össze.
- A magas fokú társadalmi szervezettség autonóm gazdasági rendszert működtet.
- Az erdélyi magyarság Románia társadalmi-gazdasági megújulásának, és nemzetközi kapcsolatainak is egyik kulcstényezője, mely státuszt a többségi társadalom is elismeri. Az erdélyi magyarság a román-magyar gazdasági kapcsolatok fő szervezője.
- Az erdélyi magyarság Magyarország társadalmi-gazdasági megújulásának is kulcsa:
  - A társadalmi és gazdasági önszerveződés előrehaladott erdélyi mintáit magyarországi közösségek is követik.
  - Az erdélyi magyar gazdaság Magyarország gazdaságába is szervesen integrálódik, nem csak partner, de a gazdasági folyamatok egyik irányítója is. A Kárpát-medencei gazdasági tér egyik legmeghatározóbb szereplője.

Átfogó cél

Az erdélyi magyarság gyarapodása, a nemzeti összetartozás és az összmagyar együttműködés erősítése.

Stratégiai célok

- Versenyképes és megújuló erdélyi magyar gazdaság
- Autonóm erdélyi magyar gazdasági közösségek
- Munkahely és hasznosítható tudás minden magyarnak
- Összmagyar és nemzetek közötti gazdasági kapcsolatok megerősítése az erdélyi magyarság katalizátor szerepével

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- Területi célok:
  - Székelyföld – gazdasági egységben, csángóföldi kapcsolatokkal
  - Partium – határtalan lehetőségek
  - Belső Erdély – gazdaságélénkítő szórvány
- Horizontális célok: minden beavatkozás szolgálja, hogy
  - az erdélyi magyarság legyen „képesség megtartó népesség”
  - teremtődjön vonzó erdélyi magyar üzleti környezet.

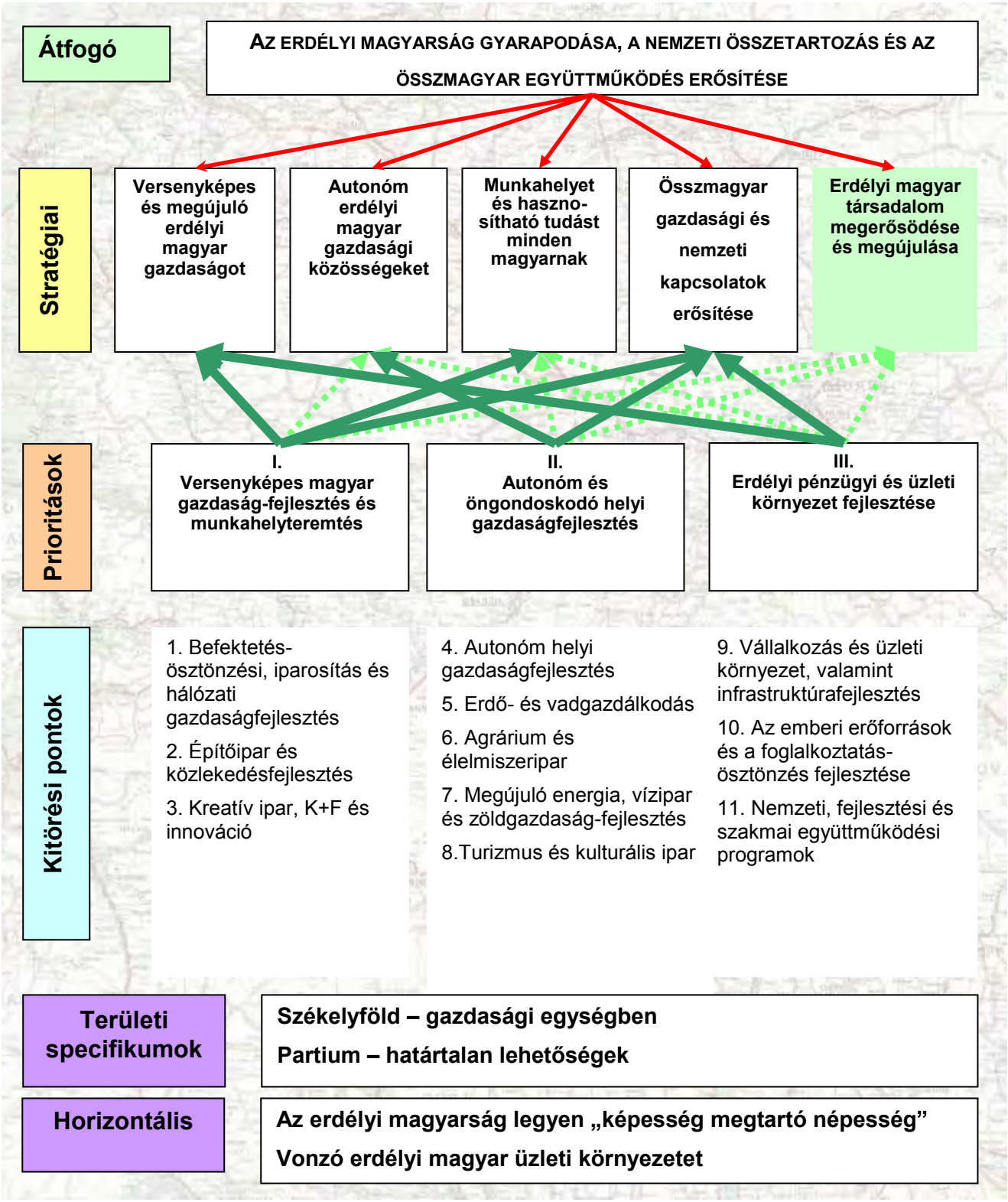

7.5. A Magyar Növekedési Terv megvalósításának eszköze: egységes területi tervezési rendszer

Minden terv sikere attól függ, hogy abból mennyi valósul meg. A Magyar Növekedési Tervben foglaltak is csak abban az esetben szolgálják az ország gazdasági teljesítményének növekedését és az ország felemelkedését, amennyiben az abban megfogalmazott irányok az ország összes területi szintjén, a gazdaság és társadalom teljes vertikumában érvényesülnek.

A központi kormányzati akarat érvényesítésének hatékony módszere a kiépítendő egységes területi tervezési rendszer keretében megvalósuló tervezés, amely lehetővé teszi, hogy a gazdasági növekedést szolgáló – jelen Tervben – megfogalmazott célok az ország egész területén, és annak minden szintjén a helyi lehetőségek adta keretekhez igazodva sikeresen megvalósulhassanak.

Az ország versenyképességének kulcsfeltétele, hogy a közszféra különböző területi szintjein (ország, megye, járás, települési) összehangoltan működjön, terveik és fejlesztési tevékenységük terület és településrendezési tevékenységeik összehangolt stratégiai rendszerré álljanak össze.

Mindezek következtében a Magyar Növekedési Terv végrehajtásának elősegítése érdekében ki kell dolgozni és jogszabályi formában – de nem feltétlenül egy jogszabály keretében – rögzíteni kell az egységes területi tervezési rendszerre vonatkozó részletes szabályozást, amelynek alapelvei a következők:

- A területi tervek egymásra épülő hierarchikus rendszert alkotnak, ami lehetővé teszi a kormányzati célok következetes érvényesítését, és azok érvényesülésének nyomon követését minden területi szinten. A rendszer csúcsán a Nemzeti Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció áll.
- Egyértelmű szabályozás határozza meg az egyes területi szintek tervezési kompetenciáit.
- Egyértelműen le kell rögzíteni a tervezés során elvárt minimális módszertani elvárásokat.
- Legyen központi szakmai támogatása a területi tervezéseknek.
- A területi tervek készítése során messzemenőkig érvényesíteni kell a partnerséget és a közösségi tervezés szempontjait.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- A területi és települési szintű tervezés egy egységes, hierarchikus területi tervezési rendszer részét kell, hogy képezzék.
- A fejlesztési és rendezési tervezés egy egységes területi tervezési rendszer részeként, egymással összhangban működik.
- Az európai uniós, hazai és egyéb nemzetközi forrásból megvalósítandó területi tervek (beleértve a vidékfejlesztést szolgáló terveket is) egy egységes területi tervezési rendszer részét képezik.
- A területi tervezés szintjei: nemzeti – megyei – települési szint. Ebben a struktúrában a megyei szintnek kiemelt jelentősége van, hiszen összekötő szerepet tölt be az országos és települési szintek között.
- A megyei területfejlesztési terv a tervezettséget megteremtő valódi és konkrét területi terv, amely térben, térképeken jeleníti meg a megye fejlesztendő gazdasági, társadalmi, környezeti elemeit, objektumait. A megyei területfejlesztési terv a Megyei Önkormányzat és a Kormány együttműködésében készül.
- A területi tervezési rendszer iránymutatást ad az ágazati tervezés számára a területi kohéziós szempontok érvényesítésére az egyes ágazati tervekben.
- A területi tervezési rendszer magában foglalja a nyomon követésre (monitoring), értékelésre és felülvizsgálatra vonatkozó szabályozást is.
- A területi tervezési rendszer elősegíti a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság megvalósítását.

7.6. A növekedés társadalmi és környezeti feltételeinek megteremtése

Demográfiai áttörés – új népesedéspolitika

Magyarország demográfiai szempontból válságban van, népessége 1981 óta 737 ezer fővel fogyott, és 2010 augusztusában már 10 millió alá csökkent. A népesség fogyása két fő okra vezethető vissza: az élveszületések alacsony, illetve a halálozások magas számára.

Magyarországon a párok által tervezett gyermekszám 2-2,2 körül mozog, míg a teljes termékenységi arány csak 1,3 körül ingadozik, ami Európában a legalacsonyabb mutatók közé tartozik. Ennek egyik fő oka, hogy a magasabb végzettségű

KONZULTÁCIÓS ANYAG

(érettségizett, ill. felsőfokú végzettségű) nők ma igen súlyos hátrányba kerülnek a velük azonos korú gyermektelenekkel szemben, hiszen arra kényszerülnek, hogy válasszanak pályájuk és a gyermekvállalás között. Ezt támasztja alá, hogy hazánkban a gyermek 3 éves kora előtt a nők csupán elenyésző része (15% alatt) tér vissza a foglalkoztatottak közé, szemben az OECD átlaggal (45% felett). Ez a nemzetgazdaság számára is igen súlyos veszteség.

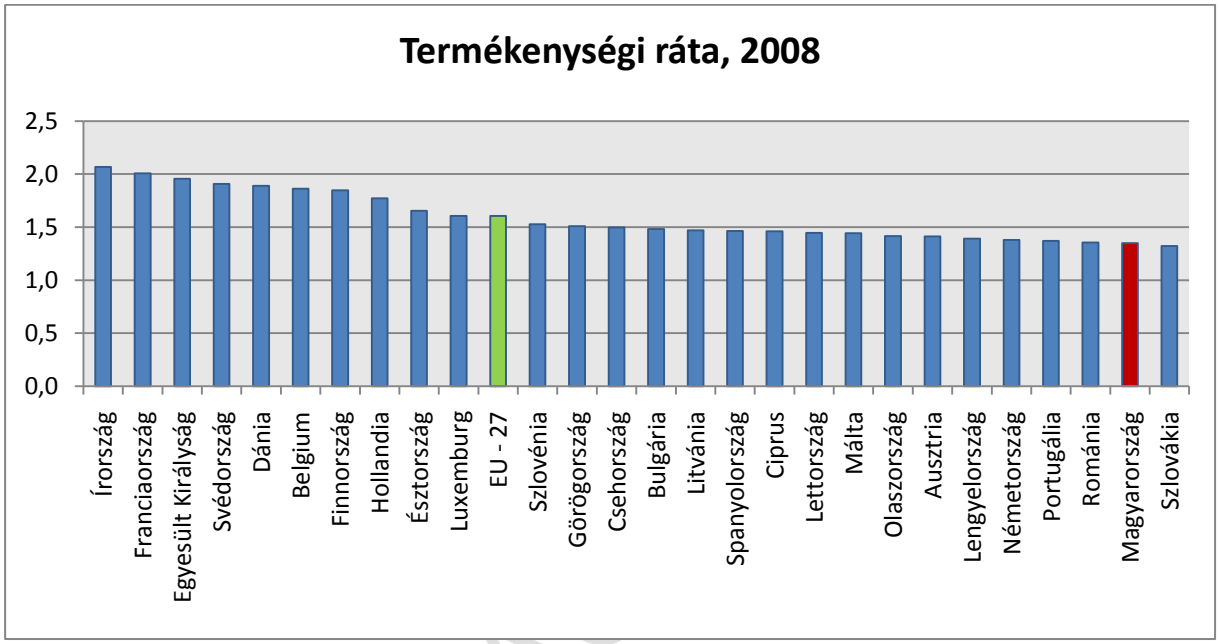

Európában a születésszám drasztikusan csökkent a hagyományos családi mintát követő, a kisgyermekek intézményi ellátására keveset költő országokban, míg a születésszám viszonylag kedvezően alakult azokban az országokban, amelyek nagy gondot fordítanak, és sokat költenek a kisgyermekes szülők családi és munkahelyi kötelezettségének összehangolására.

A lakosság egészségi állapotának javítása

A halálozások magas száma mögött a lakosság rendkívül rossz egészségi állapota áll. Az Európai Unió 27 országában, de még a poszt-szocialista országokkal való összehasonlításban is Magyarországon az egyik legalacsonyabb a születéskor várható élettartam, és a legmagasabb a helytelen életmódra visszavezethető betegségekben (pl. keringési rendszer betegségei, tüdőrák) meghaltak aránya.

KONZULTÁCIÓS

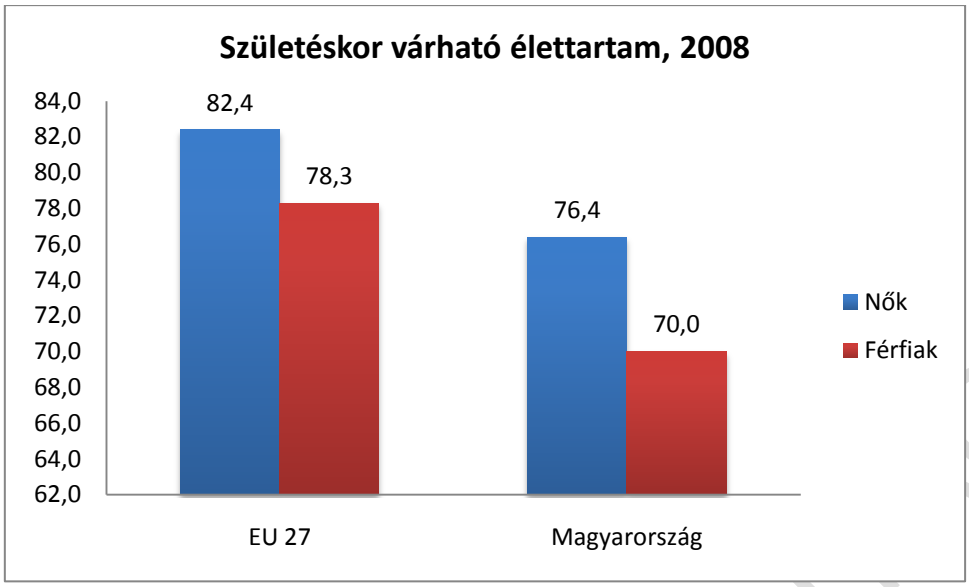

Forrás: Eurostat

Ezért a demográfiai krízis megoldásában a megfelelő népesedéspolitika mellett az egészségügynek is rendkívül fontos szerep jut. Kiemelten fontos emellett a szemléletformálás, az egészséges életmódra, prevencióra való ösztönzés, annak feltételeinek megteremtése.

Ugyanakkor a demográfiai krízis öregedési aspektusára ez csak részben jelenthet megoldást. 2050-re Magyarország népességének közel 30 százaléka lesz 65 éves vagy idősebb. A krízis megoldása, enyhítése kiemelt feladat a társadalom, és a jóléti ellátórendszerekre nehezedő nyomás szempontjából egyaránt.

Polgári, közösségi öntudat és bizalom erősítése

A demográfiai krízis egyik okaként is felfogható az emberek egymás közötti bizalmának aggasztó csökkenése, a társadalmi tőke alacsony mértéke.

A TÁRKI 2010-es Társadalmi Riportja szerint Magyarországon a megkérdezettek negyede vallja azt, hogy a legtöbb emberben meg lehet bízni, miközben a válaszadók mintegy háromnegyede szerint az ember sohasem lehet elég óvatos. A bizalmi szint Skandináviában a legmagasabb és a posztszocialista országokban a legalacsonyabb. A másokban bízok aránya Dániában, Svédországban, Finnországban, Svájcban és Hollandiában 50-70 százalék között van, míg nálunk mindössze 26 százalék. Európában a legkevesebbet járunk össze a szomszédainkkal és a barátainkkal, és a civil aktivitás szintje Romániában és nálunk a legalacsonyabb.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Az emberek egymás közötti bizalomhiánya mellett alapvető probléma, hogy a közintézmények és közszereplők iránt sincsenek bizalommal az emberek, amelynek ellentmond, hogy a lakosság legnagyobb része erősen támaszkodik az állami beavatkozásokra, és olyan - nemzetközi összehasonlításban is - erős elvárásokat fogalmaz meg az állami beavatkozással kapcsolatban, amelyet sokszor maga sem hisz, hogy az állam teljesíteni tud. A közbizalom állapotát jellemzi, hogy pontosan azokkal a foglalkozásokkal szemben drámaian alacsony az átlagember bizalma, amikben pedig nagyon fontos lenne bíznunk: a parlamenti képviselőkkel szemben, akikre a sorsunkat meghatározó döntéseket ruházzuk át, a bankárokkal szemben, akikre a pénzünket bízzuk, és az újságírókkal szemben, akiktől pedig a hiteles tájékoztatást várnánk el.

Akerlof Nobel-díjas közgazdász szerint a bizalomnak multiplikátor hatása van: A bizalom pozitív, a bizalomhiány negatív multiplikátor.

Befektetés a tudásba, a felsőoktatás képzési szerkezetének átalakítása a piaci igények alapján

A felsőfokú végzettségűek arányának növelése fontos szerepet játszik az ország jövőjének alakításában. A versenyképesség alapvető feltétele a tudásba való befektetés egyéni és nemzetgazdasági szinten is. A magas hozzáadott értéket termelő, versenyképes ágazatok a képzett munkaerőre épülnek. Emellett fontos a gazdaság és a társadalom alkalmazkodó képességének és rugalmasságának növelésében, valamint a társadalmi, és ezen keresztül a területi különbségek enyhítésének egyik legjobb eszköze is.

Napjainkban az oktatás, elsődlegesen a felsőoktatás, kibocsátása sem mennyiségét, sem szerkezetét tekintve nem felel meg a munkaerő-piaci keresletnek, ami gondokat okozhat a gazdaság hatékony működésében, illetve a foglalkoztatás bővítésében.

Az állam feladata mindenekelőtt az, hogy a felsőfokú képzés intézményrendszerének és képzési struktúrájának alakításával biztosítsa, továbbá ösztönözze a gazdaság igényeihez alkalmazkodó képzéskínálatot. Ehhez szükséges, hogy nemzetstratégiai és nemzetgazdasági irányok, továbbá munkaerő-piaci trendek és előrejelzések alapján kerüljön meghatározásra, hogy egy adott szakon mennyi államilag támogatott helyre van szükség.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Magyarországon a műszaki és természettudományos felsőfokú végzettséget szerzők aránya jelentősen elmarad a Visegrádi országok és az OECD országok átlagától.

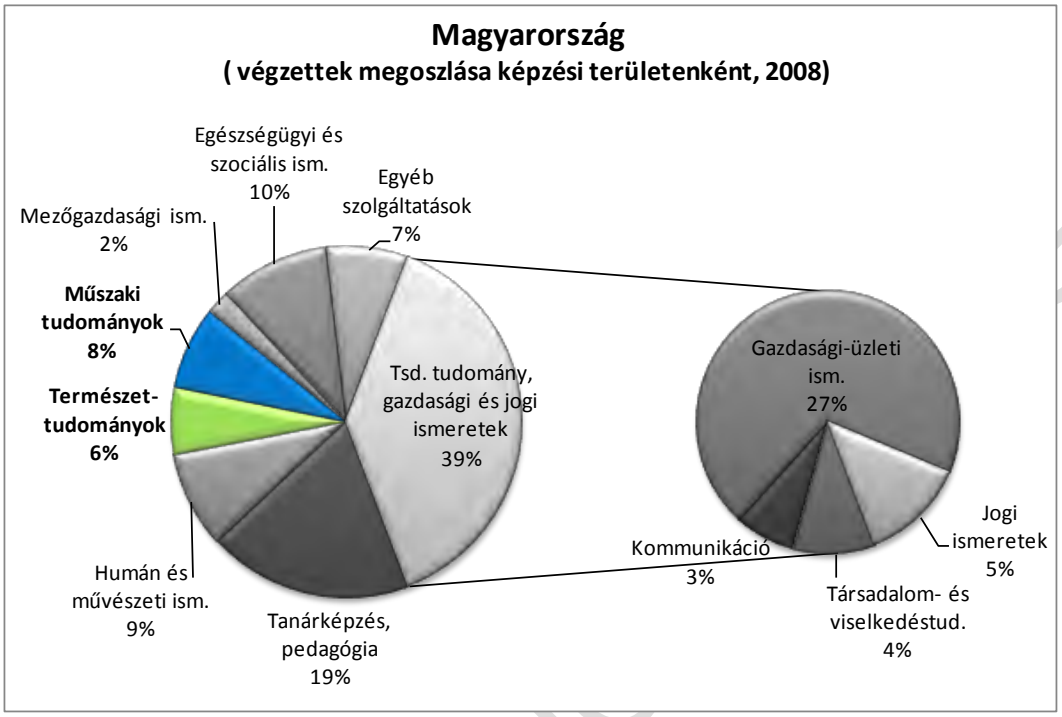

Forrás: OECD

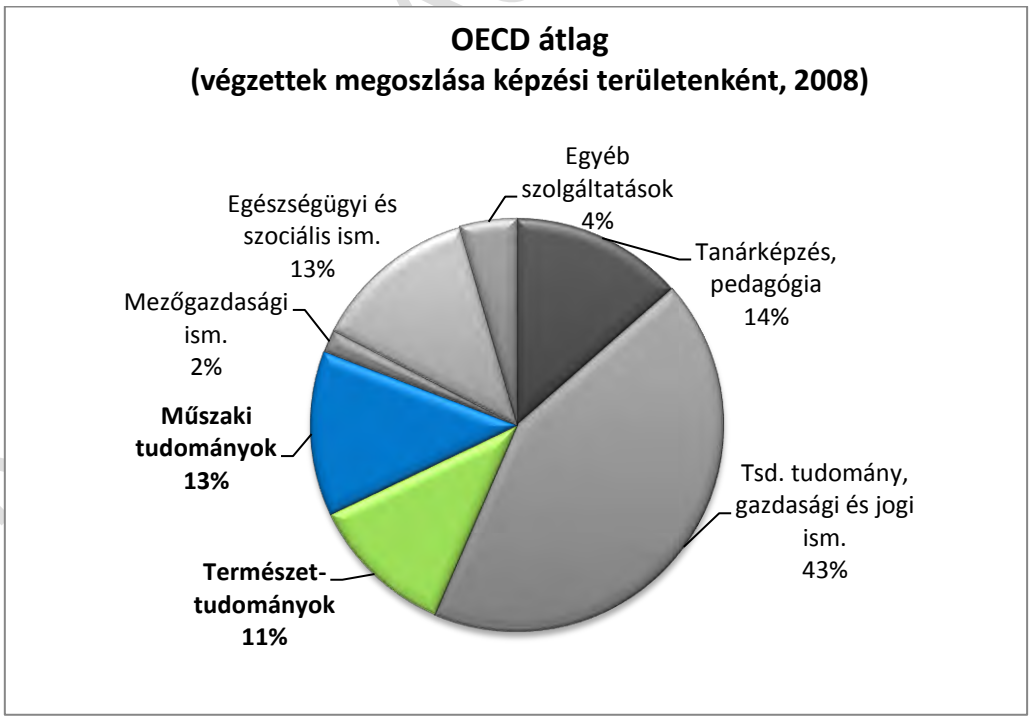

Forrás: OECD

A munka alapú társadalom és munka alapú gazdaság, az újraiparosítási stratégia, a versenyképességi program, az Új Széchenyi Terv és a Széll Kálmán Terv, valamint a jelenleg készülő Magyar Növekedési Terv célkitűzéseivel összhangban a felsőoktatásban minél több műszaki, természettudományos és informatikai hallgatóra van szükség. Cél, tehát hogy a felsőoktatási ágazat váljon versenyképesebbé, a képzési kínálat kerüljön összhangba a gazdaság igényeivel, az állami források a munkaerő-piaci, versenyképességi szempontból kívánatos képzési programokat finanszírozzák.

A magyar növekedés követei lehetnek a magyar diszpórák és a konzulok

Egy összefogó, és az anyaországgal kapcsolatot létesítő diaszpóra sikeres lehet, mind a maga választott hazájában történő elfogadtatásában, mind pedig az új haza és a szülőföld közötti mindkét fél részére előnyös gazdasági és tudományos kapcsolatok kialakításában. A diaszpóra az anyaország gazdaságát direkt és indirekt módon is segítheti. Direkt mód, amikor a diaszpóra közvetlenül intenzív gazdasági és tudományos kapcsolatokat tart fenn az anyaországgal, és indirekt mód, amikor az anyaország, vagy annak cégeit a piacon való terjeszkedésnél a diaszpóra elismertségén keresztül, vagy annak közvetítésével ítélik meg. Ugyanis egy országban a fogyasztók, vagy a potenciális vásárlók gyakran nem sokat tudnak egy ott piacra jutni akaró országról, viszont a helyi diaszpóra, például helyi cégek alapításával sokat tud segíteni az anyaországi termékek piacra jutásában.

A Szilikon völgyben kínaiak és indiaiak által alapított vállalatok vezetőinek legalább a fele rendszeres kapcsolatot tart fenn az anyaországgal, és ugyancsak mintegy fele tanácsadóként működik szülőhazájában, vagy üzleti kapcsolatokat létesített, ahol a fő motiváció az anyaország olcsó bérű, de jól képzett munkaereje volt. A diaszpóra által kialakított hálózatok, és azok anyaországgal való összeköttetései nagymértékben segítetik az anyaországok exportban elért sikereit és egyben jelentősen javítják az anyaország nemzetközi megítélését.

A világ különböző pontjain élő magyar és magyar származású emberek közül is sokan üzleti vállalkozások szereplői, illetve egyéb döntéshozó jellegű pozíciók birtokosai. Az ő – illetve családjuk – kötődése Magyarországhoz erősíthető, illetve újjáéleszthető a határon túli magyarokat magáénak érző nemzetpolitika támogatásával. A magyar vállalatok külpiaci érvényesülését nagymértékben

KONZULTÁCIÓS ANYAG

segítheti, ha szorosabbá válik a külföldön élő magyarokkal való kapcsolattartás, ha megerősödik a külhoni magyarok identitása és anyaországi kötődése. Ez segítheti elő azt, hogy a magyarországi cégeknek stratégiai kapcsolatokat, piacokat szerezve a magyar gazdaság érvényesülését az ottani magyarok katalizálják. Ehhez elengedhetetlen, hogy nem csak a Kárpát-medencében élő, de a világ különböző országaiban diaszpórában élők felé is erősödjön az anyaország szimbolikus gondoskodása, valamint e kapcsolattartásban a gazdasági, üzleti jellegű tevékenységek is markánsan megjelenjenek.

94 ország több mint 200 városában van Magyarországnak tiszteletbeli konzulja – ami hosszú távon szintén alapja lehet a személyes együttműködésnek az egyes országok és gazdasági szereplők között.

Magyarországon kívül a Kárpát-medencében a legutóbbi népszámlálási adatok alapján 2 432 700 magyar él. Ez a szám vélhetően módosulni fog, mivel a környező országokban 2011-ben népszámlálásokra kerül sor. Az elmúlt 10 év demográfiai adatainak elemzései és következtetései nagy valószínűséggel a negatív irányba történő módosulást vetítik előre.

A diaszpórában élő magyarság létszáma egyrészt egzakt számokon alapul, tekintettel arra, hogy a cenzusok alkalmával egyes országokban nyilatkozni lehet a nemzetiségi hovatartozásról. Másrészt becsléseken, illetve önbevallásokon alapulnak.

- *Egyesült Államok*: 1,39 millióan vallották magukat magyarnak a 2000-ben tartott népszámlálás alkalmával. A magyar közösségek Ohio, Pennsylvania, New Jersey, New York, Kalifornia és Florida államokban koncentrálódnak. A 2010-ben végzett népszámlálás adatainak feldolgozása még folyamatban van.
- *Kanada*: 315 510 személy vallotta magát magyarnak a 2006-ban történt népszámlálás alkalmával. A népesebb magyar közösségek Torontó, Montreal és Vancouver városokban és vonzáskörzetükben találhatóak.
- *Ausztrália*: 67 500 magyar származású személy él a szintén 2006-ban végzett népszámlálás adatai szerint. Sydney, Melbourne, Adelaide és Brisbane városok és környékeik a jellemzően magyar letelepedési övezetek.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

- *Új-Zéland*: 1200 fős magyar közösséget tart számon a 2001-ben zajlott népszámlálás.
- *Dél-Amerika*: Argentína – 40 ezer, Brazília – 5-10 ezer, Venezuela – 12 ezer, Uruguay – 5 ezer, Chile – 1 ezer a magyarok száma, a becsült adatok alapján.
- *Izrael*: Szintén becsült adatok alapján, az Izraelben élő magyar ajkúak száma 250 ezerre tehető.
- *Dél-Afrikai Köztársaság*: 5-7 ezer főre tehető a magyar közösség, amelyre a nagy távolság miatt, sajnálatos módon a szükségesnél kisebb mértékű figyelem irányul.
- *Nyugat-Európa*: szintén becsült adatok alapján, 350-370 ezer magyar vagy magyar származású él a Kárpát-medencén kívül.

A diaszpórában élő magyarság megteremtette magának azokat a közösségi formákat, amelyekben megélheti identitását, ápolhatja kultúráját, őrizheti és taníthatja nyelvét, gyakorolhatja hitét. A magyar házak, egyesületek, hétvégi iskolák, kultúrkörök, cserkészmozgalom és egyházak fontos találkozási helyek, közösségépítő- és őrző centrumok. Ezek támogatása és tevékenységeik segítése elengedhetetlen nemzetstratégiai feladat, még abban az esetben is, ha ez financiális szempontból megterhelést jelent.

A diaszpóra program arra irányul, hogy hogyan lehetne a világ magyarságának ismereteit, kapcsolatrendszerét a magyar ipar és szolgáltatások fejlesztésére a magyar export nagyságrendi növelésére felhasználni.

Melyek lehetnek egy ilyen tevékenység fő területei:

- Új, a világban versenyképes iparágak hazai (magyar kézben lévő) telepítése
- A hazai szolgáltatási szektorok exportorientált fejlesztése
- Vállalkozói fórum kiépítése
- A brüsszeli uniós intézmények mintegy 500 magyarját összekötő tájékoztató szolgálat mintájára, létre kell hozni egy internetes tájékoztató fórumot

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Meg kell találni, és összekapcsolni az együttműködésben érdekelt, vagy érdekeltté tehető nyugati magyarokat, másrészt megtalálni a hazai vállalkozókat, akik érdekeltek az ügyben.

Tiszta, egészséges, versenyképes környezet megteremtése

A reálgazdaság növekedésének alapvető feltétele a környezeti szempontok érvényesítése. Az azonban, amellett, hogy részben korlátozó tényezőként jelenik meg az ipari termelés tervezett bővítése számára, egyben irányt is mutat az ország szempontjából kívánatos fejlesztések irányának meghatározásához. A környezeti fenntarthatóság érvényesítése a társadalom szempontjából a kedvező életfeltételek megteremtésének egyik kiemelkedő jelentőségű peremfeltételeként, az állam szempontjából – az externális, állam által megtérítendő költségek megtakarítása révén – végső soron takarékossági lehetőségként, míg az egyes termelő vállalatok számára költséghatékonysági kérdésként fogalmazódik meg.

A természeti erőforrások – különösen a fosszilis energiahordozók – mennyiségének globális szinten megfigyelhető csökkenése, és ezzel párhuzamosan azok árának növekedése alapvető költséghatékonysági és versenyképességi tényezővé emelték az erőforrás-hatékonyságot. Mind az ipar, mind a mezőgazdaság számára létkérdés a felhasznált természeti erőforrások mennyiségének csökkentése. Mindez energetikai szempontból elsősorban az energiatakarékosság, energiahatékonyság, valamint a megújuló energia felhasználás növelésével, míg az egyéb természeti erőforrások tekintetében az újrahasznosításra elsődleges hangsúlyt helyező hulladékgazdálkodási gyakorlat kialakításával érhető el.

KONZULTÁCIÓS ANYAG

Az erőforrás hatékony gazdasági szerkezet, amellett, hogy a felhasznált alapanyagok és energia mennyiségének csökkentése révén hozzájárul a gazdaság versenyképességének növeléséhez, csökkenti hazánk importszükségletét, a kibocsátások csökkentése révén megóvja a természeti környezetet, és mérsékli a klímaváltozást. A biztonságos és egészséges környezet megteremtésének elsődleges célja az alapvető emberi létfeltételek és egészség védelme, emellett elengedhetetlen a természeti rendszerek megóvása, és egyben meghatározó jelentőségű ipari telepítő tényező is. A biztonságos és egészséges környezet megteremtésének keretében prioritást kell, hogy élvezzen a természeti és ipari katasztrófák megelőzése, a károsanyag-kibocsátások mérséklése, és a természeti rendszerek aktív védelme. Mindez megfelelő tervezés, szabályozás és ellenőrzés révén érhető el.

KONZULTÁCIÓS ANYAG